

A close-up portrait of a young woman with light skin, freckles, and blonde hair. She is looking directly at the camera with a neutral expression. The lighting is soft, highlighting her features.

ARNON
GRUNBERG
TIRZA

*Winnaar Libris Literatuurprijs
en De Gouden Uil*

NIJGH & VAN DITMAR

Arnon Grunberg

Tirza

Nijgh & Van Ditmar

Amsterdam 2009

Copyright © Arnon Grunberg 2006

Omslag Studio Ron van Roon, Amsterdam

Foto omslag Jahreszeiten-Verlag GmbH/Hollandse Hoogte

ISBN 978 90 388 9151 4 / NUR 301

www.nijghenvanditmar.nl

www.tirza.nl

Deze digitale editie is gemaakt naar de drieëntwintigste druk, 2008

*A couple is a conspiracy in search of a crime.
Sex is often the closest they can get.*

Adam Phillips

Inhoud

I De huur

II Het offer

III De woestijn

I

De huur

I

Jörgen Hofmeester staat in de keuken en snijdt tonijn voor het feest. Met zijn linkerhand houdt hij de rauwe vis vast. Hij hanteert het mes zoals hij dat heeft geleerd op de cursus 'Zelf sushi en sashimi maken', die hij vijf jaar geleden samen met zijn echtgenote heeft gevolgd. Niet te veel druk zetten, dat is het geheim.

De keukendeur staat half open. Zoals Tirza hoopte is het zwoel. Al een paar dagen bestudeert ze intensief de weerberichten, alsof het slagen van haar feest afhangt van het weer.

De feestgangers kunnen straks de tuin in bezit nemen. Er zullen planten worden vertrappt. Jongelui zullen op het houten trappetje zitten dat naar de woonkamer leidt, anderen gaan op de vier tuinstoelen hangen die Hofmeester heeft aangeschaft toen ze hier zijn komen wonen. En weer anderen zullen doordringen tot de kleine schuur waar Hofmeester in het verleden na feesten al vaker lege bierflesjes heeft gevonden, halfvolle glazen wijn naast de maaimachine, flessen met exotische namen rondom de motorzaag waarmee hij op zondagen in de lente en herfst de appelboom snoeit. Een zak chips die men had vergeten open te scheuren en die hij op een ochtend gedachteloos heeft leeggegeten.

Tirza heeft vaker feestjes gegeven, maar deze avond is anders. Net als levens kunnen feesten mislukken of slagen. Hoewel Tirza het niet heeft gezegd, voelt Hofmeester dat veel van deze avond afhangt. Tirza, zijn jongste dochter, de best gelukte. Uitstekend gelukt, zowel vanbinnen als vanbuiten.

De mouwen van Hofmeesters overhemd zijn opgerold. Om het tegen vlekken te beschermen heeft hij een schort om, dat hij ooit had gekocht als cadeautje voor moederdag. Voor zijn doen ziet hij er mannelijk uit. Zes dagen heeft hij zich niet geschoren. Hij had er geen tijd voor. Direct na het opstaan werd hij in beslag genomen door gedachten die hij niet eerder had gehad, niet in die mate: plannen, herinneringen aan de kinderen toen ze nog maar net konden kruipen, ideeën die hem in de vroege ochtend briljant voorkwamen. Straks zal hij zich snel scheren. Representatief en charmant wil hij overkomen. Zo zullen de feestgangers hem zien: een man die niet voor niets heeft geleefd.

Hij zal rondgaan met sushi en sashimi, keurig uitgesteld op een speciaal daarvoor in de Japanse winkel aangeschaft plateau. Met deze of gene zal hij een praatje maken, tussen neus en lippen zal hij zeggen: 'Probeer de inktvis-sashimi.' Een zichzelf wegcijferende ouder, dat zal hij zijn. Het geheim van het ouderschap: jezelf wegcijferen. Ouderliefde is het offer dat zwijgend wordt gebracht. Alle liefde is een offer. Niemand zal iets aan hem zien. Er is ook niets aan hem te zien. Sommigen zullen hem feliciteren met Tirza's indrukwekkende cijferlijst, een enkele leraar die is uitgenodigd zal hem vragen wat Tirza nu gaat doen, en hij zal antwoorden, met het plateau in zijn hand: 'Eerst gaat ze een tijdje reizen. Namibië. Zuid-Afrika. Botswana. Daarna komt ze terug om te studeren.' Een uitstekende gastheer zal hij zijn, een die zes paar ogen tegelijk heeft. Niet alleen zal hij de gasten van voedsel en drank voorzien, ook de eenzamen en verwaarloosden zal hij nauwgezet in de gaten houden. Zij die niemand anders hebben om mee te praten dan het eigen glas of een sushi zullen door Hofmeester worden vermaakt. De verlegen feestgangers zal hij zijn gezelschap aanbieden. En gedanst, er zal ook worden gedanst.

Hofmeester grijpt in een emmer vol lauwwarme rijst, hij kneedt de rijst, en terwijl hij daarmee bezig is bekijkt hij het kozijn van de keukendeur alsof hij nooit eerder aan dit aanrecht heeft gewerkt. Hij ziet de afbladderende verf, een doffe plek op het behang naast het kozijn, waar ooit een schoen terecht kwam die Tirza hem naar zijn hoofd had geslingerd. Daarvoor had ze 'klootzak' geroepen. Of daarna, dat weet hij niet meer zeker. Nog een geluk dat het raam heel bleef.

Hij kijkt naar de rijst in zijn hand. De Japanner doet het altijd beter. Hofmeesters sushi is vormloos. De overgave waarmee hij kneedt verbaast hem, zoals hij zich verbaast over dwaasheden uit zijn verleden. Het soort dwaasheid dat niet al te veel schade aanricht.

Nog even werpt hij een blik op de afbladderende verf, die hem aan zijn eigen huid doet denken. Hij heeft er een zalfje voor, maar van insmeren is het al een paar dagen niet gekomen. Met de rijst in zijn hand begint hij erover na te denken dit huis, zijn huis, te verkopen. Eerst neemt hij de gedachte niet serieus, hij denkt erover na als over zaken die toch geen werkelijkheid zullen worden. Je laten invriezen na de dood en honderd jaar later wakker worden bijvoorbeeld. Maar langzaam groeit de overtuiging. De tijd is er rijp voor. Hoelang moet hij nog wachten, en waarop?

In het verleden had hij dergelijke plannen meteen verworpen. Zijn huis was zijn trots. De appelboom die hij zelf had geplant zijn derde kind. De gedachte huis en appelboom van de hand te doen als het water hem tot aan de lippen kwam had hij weliswaar eerder gehad, maar het ging niet. Het was onmogelijk, tegennatuurlijk. Waar moest hij heen met zijn familie? De appelboom kon niet meer worden uitgegraven. Hij zat aan dit huis vast, hij zat aan alles vast. En wanneer vrienden en bekenden niet veel aardigs over Hofmeester wisten te zeggen, wat van tijd tot tijd gebeurde, was er altijd een die opmerkte: 'Maar Jörgen woont op stand.'

Op stand. Dat was essentieel voor Hofmeester. Ergens moesten ambities in uitmonden. Meestal was dat een adres. Een zekere verbetering nam bezit van hem als hij zijn straat noemde. Alsof zijn identiteit, alles wat hij was en waarvoor hij stond, samengebald werd in straatnaam, huisnummer en postcode. Meer nog dan de naam Hofmeester zelf, meer nog dan zijn beroep of de titel van doctorandus die hij soms voor zijn naam zette zonder daarmee de waarheid geweld aan te doen, verklapte zijn postcode wie hij was en wie hij wilde zijn.

Hij hoeft niet meer op stand te wonen. Dat besef, dat het niet meer nodig is, komt hem, terwijl hij een stuk tonijn over de rijst drapeert, voor als een verlossing.

Hij is te oud om ontslagen te worden, heeft hij te horen gekregen. En als je te oud bent om ontslagen te worden, ben je ook te oud om op stand te wonen. Als de verpleeginrichting nog maar een klein decennium van je verwijderd is, komt het daar niet meer op aan. Hij kent mensen van zijn leeftijd die al dementeren. Ze hebben veel gedronken, dat wel.

Weg uit dit huis, weg uit deze buurt, weg uit deze stad, dat is alles waaraan hij nog kan denken als hij zoekt naar de inhoud van het woord 'oplossing'. Er zijn mensen die 's ochtends wakker worden met de gedachte: er moet een oplossing komen voor dit alles, zo kan het niet verdergaan. Hofmeester is een van hen.

De kinderen zijn het huis uit of zijn bezig het huis uit te gaan, zijn werk heeft zich vervluchtigd tot een ijle bezigheid die niets meer met productiviteit te maken heeft, alleen nog met wachten. Hij kan naar het oosten. Vroeger toen hij Duits studeerde en meningen over expressionistische dichters verkondigde alsof hij hen persoonlijk had gekend, was hij van plan in Berlijn te gaan wonen en het grote boek over de expressionistische dichtkunst te

schrijven. Dat kan hij nu gaan doen. Voor zo'n boek is het nooit te laat.

Hij zou zijn postcode, de indruk die zijn adres op sommige mensen maakt, missen. De suggestie van geslaagd zijn die eraan kleeft. De geur van het succes. Nu zijn jongste dochter naar Afrika vertrekt, moet hij zich ook maar losmaken van zijn postcode. Er hoeft geen ouderavond meer te worden bijgewoond, geen leraar meer de hand te worden geschud. Wie moet hij nog imponeren?

Hij moet toegeven dat alleen sentiment en angst voor verandering hem nog binden aan deze plek. Aangezien Hofmeester op een punt in zijn leven is beland dat hij vooral contanten nodig heeft en een vluchtroute, een uitweg, besluit hij zich van sentiment en angst niet veel meer aan te trekken.

Driftig snijdt hij de tonijn. Zo doet de sushimeester dat, hak, hak, hak. De vis moet het mes verwelkomen als een vriend. Hij steekt een stukje tonijn in zijn mond. De garnalen liggen op een theeschoteltje te wachten op hun rijst.

Vanochtend is hij naar Diemen gereden om inkopen te doen bij de horecagroothandel. De rauwe tonijn op zijn tong vindt Hofmeester een aangename sensatie. Vers. Daarop komt het aan bij sashimi.

Zijn echtgenote loopt de keuken binnen in haar ochtendjas, teenslippers aan de voeten. Ze vraagt: 'Heeft Ibi gebeld?'

Hofmeester is nog niet aan haar aanwezigheid gewend. Ze is weggegaan, drie jaar geleden alweer. Ruim drie jaar geleden. De cursus 'Zelf sushi en sashimi maken' had niet geholpen.

Maar tegen alle verwachtingen in kwam ze terug. Zes dagen geleden. Om een uur of zeven 's avonds.

Hofmeester stond in de keuken. Daar stond hij vaak sinds zijn echtgenote hem had verlaten, maar eigenlijk ook al voor die tijd. Het fornuis was zijn ware werkplaats. De echtgenote had zich nooit geroepen gevoeld zich in te zetten in de keuken. Haar talenten reikten verder dan lasagna, waren urgenter dan de opvoeding. Iets in haar leven had altijd zwaarder gewogen dan het voederen van haar familie.

De voordeurbel ging, zes dagen geleden, en Hofmeester riep: 'Tirza, doe jij even open?'

‘Papa, ik ben aan de telefoon,’ riep ze terug.

Tirza telefoneert veel. Dat is normaal, heeft hij van andere ouders gehoord. Telefoneren kan uitgroeien tot een hobby. Zelf telefoneert hij zelden. Als de telefoon gaat, is het voor Tirza. En als een volleerd werknemer en een voortreffelijke papa zegt de vader dan: ‘Je kunt haar bereiken op haar mobiele telefoon. Dit is het nummer.’

Hofmeester was die avond een ovenschotel aan het voorbereiden. Het recept kwam uit een kookboek. Sinds de echtgenote hem verliet, heeft Hofmeester geleidelijk aan een indrukwekkende verzameling kookboeken opgebouwd. Improviseren vond hij geen teken van creativiteit, maar pure gemakzucht. Voor hem was het recept heilig. Een theelepeltje is een theelepeltje. Hij moest in de keuken blijven. De oven was genoeg voorverwarmd. Hij had de schaal er net in geschoven.

‘Tirza, doe open,’ riep hij nog een keer. ‘Ik kan even niet. Het zal de buurman wel zijn. Zeg maar dat ik later op de avond bij hem langskom. Doe open, Tirza!’

De buurman is een jongeman die eigenlijk niet meer zo jong is maar officieel nog vrijgezel, en die de bovenste verdieping van het huis bewoont dat Hofmeester eind jaren zeventig zo voordelig op de kop heeft getikt. Geregeld beklagt de jongeman, die studeert voor notaris, zich bij Hofmeester over allerlei zaken, vaak over hetzelfde: stank in de badkamer. Minstens één keer per week staat hij voor de deur met klachten en klaagzangen.

Hofmeester belooft keer op keer beterschap, al hebben twee betrouwbare loodgieters hem uitgelegd dat er weinig aan te doen is, tenzij hij alle pijpen gaat vernieuwen, wat een vermogen kost. Een vermogen bezit hij niet, en als hij het al bezat, dan zou hij er niet over piekeren het te besteden aan nieuwe pijpen.

Naast al het andere is Hofmeester ook huisbaas.

Hij hoorde Tirza vloeken, hij hoorde haar naar de voordeur lopen. Daarna werd het stil en concentreerde hij zich op de ovenschotel in de overtuiging dat de huurder op de stoep stond met ongevraagde adviezen, nauwelijks verholde dreigementen.

De huurbescherming, gerenommeerde advocaten, de woningbouwcommissies. Waarmee is hij nog niet bedreigd? Alles heeft

Hofmeester in zijn leven als huisbaas al over de vloer gehad, maar ze hebben hem er niet onder gekregen. Het roofdier Hofmeester heeft teruggevochten, tegen de instanties, tegen de huurders, tegen de wet, die er vaak uitsluitend op uit lijkt te zijn hem te grazen te nemen. Het roofdier Hofmeester is taai.

Een minuut later, meer zal het niet geweest zijn, kwam Tirza de keuken binnen lopen. Hij vond dat ze er bleek uitzag, ontredder. Maar vermoedelijk had hij dat er later bij verzonnen en zag ze er altijd zo uit. Zonder dat het hem was opgevallen, was de ontreddeering ooit op haar gezicht verschenen en daar nooit meer weggegaan.

‘Het is mama,’ zei ze.

Intuïtief haalde hij de schotel uit de oven en draaide het gas uit. Hij staarde ernaar. Kabeljauw en aardappelen. Simpel, maar toch lekker. Hij wist dat dit lang zou duren. Dit was geen luchtje in de badkamer van de huurder. Dit was voor de verandering niet het riool, maar de moeder van zijn kinderen.

Echtgenotes betalen weliswaar geen huur, maar net als de huurder, met wie de huisbaas per definitie op voet van oorlog verkeert, beklagen ze zich. De klacht, die heeft de echtgenote met de huurder gemeen, het verwijt. Het dreigement. Het zuigen. En achter dat alles gaat de afhankelijkheid schuil als een ziekte.

Woningbouwcommissies, inspecteurs van de huurbescherming, advocaten: hij had ze afgewimpeld en met een kluitje in het riet gestuurd, maar de vrouw die zich verborg achter het vergeten woord ‘mama’, de moeder van zijn kinderen, had zich nooit met een kluitje in het riet laten sturen. Zij was gevaarlijker dan de huurbescherming, sluwder dan de inspecteur van bouwen en woningtoezicht.

Met de theedoek waarmee hij de schotel uit de oven had getild nog in zijn hand liep hij naar de voordeur. Het verbaasde hem dat ze uitgerekend vanavond was gekomen. Rond etenstijd.

De eerste maanden van haar verdwijning, het eerste jaar eigenlijk, had hij vrijwel elke dag rekening gehouden met haar terugkeer. Soms had hij vanaf zijn werk naar huis gebeld om te kijken of ze zou opnemen. Ze had de sleutels nog en hij had de sloten niet laten veranderen. Hij kon niet geloven dat ze nooit meer zou terugkomen. Hij kon zich niet voorstellen dat ze bereid was dit adres in te ruilen voor een adres dat zoveel minder was, zoveel banaler, zoveel onbeduidender. Een woonboot, hadden ze hem verteld.

Maar na verloop van tijd moest hij toegeven dat zijn inschatting onjuist bleek te zijn: ze kwam niet terug. Ze deed niet eens moeite hem te contacteren of haar resterende spullen op te halen. Ze was weg en ze bleef weg. Hij leerde leven met haar stilte, zoals hij daarvoor had geleefd met haar aanwezigheid.

Met zijn oudste dochter, Ibi, had de echtgenote aanvankelijk nog sporadisch contact. Ze ontmoetten elkaar in de stad, in een café waar mensen die niet gezien willen worden elkaar ontmoeten. Maar later ook dat niet meer. Over die ontmoetingen kreeg Hofmeester niet veel te horen en hij drong er ook niet op aan bij Ibi, die eigenlijk Isabelle heette, maar die vanaf haar geboorte door iedereen Ibi werd genoemd. Nee, wat Ibi nog met haar moeder besprak, bleef geheim.

Tirza wilde niets meer met haar moeder te maken hebben, en met hem, de vader van haar kinderen, had de echtgenote sinds haar vertrek geen woord gewisseld. Zelfs niet per brief of e-mail. Hofmeester wist dat ze nog leefde, dat ze na de woonboot naar het buitenland was gegaan, maar veel verder reikte zijn kennis niet. Met het buitenland begon het zwarte gat. En dat speet hem.

Naarmate de stilte langer duurde, nam de spijt toe. De tijd heelt niet alle wonden, ontdekte hij, de tijd scheurt wonden open, zorgt voor vergiftigingen en ontstekingen. De dood maakt misschien een einde aan alle pijn, de tijd laat dat na.

Hofmeester had haar natuurlijk kunnen bellen of een ansichtkaartje kunnen sturen, maar hij deed geen van beide. Hij had zijn trots, hij wachtte in stilte tot ze haar vergissing zou inzien. Een jeugdliefde op een woonboot, dat moest een vergissing zijn. Dat kon niet anders. De woonboot zelf was tenslotte een vergissing. Rustig leefde hij verder, in afwachting van het inzicht dat over zijn echtgenote zou komen.

Eerst deed hij dat verder leven met twee kinderen. Maar na een halfjaar deed de oudste wat ze haar moeder had zien doen: ze ging het huis uit.

Wanneer 's avonds de bel ging, betrapte hij zich de eerste maanden nog op de gedachte: dat is ze, mijn echtgenote, ze is terug. Maar geleidelijk was de verwachting een ritueel geworden, een gewoonte zonder inhoud, en samen met de verwachting verdween de hoop. De moeder van zijn kinderen was vertrokken. Dat was een feit, en feiten worden zo genoemd omdat ze veelal onveranderlijk zijn.

Maar nu stond ze daar, in vol ornaat, feit of geen feit. In de vestibule. Met dezelfde koffer als waarmee ze was weggegaan. Een rode koffer op wieltjes. Kalm was ze de deur uitgelopen, haar vertrek was geen drama geworden, haar vertrek niet.

De aanblik van de echtgenote deed hem meer dan hij had kunnen vermoeden toen hij in de keuken de ovenschotel op het aanrecht had gezet. Waarom? dacht Hofmeester. Waarom vanavond? Wat zou er zijn gebeurd? Hij begreep dit bezoek niet, en hij was iemand die de dingen graag wilde begrijpen. Het irrationele verafschuwde hij zoals anderen ongedierte.

Zijn verlangen naar rationele overwegingen die tot doordachte gedragingen leiden, bleef volmaakt onbevredigd. Ongewenste gedachten overvielen hem. Hij was, moest hij toegeven, al nerveus geworden toen zijn dochter het woord uitsprak dat niet meer bestond in dit huishouden. Mama.

Wat God was voor atheïsten, was mama voor de familie Hofmeester. Niemand sprak over de moeder die de benen had genomen. Niemand liet het beruchte woord vallen. Niemand zei: 'Toen mama nog bij ons woonde...'. Zelfs op ouderavonden, die hij met een zeker fanatisme bezocht, werd niet meer gerefereerd aan de vrouw die de moeder van zijn kinderen was. Men accepteerde hem als een alleenstaande vader, en wel zo grondig dat zijn omgeving veinsde dat Hofmeester al vanaf zijn geboorte nooit iets anders was geweest dan dit. Dat hij zo bedoeld was, al als peuter. Ontworpen om alleenstaande vader te worden. En het moest gezegd: hij was in zijn rol gegroeid.

Er was geen mama. Daarmee verdween het bestaansrecht van het woord. Hij was er nu, vader en moeder in een. De enige, daarom ook de echte, de overgeblevene, en met hem zou alles beter worden.

Toen hij tegenover haar stond, merkte Jörgen Hofmeester dat hij opgewonden was. Niet in de seksuele zin van het woord, maar opgewonden zoals je opgewonden bent voor een examen, ook al weet je dat je goed hebt geleerd. Er kon van alles misgaan. Dat was wat de adrenaline hem vertelde, dat was wat de concentratie waarmee hij haar bekeek hem influisterde: er kan veel misgaan.

Hij monsterde haar, eerst haar hoofd en toen haar koffer. Even voelde hij de voor hem onbegrijpelijke aanvechting haar tegen zich aan te drukken, haar minutenlang tegen zich aan gedrukt te houden. Alles wat hij deed was met zijn rechterhand tegen de muur leunen, quasi-nonchalant. De theedoek

bungelde in zijn linkerhand. Hofmeester was een man die een leven lang naar een houding had gezocht en er, nu dat leven bijna voorbij was, nog geen had gevonden. Geen houding, wel een theedoek.

Het enige wat hij kon denken was: het gebeurt altijd als je het niet verwacht. Alsof het alleen maar daarom gebeurt, omdat je het niet verwacht.

Hoelang had hij hier niet naar uitgekeken? Dat ze voor de deur zou staan. Ze was in het verleden vaker weggegaan, maar ze was altijd teruggekomen. Na een paar dagen, na een paar weken, langer dan twee maanden hadden haar bevestigingen nooit geduurd. En op een dag kwam ze dan weer thuis. Zonder schaamte, zonder een woord van spijt, hoogmoedig, een tikkeltje agressief, maar ze stond er wel, voor zijn deur. De laatste keer gebeurde dat dus niet, de laatste keer was anders dan al die keren daarvoor. De laatste keer was definitief.

En nu, nu hij het niet meer verwachtte, nu hij het niet meer hoefde te verwachten, omdat de kinderen groot genoeg waren om zonder haar te kunnen, en hij oud genoeg was om voor een jonge weduwnaar door te gaan, had ze bij hem aangebeld alsof het de gewoonste zaak van de wereld was. Wat het misschien ook was. Zij bleef de moeder van zijn kinderen. Ze had hier jaren gewoond, eerst met hem alleen, toen met hem en de meisjes. Misschien wilde ze even controleren hoe het met haar potjes en pannetjes ging, zijn appelboom bewonderen, die inderdaad flink was gegroeid.

Hij keek naar de vrouw die had beweerd dat hij haar leven had verpest, niet alleen verpest, afgepakt. Hij had haar niet laten leven. Als een goochelaar had hij haar leven weggegoocheld, drie keer blazen en weg. Ze wilde het terug, dat leven van haar. Daarom was ze vertrokken. Zoals de dames en heren van de huurbescherming was ze het huis uit gegaan, kalm maar niet zonder wrok. Hij had haar nog nageroepen: 'Zal ik een taxi bellen?' Maar ze had gezegd: 'Ik ga wel met de tram.' Daarop had hij de deur gesloten en was hij in de woonkamer gaan zitten, met de avondkrant op zijn schoot.

'Ik dacht: ik kom eens kijken hoe het met je gaat,' zei ze en ze streek wat haren uit haar gezicht. Haar bewegingen, de manier waarop ze daar stond, zelfverzekerd, vol vertrouwen dat dit het uitgelezen moment was om eens te controleren hoe het er met haar familie voor stond, dat ze van alle avonden geen betere had kunnen kiezen, een flauw glimlachje rond haar mond, een zonnebril op haar hoofd, dat alles mocht het tegendeel beweren, aan haar stem hoorde hij dat ook zij nerveus was. Zo nerveus als hij. Misschien was ze

drie keer langs het huis gelopen voor ze zich ertoe had kunnen zetten om aan te bellen. Waarschijnlijk was ze al weken geleden teruggekeerd naar Amsterdam en had ze hem begluurd wanneer hij naar zijn werk ging, wanneer hij met boodschappen sjouwde, wanneer hij 's avonds Tirza begeleidde naar haar fiets, als ze nog het huis uit ging om haar vriendje te bezoeken. En hoe hij dan treuzelde en bleef staan om eerst naar Tirza te kijken die wegfietste en dan naar zijn straat en het park, dat had de echtgenote gezien.

Een man voor zijn huis. Dat was hij op dat soort avonden. Nee, een man op leeftijd voor zijn huis. In de badkamer voor de spiegel had hij de sensatie leren kennen naar iets te kijken wat voorbij is. En dat was een opluchting. Wat hem troostte aan zijn bestaan was dat het achter hem lag. Als hij maar lang genoeg zocht, zou hij in zijn verleden het leven terugvinden.

Ook dat had de echtgenote kunnen weten. Ze had alles kunnen weten, vond Hofmeester. En daarom verbaasde het hem des te meer dat ze deze avond had gedaan wat ze eerder had moeten doen of voor altijd had moeten laten: aanbellen, op de stoep staan met haar rode koffer op wieltjes.

Wat ze van hem wilde begreep hij niet. Seks zou het wel niet zijn. Een oermoeder was ze nooit geweest. Dat hij zo lekker had leren koken kon ze niet weten. Dat was iets van na haar vertrek. Wat was er op dit punt van zijn leven nog van hem te willen? Waarvoor ze ook was teruggekomen, niet voor hem. Niet voor wie hij nu was. Voor wie hij was geweest? Maar wat hij was geweest, wat zij waren geweest, was niet reproduceerbaar. Hoe je het ook wendde of keerde, ze kwam te laat.

Hij haalde zijn hand van de muur. Hij keek naar die hand. Het werken in de tuin had zijn sporen achtergelaten. Nog steeds zocht hij de juiste houding. Hij wilde graag overkomen als een man die een praatje maakt met de postbode, geïnteresseerd maar ook ietwat afwezig, zoals dat nu eenmaal gaat als je met postbodes praat.

Mensen gaan weg met een reden, zoveel is zeker. En ze komen ook terug met een reden. Je staat niet na drie jaar toevallig voor de deur. Als dit een ingeving was, wat moest dan de rest van het leven zijn?

Hij moest haar gewoon maar vragen wat ze van hem wilde. Even overwoog hij te zeggen: 'Is het dringend? Er moet iets in de oven.'

Ze had de voordeur niet gesloten. Hofmeester keek langs haar heen, naar de straat.

‘Hoe ben je hier gekomen?’ vroeg hij. Hij deed een stap naar voren, hij passeerde haar, hij rook haar, hij deed nog een paar stappen, toen stond hij buiten. Hij keek naar links, hij keek naar rechts. De straat was leeg. Alsof hij nog een minnaar verwachtte die netjes buiten bleef wachten terwijl zij de boel inspecteerde. Een mooie man met blauwe ogen. Jeugdig. Het type voor wie begeerte een ongemak is waarmee anderen hem dagelijks lastigvallen. Hij kende dat type, het bezocht hem in zijn dromen, lardeerde de geschiedenis van zijn leven: de andere man die onzichtbaar bleef maar die er toch altijd was, elke seconde van de dag.

Ver weg bij de hoek speelde een kind met een tennisbal. Geen minnaar. Geen jeugdliefde. Een avond in de vroege zomer. Zoals er zoveel avonden zijn. Het beloofde warm te worden, warm, vochtig en benauwd, goed voor de zoonanbidders. Hofmeester was geen zoonanbidder.

‘Met de taxi,’ zei ze.

Daarop liep hij terug naar binnen en sloot de deur. Hij raapte een reclamefolder op. Wat had ze nodig? Wat kwam ze opeisen? De kinderen waren te oud. Die waren van niemand meer. Die hadden vriendjes over wie ze ernstig spraken en nog ernstiger nadachten. Vriendjes met wie ze zich konden voorstellen de rest van hun leven te slijten. Hij had al eens gesprekken over verlovings opgevangen, niet eens ironisch bedoeld. Met ringen en al. Het huwelijk was bezig aan een offensief. Een onverwoestbaar instituut was het. Geen oorlog kon ertegenop. De atoombom, die misschien.

Maar de ogen van de echtgenote weerspraken het voorbehoud dat hij maakte. Ze keek hem vriendelijk aan, bijna zacht. Ze keek niet boos of afstandelijk, ze kwam misschien niets opeisen. Ze was, hij kon niet doen alsof hij het niet gezien had, geëmotioneerd.

Ze zag haar verleden, vermoedde hij. En ze dacht: Jezus, heb ik hier al die jaren gewoond? Is dit de man met wie ik ruim twee decennia heb doorgebracht, met tussenpozen, maar toch? Was dit mijn leven? Ze zag iets wat onmiskenbaar van haar was en wat ze desondanks niet kon thuisbrengen.

Dit weerzien riep bij Hofmeester het verlangen op om te giechelen. Hard en lang te lachen om zich te bevrijden van een spanning waarmee hij zich geen raad wist. Ongemak mondt eerst uit in gegniffel, later in stilte, weer later in seks, en daarna komt de stilte terug. De lach die alles zou overwinnen, inclusief het verleden, bleef uit. Zelfs geen glimlach verscheen op zijn gezicht.

Hij herinnerde zich, nu de moeder van zijn dochters na jaren weer

tegenover hem stond, de geboorte van Tirza. Het wachten in het ziekenhuis. Er was geen privékamer vrij. Een stuk of tien vrouwen hadden die nacht besloten allemaal tegelijk te bevallen. Vroeg in de ochtend was hij naar huis gegaan. Hij kon het niet. Hij was gevluht voor het bloed en thuis had hij de wieg in gereedheid gebracht, wachtend op een telefoontje van het ziekenhuis.

‘Kom je van ver?’ vroeg hij.

‘Van het station.’

De buurt had schande gesproken van haar vertrek. Maandenlang. Men kon er niet genoeg van krijgen. Men was progressief, had een hekel aan imperialisme, maar de mogelijkheid om schande te spreken liet men zich niet ontnemen. Uit trots had hij het zoveel mogelijk voor haar opgenomen als de roddel hem bij de slager, de groenteboer of gewoon op straat bereikte. ‘Het ging ook niet,’ placht hij te zeggen. ‘Voor de kinderen is dit veel beter.’ Hofmeester had gedaan alsof het allemaal geheel naar wens was verlopen. Met milde ironie had hij de verdwijning van zijn echtgenote omkleed. En als mensen hem vroegen of het niet moeilijk was voor de meisjes, zei hij glimlachend: ‘Een groot gedeelte van haar garderobe hangt nog bij mij in de kast, dus ze zal een dezer dagen wel weer opduiken in het leven van haar kinderen.’

Maar dat opduiken kwam er dus niet van, ondanks de garderobe. Tot die avond, zes dagen geleden.

Ze zag er nog redelijk goed uit, vond hij. Minder zwaar opgemaakt. Bruiner, dat wel, alsof ze regelmatig onder de zonnebank lag.

‘Kom ik ongelegen?’ Ze stelde de vraag zonder hoorbare spot.

Hij keek weer naar haar koffer. Ook de koffer zag er redelijk uit. Na al die jaren.

‘Ik ben aan het koken, maar echt ongelegen kun je het niet noemen. Ik bedoel, wat is ongelegen?’

Ze deed een stap in zijn richting, alsof ze hem wilde omhelzen. Het werd een handdruk, een stevige.

‘Ik vroeg me af hoe het met je ging,’ zei ze. ‘En met Tirza.’ Bij het noemen van die naam verscheen een klein en treurig glimlachje op haar gezicht. En toen hij de naam van zijn jongste dochter hoorde kromp hij even

ineen, alsof men hem hard met een zweep op de rug had geslagen.

Tirza, hoe zou het met Tirza zijn?

Dat was de ontroering die hij had gezien. Ze was weggegaan, maar ze had kennelijk toch iets gemist. Er ontbrak een stuk in haar leven. Op een dag had ze haar dochters niet meer zien opgroeien. De puberteit van haar jongste dochter kende ze voornamelijk van horen zeggen en misschien zelfs dat niet eens.

En nu ze oog in oog met die dochter had gestaan, drong de consequentie van haar leven tot haar door.

Zijn hand werd losgelaten.

Hofmeester veegde de hand zo onopvallend mogelijk aan zijn broek af. Het zweet van de ander benauwde hem. Het was hem al te intiem. Hoe onkwetsbaarder de ander leek, des te makkelijker het hem viel een roofdier te zijn. Als hij iets had geleerd in zijn bestaan als huisbaas, was het wel dat de huurder geen mens mocht worden, want van mensen werd je zwak. Je gaf toe, je zei: 'Ik laat dit wel repareren, ik laat dat wel repareren, een nieuw bed, geen probleem. Een nieuwe kast, waarom ook niet?' Hofmeester verhuurde zijn bovenverdieping gemeubileerd. Het meubilair stelde hem in staat de huurder indien gewenst zonder al te veel juridische rompslomp te verwijderen. Daarom alleen al mocht de huurder geen mens worden, want dan kwam het sentiment in je naar boven als de hik, en kon je de huurder niet meer rücksichtslos verwijderen. De zwakte, hij verafschuwde de zwakte. Hij haatte de zwakte.

Het zweet van de echtgenote was kwetsbaar zweet. Daarom moest het worden afgeveegd. Hij keek achterom alsof hij verwachtte dat Tirza daar zou staan, maar Tirza was er niet. Ze zat boven op haar kamer te telefoneren. Of ze was in de keuken, ze hield zich stil en luisterde het gesprek af. Als een volleerd spionne. Weer herinnerde hij zich de dagen, de uren die aan haar geboorte vooraf waren gegaan. Gek dat die geboorte hem zoveel beter was bijgebleven dan die van zijn oudste dochter. Hij herinnerde zich zelfs het gezicht van de gynaecoloog. Een man die hij later een goede fles wijn had gebracht, een fles van zeker dertig gulden, met Tirza op de arm. 'Dit is ze,' had hij gezegd. En hij had de man een verfomfaaide baby getoond, met bruine plukjes haar, zoals er zoveel verfomfaaide baby's waren. Tirza was verkreukeld ter wereld gekomen en het duurde heel lang voor de kreukels verdwenen. De gynaecoloog had de wijn aangenomen en de vader veel geluk

gewenst. Daarna had hij nog gezegd: ‘Zware bevallingen leveren vaak iets moois op, iets heel bijzonders.’ De gynaecoloog had erbij gekeken alsof hij een beroepsgeheim verklapte.

‘Het gaat goed,’ zei Hofmeester. Over zijn arm bungelde de theedoek, in zijn linkerhand hield hij de reclamefolder die hij een paar keer dubbelvouwde en toen achteloos in zijn broekzak stak.

‘Het gaat goed,’ herhaalde hij. ‘Tirza is geslaagd. Twee negens. Achten. Een enkele zeven. Niets lager dan een zeven. Volgende week geeft ze een feest.’

Hij vertelde het met trots, maar toen hij klaar was met spreken merkte hij hoe absurd het was dit aan Tirza’s moeder te moeten vertellen. Dit was dus waarom de buurt schande van haar had gesproken, en waarschijnlijk van hem. Je mag geen vreemde worden voor je kinderen. Zij wel voor jou, jij niet voor hen.

Nu hij geen reclamefolder meer in zijn hand had, kon hij naar hartelust aan zijn onderlip trekken, wat hij vaker deed als hij iets niet begreep, als hij ergens niet uitkwam.

‘Wat goed,’ zei ze. ‘Die negens. Maar ik had niet anders verwacht. Waarvoor?’

‘Waarvoor wat?’

‘Waarvoor heeft ze die negens gekregen?’

‘Voor Latijn. En voor geschiedenis. Wist je dat dan niet? Heb je niets gehoord? Helemaal niets?’

Haar onwetendheid verbaasde hem, ergerde hem zelfs een beetje. Iemand die besloten had terug te komen, hoe tijdelijk dan ook, had zich discreet kunnen laten voorlichten over de laatste stand van zaken betreffende haar dochters en man. Het was vast een bevestiging geweest, deze terugkeer, zoals zoveel in haar leven.

‘Van wie had ik het moeten horen? Van Ibi? Die heb ik al tijden niet meer gesproken. Ze belt nooit.’

Hij zag dat ze naar de hand keek die aan zijn onderlip zat. Hij wist dat ze zich ergerde aan deze oude zenuwtrek en hij hield ermee op.

Ze belt nooit. De echtgenote was van mening dat haar kinderen haar moesten bellen. En niet omgekeerd. Het ging om haar.

‘Als ik niet stoor,’ zei ze, ‘zullen we dan naar binnen gaan?’

Ze stonden daar inderdaad steeds ongemakkelijker in het halletje.

‘Kom verder,’ zei hij. ‘Ik heb net iets in de oven gestopt. Ik bedoel... Het staat niet meer in de oven, maar het stond er wel in.’

Ze keek hem aan. Ze had het hengsel van de koffer al in haar hand om hem de kamer in te rollen, maar toen liet ze het weer los en zei: ‘Ik begrijp wat je bedoelt. Ik weet precies wat je bedoelt. Je bent zoals, nou ja, zoals altijd. Je bent onveranderd.’

Daar hadden de christenen en andere gelovigen geen rekening mee gehouden. Dat het weerzien met de doden in het paradijs weleens op een hoogst ongemakkelijk avontuur zou kunnen uitlopen. Beleefdheidsgesprekken in de hemel. Een handdruk die een omhelzing had moeten zijn.

Hij hielp haar zwijgend uit haar jas, een lichtblauwe regenjas die hij niet kende. Het was geen goedkope jas, dat zag hij meteen. Ze hield niet van goedkope spullen. Hij hing de jas zorgvuldig op.

Langzaam kalmeerde hij. Hofmeester had alles weer onder controle. Dit was hoe het leven ging. Mensen verdwenen. En soms kwamen die mensen weer terug, op een avond, in de vroege zomer. Net op het moment dat je de ovenschotel in de oven had gedaan, maar dat konden ze niet weten. Als je terugkeek, verdween de zorgvuldige planning, ingevingen werden zichtbaar, coïncidenties kwamen bovendrijven, overal waar je keek regeerde de samenloop van omstandigheden.

Net nu hij de rust en kalmte zelve was, leek zij te aarzelen.

‘Of is er iemand?’ vroeg ze. ‘Heb je iemand?’

Hofmeester hoorde zijn jongste dochter aan komen lopen uit de keuken. Zoals hij had gedacht, ze had meegeluisterd. Nieuwsgierigheid is een teken van intelligentie, maar een intelligent kind betekent ook dat de ouders altijd op hun hoede moeten zijn. Met een intelligent kind weet je nooit wie wie in het ootje neemt. Tirza wierp haar vader een vernietigende blik toe en liep de trap op. Langs haar moeder, langs de blauwe regenjas van haar moeder, die zo opzichtig aan de kapstok hing.

‘Heb ik iemand?’ vroeg Hofmeester toen zijn dochter de deur van haar kamer luidruchtig had gesloten. Hij moest lachen. ‘Heb ik iemand? Niet echt. Nee. Ik leef hier met Tirza. Zij is natuurlijk wel iemand, maar niet zoals jij

bedoelt.' Hofmeester lachte nog steeds. Hij kon er niet mee ophouden, hij schaamde zich. 'Kom verder,' zei hij toen hij eindelijk was uitgelachen. Hij ging haar voor naar de woonkamer. Bij de bank bleef hij staan, maar ze ging niet zitten. Ze draaide zich om, alsof ze het allemaal eens goed wilde bekijken. Alsof er toch iemand anders was, een vreemde, in deze kamer waar ze zo lang had gewoond, waar ze avonden had gezeten, met hem, alleen en met gasten, waar ze feesten had gegeven, waar ze wiegjes en boxen had neergezet, waar haar dochters over de grond hadden gekropen, waar ze af en toe stilleven had geschilderd.

'Er is niet veel veranderd,' zei ze. 'Jij ook niet. Als gezegd. Onveranderd eigenlijk. Heb je de boel laten verven?'

'De boekenkast is nieuw. Zoals je ziet. Die stoel daar ook. Heeft Tirza uitgezocht. Er is wel iets veranderd.' Haar vraag negeerde hij bewust. Wie veinst een vraag niet gehoord te hebben, kan zich ook niet verspreken. Als huisbaas hoorde hij de meeste vragen niet. Verstrooidheid was een excuus waarmee hij jaren vooruit kon.

Ze keek niet naar de stoel die Tirza had uitgezocht, noch naar de boekenkast. Ze ging vlak voor hem staan, ze bestudeerde Hofmeester. Als een schilderij in een museum dat je alleen kent van ansichtkaarten en uit catalogi en nu je recht tegenover het origineel staat, probeer je te begrijpen waarom het plotseling een tikkeltje tegenvalt. Niet veel, een tikkeltje.

'Je hebt de boel niet laten verven,' zei ze na een paar seconden. 'Ik zie het, alles vergeelt langzaam. Je onderhoudt het niet goed, vanbinnen. Een huis moet je ook vanbinnen onderhouden. Maar voor jezelf heb je goed gezorgd.'

Ze klonk tevreden. Maar tegelijkertijd ook verbaasd. Wat had ze verwacht? Een alcoholist? Een patiënt? Trillende handen, een slechtzittend kunstgebit? Een wrak met heldere momenten? Die in die heldere momenten niets beters te doen had dan alles te laten schilderen, het parket te laten lakken en de rioleringsbuizen te laten vernieuwen?

Dat hij het zonder haar had gered overtrof kennelijk haar verwachtingen, maar stelde haar ook teleur. Zoals het gebrek aan verf op de muren haar teleurstelde.

Er was meer dan een toevallige overeenkomst tussen de huurder en de echtgenote. Allebei vonden ze altijd wel een plafonnetje dat nodig in de verf moest worden gezet, altijd stuitten ze wel op iets in het huis wat toe was aan vervanging. Ze hadden geen idee van geld. Ze konden zich niet voorstellen

wat werklieden tegenwoordig voor een uurtje klussen vroegen. Altijd was er wel een klacht, in het geval van de echtgenote een klacht die zich ook nog eens vermomde als liefde.

Ze deed een stap achteruit. ‘Ben je blij me te zien?’ vroeg ze.

De vraag overviel hem. De vraag overmeesterde hem.

‘Blij,’ zei Hofmeester. Hij keek op zijn horloge. ‘Ja, blij ben ik, maar ik ben ook aan het koken. Als ik had geweten dat je zou komen had ik meer gemaakt. Je had kunnen bellen. Het nummer is hetzelfde gebleven. Maar...’ Hij moest even pauzeren, niet vanwege de emotie, maar omdat hij moest bedenken wat hij eigenlijk wilde zeggen. ‘Het is goed je te zien. Je bent toch nieuwsgierig, ik in ieder geval wel.’

Het verbaasde Hofmeester dat de woorden die hij had verwacht te zullen uitspreken bij het weerzien met deze vrouw niet over zijn lippen kwamen, ze waren niet eens in hem opgekomen. Nu hij ze eindelijk kon uitspreken, was hij ze vergeten. Hij wilde charmant overkomen. Sterk. Het riet was niet alleen ongebroken, het was zelfs niet geknakt.

‘Nieuwsgierig naar wat?’

‘Naar jou,’ zei hij. ‘Hoe het met je is. Wat je doet. Hoe je leeft. Hoe het je is vergaan.’

‘Hoe ik leef? Waarom heb je dan nooit gebeld? In die drie jaar. Ik had het je verteld hoor. In geuren en kleuren. Ik had het niet geheim gehouden. Als je de moeite had genomen om te bellen.’

Dat was typisch. Zij verdween en ze verwachtte dat men haar achterna rende om informatie te verzamelen over haar wel en wee en om te vragen of ze nog iets nodig had.

‘Dat leek me niet goed,’ zei Hofmeester. ‘Om jou te bellen. Ik wilde me niet opdringen. Als je veel honger hebt, kan ik nog een ei bakken. Bovendien had ik je nieuwe nummer niet.’

‘Ik ben hier niet voor het eten,’ zei ze en ze nam plaats op de bank waarop ze jaren had gezeten. Hofmeester had hem opnieuw laten bekleden. Tirza had het leer uitgezocht. Samen met Tirza zocht hij veel uit.

‘Iets anders dan een ei misschien?’

‘Jörgen, ik heb geen honger.’ Ze zei het niet, ze stelde het met nadruk vast.

‘Je hoeft geen honger te hebben om te eten. Ik ben bezig aan mijn ovenschotel. Die is beroemd. Tirza’s vriendinnen zijn er dol op. Wij eten niet omdat we honger hebben, wij eten omdat het etenstijd is.’ Hij zei het als een leraar die een boek probeert aan te prijzen waarvan hij weet dat de leerlingen er toch een hekel aan zullen hebben.

Die toon moest haar vertrouwd voorkomen, de toon van de corrector, de toon van iemand die zijn leven heeft ingericht om de ander op fouten te betrappen. ‘Ik niet,’ zei ze. ‘Ik eet niet meer omdat het tijd is om te eten. Ik gehoorzaam niet meer aan idiote regeltjes. Ik eet omdat ik er zin in heb. Ik ben hier niet gekomen voor jouw ovenschotel.’

Toen stak ze een sigaret op. Haar handtas was nieuw. Een tikkeltje te hip en te jong voor haar leeftijd. Met allemaal versieringen. Hofmeester dacht aan de handtasjes van de vriendinnen van Tirza. Vroeg in de ochtend, na feesten, stonden ze in de keuken met hun tasjes, met kralen erop, stukjes glas, alles kon als versiering dienen tegenwoordig. Hofmeester excuseerde zich als hij de keuken binnenkwam in zijn pyjama en Tirza met haar vriendinnen aantrof in uitgelaten toestand, stinkend naar rook en soms ook naar bedorven voedsel. Snel schonk hij dan een glas melk in of pakte een appel van de fruitschaal en vluchtte weer naar zijn slaapkamer, of bij mooi weer in de zomer naar de schuur, waar hij naast de hark en de machinezaag ging zitten wachten totdat de meisjes naar bed of naar huis waren gegaan. Tirza was populair. Een enkele keer had hij vreemde jongens aangetroffen in de badkamer, jongens die hij niet kende en die ook niet aan hem waren voorgesteld, maar die waren blijven overnachten. Jongens aan wie Hofmeester moest vragen: ‘Wil je een handdoek?’ Want Tirza sliep vast. Als ze eenmaal sliep, sliep ze door alles heen. De jongens werden altijd eerder wakker dan zijn dochter. Echt fris roken ze niet, die figuren die hij van tijd tot tijd in de badkamer aantrof. Wat de jongens van Tirza gemeen hadden, was hun stank. Maar nu had ze een vaste vriend en of die stonk had Hofmeester nog niet kunnen vaststellen. Hij vreesde het ergste.

‘Je rookt weer,’ zei hij, met zijn blik nog op haar handtasje.

Hij klonk verontrust. Wat hem irriteerde. Wat hij zei was te persoonlijk. Alsof haar sigaretten hem iets aangingen. Haar longen waren haar zaak. Haar hele lichaam. Haar lichaam was niet meer zijn verantwoordelijkheid.

‘Stoort het?’

‘Niet echt,’ zei hij. ‘Mij niet. Ik vraag Tirza wel of ze een asbak brengt. Ik

heb de asbakken opgeborgen.'

Hij draaide zich naar de gang toe en riep: 'Tirza, kun je een asbak voor mama brengen?'

Hofmeester bleef staan wachten, maar Tirza reageerde niet. Ze zat waarschijnlijk op haar kamer te telefoneren. Echte passie laat je nooit los. Ze besprak alles met haar vriendinnen, tot in de details. Ze had het hem weleens verteld tijdens het eten. 'Over mij ook?' had hij gevraagd. 'Praat je ook over mij?' 'Natuurlijk,' had ze geantwoord. 'Jij bent toch mijn vader. Waarom zou ik niet over jou praten?'

De echtgenote rookte stug verder.

'Tirza,' riep Hofmeester nu iets harder, 'een asbak voor je moeder. Alsjeblieft.'

Hij keek naar de kegel van as die langzaam groter werd, die weldra zou vallen, hij kon zijn ogen er niet vanaf houden, hij leek gehypnotiseerd, hij zei: 'Ze is altijd heel behulpzaam. Anders dan vroeger. Zelfs toen ze aan het leren was voor haar eindexamen stond ze erop mij te helpen.'

Hofmeester praatte als in een droom, hij praatte erop los, alsof hij het meer tegen zichzelf had dan tegen haar, alsof er niemand anders in de kamer was, alleen hij. Alsof hij repeteerde voor wat hij zou gaan zeggen als de anderen eindelijk kwamen.

Toen Tirza niet kwam opdagen ging hij zelf maar naar de keuken en zocht een asbak. Waar waren ze? Niemand rookte meer in dit huishouden. Bezoek voor Hofmeester was zeldzaam. Ook de werkster rookte niet. Ze dronk weleens een glaasje, maar roken, nee. En als de vriendinnen en jongens van Tirza rookten, wat ze overigens zelden deden, dan gingen ze naar de tuin. Of ze deden het hangend uit het raam. Tirza hield niet van rook, wel van jongens.

Hij vond geen asbak. Hofmeester had de asbakken goed weggeborgen, in de verwachting ze nooit meer nodig te zullen hebben. Daarom pakte hij een schoteltje. Correct was het niet, maar voor nu ging het. Correct, dat was voor Hofmeester waar alle moraal op neerkwam. Als hij iets tot zijn verdediging kon aanvoeren, dan was het dat hij correct was geweest.

Toen hij terugkwam in de kamer zag hij de as in de linkerhand van de echtgenote. Hij reikte haar het schoteltje aan en vroeg of ze een nat doekje nodig had. 'Ik heb vuurvaste handen,' zei ze en ze lachte. Precies zoals

vroeger. Mensen veranderen nauwelijks. Ze vinden een nieuwe omgeving voor hun obsessies. Er komen rimpels bij, er vallen tanden uit, er breken botten, organen worden vervangen door machines, maar veranderen doen ze niet.

Toen ze was uitgelachen zei ze: 'Als je het leuk vindt, als je het graag wilt, en ik weet dat je het graag wilt, eet ik een hapje mee, maar doe geen moeite. Geef de restjes gewoon aan mij. Sloof je niet uit.'

Hofmeester verschoof een vaas met rozen die op de eettafel stond, Tirza had de bloemen een paar dagen geleden gekregen. Zo maakte hij plaats voor de echtgenote die een hapje meeat. Hij vroeg zich af of de plotseling weer opgedoken echtgenote zich moed had ingedronken in een nabijgelegen café voor ze zich naar haar oude huis had begeven, met haar koffer.

'Koken is geen uitsloven,' zei hij zacht. 'Het hoort erbij. Ik heb een familie. Ik kook. Dat is mijn taak.'

Er was al gedekt voor twee. Hij dekte de tafel lang voor het eten klaar was. Soms begon hij ermee direct nadat hij thuiskwam van zijn werk. Omdat hij niet kon wachten tot Tirza en hij aan die tafel zouden zitten, omdat dat moment het evenwicht herstelde dat altijd weer verloren dreigde te gaan. Tirza en hij, aan tafel, etend. De schijn van een gezin en meer dan dat, een verbond. Een heilig verbond.

Hij haalde een bord uit een kast. Hij herinnerde zich zijn taak weer. De ovenschotel, de oven, er diende gekookt te worden. Ongemakkelijk stond hij daar, met het bord in zijn hand, alsof hij niet wist of hij het bezoek alleen kon laten. Of het uitgenodigd moest worden mee te komen naar de keuken. Om daar te praten over ditjes en datjes uit een ver verleden. Hoe zei je zoiets? 'Kom je even mee naar de keuken?' Toen zette hij het bord op tafel. Er was gedekt voor een derde persoon. De echtgenote. Tirza's moeder.

Met een hapje mee-eten was het ooit begonnen. Met een lamskarbonade had de familie Hofmeester een aanvang genomen. Jörgen had gekookt voor de vrouw die later de echtgenote zou blijken te zijn. De man was haar beter bevallen dan de karbonade. Hij dacht aan de koffer die in de gang stond. De eerste keer dat ze bij hem was komen eten had ze een zelfgemaakte taart bij zich gehad.

'Ze is veranderd,' zei de echtgenote, met haar blik op een schilderij dat aan de muur hing. Ze had het er zelf opgehangen, ze had het ook zelf geschilderd, en Hofmeester had nooit de moeite genomen het te verwijderen, hoewel Tirza een paar keer had gevraagd: 'Moeten we de rest van ons leven naar die

fruitschaal kijken? Is dat absoluut noodzakelijk?’

‘Wie? Tirza?’

De theedoek hing nog altijd over zijn arm.

‘Ja, Tirza. Ze is mooi geworden.’

‘Ze is een vrouw geworden,’ zei Hofmeester. Maar toen hij dat zei, had hij er meteen spijt van. Een vrouw? Wat was een vrouw? Goed, ze had borsten gekregen en iets van heupen. Maar wanneer was je eigenlijk een vrouw? Wat maakte hem tot man? Het geslachtsdeel dat tussen zijn benen bungelde?

Hij wist niet wat hij over Tirza moest zeggen, wat hij over haar wilde zeggen. Daarom zei hij: ‘Ze was altijd al mooi. Als baby was ze verkreukeld, maar dat zijn alle baby’s. Ibi was minder verkreukeld, die had weer andere mankementen. Wil je iets drinken?’

Ze schudde haar hoofd. ‘Ik pak het zelf wel. Ik ben even helemaal tevreden.’

Hij staaarde naar haar. De tevreden vrouw, die dat in het verleden nooit was geweest, ondanks alle stillezens die ze had geschilderd. Maar nu was ze dus tevreden. Ergens in het verhaal verborg zich de goede afloop, hij was er alleen niet bij geweest.

Daarop liep Hofmeester naar de keuken, ze zou zich vast wel alleen vermaken in de woonkamer. Hij schoof de schotel terug in de oven. Vervolgens trok hij een fles witte wijn open en zette hij de eierwekker op een halfuur. Hofmeester kon niet koken zonder eierwekker. Daarna legde hij het kookboek terug op een stapel andere kookboeken.

In de buurt van de oven bleef hij staan. Zijn handen gleden over het aanrecht alsof hij een blinde was, bezig braille te lezen. Als het eten eenmaal op tafel stond, zou hem vast iets te binnen schieten om tegen het bezoek te zeggen. ‘Heb je veel gereisd?’ Of: ‘Leeft je moeder nog?’ Toen ze bij hem wegging, was haar moeder ernstig ziek.

Hij dacht na over zijn werk, over Tirza en de reis die ze ging maken. Botswana was een malariagebied, had hij gelezen.

De eierwekker ging en hij bracht de ovenschotel met onmiskenbare liefde naar de woonkamer. De echtgenote was op de bank gaan liggen. Ze had haar schoenen uitgetrokken. Haar ogen waren gesloten. Het stonk naar

sigarettenrook.

‘Ik zal nog even bestek voor je pakken,’ zei hij en hij zette het eten op tafel.

Ze verroerde zich niet. Ze lag er uitgestrekt en tevreden bij, alsof ze nooit was weggeweest. Alsof ze alleen maar even wat krentenbolletjes was gaan halen en onderweg was opgehouden. Een file, meer was het niet geweest, haar afwezigheid van drie jaar, een file van mensenvlees.

In de gang riep hij: ‘Tirza, eten!’ Hij haalde het bestek en een glas voor de gast en de fles wijn uit de keuken.

‘Waar zal ik gaan zitten?’ vroeg de echtgenote toen hij de wijn had ingeschonken. Alle glazen precies even vol. Elke kleinigheid was er een. Hij leefde zich uit in zijn rol. De ober, de huisknecht.

Ze stond moeizaam op van de bank. Op blote voeten liep ze naar de tafel.

‘Hier aan het hoofd,’ zei Hofmeester. ‘Daar zit het bezoek altijd. Je hebt mooie schoenen. Italiaans?’

‘Frans.’

Ze ging zitten. Hofmeester schepte op. Nog een keer riep hij, nu harder: ‘Tirza, eten!’

Op de borden lag eten. Maar niemand at. Er werd op het kind gewacht.

‘Een cadeautje,’ zei de echtgenote, terwijl ze haar vork al in de hand hield. Om de ringvinger van haar linkerhand zat een sieraad dat hij niet kende.

‘Wat?’

‘De schoenen. Een cadeautje.’

‘Wat aardig. Je hebt hier ook nog een stuk of tien paar schoenen staan. Wist je dat? Ik wilde ze opsturen, maar ik wist niet waarheen.’

Hij nam een stuk brood uit het broodmandje dat alweer een paar uur op tafel stond.

‘Ik dacht dat je ze wel zou hebben weggegeven.’

Het brood was droog.

‘Weggegeven aan wie? Je schoenen bedoel je?’

‘Mijn schoenen, ja, ik dacht dat je die zou wegdoen. Dat je al mijn spullen

weg zou doen. Dat dacht ik. Toch niet zo gek gedacht? Ik heb alles nieuw gekocht.'

'Wie heeft er nou jouw maat? Ik ken niemand met jouw maat. Jij hebt een moeilijke maat. Tirza, eten! Alles staat precies zoals je het hebt achtergelaten in de kast. Je had zo kunnen terugkomen.'

Ze keek hem aan, onderzoekend, alsof ze wilde weten of hij een grapje maakte.

'Mijn voeten zijn een sieraad, heb ik me laten vertellen,' zei de echtgenote na een korte pauze. Ze lachte vriendelijk. Ze deed haar best, zoveel was duidelijk. Maar hij ook. Dat was er van hen geworden: twee mensen die hun best deden. Wie weet waren ze dat altijd al geweest.

'Heb je ze bekeken? Ik heb mijn sieraden goed onderhouden.'

Ze ging een beetje verzitten en strekte haar voeten langs de tafel uit. De nagels waren roze geverfd. Het puntje van de tenen bereikte Hofmeesters bovenbeen.

Hij verstijfde.

Met het droge stuk brood in zijn hand wierp hij een blik op de blote voeten en de blote onderbenen van de echtgenote. De tenen die zijn broek aanraakten. Toen stak hij het droge stuk brood weer in zijn mond en begon te kauwen.

'Heb je niets te zeggen, na al die jaren?'

'Iets te zeggen?'

'Iets aardigs. Vind je het leuk me weer te zien?'

'Over je voeten bedoel je? Iets aardigs?' Het brood was erg droog, maar hij had geen zin om op te staan en het te roosteren.

'Je weet hoe belangrijk bepaalde dingen voor me zijn. Je zou toch iets hartelijks kunnen zeggen, na al die tijd. Je hebt toch gevoel.' Ze bewoog haar tenen een paar keer op en neer en Hofmeester wierp nog een blik op haar voeten.

Hartelijkheid, dat werd er dus van je verwacht als je echtgenote na drie jaar weer op de stoep stond.

'Je voeten zijn onveranderd,' zei hij.

‘Is dat alles?’

‘Ik geloof het wel.’

‘Ze zijn een sieraad, Jörgen. Mijn voeten. Velen hebben ernaar gekeken. Het is vaak tegen me gezegd.’

Toen deed ze haar benen weer onder de tafel.

Hofmeester staaarde naar de bloemen. Het was een dure bos. Misschien wel dertig euro. Van wie had Tirza die gekregen? Ze had geen naam genoemd. Ze noemde zelden namen van jongens. Aan tafel spraken ze over alledaagse dingen. Het nieuws, het eten, het weer, haar vriendinnen, de schoolonderzoeken, een enkele keer kwam haar wereldreis ter sprake. Maar politieke gesprekken vermeden ze. Over Afrika verschilden ze van mening.

‘Ik vind...’ begon Hofmeester. Omdat hij eigenlijk niet wist wat hij vond, nam hij een pauze en op dat moment hoorde hij Tirza de trap afkomen en besloot hij dat het niet meer nodig was zijn zin af te maken. Dat het aan Tirza was om iets aardigs en hartelijks te zeggen, als er zo nodig iets hartelijks gezegd moest worden, wat te betwijfelen viel, maar als het zo nodig moest, dan was het aan haar om het te doen.

‘Gadverdamme, wat stinkt het hier,’ riep Tirza. Ze droeg een wit bloesje, ze had zich verkleed. Anders verkleedde ze zich nooit voor het eten. Tenzij er bezoek was. En als er bezoek was geweest de afgelopen jaren, dan was het Tirza’s bezoek. Alleen de werkster uit Ghana kwam voor Hofmeester, maar bezoek kon zij in de strikte zin van het woord niet worden genoemd.

De dochter ging zitten. Hofmeester pakte zijn glas en zei: ‘Laten we drinken, Tirza, op het onverwachte bezoek van je moeder. Laten we erop drinken dat we hier allemaal, bijna allemaal, weer bij elkaar zitten als een... nou ja, als een familie. En dat we gezond zijn.’

De dochter had haar glas al opgetild, maar zette het weer neer en zei: ‘Daarop drink ik niet. En het stinkt hier, papa, ruik je dat niet? Ze heeft hier gewoon zitten paffen. Er mag hier niet gerookt worden.’ Ook Tirza kon, als ze dat wilde, spreken als een lerares. Haar decaan had eens gezegd: ‘Ze is een geboren leidster, ze neemt het initiatief. Ze gaat altijd voorop en sleept de anderen mee.’

Er viel een stilte. Hofmeester stak van de zenuwen nog een stuk droog brood in zijn mond.

‘We drinken...’ begon Hofmeester.

‘Nee,’ zei Tirza. ‘Ik doe hier niet aan mee. Aan deze flauwekul.’

Ze prakte met haar vork hardhandig in de ovenschotel van haar vader.

‘Goed,’ zei Hofmeester, ‘op het leven dan. Op je cijferlijst, oké, Tirza? Op je eindexamen. Op je toekomst. Op jou.’ Voordat iemand verdere tegenwerpingen kon maken, nam Hofmeester snel de eerste slok. De wijn was niet koud genoeg, maar het ging net. Op zo’n avond als deze ging veel.

Hofmeesters ovenschotels waren in het verleden beter gelukt, maar zolang er gegeten werd ging alles goed. Het was onder controle, de avond, het gezelschap, de familie.

Na een paar happen haalde de echtgenote de zonnebril van haar hoofd en ze vroeg: ‘En Tirza, hoe gaat het met je? Ik zei tegen je vader dat ik je zo knap vond geworden.’

Tirza peuterde een sliertje kaas van haar mes. Er ging ook kaas doorheen, het was een recept uit een Frans kookboek. Tirza zei binnensmonds: ‘Alsof jou dat wat kan schelen.’

‘Ja, dat kan me wat schelen,’ zei de echtgenote. ‘Dat kan me zelfs heel veel schelen. Ik heb vaak aan je gedacht. Je bent echt knap geworden.’

‘Geworden?’

‘Nog knapper. Dan je al was. Je was altijd al knap, maar je bent nu echt, hoe zal ik het zeggen, in volle bloei.’

En Tirza antwoordde: ‘O, grappig.’ Ze at met lange tanden. Als een kind at ze. Demonstratief met tegenzin. Ze speelde met het eten.

‘Grappig?’ vroeg de echtgenote. ‘Wat is daar grappig aan?’

‘Grappig dat je je herinnert dat ik vroeger ook knap was. Grappig dat het je wat kan schelen hoe het met me gaat. Daar heb ik namelijk weinig van gemerkt de afgelopen jaren. Zeg maar rustig: niets.’

Na dit kleine incident at men zwijgend verder. Maar de nervositeit had weer bezit genomen van Hofmeester, meer nog dan daarnet, toen hij in de vestibule had gestaan en naar de koffer van zijn echtgenote had gekeken. Daarom propte hij nog een paar stukken droog brood in zijn mond. Hij werkte de complete inhoud van het broodmandje naar binnen. Het moest op. Weggooien was zonde.

Toen haar bord praktisch leeg was, vroeg de echtgenote: 'Wat is dit voor wijn?'

'Zuid-Afrikaans,' zei Hofmeester. 'Tirza en ik hebben de Zuid-Afrikaanse wijn ontdekt.'

'Ontdekt?' Ze grinnikte. 'Hoe bedoel je, ontdekt? Wat hebben jullie er precies aan ontdekt?'

'Op zaterdagmiddag organiseert de slijterij hier om de hoek proeverijen. Daar gaan Tirza en ik weleens heen. Niet, Tirza?'

De moeder van Tirza bestudeerde het etiket en zei: 'Ach, jullie zijn net twee tortelduifjes. Op zaterdagmiddag samen naar de wijnproeverij. Wat romantisch. Wie had dat gedacht? Dat jullie het nog eens zo goed met elkaar zouden kunnen vinden?'

'Papa,' zei Tirza.

Maar de vader deed of hij niets had gehoord. Hij zei: 'Tirza is bijzonder geïnteresseerd in Zuid-Afrika, in die hele regio daar. Tirza is eigenlijk geïnteresseerd in heel Afrika. Zeg ik het zo goed? In heel Afrika? Tirza zou het liefst met het openbaar vervoer van het zuidelijkste puntje van Zuid-Afrika naar Marokko reizen, maar dat heb ik verboden. Bovendien is daar natuurlijk nauwelijks openbaar vervoer. Openbaar vervoer in Kameroen, wat moeten we ons daarbij voorstellen? De dood. Ik heb weleens gelezen dat ze daar niet eens lijkwagens hebben, dat ze de doden gewoon in de bus mee moeten nemen naar de begraafplaats. Onder de arm.'

Hij lachte. Het idee dat je dode familieleden onder je arm in de bus naar de begraafplaats moest meenemen, maakte de dood een stuk minder bedreigend. Als je maar deed alsof er niet zoveel aan de hand was, was er ook niet zoveel aan de hand. Hij kreeg een schop tegen zijn been. Dat was voor hem het teken om de kruimels uit het broodmandje te verzamelen en in zijn mond te stoppen. Eten was genade.

'Dus jij wilt met het openbaar vervoer door Afrika trekken?' De moeder van Tirza deed haar best, maar het lukte haar niet. Ze had de beste bedoelingen, altijd gehad, maar ze werd volledig in beslag genomen door zichzelf.

Tirza gaf geen antwoord. Ze schopte nog een keer tegen het been van haar vader. Wellicht was dat ook een antwoord.

‘Ik heb haar gezegd,’ zei Hofmeester, ‘dat openbaar vervoer in Afrika...’
Weer een schop.

‘Tirza,’ zei Hofmeester toen zijn mond leeg was, ‘hier kan ik niets aan doen. Hier kan ik toevallig echt niets aan doen. Voor de verandering.’

Tirza schudde alleen haar hoofd. Ze bleef haar hoofd schudden, als een peuter die eigenlijk al zou moeten slapen en die van de moeheid dreinerig is geworden.

‘Het gaat er niet om of jij hier iets aan kunt doen, papa,’ zei ze, ‘het gaat erom dat ik er niet tegen kan. Ik kan hier niet tegen. Wil je ermee ophouden? Houd er alsjeblieft mee op.’

Ze legde de nadruk op iedere lettergreep.

Hofmeester keek haar aan. De helft van haar portie ovenschotel lag onaangeroerd op haar bord. Met de andere helft was slechts gespeeld. Weinig begreep hij van de mensen. Soms kwamen zelfs zijn eigen kinderen hem onbegrijpelijk voor. Vertrouwd, maar vreemd. Net als de jongens die Hofmeester van tijd tot tijd ’s ochtends in de badkamer had aangetroffen, ook vreemd en toch vertrouwd. Alsof ze de hele nacht in die badkamer op hem aan het wachten waren. Op hem en een handdoek. De vrienden van zijn dochter, voor wie hij niet meer was dan een veredelde figurant, terwijl hij toch graag, hij wilde zichzelf niet langer voorliegen, iets anders had willen zijn dan dat.

‘Waar moet ik mee ophouden?’

‘Met zo te doen. Met dit gesprek. Met dit belachelijke gesprek. Je moet ophouden anders tegen me te doen dan anders. Je moet ophouden met dit toneel, papa. Alleen maar omdat dat mens hier aan tafel zit.’

Toen ze ‘dat mens’ zei, werd haar stem harder, ze schreeuwde bijna.

‘Doe ik dan anders?’ vroeg Hofmeester. Hij probeerde zowel zijn echtgenote als zijn dochter tegelijkertijd in de gaten te houden. Alsof ze elkaar te lijf zouden gaan als hij hen uit het oog zou verliezen. ‘Praat ik anders? Eet ik anders? Of ben ik plotseling opgehouden met slurpen?’ Hij lachte om zijn grap, maar hij was de enige.

‘Je slurpt niet, maar je praat anders dan anders, papa, ja. Anders ben ik vooral aan het praten en jij knikt of je vraagt: “Wat doet haar vader?” En daarna wassen we af. En dan zeg je ook bijna niets. Je luistert naar wat ik zeg.

En dat is niet erg. Soms vraag ik: “Wat heb jij vandaag meegemaakt?” En dan zeg je: “Niet veel.” Ik vind het prima. Dat is wie je bent. Jij kunt niet anders. En dat is nog altijd meer dan wat zij kan. Alleen dit gesprek, dit volstrekt belachelijke gesprek, daar kan ik niet tegen.’

Hofmeester voelde aan de schaal waarin de ovenschotel had gezeten. Die was nog altijd warm.

‘Soms praat ik met je, Tirza. Dat weet je ook. Dat weet je heel goed. En ik lees je vaak voor uit de krant. De grappige stukjes. Ook dat weet je.’

‘Het maakt niet uit, papa. Op jouw manier ben je lief. Op jouw manier ben je heel lief. En dat je grappige stukjes uit de krant voorleest terwijl we aan het eten zijn, vind ik ook leuk. Ik vind ze niet altijd grappig, maar oké. Jij vindt ze grappig. En dat is het belangrijkste. Maar mag ik je wat vragen, nu we toch aan het praten zijn, nu we geen grappige stukjes uit de krant aan het voorlezen zijn, mag ik je iets vragen?’

‘Ja, natuurlijk,’ zei Hofmeester. ‘Alles, Tirza. Alles, wat je maar wilt.’

‘Waarom heb je dat mens niet de deur uit geschopt?’

Even had hij de neiging aan zijn onderlip te trekken, maar hij onderdrukte die behoefte. Hofmeester schonk nog wat wijn bij, eerst Tirza, toen de echtgenote en daarna zichzelf. Hij probeerde de echtgenote een blik van verstandhouding toe te werpen, maar ze glimlachte flauwtjes zonder hem echt op te merken. Vervolgens zei hij: ‘Je schopt vrouwen niet de deur uit, Tirza, en al helemaal geen vrouwen bij wie je twee kinderen hebt verwekt. Dat mens is je moeder. Daarom heb ik haar binnengelaten in plaats van haar de deur uit te schoppen. Dat lijkt me een goede reden. Ze is je moeder. Dat was ze. Dat zal ze altijd zijn.’

Tirza’s moeder trok een gezicht alsof hier een andere moeder werd besproken. Een andere moeder met een ander kind.

‘Met moeite,’ zei ze, terwijl ze met haar zonnebril speelde, ‘met moeite, Jörgen, heb je twee kinderen gemaakt. O, praten kon je goed, praten, praten, praten. Het leek soms net een erotisch hoorspel bij ons in bed. Maar om kinderen te maken moet je iets doen, Jörgen. Niet iets doen, hét doen. Je moet je instrument in de juiste opening stoppen.’

Hofmeesters gedachten bleven even haken aan dat erotische hoorspel. Hij had zichzelf beschouwd als een stille, discrete man, maar op anderen was hij kennelijk niet zo overgekomen.

‘Ze heeft ons in de steek gelaten,’ zei Tirza en ze wees met de vork naar de vrouw die nog niet zo lang geleden haar voeten aan Hofmeester had laten zien. Er zat nog wat ovenschotel aan de vork en die viel nu op het tafelkleed. ‘Ze had misschien reden om jou in de steek te laten, papa, daar had ze waarschijnlijk allerlei goede redenen voor, maar ze had geen enkele reden, echt geen enkele reden om mij in de steek te laten.’ Haar stem sloeg over. Hofmeester voelde paniek opkomen. Een verschrikkelijke paniek.

‘Niet met je vork wijzen, Tirza,’ zei de vader. ‘Niet doen. Er kunnen ongelukken gebeuren.’

En hij streek over zijn haren, alsof dat zou helpen, alsof dat het gesprek in een andere, onschuldige richting zou duwen. De zomers die vroeger beter waren. School. Afrika desnoods. Openbaar vervoer waar dan ook ter wereld.

Tirza’s stem klonk steeds harder. Hofmeester wist wat dat betekende. Er zou gehuild worden. Tranen, hij kon er niet tegen. Zijn eigen zwakheid maakte hem misselijk. Die van zijn kinderen maakte hem woedend.

Snel keek hij naar de echtgenote, die rustig van haar wijn dronk en er nog steeds bij zat alsof het haar niet echt aanging. Hij moest de boel redden, en wel nu, niemand anders zou het doen. Niemand anders kon het doen.

‘Zo moet je dat niet zeggen,’ zei Hofmeester. ‘Ze heeft ons niet in de steek gelaten. Ze heeft aan zelfontplooiing gedaan.’

De echtgenote zuchtte. Ze legde haar bestek neer. ‘Je kunt gerust zeggen dat ik het niet bij je uithield, Jörgen, dat weet Tirza net zo goed als ik, dat weet de hele buurt. Dat hoef je geen zelfontplooiing te noemen. Die idiote eufemismen van je altijd. Het was geen zelfontplooiing. Ik hield het hier niet uit. Niemand had het hier uitgehouden. Niemand die normaal is.’

‘Goed,’ zei Hofmeester, ‘zelfontplooiing. Laten we het daar voorlopig op houden. Is dat geen schappelijk compromis? Soms is zelfontplooiing hetzelfde als het ergens niet uithouden. Zoveel verschil zit er niet tussen het een en het ander.’

‘Papa,’ riep Tirza, ‘doe niet zo stom. Laat je niet zo behandelen.’

‘Ik wil in rust eten,’ riep Hofmeester, ‘Tirza, dat is het enige wat ik wil. In rust eten. Ik heb deze ovenschotel in rust gemaakt. Ik wil hem in rust opeten. En dat gaat me lukken. Zoals me dat al drie jaar lang is gelukt.’

De dochter sloeg met haar linkerhand op tafel. Een vork viel op de grond.

‘Ik wil niet met dat mens aan tafel zitten,’ riep ze. ‘Ik wil dat mens nooit meer zien. Helemaal nooit meer.’

Tirza stond op. ‘Ik haat je,’ schreeuwde ze. ‘Het was beter geweest als je hier niet was gekomen. Het was beter geweest als je hier nooit meer was gekomen. Ik zou willen dat je dood was.’

Daarop rende ze naar boven.

Hofmeester veegde zijn mond een paar keer af, verschoof de fles wijn een paar centimeter en vroeg toen: ‘Wil je een toetje?’

De echtgenote staaarde in haar glas en verwijderde een stukje kurk dat daarin was beland. ‘Zo was ze altijd al,’ zei ze rustig.

‘Er is nog wat over van gisteren,’ zei hij. ‘Ik heb tiramisu gemaakt. Dat doe ik altijd op woensdag. Dat kan ik je aanbieden. Of fruit?’

‘Ze kan niet vergeven.’

‘Ik kan ook fruitsalade maken.’

‘Ze kan zichzelf niet vergeven. Kun jij jezelf vergeven, Jörgen, kun jij jezelf eigenlijk vergeven?’ Ze zette de zonnebril weer op, als een haarband.

‘Fruitsalade? Zal ik dat voor je maken? Het is zo gebeurd.’

De echtgenote zuchtte.

‘Goed,’ zei ze, ‘laten we het over iets anders hebben. Als je dat per se wilt. Hoe gaat het met de glazenwasser?’

‘Welke glazenwasser?’

‘Die man die hier één keer per maand de ramen deed, die oude man. Hoe gaat het met hem?’

‘O die,’ zei Hofmeester, ‘ja, die is dood.’

Hij bleef op zijn stoel zitten en plukte aan zijn onderlip.

‘Je hebt leren koken,’ zei de echtgenote. ‘Dat moet gezegd.’

‘Dank je,’ zei Hofmeester.

Toen stond hij op en liep de trap op naar de kamer van zijn jongste dochter. Maar halverwege de trap bedacht hij zich, hij bleef even staan en keerde terug naar de woonkamer. Hij ging weer aan tafel zitten.

De echtgenote zat er ook nog altijd. Niet als een gast, maar als iemand die

hier thuis was. Wat ze in de strikte zin van het woord ook was. Ze had zich nooit officieel laten uitschrijven. De oproepen voor de echtgenote om te gaan stemmen kwamen hier nog altijd aan en Hofmeester zette ze traditiegetrouw op het kleine kastje in de gang, tot de verkiezingen weer voorbij waren en hij met enige melancholie constateerde dat de echtgenote weer niet van haar stemrecht gebruik had gemaakt.

‘Heeft ze een vriendje?’

‘Tirza?’

‘Tirza, ja. Natuurlijk. Wie anders?’

‘Ik kom weleens jongens tegen in de badkamer.’

‘In de badkamer?’

‘In de badkamer, daar houden ze zich vaak op.’

‘Wat doen ze daar?’

‘Wat mensen doen in de badkamer. Ze nemen een douche. Neem ik aan. Ze gaan naar de wc. Ik vraag niet: “Wat doen jullie hier?” Zo ongastvrij ben ik niet. Dit is haar huis. Dit is ook Tirza’s huis.’

De echtgenote zuchtte diep en leegde haar glas. ‘En wat zeg je dan tegen ze?’

‘Dan vraag ik aan ze,’ zei Hofmeester, ‘al zal je dat misschien verbazen: “Wil je een schone handdoek?” Dat vraag ik aan ze. Maar wie weet heb jij andere suggesties, misschien heb jij betere ideeën, misschien moet ik ze vragen: “Zin in een glaasje champagne, jonge vriend? Was het neuken lekker? Hopelijk met condoom, maar zo niet, dan is er ook geen man overboord.” Jij zou dat anders hebben aangepakt, ik weet het, jij was altijd al jaloers op de vriendjes van je dochters. Maar ik vraag dus gewoon: “Wil je een schone handdoek?” En meer niet.’

‘Houd op,’ riep ze.

Even was het stil, toen zei Hofmeester: ‘We schreeuwen tegen elkaar.’

‘Ja,’ zei ze. ‘Dat is stom. We doen het weer, en we hebben geen reden meer om tegen elkaar te schreeuwen. We hebben echt geen enkele reden meer om dat te doen.’

Ze liep naar de bank, pakte sigaretten uit haar tas, stak er een op en liep terug naar de tafel.

‘Is die bril ook Frans?’ Hofmeester wees naar de zonnebril met de belachelijk grote glazen die ze nog altijd als een soort van haarband droeg.

‘Italiaans. De schoenen komen uit Frankrijk, de bril uit Italië.’

De rook stoorde hem nu ook, maar hij zei niets.

‘Heb je haar tegen me opgezet?’ vroeg ze. ‘Of ging het vanzelf?’

‘Het ging helemaal vanzelf,’ zei Hofmeester. ‘Ik hoefde er niets voor te doen.’

‘Jörgen, ik heb je wat gevraagd. Heeft Ibi gebeld?’

Hofmeester veegt zijn handen af aan zijn schort. Er kleefden een paar rijstkorrels aan.

‘Tbi,’ zegt hij, starend naar de moeder van zijn kinderen in haar ochtendjas. ‘Tbi. Die heeft gebeld. Maar ik heb zelf niet met haar gesproken. Tirza had haar aan de lijn. Ze is onderweg.’

De echtgenote glimlacht, al is het niet bepaald een tevreden glimlach, ze veegt met de rug van haar hand over zijn wang. Ze verwijdert iets wat aan zijn neusvleugel hangt. Hij kan niet zien wat het is. Een klein stukje garnaal, een huidschilfertje, iets ondefinieerbaars groens, misschien wasabi.

‘Je moet je scheren,’ zegt ze. ‘Je ziet eruit als een landloper.’

‘Dat ga ik ook doen. Maar eerst maak ik dit even af.’ Hij wijst op de rauwe vis.

Ze wil weggelopen. Hofmeester houdt haar vast aan haar ochtendjas. ‘Laat dit feest nou aan Tirza over. Laat het gewoon allemaal aan Tirza over. Houd je zoveel mogelijk op de achtergrond.’

Ze kijkt hem even grijnzend aan, alsof hij een grap heeft gemaakt. Een van zijn oude, al te bekende grappen. Dan loopt ze langzaam weg, en hij verdiept zich weer in de sushi met een overgave die hem niet meer verwondert. Dit is zijn leven en dit is zijn rijst. Het bevat hem, ondanks alles. Het bevat hem al ruim drie jaar lang.

Die avond, die eerste avond van haar terugkeer, zes dagen geleden, was Tirza niet meer uit haar kamer gekomen. Na een tijdje was hij voor de tweede keer naar boven gegaan en had hij op haar deur geklopt, maar ze had niet geantwoord. Een minuut of vijf was hij daar blijven staan, zonder te weten wat hij moest doen. Aarzelend, de verschillende mogelijkheden overwegend, angstig. Zo had hij voor haar deur gestaan.

Als het om Tirza gaat, is hij altijd al bang geweest, nog voordat ze ziek werd, al vanaf haar geboorte. Een angst die hij nooit heeft gehad bij zijn

oudste dochter, niet in die mate in ieder geval, een angst die hem niet meer heeft losgelaten vanaf het eerste moment dat hij haar in zijn armen hield: de angst voor het verlies.

‘Tirza,’ had hij zachtjes geroepen, maar toen ze ook op zijn geroep niet reageerde, was hij naar beneden gelopen en had een tweede fles witte wijn geopend, ook Zuid-Afrikaans. Om een uur of elf was de tweede fles zo leeg als de eerste.

Hij en de echtgenote hadden hem zwijgend opgedronken. Er viel niet veel te zeggen. Haar terugkeer verliep zwijgend, kalm, ontroerend. Juist doordat hij zo door en door alledaags was. Zo was de echtgenote er niet, zo was ze er wel.

Ze snoof. ‘Heb je er weer iets in gestopt?’ vroeg ze.

‘Waarin?’

‘In de oven. Ik ruik iets.’

‘Ik heb er niets meer in gestopt, je ruikt weer eens dingen die er niet zijn,’ zei hij scherp.

Hofmeester wachtte nog een paar minuten, keek op zijn horloge en zei: ‘Het is laat, ik weet niet waar je wilt slapen, of je ergens een adres hebt geregeld? Bij vrienden?’

‘Bij vrienden?’ Ze schudde haar hoofd. Weer lachend, net als vroeger. Ze had haar haren laten groeien, zag hij. Het was hem eerst niet opgevallen. Hij had niet goed gekeken. Er waren zoveel dingen om naar te kijken. Haar schoenen, haar koffer, haar regenjas, haar ring, haar zonnebril, haar lippen. De haren waren langer dan toen ze was weggegaan, en dat misstond haar niet.

‘Bij welke vrienden?’

Hij moest haar het antwoord schuldig blijven. Welke vrienden ze nog had en welke ze had weggedaan, hij wist het niet.

‘Nee, ik heb geen adres geregeld,’ zei ze daarom zelf maar. ‘Ik heb niets geregeld.’

Ze klonk trots, alsof ze het noodlot in eigen persoon had getart. Iets wat ze altijd al graag had gedaan. Steeds weer moest ze het noodlot eraan herinneren dat ze bestond. Alsof het haar zou kunnen vergeten.

Hij bracht de borden, het bestek en de twee lege flessen naar de keuken en

toen hij weer in de huiskamer stond, zei hij: 'Als je wilt, kun je hier blijven slapen.'

Lang had hij er niet over hoeven na te denken. Het was geen keuze, eerder het tegendeel: een gebrek aan alternatieven.

'Dat is lief van je,' zei ze. 'Ik ben best moe. Het was een lange reis.'

Hij had nog een half glas wijn over. Hij ging weer zitten. 'Tja,' zei hij.

Hofmeester speelde met de twee kurken die op de tafel waren blijven liggen, liet ze tolleren, ging daarin op en zei, toen een van de kurken op de grond was gevallen: 'Nou, dat is dan geregeld.'

Het was te laat om nu nog een hotel voor haar te vinden, of een pension, bovendien zou dat onbeleefd zijn, en kil, ook dat. Een hotel voor de moeder van je kinderen, dat ging tegen alles in waarin Hofmeester geloofde. Hij wilde niet kil zijn, eerder warm. Gloeiend.

Liefde was dan wel een woord dat minder betekende dan vroeger – vrijwel alle woorden betekenden minder dan vroeger – maar er zaten consequenties vast aan een halve eeuw leven, en ruim een halve eeuw leefde Hofmeester nu al. Je liet sommige mensen binnen, je gaf hun voedsel en een bed. Verantwoordelijkheidsgevoel, een diep, alles doordringend verantwoordelijkheidsgevoel, dat had het leven bij hem achtergelaten.

Hij was ingesteld op het samenwonen met Tirza. Ingesteld op het grote lege huis waarin hij rustig kon rondscharrelen zonder veel anderen tegen te komen. De afwezigheid van een partner was geen vloek gebleken, maar vrijheid, een schrijnende, gemankeerde vrijheid, maar toch: vrijheid. Hij was samen met zijn kind. En het was alsof het zo moest zijn, alsof het zo hoorde. Onafscheidelijk waren ze, het kind en hij. Soms wist ze al wat hij ging zeggen nog voordat hij had gesproken. De jongens die hij van tijd tot tijd in de badkamer had aangetroffen, waren niets dan passanten.

Het zou even wennen zijn, een gast. Al was die gast de echtgenote. Hij leegde zijn glas, raapte de kurk op en ging naar boven. Hij liep langs de rode koffer op wieltjes, die nog altijd parmantig in de gang stond. Wat zou erin zitten? vroeg hij zich af. Langs de blauwe regenjas, en vervolgens langs de kamer van Tirza, hij zag dat ze het licht had uitgedaan. Pas toen hij in zijn slaapkamer was gearriveerd, merkte hij dat de echtgenote hem op gepaste afstand was gevolgd.

Ze ging op het bed zitten. Aan haar kant. De kant waar ze vroeger had

gelegen. En waar nu boeken en kranten lagen. Ze pakte de boeken en kranten en legde ze op de grond. Ook het stof dat onder de boeken en kranten op het laken lag, veegde ze op de grond. Zo werd het tweepersoonsbed weer een echt tweepersoonsbed.

Ze nam haar hoofd in haar handen en liet het toen weer los. Haar haren waren niet alleen langer, ze hadden ook een andere kleur gekregen. De kleur die ze ooit hadden gehad. Lang geleden. Ze legde haar zonnebril op het nachtkastje.

Hofmeester deed zijn stropdas af en hing die over een stoel.

‘Het matras,’ zei ze. ‘Is dat ook nog hetzelfde?’ Ze deukte het met haar handen in, ze testte het en hij keek naar de stropdas, een van de cadeautjes die hij had gekregen toen hij zijn werkgever twee decennia trouw was geweest. Werkelijk een aardige stropdas. Smaakvol. De secretaresse had hem persoonlijk uitgezocht in de Bijenkorf. Het was ook zoveel makkelijker werkgevers trouw te zijn dan particulieren.

‘Het matras is voor zover ik weet nog hetzelfde.’

‘Het is niet meer goed,’ zei ze. ‘En het was toen al niet meer goed. Je kunt niet eeuwen op hetzelfde matras liggen.’

Hij nam het tafereel in zich op, zij zittend op het bed, commentaar leverend op het matras. Alsof ze hier thuis was, alsof ze nooit was verdwenen. Het was bijna om te lachen.

‘Je blijft hiér slapen?’ vroeg hij en keek naar zijn boeken en kranten die maanden, nee jaren, als vrouw bij hem in bed hadden gelegen. In zijn leven was het vlees woord geworden.

‘Je hebt me uitgenodigd.’

‘Maar hier?’ Hij wees op het bed, de spiegel, de nachtkastjes.

‘Waar anders? In Ibi’s oude kamer?’

‘Is dit niet een beetje vreemd?’

‘Vreemd? Waarom zou het vreemd zijn? Slaapt hier dan iemand?’ vroeg ze. ‘Lig ik op een plek waar iemand anders hoort te liggen? Neem ik een stuk van het bed in dat niet voor mij bedoeld is?’

‘Niet echt,’ zei Hofmeester na een aarzeling van een paar seconden. ‘Hier slaapt niemand. Ik bedoel, hier slaap ik. En mijn kranten.’

‘Nou dan.’

Hij deed zijn overhemd uit en zij bekeek zittend op het bed haar blote voeten.

‘Maar het blijft vreemd,’ zei hij, meer tegen zichzelf dan tegen haar. ‘Alles aan jou is vreemd.’

Ze draaide zich naar hem om, zodat ze hem kon zien, staand bij het raam, met het overhemd in zijn handen. Ze zei: ‘Je bent zo wit, nog witter dan vroeger. Het lijkt alsof je steeds witter wordt. Kom je nooit in de zon? Vrouwen houden niet van wit vlees.’

Hij hing het overhemd zorgvuldig over de stoel, hij ging zitten en deed zijn schoenen en sokken uit. De sokken werden in de schoenen gestopt. Ook de sokken had hij gekregen van zijn werkgever, een uitgeverij, na twee decennia loondienst. Twee decennia, nu waren het er al ruim drie. Ze hielden ervan hem nuttige cadeautjes te geven. Iets wat je kon aantrekken. En wat je dus ook weer kon uittrekken. Hij zei: ‘Sinds jij vertrokken bent, heb ik geen klachten gehad. Niet over mijn witte vlees. Niet over gebrek aan zon. Nergens over. De klachten zijn verdwenen. Alleen de huurder meldt zich nog van tijd tot tijd.’

Toen hij het niet meer verwachtte, toen hij een seconde lang was vergeten dat ze er was, fluisterde ze: ‘Zo wit dat het bijna eng is. Je vlees.’

Haar stem, die was ook niet veranderd. Iets in die stem had hem al lang tegengestaan. Vanaf het moment dat het speciale, het uitzonderlijke in haar ophield uitzonderlijk te zijn en alleen nog maar een bron van ergernis was.

Haar jurk had felle kleuren. Een zomerjurk. Vroeger had ze vooral zwart gedragen. Spijkerbroeken, veel spijkerbroeken, ook dat. Totdat hij op een avond had moeten zeggen: ‘Je bent geen puber meer. Het wordt zoetjesaan tijd voor een ander uniform.’

‘Alsof je ziek bent,’ zei ze. ‘Alsof je doodgaat. Ga je dood? Is dat het? Jörge, ben je bezig dood te gaan?’

Hij liep naar de badkamer, hij deed het licht aan en zij volgde hem. Op haar blote voeten. Haar schoenen stonden nog beneden, naast de bank. Via de spiegel boven de wastafel keek ze hem aan. Ze was toch veranderd. Rimpels waar eerst geen rimpels hadden gezeten, haar gezicht was dikker geworden, of juist dunner. Nu, in het felle licht van de badkamer zag hij het. In die minimale verandering zaten drie jaar verstopt. Weinig is zo angstaanjagend,

en roept daarom ook zoveel haat op, als de ouder wordende vrouw. Zij vat het verval samen, zij is gekomen om zich te wreken op alle lust.

Hofmeester kuchte, verplaatste een pot handcrème.

‘Mijn toilettas zit beneden in mijn koffer,’ zei ze. ‘Ik heb geen zin om hem te pakken. Ik heb geen kracht meer. Ik ben zo moe. Heb jij een tandenborstel voor me?’

Op de wastafel lagen twee tandenborstels. Ze keek ernaar.

‘De groene is van Tirza,’ zei Hofmeester.

Ze pakte de blauwe tandenborstel, deed er tandpasta op en begon haar tanden te poetsen, waarbij ze zichzelf in de spiegel bekeek.

Met ontzetting zag Hofmeester hoe zijn tandenborstel in haar mond was verdwenen. Hoe die borstel in haar mond heen en weer werd bewogen. Iets irriteerde hem daaraan, iets deed hem walgen, de gedachte dat zijn tandenborstel nu in haar mond zat was onverdraaglijk. Hij wilde roepen: ‘Houd daarmee op, vies varken, houd daar ogenblikkelijk mee op’, en de tandenborstel uit haar mond rukken, maar hij zei: ‘Ik kan beneden een nieuwe voor je pakken. Dat is misschien frisser.’

‘Doe geen moeite,’ antwoordde ze met een mond vol schuim. ‘Het gaat prima.’

‘Wat zeg je?’

‘Doe geen moeite,’ herhaalde ze. ‘Dat zei ik. Het is fris genoeg zo.’

Hij wachtte tot ze klaar was met het reinigen van haar tanden. Ze deed er lang over. Toen spoelde hij de tandenborstel zorgvuldig af. Zij bleef naast de wastafel staan, peinzend, maar op haar gemak. Alsof ze daar gisteren nog had gestaan en verleden week, een maand geleden. En hij bleef maar spoelen. Hij schrobde de tandenborstel alsof dat ding hem met iets kon besmetten. Een gedachte. Een geloof. Een ziekte.

Haar benen waren dikker geworden, zag Hofmeester nu. Zachtjes opgezwollen, niet meer zo esthetisch als vroeger, minder ongenaakbaar. Maar ook hij was veranderd. Hij had twee kaakoperaties achter de rug. Je kon het zien, hij zag het, zij moest het gezien hebben, maar ze had erover gezwegen, zoals ze over vrijwel alles had gezwegen. En net als zij had hij geen vragen gesteld. Waarom ook?

Toen dacht hij aan Tirza. Nog een paar weken was ze hier. Een paar

weken, meer was het niet. Daarna ging ze op reis, op een soort van wereldreis, met haar vriend die hij nog niet had ontmoet, maar die hij zou ontmoeten, op haar feest, haar grote feest. Hij had haar al een keer gevraagd: 'Is het misschien een van die jongens die ik 's ochtends vroeg weleens in de badkamer ben tegengekomen?' Daarop had ze hem lachend aangekeken en gezegd: 'Ach welnee pap, dat waren onenightstands.'

Hij had geglimlacht en gemompeld: 'Aha.' De wereld van de onenightstands en die van zijn dochter had hij nooit direct met elkaar in verband gebracht, en nu zij dat zo terloops deed was hij van zijn stuk gebracht. Niet werkelijk gechoqueerd, hooguit een tikkeltje verontrust. Er zat voor hem iets ongemakkelijks aan de combinatie van die woorden: dochter en onenightstand. Iets ongemakkelijks. Meer niet. 'Ik heb de jongens een schone handdoek aangeboden,' zei hij, maar daarmee kon hij het ongemak niet verhullen en kennelijk zag Tirza dat, want ze zei: 'Papa, maak je niet ongerust. Ik weet echt wat ik doe, ik ben niet gek.'

'Nee, nee,' had hij gezegd, 'natuurlijk', en hij had zich omgedraaid om verder te gaan met wat hij aan het doen was, al was hijzelf allang vergeten wat dat precies was.

Terwijl hij zijn tanden begon te poetsen, staand naast de echtgenote, moest hij aan dat gesprek met Tirza denken, aan de jongens die hier waren geweest, vaak in het halfdonker, bevreesd als ze waren om het licht aan te doen. Alsof ze wisten dat ze illegaal in zijn badkamer stonden, de badkamer van Jörgen Hofmeester.

'Je hoeft niet bang te zijn,' zei ze. Hij draaide zich een kwartslag om zodat hij haar beter kon bekijken, hij haalde de tandenborstel uit zijn mond. Waar had ze het over? Toen draaide hij zich weer naar de wastafel toe, boog zich voorover, spooog het schuim uit en spoelde zijn mond. Augustus kwam, en dan zou Tirza zijn verdwenen. Hij zou alleen zijn, hooguit af en toe opgeschrikt door de huurder die een nieuw mankement had ontdekt. Een volgende fase in zijn leven zou beginnen, de Tirzaloze fase.

'Je hoeft niet bang te zijn,' zei ze nog een keer.

Hij pakte een handdoek en veegde zijn mond af. Er zat ergens een pijnlijk plekje op zijn lip, waarschijnlijk had hij erop gebeten.

'Waarvoor?'

'Voor als ik zo naast je lig.'

Hij vouwde de handdoek op. Een witte. Die niet helemaal goed schoon was geworden in de was. Er zaten nog bloedvlekjes op.

‘Waarom zou ik bang zijn? Waarvoor?’

‘Voor mij.’

‘Voor jou?’ Hij moest grinniken.

‘Waar is de zeep?’ vroeg ze. ‘Ik wil mijn handen wassen.’

‘Er is alleen vloeibare zeep. Tirza gebruikt alleen vloeibare zeep, als ze al zeep gebruikt. Ze zegt dat zeep niet goed is voor de huid, dat je je veel beter met alleen maar wat water kunt wassen, alleen wat lauwwarm water.’ Hij opende een kastje en gaf haar de fles.

Ze deed haar ring af. Hij keek ernaar en vroeg zich even af waar haar trouwring was gebleven. Toen waste ze haar handen.

‘Als ik straks naast je lig,’ zei ze, terwijl ze haar handen onder het stromende water hield, ‘hoef je je niet ongemakkelijk te voelen.’

Hij keek in de spiegel naar zijn borsten, zijn schouders, zijn bovenarmen. Wit vlees inderdaad. Rauw. Meer nog dan vroeger. Een beetje uitgedroogd, ook dat. Hij had er een crèmepje voor gekregen, tegen de schilfers. Oud vlees. Oude mannen, had hij op zijn werk gemerkt, dachten vaak dat ze nog aantrekkelijk waren voor jonge vrouwen, maar het enige wat aantrekkelijk was voor die vrouwen, was hun positie, hun macht, hun geld. Een tragisch misverstand speelde zich tussen hen af, een misverstand dat hij al vaak had waargenomen. Een hormonaal misverstand.

‘Ik bedoel,’ zei ze, ‘dat je er niets van moet denken, ik bedoel, sorry dat het er zo ongemakkelijk uit komt, maar dat het niets te betekenen heeft.’

Ook Hofmeester waste nu zijn handen.

‘Dat wát niets te betekenen heeft?’

‘Ik hier. Mijn aanwezigheid.’

‘Ik heb nooit gedacht dat het iets te betekenen heeft,’ zei hij. ‘Je bent hier, je hebt een bed nodig. Een mens moet slapen. Dat weet ieder kind. Ik heb er geen betekenis aan toegekend, ik heb alles genomen zoals het kwam. Ik neem alles zoals het komt.’

‘Ja, dat weet ik allemaal, een mens moet slapen, maar ik bedoelde gewoon dat je geen seksuele aantrekkingskracht op me uitoefent. Dat je daar niet bang

voor hoeft te zijn. Dat je niets hoeft te doen waar je geen zin in hebt. God, waarom laat je het me zo uitleggen? Waarom help je me niet een beetje?’

Grondig waste Hofmeester zijn handen. Alsof hij de hele dag met zijn handen in de aarde had gezeten. Alsof hij in de tuin had gewerkt. Hij moest niet vergeten morgenochtend uit het kastje onder de gootsteen in de keuken, waar hij de tandenborstels bewaarde, er een te halen en naar de badkamer te brengen. Ieder zijn eigen tandenborstel. Het begin van geluk was de juiste verdeling van het eigendom.

‘Ik doe in principe weinig waar ik geen zin in heb. Maar het komt niet altijd op zin aan. Laat ik het zo zeggen: je doet de dingen niet omdat je er zin in hebt, je doet ze omdat je ze moet doen.’ Hij krabde aan zijn rechterarm. Een insect had hem daar gestoken. Misschien gisteravond toen hij een tijd met ontbloot bovenlijf in de tuin had gestaan om naar zijn appelboom te kijken, naar zijn tomaten en zijn pompoenen. Pompoenen waren net onkruid. Als je het goed deed, dan verspreidden de pompoenen zich razendsnel. Het was een mooie nacht geweest, de eerste mooie nacht van het seizoen. Nog niet warm, maar wel al mooi. De belofte van warmte.

‘Ik heb het niet over werk,’ zei ze. ‘Ik heb het niet over het huishouden of over dementerende ouders voor wie je moet zorgen. Ik heb het over seks. Dat is geen kwestie van moeten, dat is een kwestie van zin. Ik zei: “Je hoeft niets te doen waar je geen zin in hebt”, om te voorkomen dat je zou denken dat ik hier ben in de hoop dat we weer iets beginnen, dat we weer iets krijgen, want dat hoop ik niet, en dat wil ik ook niet. Ik heb er geen zin in. Ik wil het niet meer. Ik wilde alleen kijken hoe het met je ging. Met jou en met Tirza.’

‘Ik begrijp je niet. Ik begrijp er niets van. Je raaskalt. En het is laat. Laten we gaan slapen.’

‘Ik bedoel dat we geen seks moeten hebben, daar beginnen we niet meer aan.’ Ze sprak alsof ze het moest uitleggen aan een kind dat langzaam van begrip is, een kind met leerproblemen.

‘Dat is prettig,’ zei hij en hij droogde zijn handen af. ‘Het zou de boel onnodig compliceren.’

‘De boel?’

‘Dit huishouden. Alles loopt hier uitstekend. Alles is geregeld. Er is een werkster. Een nieuwe. Ze komt uit Ghana. Er is een papa. Komt niet uit Ghana. Er is een kind. Er is geld, er is eten, er is liefde, het verbaast je

misschien, maar er is liefde. En de laatste weken dat Tirza hier is wil ik geen complicaties, geen gedoe, geen spanningen die oplopen en oplopen tot ze onverdraaglijk worden. Tirza's cijfers zijn sinds jouw vertrek omhooggeschoten. Ik zeg niet dat er een verband bestaat, maar het is wel toevallig. Vind je niet? Toevallig?

Hij legde de blauwe tandenborstel zorgvuldig naast de groene, zoals hij iedere avond deed.

'Ik zal jullie niet in de weg zitten,' zei ze. 'Aan mij zal het niet liggen.'

Hij leunde met zijn beide handen op de wasbak. Hoewel het niet erg warm was in de badkamer, voelde hij het zweet onder zijn armen.

'Waarom ben je gekomen?' vroeg hij, zijn blik van haar afgewend. 'Wat wil je? Wat valt er nog te bespreken?'

'Dat heb ik net gezegd. Niets wil ik. Kijken hoe het met jullie gaat. Dat wilde ik. En ik wil al helemaal niets bespreken.'

Ze pakte zijn oorlelletje, het lelletje van zijn linkeroor, en kneep erin. Hij staarde naar de wasmachine. Die had eerst in de keuken gestaan, maar omdat ze daar in de weg stond hadden ze haar verplaatst naar de badkamer. Het was een van de laatste dingen die de echtgenote voor haar rekening had genomen, voor haar vertrek.

'Stoort het je dat ik er ben?' vroeg ze. 'Stoor ik? Zal ik gaan?'

Hij wreef zijn handen tegen elkaar om te voelen of de huid ruw en droog was en hij vroeg zich af of je aan zijn handen zou kunnen zien hoe oud hij was. Hij had het gelezen. De strijd tegen ouderdom had zich verplaatst van het gezicht naar de handen.

'Ik weet het niet,' zei hij. 'Of je stoort. Als je het eerlijk wilt weten, ik weet het niet. Misschien was het beter geweest als je niet was gekomen, maar je bent er. Dat is goed. En je wilt blijven slapen. Ook dat is goed.'

Ze had nog altijd zijn lelletje tussen haar vingers. 'Ach Jörgen,' zei ze. 'Mijn Jörgen.' Ze liet zijn oorlelletje los. 'Weet je? Ik heb me nooit tot je aangetrokken gevoeld. Nooit. Zelfs niet in het begin. Weet je wel wat dat is, aantrekkingskracht? Ik bedoel, zegt dat woord je iets? Behalve dan theoretisch.'

Hij veegde over zijn gezicht. Hij voelde de stoppels en hij bracht zijn gezicht iets dichterbij de spiegel, niet veel, een paar centimeter.

‘Aantrekkingskracht, wat voor aantrekkingskracht? Waar heb je het over?’

‘Het beest,’ zei ze, ‘dat is aantrekkingskracht. Het beest. Waarover je niet kunt nadenken, omdat het er is. Omdat het er gewoon is. Niets wat je kunt wegredeneren. Niets wat je kunt gladpoetsen. Iets wat sterker is dan jezelf. Dat is aantrekkingskracht. Dat is wat mensen soms overvalt als ze een ander zien. Het kan ook sterven, meestal sterft het, je ziet de ander nog wel, maar je neemt hem niet meer waar als een wezen met een geslacht. Als een wezen met een bruikbaar geslacht.’

Hij bestudeerde zichzelf in de spiegel en toen ook haar, via de spiegel.

‘Ik voel ook geen aantrekkingskracht voor jou,’ zei hij zacht, want hij was opeens bang om Tirza wakker te maken. Hij bleef zichzelf bestuderen terwijl hij fluisterde: ‘Als dat is wat je wilt weten, als dat is wat je bedoelt. Ik vind je niet opwindend. Ook nooit gevonden. Misschien ben je het voor andere mannen. Maar niet voor mij. Ik vond je vooral representatief. Ik kon met jou voor de dag komen zonder me te schamen, over het algemeen, uitzonderingen daargelaten, daarom heb ik je uitgekozen. Omdat bij mijn carrière en bij mijn huis een vrouw hoorde. En ik dacht dat jij dat zou zijn. Dat jij de vrouw was die mijn carrière zou aanvullen.’

Nog iets dichter bracht hij zijn gezicht bij de spiegel. Ja, zijn huid was minder strak dan vroeger, minder glad. Er lubberde iets. Een onderkin ontwikkelde zich. Vroeger, in dat woord zat meer dan alleen zijn eigen geschiedenis verstopt, en daarmee die van haar, en die van Ibi, en die van Tirza niet te vergeten. In dat woord zat het leven verstopt.

‘Maar Jörgen,’ zei ze, ‘denk je dat ik dat nooit heb geweten? Denk je dat ik dat nooit heb gezien? En nooit heb gevoeld? Denk je dat ik nooit heb gemerkt hoe je keek, als je al keek? De walging waarmee je keek. De paniek.’

Hij antwoordde niet. Hij concentreerde zich niet meer op zijn spiegelbeeld. Zijn blik gleed over de badkamer, over het marmer, de badkuip, het handdoekenrekje dat tegelijkertijd ook een verwarming was, zodat je ’s ochtends in de winter warme handdoeken had. Alles geordend, alles schoon. Alles zoals het moest zijn.

‘Maar jij,’ zei ze, ‘jij hebt niets gezien. Niets. Al die jaren. Blind was je. Ik wilde jou net zomin als jij mij wilde. Maar dat zag je niet. Ik vond je oud. Maar je voelde het niet. Je had het te druk. Ik weet niet waarmee, maar je had het te druk.’

‘Oud?’

‘Te oud.’

‘Te oud? Hoe bedoel je? Wanneer is iemand te oud?’

‘Oud, Jörgen. Gewoon oud. Te oud voor mij. Mijn vriendinnen vroegen: “Wat doe je met die ouwe sukkel?” Sloom vond ik je, niet alleen in bed, ook daarbuiten. Zo verschrikkelijk sloom, op het pathetische af, alsof jouw traagheid je bijzonder maakte, zo gedroeg je je. En als je al eens niet sloom was, die paar keer dat je niet sloom was, dan was je... dan was je... Nou ja. En weet je waarom ik ben gebleven? Omdat de mannen op wie ik viel, de mannen die ik wel opwindend vond, spannend, op wie ik verliefd was, soms wekenlang, maandenlang, allemaal iets gemeen hadden. Ze zouden niet goed zijn voor mijn kinderen, als ze al kinderen wilden, maar dat was niet eens het grootste probleem. Het probleem was dat ze nooit zo voor hen zouden zorgen, dacht ik, als jij dat zou doen.’

Hij liep naar het toilet, scheurde een wc-papiertje af, snoot zijn neus en gooide het papiertje in de wc. Hij keek ernaar, hoe het in het water dreef. Toen trok hij door. Het lawaai van het doortrekken luchtte op, leek de spanning die hij een seconde lang als ondraaglijk had ervaren te doorbreken.

‘Zoveel schelen we toch niet?’ zei hij, starend in de pot. ‘Te oud. Waar heb je het over? Hoeveel jaar zit er eigenlijk tussen ons? Ben je daarom gekomen? Omdat je me iets vergeten had te zeggen, indertijd?’ Hij grinnikte. De gedachte was absurd, te absurd, net als sommige klachten van de huurder. Precies zo absurd als te oud zijn om nog ontslagen te kunnen worden.

‘We schelen genoeg. En het wordt steeds meer. Het leeftijdsverschil wordt steeds groter. Merk je dat niet? Het gaat er ook niet om hoeveel we precies schelen. Het is iets mentaals. Het heeft niets met jaren te maken, met de geboortedatum die in je paspoort staat. Jij bent gewoon oud, en je bent het al heel lang. Je bent opgehouden spannend te zijn. Voor zover je het ooit was. Spannend, zegt dat woord je iets?’

Hij rukte zich los uit de betovering die de wc-pot op hem had uitgeoefend. Hij draaide zich naar zijn echtgenote toe. ‘Je hebt gelijk,’ zei hij. ‘Er was geen lust tussen ons. Maar lust is niet het grootste, het mooiste, het belangrijkste, het enige. Ik vond bijvoorbeeld de geur die je verspreidde afstotend. Maar ik heb er nooit iets van gezegd, want het gaat niet om geur. Als het nog om geur gaat, na twee kinderen, is er iets mis. Niet? Moet je dan nog over geurtjes zeuren?’

‘Wat voor geur?’ vroeg ze en ze kwam een stap dichterbij. ‘Over wat voor geur heb je het?’

Hij stak zijn wijsvinger uit, drukte die even op haar borstbeen. Een achteloos gebaar.

‘Dat weet je. Dat weet je heel goed. Jouw geur. De geur die jij verspreidt. Altijd, vierentwintig uur per dag.’ Hij liep van haar weg, in de richting van de wasmachine. Geleund tegen de wasmachine bleef hij staan, nonchalant en nadenkend, zijn armen over elkaar. Een pose was het. Zo rustig als hij daar stond was hij niet. Hij was gespannen. Elke afwijzing, alles waarin hij afwijzing herkende joeg hem op. In het leven had hij de afwijzing herkend. Daarom had ook het leven hem opgejaagd.

‘Waar heb je het over? Geur! Denk je dat je je dit kunt permitteren? Omdat je het een paar jaar hebt gered zonder mij? Denk je dat je nu opeens iemand bent? Beter dan ik? Sterker?’

Het voorverwarmde handdoekenrekje was een cadeautje geweest. Hij had het laten monteren in dezelfde tijd dat ze de cursus ‘Zelf sushi en sashimi maken’ hadden gevolgd. Een ideetje van de relatietherapeut. Ga samen iets doen. Ga samen iets maken. Geef elkaar af en toe een cadeautje. Wees speciaal voor elkaar.

‘Je mag dan jonger zijn dan ik,’ zei hij, ‘wat feitelijk waar is. Je mag me oud en traag vinden en altijd hebben gevonden, op het pathetische af, wat een nogal subjectieve observatie is overigens...’

‘Een oud trekpaard.’

‘Laat me uitspreken. Dat alles mag je vinden en verkondigen, maar de geur die je verspreidde was niet te harden.’

Hij begon zijn rechterhand te masseren zoals hij weleens deed als hij een dag had doorgebracht met het schrijven van brieven en e-mails.

‘Kun je die geur omschrijven?’ vroeg ze. ‘Kun je preciezer zijn? Bedoel je stank? Is dat wat je zegt, dat ik stink? Hebben we het over stank?’

Ze stond voor hem. Hij kon niet achteruit, want achter hem stond de wasmachine. Hij kon de afzonderlijke poriën op haar huid onderscheiden, het zwart van haar wenkbrauwpotlood. Misschien had ze gelijk, hij had van haar gewalgd. Maar walging was geen reden voor scheiding, walging was het toppunt van intimiteit. Het eindpunt van intimiteit. Daar waar het

onvermijdelijk op uitkwam. De vertrouwdheid van de walging, de onveranderlijkheid ervan, de weemoed die zij opriep. Het verlangen nog één keer van de ander te mogen walgen. En daarmee altijd ook een beetje van jezelf.

‘Niet per se, stank. Stank, dat is het riool. De huurder klaagt over stank. Niet elke onaangename geur verdient de betiteling stank. Wees genuanceerd.’

‘Ik stink, is dat wat je zegt? Is dat wat je probeert te zeggen?’

‘Nee, nee,’ zei hij, ‘je luistert niet, net als vroeger. Onaangenaam ruiken is geen stank, onaangenaam ruiken is onaangenaam ruiken, en ik ben vast niet de eerste die dat heeft opgemerkt, doe niet naïef. Doe niet zo onschuldig.’

‘Waar kwam die stank vandaan? Als ik vragen mag?’

Hij keek haar aan, recht in haar gezicht, eventjes, maar het was genoeg. In haar hoofd gebeurden merkwaardige dingen, in haar hoofd vonden kortsluitingen plaats. De bliksem sloeg er van tijd tot tijd in. Hij was het vergeten, hij had het verdrongen.

‘Waarom wil je dat weten? Heb ik niet gezegd dat het er niet toe doet? Ik wil dit gesprek beëindigen.’

Ze pakte zijn arm, de arm die jeukte omdat iets hem daar had gestoken.

‘Ik wil het weten,’ zei ze. ‘Ik heb recht om het te weten.’ Het woord ‘recht’ klonk hard en doeltreffend. Alsof ze inderdaad récht had op iets wat ze nu kwam opeisen. Haar aandeel in de buit.

‘Uit je mond,’ zei hij. ‘Vooral als je wijn had gedronken. Maar je dronk elke dag wijn, dus dat maakte weinig uit. Dan werd die geur al snel zo overheersend dat die uit je tenen leek te komen, uit je haren, uit je hele lichaam. Onverdraaglijk was het. En afstotend. Als ik merkwaardig naar je heb gekeken, moet het daaraan hebben gelegen.’

Ze kneep zachtjes, bijna teder, in zijn arm en vroeg: ‘Ruik je hem nu? Die geur? Ruik je hem? Is hij er weer?’

Hij schudde zijn hoofd, verward en geïrriteerd. Opgejaagd voelde hij zich, door haar aanwezigheid, door haar vragen, door haar nabijheid. Een paar uur geleden was hij begonnen met het maken van de ovenschotel, eigenlijk gelukkig, maar zonder zich ervan bewust te zijn. Geluk schiet je pas achteraf te binnen. Ach, toen was ik gelukkig, stom dat ik niet beter heb opgelet.

‘Ik ben verkouden,’ zei hij, ‘bovendien heb je net je tanden gepoetst. Ik

ruik mijn eigen tandpasta. Ook dat is geen pretje.'

'Kom op,' zei ze. 'Ruik eens goed.' Ze bracht haar mond vlak bij zijn neus. Ze blies. Hij voelde de warmte van haar asem op zijn gezicht. Nog een keer blies ze. Vlakbij was ze nu. Hij had alles kunnen zien. Maar hij keek niet meer.

Hofmeester pakte haar met zijn linkerhand bij haar keel. Hij kneep in haar keel. Ze blies nog een keer. Hij kneep haar keel dicht met afgewend gezicht. Hij zette kracht. 'Ga zo door,' fluisterde ze, 'ga zo door. Moet ik weer de politie bellen? Zoals vroeger, Jörgen? Moet ik ze weer bellen?'

Toen duwde hij haar van zich af. Ze viel tegen de muur naast de badkuip. Maar lang had ze niet nodig om zich te herstellen. Ze trok het douchegordijn opzij en spooog een paar keer in de badkuip.

'Nu weet ik het,' zei Hofmeester langzaam, terwijl hij de hand waarmee hij haar in haar keel had geknepen opende en sloot. Alsof hij bij de fysiotherapeut was en braaf de oefeningen deed die hem waren opgedragen.

'Nu weet je wat?'

'Nu weet ik waarom je bent gekomen. Omdat je het niet kon uitstaan. Je kon het niet uitstaan dat ik gelukkig was. Je vond het onverdraaglijk dat ik hier een leven had opgebouwd met Tirza. Dat ik het zonder jou redde. Je hebt geluk altijd onverdraaglijk gevonden. Als jij geen reden hebt om te huilen en te jammeren, heb je het gevoel dat je niet leeft. Als jij je gezicht niet achter een sluier van tranen kunt verbergen, denk je het beste van het bestaan mis te lopen. Zonder tragedie is voor jou het leven niets. Niets. Een...'

'Noem je dit leven?' Ze wees naar hem. Ze wees naar de wasmachine en het handdoekenrekje.

Hij gaf geen antwoord. Hij opende het medicijnkastje en zocht naar spul dat je op muggenbulten kunt smeren. Ze moesten nog wat overhebben van verleden zomer. Het was een zomer met veel muggen geweest. Ook Tirza had er last van gehad. Hij had een klamboe voor haar gekocht, maar ze kwamen er op miraculeuze wijze doorheen, de muggen.

Hij vond niets. Jodium, pleisters, aspirine. Geen muggenspul. Ten einde raad drukte hij met de nagel van zijn duim in de bult.

'Jörgen,' zei de echtgenote.

'Ja,' zei hij met de nagel nog in zijn muggenbult.

‘Wie vind jij eigenlijk aantrekkelijk? Ik ben het niet. Dat weet ik. Dat wist ik allang. Ik vind het fijn dat je het toch nog even met zoveel woorden hebt gezegd. Beter alles zeggen. Beter van je hart geen moordkuil maken. Maar ik ben benieuwd wie je dan wel aantrekkelijk vindt. Je moet toch íemand aantrekkelijk vinden. Ik vroeg me af of het misschien mannen zijn. Ik heb je dat nooit willen vragen, omdat ik bang was dat je dat te confronterend zou vinden, dat er dan niets van je zou overblijven, helemaal niets, nog minder dan nu. Ik was bang dat je je ontmaskerd zou voelen, hulpeloos, dat je zou instorten, tot stof zou vergaan. Maar nu, nu we vrienden zijn, gewoon vrienden, niet meer dan dat, wie weet beste vrienden, dacht ik: ik kan wel even informeren, zijn het mannen naar wie je verlangt? Jongens? Jonge jongens? Blond, in een strakke spijkerbroek gestoken? Of eerder een beetje Indisch?’

Ze kwam weer naar hem toe gelopen. Hij verroerde zich niet. Zijn linkerhand bewoog mechanisch over de muggenbult. Het had niet echt geholpen, de nagel in de bult. De jeuk was hooguit minder intens geworden.

Op twee passen van hem vandaan bleef ze staan.

‘Ben je daarom gelukkig nu?’ vroeg ze. ‘Omdat je eindelijk kunt zijn wie je bent? Ongestoord. Nog altijd in het geheim natuurlijk, stel je voor, maar wel ongestoord. Komen ze ’s avonds laat, als Tirza slaapt, of in het weekend, als ze bij een vriendin logeert? Alleen, of een paar tegelijk? In het leer? Met snorren? En glad achterovergekamde haren, nog nat en glinsterend van de gel?’

Even zag hij op haar gezicht dezelfde emotie die hij een uur of vijf geleden had gezien, toen ze in de vestibule had gestaan, met haar koffer op wieltjes. Het was een emotie die hij niet van haar kende. Tussen alle hoogmoed door, tussen al haar ongenaakbare sarcasme verscheen af en toe iets op haar gezicht wat hem sterk aan vertwijfeling deed denken. Een blik, een trekje met haar mond. De manier waarop ze langs hem heen keek. De klank van haar stem. Die vertwijfeling was nieuw en maakte haar onverwacht breekbaar. En daardoor hem ook. Waar zij brak, brak hij.

‘Ga weg,’ zei hij. ‘Je bent gek.’

‘Gek? Dat heb je eerder tegen me gezegd. Gek? Omdat ik het weet? Omdat ik niet langer meedoe met dat idiote spel van je? Ik heb al die jaren gezwegen, zodat jij je beter kon voelen, zodat jij in je eigen bedrog kon geloven, en rustig kon denken dat iedereen, inclusief ik, daar ook in geloofde.’

Gek was ik, omdat ik jou en je zelfbedrog met rust heb gelaten, omdat ik nooit heb gezegd: “Jörgen, het is voor iedereen beter als je het toegeeft, geef het gewoon toe, we leven niet meer in de negentiende eeuw. Er zijn ergere dingen.” Maar nu ik even vriendelijk informeer hoe het zit, ben ik gek, nu ik vraag, uit interesse, uit pure interesse, uit vriendschap, wie jij eigenlijk aantrekkelijk vindt, verlies ik opeens mijn verstand?’

‘Je bent gek,’ herhaalde hij. ‘Nog gekker dan vroeger. Waarom moet alles worden uitgesproken, waarom kun je dingen niet met rust laten, waarom heb je geen respect voor de stilte? Waarom is die zo bedreigend voor jou, zo onverdraaglijk?’

Ze trok haar jurk over haar hoofd uit. Ze gooide hem naast zich neer zoals iemand die zich in haast uitkleedt. Niet de haast van de begeerte, de haast van de gewoonte. De haast van de slaap. Nu slapen. Snel. Zoals je doet als je een nacht geen oog hebt dichtgedaan in een vliegtuig dat ook nog eens vertraging had. Ze droeg geen beha. Hij wendde zijn blik af.

‘Jörgen,’ zei ze zacht, ‘is dit waar je bang voor bent? Is dit wat je aan mij verafschuwt? Dat ik vrouw ben? Is dat die stank waarover je het had? De stank van de vrouw? Die jij op meters afstand ruikt, want hoe banger je voor iets bent, hoe beter je het kunt ruiken, dat is de wet van het dierenrijk, niet? Is dit wat je doet walgen? Je kunt het nu eerlijk zeggen, ik wil het graag weten. Het doet me geen pijn. De waarheid kan me geen pijn doen. De stilte vind ik pijnlijk. De leugens. Het heimelijke gedoe.’

‘Ga weg,’ zei hij met gebogen hoofd. ‘Ga alsjeblieft weg. Ga naar een hotel. Vanavond nog. Ik geef je geld.’

‘Waarvoor?’

‘Voor een hotel.’

Ze tilde haar borsten een beetje op. Ze was egaal bruin, ze kon het topless zonnen nog steeds niet laten.

‘Zie je ze,’ vroeg ze, ‘durf je te kijken? Dit zijn de borsten die je kinderen hebben gezoogd. Zie je ze? Ze zijn niet gaan hangen of rimpelig geworden zoals bij andere vrouwen. Niets is zo funest voor de huid als krimpen en uitzetten, krimpen en uitzetten, maar mijn borsten zijn niet gekrompen. Ze zijn gebleven zoals ze waren. Heb je er eigenlijk ooit goed naar gekeken? Heb je ze gemist? Het gevoel van walging misschien dat ze bij je opriepen. Dat kun je toch ook missen? Maar godzijdank is er nog één ding groter dan je

walging, is het niet, je verlangen te voldoen aan sociale conventies.'

Hij negeerde haar borsten. Hij keek haar in de ogen en toen dat niet meer ging, keek hij langs haar heen.

'Het spijt me,' zei hij uiteindelijk. Omdat hij niet wist wat hij anders moest zeggen. Omdat ze voor hem stond, aanraakbaar en onwerkkelijk tegelijkertijd, maar vooral naakt.

Een naakte echtgenote. Op leeftijd.

Hij bracht zijn hand naar zijn hoofd, voelde aan zijn haren, zijn schedel, ook daar had hij jeuk.

'Wat spijt je?'

Hij aarzelde, hij wist niet wat hem precies speet, hij wist alleen dat het hem speet.

'Dat ik het niet was,' zei hij uiteindelijk.

'Dat jij het niet was?'

'De man naar wie je verlangde.'

'Nee, dat was je niet.'

Ze liet haar borsten los.

'Maar ik was het ook niet,' zei ze na een paar seconden. 'Ik was ook niet degene naar wie jij verlangde.'

'Nee.' Hij voelde het wondje op zijn lip weer. 'Zo kun je het zeggen misschien. Als het moet. Dan staan we quitte.' Hij had het idee dat het bloedde.

'Quitte, ja. Dat is ook een manier om ernaar te kijken. Quitte. Toch zijn er knapperds in mijn leven geweest. Voel je niet schuldig, voel je niet bezwaard.' Ze zei het dromerig en zakelijk tegelijkertijd. Ze somde de feiten op, nu ze hier toch was. De winst- en verliesrekening werd hem gepresenteerd.

'Knapperds?'

'Knapperds. Eentje had rastahaar.'

'Is dat het? Hoe je het noemt? Hoe het heet?' Hij vond het een woord voor zijn dochters. Knapperds. En als hij had kunnen lachen, had hij gelachen. Hartelijk en uitbundig. Lang, zichzelf op het bovenbeen slaand.

Moeder en dochter op zoek naar knapperds.

‘De man naar wie ik verlang is een knapperd, ja. Mijn vriendinnen zeiden: “Hij is geen knapperd, maar hij zal goed op je kinderen passen.” Ze zeiden: “Hij is sloom, maar hij zal voor je koken en boodschappen doen, vergeet dat niet.” Mijn vriendinnen zeiden: “Hij is oud, maar als hij dood is heb je nog een leven voor je.” Kijk naar me en vertel me: wat heb ik voor me? Een paar dagen geleden was ik bij een waarzegster. “Er zal veel veranderen dit jaar. Alles zal anders worden,” zei ze. “Wacht af. Alles wordt anders.” Kijk naar me, Jörgen. Wat moet er anders worden?’

Hij wreef door zijn haren, die hun oorspronkelijke kleur waren kwijtgeraakt. Ze waren wit. Voor het eerst voelde hij iets van mededogen met haar, voor het eerst sinds jaren was ze niet de vrouw die hem en haar kinderen in de steek had gelaten om het altijd voze geluk te zoeken op een woonboot.

‘Je hebt twee kinderen met me gemaakt,’ zei hij.

‘Ja, en? Moet dat nu mijn troost en mijn redding zijn? Wat is een vrouw zonder kind? Een hoer. Minder. Een hoer kan kinderen hebben. En ik zei je al: om kinderen mee te maken leek je me uitermate geschikt. Ik kon niemand vinden die beter was, Jörgen. Niemand die wilde in ieder geval. Maar de kinderen hebben me niet gered. De machteloze begeerte in de ogen van een man heeft mij meer gedaan dan de smekende blik van mijn dochters. Andere moeders denken dat het liefde is, maar het is honger, Jörgen, gewone, doodnormale honger. En dan dat gekrijs, soms nachtenlang, ja, jij deed weleens oordopjes in, en later vond je dat gekrijs niet eens meer een probleem, je vond het heerlijk, het gaf je wat te doen, maar ik had andere ideeën over het leven dan het luisteren naar het gekrijs van mijn dorstige meisjes.’

Hij deed zijn best haar niet te zien. Weer wreef hij over zijn hoofd. Hij zou zijn haren kunnen verven, als de kleur hem oud maakte. Hij dacht dat het wel wat had, dat witte. Iets gedistingeerds, hij vond dat het bij hem paste. Hij meende dat hij door de kleur van zijn haren autoriteit uitstraalde. Maar misschien vergiste hij zich.

‘Ik weet niet wat je van me wilt,’ zei hij zacht. ‘Ik weet het niet en het gaat me ook niets aan, maar ik ben geen homo. En ik ben het ook nooit geweest.’

Toen bedacht hij dat hij hierover gedroomd had, dat hij het allemaal had meegemaakt in een droom, dat hij met haar in de badkamer had gestaan en dat ze naakt was. Ze was vaak naakt. In de zomer had ze feestjes voor de kinderen georganiseerd waarop ze half- of soms ook helemaal naakt was

verschenen, tot andere ouders zich beklaagden over haar gedrag en Hofmeester moest beloven zijn echtgenote tot de orde te roepen en ervoor te zorgen dat ze zich ook op tropische dagen niet naakt onder de kinderen zou mengen, wanneer die onder zijn appelboom indiaantje speelden. Ook niet halfnaakt, had hij er zelf aan toegevoegd. Want hij kende de echtgenote. Maar in de droom waarin hij dit allemaal al had meegemaakt was het gesprek anders verlopen. Het ging niet over homo's.

‘Wat ben je dan?’

‘Wat ben ik dan?’

‘Als je geen homo bent. Wat ben je dan? Wat ben je in godsnaam?’

‘Is dat wat je wilt weten?’

‘Ja. Misschien wel. Nu je het zegt. Ik geloof dat ik vrede kan hebben met wat is gebeurd, met alles wat gebeurd is, als ik eindelijk weet wat je bent. Wie je bent, Jörgen. Wie ben je?’

Hofmeester haalde adem, zijn hand rustte niet meer op zijn kruin. Er zat een blauwe plek op haar bovenbeen, zag hij. Ze had zich gestoten. Of ze was geschopt.

‘Ik ben niemand,’ zei hij. ‘Mijn ego was groot, maar ik heb het gehalveerd en jij hebt het verder vermalen tot een gehaktbal. Ik ben de vader van Tirza en Ibi. Vooral dat laatste. Dat is wat ik ben, ja dat, niet veel meer, maar ook niet minder. De vader van Ibi en Tirza. Ik ben vader.’

‘Weet je,’ zei ze langzaam, alsof ze moeite had de juiste woorden te vinden, alsof ze een vreemde taal sprak, ‘wat ik me afvraag? Heb jij nooit gedacht: jeetje, wat raar?’

‘Wat bedoel je? Jeetje? Wat had ik raar moeten vinden?’

‘Wat ik bedoel? Kom op Jörgen, houd je niet van de domme.’

‘Ik weet het niet. Ik heb geen idee waar je het over hebt. Ik heb al een tijd geen idee waar je het over hebt.’

‘Heb je nooit gedacht: wat merkwaardig dat ik mijn vrouw nooit een orgasme heb bezorgd? Wat curieus. Misschien wordt het tijd dat ik dat eens ga doen, of ga leren hoe ik dat moet doen. Er zijn boeken over volgeschreven, instructieve video's daarover zijn te koop in zo ongeveer ieder reformhuis. Heb je nooit gedacht: ik moet daar eens iets aan doen, al is het maar één keer. Heb je nooit gedacht: wat naar. Voor haar. Wat moet ze van me denken?’

Misschien moet ik studeren. Misschien moet ik oefenen. Tot het me wel lukt.'

Hij staaarde naar haar als naar een muis in een muizenval die al twintig jaar in de keuken staat en waar nog nooit een muis in heeft gezeten. En op een ochtend, zomaar, een muis. Het is niet te geloven. Je denkt aan een hallucinatie. Een vergissing.

Nee, in de droom was het allemaal anders gegaan. Niet dat het een prettige droom was geweest, behoorlijk onprettig zelfs, maar dit was onprettiger.

'Zullen we dit gesprek beëindigen?' stelde hij voor. 'Kleed je aan. Laten we gaan slapen. Trek een pyjama aan. Of een T-shirt. En laten we gewoon gaan slapen. Alsof er niets aan de hand is. Er liggen genoeg T-shirts hier van je. Je pyjama's zijn er ook nog. Alles is er. Alles heeft op je liggen wachten.'

Weer gleed zijn blik naar de blauwe plek op haar bovenbeen. Ze was onvoorzichtig, en onhandig. Ze stootte zich vaak. De kleur van haar onderbroek was roze, prettig roze, zalmroze. Niet dat harde, knallende roze dat pijn deed aan de ogen, maar dat toch ook iets had. Iets opwindends, juist omdat het pijn deed aan de ogen.

'Ik wil het graag weten,' zei ze. 'Er zijn een paar dingen die ik graag wil weten nu ik hier toch ben. Dit is er een van.'

Hij knikte.

'Je wilt het weten,' zei hij. 'Jij wilt het weten. Nu, wat ik me ervan kan herinneren, maar misschien laat mijn geheugen me in de steek, misschien ben ik al lichtelijk dement, maar wat ik me herinner is dat ik jou weleens een orgasme heb bezorgd, niet regelmatig, maar van tijd tot tijd gebeurde het. Niet iedere maand, niet ieder kwartaal, van tijd tot tijd. Maar hoe dan ook vind ik het belachelijk hierover te praten, op dit tijdstip, ik vind het absurd. Ik vind het ongepast.'

'Nooit,' zei ze. 'Jij niet, Jörgen. Anderen, ja. De man met het rastahaar, bijna iedere dag. Jij nooit. Nog nooit, hoor je me. Nooit.'

Hij deed een stap in haar richting, even had hij de aanvechting haar weer bij de keel te grijpen, zijn arm ging al omhoog, maar hij beheerste zich.

'Ik heb je,' siste hij, 'twee kinderen gegeven. Is dat niet beter dan een orgasme, is dat niet duizend keer beter? Waar maak je je druk om? Twee

kinderen, twee gezonde kinderen, weegt dat niet op tegen alle orgasmes van de wereld?’

Hij deed weer een stapje achteruit.

‘Dus jij verkeert in de illusie,’ zei ze, ‘jij verkeerde in de illusie – het is om te gieren en te brullen. Heb je weleens moeite gedaan te kijken met wie je al die jaren hebt geleefd? Heb je weleens echt naar me gekeken? Waar ben je eigenlijk geweest? Op welke planeet heb jij gezeten al die jaren?’

Hij masseerde zijn pols. Sinds hij zijn pols had verstuikt met tennissen, masseerde hij die vaak op verloren momenten. Soms midden in de nacht, als hij niet kon slapen, of in de tuin tussen het wieden en zagen door. Er viel veel te wieden in zijn tuin. En te zagen. En dan had hij nog het huisje van zijn ouders in de Betuwe, met tuin, en wat voor een!

‘Wat wil je? Ik heb me vergist. Is dat wat je wilt horen? Ik zeg het graag. Ik heb me vergist, ik heb er nooit bij stilgestaan. Ik dacht dat ik je een orgasme bezorgde, maar het was een vergissing, blijkt nu. Oké, gefeliciteerd. En het is te laat, het is godzijdank te laat om daar nog lang bij stil te staan. Het is voorbij. Jouw orgasmes zijn mijn zaak niet meer en vice versa. Anderen zullen zich over jou moeten ontfermen, anderen hebben zich over jou ontfermd. Waarom kom je bij mij je beklag doen? Je hebt drie jaar lang de tijd van je leven gehad, je hebt drie jaar lang van orgasme tot orgasme geleefd, als ik me niet vergis, wat maak je je nu nog druk om die paar jaar daarvoor waarin het leven ook nog iets anders was dan een orgasme?’

‘Een paar jaar? Een paar decennia zul je bedoelen.’

‘Je had het zelf kunnen doen,’ riep hij. ‘Als het echt zo belangrijk was, als het voor jou zo’n halszaak was, had het zelf gedaan.’

‘Ik heb het zelf gedaan,’ riep ze terug. ‘Van jou had ik niets te verwachten.’

‘Dan begrijp ik helemaal niet waarover je je beklagt en welke ouwe koeien je hier uit de sloot komt halen. Vergeet het. Ruim je geheugen op. Maak plaats voor de toekomst. Houd op je wrok en je rancune uit te benen. Je bent jong. Je hebt het zelf gezegd. Begin aan iets nieuws. Je bent aan iets nieuws begonnen. Dat het niet geworden is wat je je ervan had voorgesteld spijt me, maar laat mij met rust, laat Tirza met rust. Ze heeft het al moeilijk genoeg gehad.’

‘Te laat?’ zei ze. ‘Maar Jörgen, niets is te laat. Niets is werkelijk voorbij. Jij hebt me mijn leven afgenomen. Dat is de stand van zaken. Ik kan geen plaats

maken voor de toekomst. Ik kan de toekomst niet in. Want hier moet het nog ergens zijn, mijn leven. Hier is het blijven liggen. Ik ben gekomen om het op te halen.'

Ze keek om zich heen, ze zwaaide met haar arm, ze wees naar de slaapkamer.

Niet goed wijs, dacht hij. Getikt. Nog erger dan vroeger. Getikter dan ooit.

'Ik heb het je teruggegeven. Drie jaar geleden. Toen je naar je woonboot bent vertrokken. Als ik het al van je had afgenomen. Ook daarover lopen de meningen uiteen. Ik heb je tot niets gedwongen, niet tot kinderen, niet tot een huwelijk, niet tot seks. Het waren allemaal jouw ideeën.'

'Precies,' riep ze, 'je zegt het zelf. Het waren allemaal mijn ideeën. Alles wat we deden, altijd waren het mijn ideeën.'

Allebei dachten ze iets te horen en ze vielen stil. Ze meenden haar wakker te hebben gemaakt. Het kind.

Toen bleek dat ze zich vergist hadden, zei ze zachter dan daarvoor: 'Daarom ben ik gekomen, Jörgen. Daarom ben ik hier, omdat ik het terug wil.'

Ze keek om zich heen, lichtelijk verwilderd, maar niet meer krankzinnig, op een eigenaardige manier minder krankzinnig dan ooit. Nuchter en vastberaden.

Hij zweette alsof het een tropische dag was. Hij wreef over zijn voorhoofd.

Zij keek hem aan, terwijl haar jurk naast haar lag alsof ze hem daar had neergegooid omdat hij in de wasmachine moest. Hij zou hem oprapen, hij zou hem wassen, hij zou hem strijken, als het etiket daarvoor toestemming gaf tenminste.

'Welk lichaamsdeel aan de vrouw vind je eigenlijk het meest afstotend, Jörgen?' vroeg ze. Haar stem klonk nu zoetsappig. 'Zijn het de borsten? Of de billen? Als je naar me kijkt, waar walg je dan het meest van?'

Hij voelde zijn kaak. Als hij zich inspande kwam de pijn soms terug, het was eigenlijk geen pijn, het was het bewustzijn dat er zoiets was als een kaak.

'Ik heb je al gezegd dat ik geen homo ben. Ik houd van vrouwen.'

Ze lachte. Het was een onaangename en harde lach.

‘Maar van welke dan? Van wat voor vrouwen? Moeten ze van Uranus komen of uit een ander zonnestelsel? Dwergen misschien, vrouwtjesdwergen?’

Hofmeester slikte. Hij betreurde het dat hij haar had aangeboden om te blijven slapen.

Maar hij wist niet hoe hij het anders had moeten oplossen. Ze was verschenen, met een koffer, ze had gegeten, ze had gedronken, na het eten en het drinken kwam het slapen. Alleen dit had hij niet verwacht. Hierop had hij niet geanticipeerd.

‘Tirza slaapt. Laten we zachtjes praten.’

‘Ik vroeg je wat. Van welke vrouwen houdt je? Van wat voor soort?’

Zijn gezicht plakte, zijn handen plakten, en hij voelde zijn kaak, die trok als een machine die niet goed is afgesteld.

‘Ik heb hen nooit ingedeeld naar soorten. Ik ben niet jouw type. Jij niet het mijne. Is dat niet genoeg? Weten we nu niet voldoende, voor zover we dit niet allang wisten? Wij hebben het beest zelden in elkaar wakker gemaakt, misschien wel nooit, jammer. Maar we hebben twee kinderen gemaakt. Dat is belangrijker. Het beest in ons is dood.’

Hij liep naar de wastafel, hield zijn hoofd onder de kraan en dronk. Dat het water lauw was kon hem niets schelen, hij dronk gretig.

‘Niet in mij, Jörgen,’ zei ze, ‘in mij is het beest niet dood. Je hebt je best gedaan, maar het leeft. Het leeft.’

Hij draaide de kraan dicht en keerde zich om. ‘Mooi,’ zei hij, ‘maar in mij is het dood, morsdood, ik heb het overwonnen. Ik heb het onder controle. Ik ben sterker dan het beest. Daarom ben ik vrij en jij niet. Trek iets aan. Je vat kou.’

‘Jouw beest,’ zei ze, ‘echt levend heb ik het nooit kunnen noemen. Levend zoals beesten horen te zijn. Jouw beest was van het begin af aan zwaargewond. Je hebt me de illusie gegeven dat het levend en kerngezond was, maar dat was alleen om me te verleiden, om me hier naar binnen te slepen. Ik was hier nog niet, ik had hier nog niet mijn intrek genomen, of het beest stierf als een plant die nooit water krijgt. O, af en toe werd het wakker, maar dat was allemaal spel. Wat ik niet allemaal moest doen om jouw beest uit de winterslaap te krijgen. Dat is verleden tijd, je hebt gelijk. Het is allemaal verleden tijd. Maar

nu, nu ik hier ben, en zo vaak ben ik er niet, zeg het me toch Jörgen, anders ga ik straks weg met het idee dat ik al die tijd met een homo heb geleefd, dat de vader van mijn kinderen een homo is. Niet dat dat erg is, niet dat ik iets tegen homo's heb. Maar zeg het me: welke vrouwen winden je op?'

Hij duwde zijn handen tegen zijn slapen, alsof hij hoofdpijn had die hij op die manier probeerde weg te drukken.

'Zeg het nou,' zei ze met haar allerliefste stem, 'zijn het mannelijke vrouwen, vrouwen met snorren, zonder borsten, vrouwen met korte haren of helemaal geen haar? Halve kinderen? Gehandicapten? Vrouwen met een houten been? Dat ze kunnen afschroeven voordat ze bij je in bed kruipen?'

Hij schudde zijn hoofd.

'Of zijn het toch stiekem mannen? Nu kun je het zeggen. Ik ben je vriendin, je beste vriendin. Iemand die alles van je weet en toch niets erg vindt, omdat het allemaal achter de rug is. Het huwelijk. De affaire.'

'Ik houd,' zei hij, hij slikte en hij slikte nog een keer, terwijl hij probeerde het onaangename gevoel in zijn kaak kwijt te raken, 'ik houd van ordinaire vrouwen.'

Even was ze stil. Daarna begon ze te lachen. Ze schaterde. Ze gooide haar hoofd naar achteren.

'Hoe ordinair?'

'Ordinair. Ik weet niet hoe. Ik geloof dat je het zo moet noemen. Ordinair. Weet je nu genoeg? Mogen we gaan slapen? Is het voorbij?'

Ze bleef lachen. Ze hield niet op met lachen.

'Was ik niet ordinair genoeg? Hoe ordinair moeten ze eigenlijk zijn? Voor ze aan jouw eisen voldoen?'

'Ik weet het niet,' fluisterde hij. 'Ik weet het niet en jij bent tipsy.'

'Kom op Jörgen, vertel het me. Tipsy, van dat flesje wijn? Kom nou. Je kunt me alles vertellen. Eindelijk kun je alles vertellen. Je hoeft niet bang te zijn dat ik boos word. Ik zal nooit meer boos worden. Ik heb er geen belang meer bij. Het gaat me inderdaad, zoals je al zei, niets meer aan. Als je een ordinaire vrouw tegenkomt, wordt het beest in jou dan weer wakker? Of is het echt dood, zoals je zei, morsdood?'

Ze deed een stap dichterbij. Hij zag haar borsten, niet gerimpeld, dat

klopte, vrijwel ongeschonden. Hij keek opzij naar de wastafel, waar een groene tandenborstel naast een blauwe lag, gereed voor de ochtend.

‘Caissières,’ zei hij. ‘Vrouwen die in bakkerijen werken. Vrouwen in winkels en kantines. Wat doet het er ook toe. Verkoopsters, in alle soorten en maten.’

Een sissend geluid kwam uit haar mond. Overdreven lang en overdreven sissend. ‘Seks,’ zei ze, ‘is voor jou gewoon klassenstrijd.’

‘Kleurlingen.’

Ze pakte hem bij zijn kin zoals de juffrouw een stoute leerling vastpakt. Ernstig en ironisch tegelijkertijd. De straf hoorde bij het spel. ‘Racist,’ zei ze. ‘Kleurlingen.’

Ze liet zijn kin niet los. Ze kwam nog wat dichterbij. Ze wilde hem kussen. Hij voelde het, hij zag het aan de uitdrukking in haar ogen. Ze drukte haar lippen op die van hem. En hij zou haar kus beantwoorden, hij moest haar kus beantwoorden, hij kon niet anders, al was het maar om haar niet te beschamen, de moeder van zijn kinderen, de moeder van Tirza. Hij kon haar kus niet weigeren, als hij dat al zou willen, hij moest hem beantwoorden.

Hoewel dat niet makkelijk was vanuit zijn positie, gaf hij haar een oorvijs.

Ze struikelde. Ze deinsde achteruit. Ze kromp ineen.

En even leek het of ze scheel keek. Waarschijnlijk was het het licht dat verkeerd viel, of zijn eigen vermoeidheid.

‘Zie je,’ zei ze, ineengekrompen, alsof hij haar in haar maag had gestompt, ‘zie je wel? Het klopt niet. Het beest in je is niet dood, het is weer wakker. Ik heb het wakker gemaakt.’

Hij depte met een wc-papiertje zijn lip, die was gaan bloeden. Hij had erop gebeten. De spanning, de stress. Het gebeurde vaker. Met het papiertje veegde hij over zijn mond.

‘Ik bied mijn verontschuldigen aan,’ zei hij.

Ze zat gehurkt. Naast de wasmachine. En ze keek naar hem.

‘Ik bied mijn excuses aan,’ zei hij nog een keer. ‘Ik probeerde je vraag te beantwoorden, omdat je aandrong. Omdat je het zo nodig wilde weten. Ik probeerde je vraag zo eerlijk mogelijk te beantwoorden. Dat had ik niet moeten doen.’

Ze stond op. Ze hees zich overeind. De kleur van haar wang maakte hem razend. Maar het was geen actieve razernij, een passieve, een stille en zwijgende razernij die zou uitmonden in het kammen van de haren, het strijken van de lakens, het bereiden van een ovenschotel.

‘Zie je,’ zei ze nog een keer, ‘het beest is er, het beest zal er zijn zolang jij er bent, Jörgen, alleen ik kan het wakker kussen, geef het toe.’

Hij keek naar zijn bijna naakte echtgenote met de rode wang, en even leek hij zich iets te herinneren, even leek het verleden tot leven te komen, maar toen was het weer weg, zoals wanneer je weet dat je nog iets wilde zeggen, iets belangrijks, maar je kunt je niet meer herinneren wat.

‘Wat doet het er ook toe?’ fluisterde hij, vooral tegen zichzelf. ‘Wat doet het ertoe?’ En toen harder: ‘Ik heb je al gezegd dat lust niet het hoogste is. Ik heb je al gezegd dat dit huishouden een huishouden van liefde is.’

‘Ja,’ zei ze, ‘je hebt je best gedaan. Elke winkel een nieuwe fantasie, de winkel moet voor jou een paradijs zijn. Maar lukt het wel? Of blijft het bij fantaseren? Het hele leven niets dan een fantasetje waar de werkelijkheid zich niet mee kan meten, of waar het niet van komt omdat die fantasetjes in werkelijkheid iets te bedreigend zouden zijn. God, als ik eraan denk hoe ik jouw half stijve geslacht bij me naar binnen moest proppen, is het een wonder dat we überhaupt kinderen hebben gemaakt. Een wonder. En God weet wat voor kunstgrepen ik allemaal nog meer heb moeten uithalen. Jezus, wat was het treurig en onhandig. En ik heb al die tijd gedacht dat dat kwam omdat je stiekem homo was. Maar je vond me niet ordinair genoeg. Dat was het. Ik was niet ordinair genoeg. En nu? Vind je me nu niet ordinair?’

Hij haalde het wc-papiertje van zijn mond. Hij keek naar zijn voeten. Toen keek hij naar het papiertje. Er zat een klein donkerrood druppeltje op.

‘Je bent ordinair,’ zei hij zacht.

De linkerwang van de echtgenote was nog steeds donkerrood, alsof ze maar aan één kant heftig bloosde.

Hij zweette steeds erger, steeds heviger en intenser.

‘Waarom ben je gebleven,’ vroeg hij, ‘als het allemaal zo treurig en onhandig was?’

‘Voor de kinderen.’

‘Waarom ben je aan kinderen begonnen?’

‘Dat heb ik al gezegd. Luister je wel? Luister je naar me?’

Ze stond voor hem, vlak voor hem. In één snelle beweging greep ze hem in zijn kruis. Ze pakte hem daar vast en ze hield hem vast.

Ze is gek, dacht hij. Maar hij deed niets. Hij stond daar met het wc-papiertje in zijn hand.

‘Is er één vrouw,’ vroeg ze, ‘die niet in lachen is uitgebarsten? Of zijn ze zo afgestompt dat ze niet eens meer lachen als ze jou bezig zien? Is er één vrouw die zoveel geduld heeft opgebracht als ik? Want hoelang duurt het niet voordat jij eindelijk een stijve hebt? Een halve avond, soms nog meer. Of slik je tabletten tegenwoordig? Ordinaire vrouwen. Het zou om te lachen zijn als het niet om te huilen was. Kom je ze zo nu en dan toevallig tegen of moet je ze zoeken? Moet je ervoor naar de binnenstad? Of naar buurten waar kleurlingen wonen?’

Hij pakte haar weer bij de keel. Hij kon niet anders. Ze had hem vast en ze liet niet los. Hij kon het niet over zich heen laten gaan.

‘Doe het,’ zei ze. ‘Laat zien dat het beest toch niet dood is. Geef toe dat ik het wakker heb gemaakt, zoals ik het altijd in je wakker heb kunnen maken. Kom op, Jörgen. Geef me nog een oorvijg. Maar niet zo zachtjes. Zoals vroeger. Dat is toch de enige manier waarop je het kunt. Je kunt het toch niet anders. Pas als je slaat zeg je: “Ik houd van je.” Zeg het!’

Zo zeker als hij wist dat Tirza zijn dochter was, zo zeker als hij wist dat ze hem op zijn werk hadden verteld dat hij te oud was om ontslagen te worden, zo zeker wist hij op dat moment dat hij haar haatte. Hij sloeg met de rug van zijn hand. Op haar andere wang. Hard en precies. Zo hard dat ze hem losliet en op de grond viel.

Even was het stil. Doodstil. Alsof ze in de bergen waren. Hoog in de bergen, waar geen andere mensen waren, alleen sneeuw en stenen.

En toen pas zag hij het. In de deuropening stond Tirza met haar knuffel in de hand. Ze sliep nog altijd met een knuffel. Een blauw ezeltje, althans een ezeltje dat ooit blauw was geweest.

Ze staaarde naar haar ouders. De echtgenote kroop in haar onderbroek over de grond tot ze bij de wastafel aankwam, waaraan ze zich ophees. Haar ene wang was rood, de andere donkerrood, tegen het blauwe aan.

‘Er is niets aan de hand, Tirza,’ zei Hofmeester. Hij deed een stap in haar

richting. Ze keek hem onbewogen aan, je zou haast zeggen neutraal, met de ezel in haar armen.

‘Niet bang zijn, Tirza. Nooit bang zijn. Mama en ik spelen.’

3

Hij scheert zich snel maar grondig. Af en toe voelt hij of hij een plekje heeft vergeten. Je voelt het beter dan dat je het ziet, in dit licht.

De sushi en de sashimi zijn gereed. Hij heeft royaal ingekocht; Hofmeester is voorbereid op hongerige gasten. Zoals altijd bij dit soort gelegenheden wordt hij geleid door de angst dat er te weinig zal zijn, dat mensen met honger naar huis moeten of dat ze zullen zeggen: ‘Ze zijn wel erg zuinig bij de Hofmeesters.’ Sardines heeft hij ook gekocht. Later op de avond, als de stemming er goed in zit, is hij van plan ze met wat knoflook te bakken. Simpel maar smakelijk. Hij heeft het vaker gedaan op zomeravonden, en er altijd succes mee gehad.

Via de spiegel ziet hij de echtgenote door de gang scharrelen, nog altijd in haar ochtendjas.

Over een uur zullen de eerste gasten komen. De mensen die vroeg arriveren omdat ze niet te laat naar huis willen gaan, en die dan ondanks hun goede bedoelingen blijven hangen en pas om vier uur in de ochtend met vlekken op hun blouse de fiets van het slot halen. Het is rustgevend om naar jonge mensen te kijken die geleidelijk aan steeds aangeschotener worden. Hun krampachtige pogingen om volwassenen te imiteren, al die moeite om te veinzen wat er nog niet is en – zoveel weet hij nu – wat er ook nooit zal zijn. Hun pogingen stellen Hofmeester gerust.

Hij wast zijn gezicht, let erop het scheerschuim ook bij de oren en de neus te verwijderen en zoekt vervolgens een overhemd met bijpassende stropdas uit. Een paar seconden staat hij stil voor zijn klerenkast in de slaapkamer, met stropdas en hemd in zijn handen, kijkend naar de echtgenote die in haar kasten rommelt, waar haar jurken zijn blijven hangen. Dan besluit hij: geen stropdas. Het is Tirza’s feestje, iets wat ooit een fuif heette. Zoiets woon je bij zonder stropdas, ook al ben je de vader van het feestvarken, en ook al zullen er leraren komen. Niet al haar leraren natuurlijk. De uitnodigingen heeft hij aan Tirza overgelaten. Het is haar avond. Haar afscheid van het gymnasium, van de puberteit, wie weet ook van Amsterdam en van hem, Jörgen Hofmeester, de vader die nu bijna klaar is met zijn vaderlijke taken. De opvoeding zit erop, hij zal weer tijd voor zichzelf krijgen, al heeft hij geen idee wat hij met die tijd

moet beginnen. De rest van zijn leven ligt voor hem als een woestijn.

Hij houdt het overhemd voor zijn broek, controleert de kleuren. Past dit wel bij elkaar? Kleuren zijn nooit zijn sterkste kant geweest. Misschien moet je het anders zeggen: kleren zijn nooit zijn sterkste kant geweest.

Hofmeester heeft zijn favoriete leraren. Er is geen ouderavond zonder hem voorbijgegaan. Meestal kwam hij veel te vroeg, de plicht riep, en geleidelijk aan was hij bevriend geraakt met die plicht. Het liefst was hij vrienden geworden met Tirza's leraren, maar vrienden maken is niet zijn sterkste punt. Toen Tirza nog op de lagere school zat, had hij haar juf eens uitgenodigd voor het eten. Het was een genoeglijke avond geworden. Aan het eind werd er een gezelschapsspel gespeeld. 'We moeten,' had hij aan zijn echtgenote uitgelegd, 'de juffrouw van Tirza duidelijk maken hoe bijzonder Tirza is, en dat kunnen we het best doen door haar af en toe uit te nodigen om een hapje mee te eten. Zodat ze Tirza ziet in haar natuurlijke omgeving.'

De kinderen waren aanvankelijk vooral een idee van zijn echtgenote geweest. Op een ochtend bij het ontbijt, dat hem nu voorkomt als een ontbijt in een ander leven, had ze gezegd: 'We krijgen een kind.'

'Hoe kan dat?' had hij gevraagd.

En zij had geantwoord: 'Ik ben gestopt met de pil.'

'Een kind,' zei hij. 'God, zijn er niet genoeg op deze wereld? En weet je wel zeker dat het een gezond kind wordt?'

Maar zij had enkel gezegd: 'Als ik op jou had moeten wachten, was het er nooit van gekomen.'

Een ochtend lang was hij in de war geweest van het idee, tot hij na de lunch besloot de plicht te aanvaarden. Hij wachtte tot het vijf uur was en fietste toen naar de bank, waar hij een levensverzekering afsloot zonder zijn echtgenote daar iets over te vertellen. Het moest een verrassing zijn, het geld dat zou vrijkomen als hij onverwacht kwam te overlijden.

Zo was Jörgen Hofmeester vader geworden, als een man die van het vaderschap niet meer wist en ook niet meer wilde weten dan dat het verstandig was een levensverzekering af te sluiten voordat het kind zijn intrede deed op deze wereld.

Toen Ibi eenmaal was geboren, veranderde de plicht van karakter. De eerste maanden lag Ibi tussen moeder en vader in, hoewel in haar slaapkamer

keurig een wiegje stond. Maar ze sliep nu eenmaal beter in het grote bed, veilig tussen de twee ouders in.

En toen ze twee was, sliep ze daar nog steeds, *die Dritte im Bunde*. Soms maakte hij zijn echtgenote wakker om haar op Ibi te wijzen. ‘Kijk,’ zei hij, ‘kijk, hoe vredig ze daar ligt te slapen.’

En toen kwam Tirza. De echtgenote had gezegd: ‘Als we er een hebben, kan er nog wel een tweede bij.’ Hofmeester had geknikt en een paar maanden later was hij weer naar de bank gegaan om de levensverzekering te verhogen.

Hij pakt een ander overhemd uit de kast en houdt het tegen het licht om te zien of er vlekken in zijn blijven zitten, maar de kleur bevalt hem niet. Hij wil er graag verzorgd en gedistingeerd uitzien. Voor de leraren die zullen komen, de vrienden van Tirza, voor Tirza zelf. Geel is niet gedistingeerd.

Drie leraren belden hem na het fiasco van de weggelopen echtgenote, de leraren wiskunde, Duits en Nederlands. Ze hadden ervan gehoord, zoiets hield je niet stil, en ze spraken hem bemoedigend toe, ze kenden het fenomeen, soms uit eigen ervaring, en ze vonden het geweldig hoe Tirza het deed onder deze moeilijke omstandigheden, ja, over Tirza hoefde hij zich geen zorgen te maken. Mevrouw Delven, de lerares Nederlands die ook Tirza's klassenlerares was, vroeg: ‘Wilt u misschien langskomen om erover te praten, ook in verband met Tirza? Vindt u dat prettig?’

‘Ach nee,’ had hij geantwoord, ‘dat is niet nodig. En prettig is het eigenlijk ook niet.’

Hij vond het aangenaam dat ze hem hadden gebeld, maar over een verdwenen echtgenote diende niet te lang in het openbaar te worden doorgepraat. Daarom bleef hij volhouden dat het weggelopen van de echtgenote geheel volgens plan was verlopen. Dat hij haar zelfs had aangemoedigd. ‘Weggelopen kun je het niet noemen,’ zei hij tegen de leraar wiskunde, ‘het is meer zo dat we een tijd vakantie van elkaar hebben genomen. Ik heb tegen haar gezegd: “Loop maar weg, je komt wel weer terug.”’

Als zijn favoriete leraren vanavond niet komen opdagen, zal hij hen een andere keer spreken of hun een briefje schrijven. Aan zijn gevoelens voor hen zou dat niets veranderen. Van tijd tot tijd zou hij aan hen denken. Minstens een keer per week, misschien vaker.

Gevoelens, het is een woord waarbij hij even stil blijft staan als bij een

attractie langs de weg. Hij hangt overhemden en stropdas terug in de kast. Een poloshirt is beter.

‘Ik had iets nieuws moeten kopen,’ zegt de echtgenote. ‘Wat moet ik aan? Het beste heb ik meegenomen. Het beste ben ik kwijtgeraakt. En de rest past me niet meer. Of staat me gewoon niet.’

Hofmeester wijst naar wat ze in haar hand heeft, een jurk waarvan hij zich het bestaan niet kan herinneren. Luchtig, maar ze gaat graag luchtig gekleed. Ook het weer smeekt om dergelijke kleding.

‘Je bent ongeïnteresseerd,’ zegt ze. ‘Zie je niet hoe ontzettend uit de mode dit is? Hoe vreselijk gedateerd dit is? Bovendien kan het gewoon niet. Het vet...’ Ze kijkt hem aan, hulpeloos eigenlijk. Verbouwereerd over de veranderingen die haar lichaam heeft doorgemaakt.

‘Vet?’ vraagt hij. ‘Welk vet?’

Ze doet alsof ze naar haar baasje is teruggekeerd, denkt hij. Om hoop te hebben op bevrijding moet je aan de ketting hebben gelegen. Voor sommigen is de ketting hoop.

Hij wil naar Tirza’s kamer lopen, maar ze houdt hem tegen.

‘Jörgen,’ zegt ze. ‘Ze zullen het toch niet gek vinden dat ik er weer ben?’

‘Wie?’

‘De gasten.’

‘De gasten? Die kennen jou niet.’

‘Dat bedoel ik. Zullen ze zich niet afvragen: wie is dat? Wie is die mevrouw?’

‘Ik denk het niet. Er komen veel mensen. Dan valt eentje meer of minder niet op. Bovendien ben je de moeder van Tirza. Hoe je het ook wendt of keert. Dat kun je ook altijd zeggen. Als mensen vragen: “Wat doet u hier?”, dan zeg je: “Ik ben Tirza’s moeder.” Het is een plausibele reden om op haar feest te zijn.’

Ze kijkt hem vol twijfel aan, ze is niet overtuigd. En ze heeft kleren in haar handen die uit de mode zijn. Dat maakt het allemaal erger. ‘Maar ik ben weggegaan.’

‘Dat ontkent niemand. Maar dat weten de mensen niet meer. Dat zijn ze vergeten. Ze hebben een slecht geheugen. Er lopen zoveel mensen weg. Op

het Vossius hebben ze begrip voor dit soort gevallen. Ze hadden in ieder geval begrip voor mij.’

Hij glimlacht bij de herinnering. De leraren die hem belden toen zijn echtgenote ervandoor ging met een jeugdliefde. Hij zal het nooit meer vergeten, hoe vriendelijk ze waren, zonder zich op te dringen. Verder belde niemand, niet voor hem althans.

Ibi hadden ze op het Barlaeus gedaan, maar na gemengde ervaringen besloten ze Tirza op het Vossius te doen. Het was vooral Hofmeester die dat had besloten. Hij vond Tirza hoogbegaafd. Al toen ze elf maanden was en haar eerste stapjes zette. Vijf stappen, meer niet, maar toch, het mocht lopen heten. Hij vertelde het aan iedereen die het maar horen wilde. ‘Ze kan al lopen, ze is voorlijk.’ Vooral aan ouders met kinderen in ongeveer dezelfde leeftijd vertelde hij het met graagte, en hij merkte niet – zo werd hij meegesleept door zijn enthousiasme – dat hij irritatie opriep. Het woordje ‘voorlijk’ lag hem in de mond bestorven. Toen ze een paar maanden oud was stond hij ’s avonds minutenlang, soms wel twintig minuten gebogen over Tirza, om te kijken hoe ze sliep. De armen uitgespreid. Soms glimlachte ze in haar slaap. Zelfs Tirza’s moeder begreep niet waar hij precies naar keek. Wat hij daar zag. In de baby.

Ibi was naar haar eigen bedje verhuisd, nu sliep Tirza tussen hen in. En als de echtgenote er even niet was of laat thuiskwam, dan sliep Tirza naast haar vader. Hij lag soms in een hoekje van het bed omdat Tirza de neiging had zich breed te maken, maar het kon hem niets schelen. Het bed was van haar.

Zachtjes, bijna teder schuift hij de echtgenote opzij.

Hij ziet dat Tirza de deur van haar kamer gesloten heeft, hij wil haar niet storen, daarom gaat hij naar beneden en controleert de keuken. Alles staat klaar. Alles kan zo worden geserveerd en opgegeten. De kleurencompositie van de sushi en sashimi heeft de schijn van professionaliteit, van iets wat zich onttrekt aan het huiselijke. Alsof het bereid is door een cateringservice. Zo ziet het eruit.

Hofmeester laat niets aan het toeval over. Men moet zich voorbereiden op wat mis kan gaan. Wie een excuus nodig heeft, heeft zich niet afdoende voorbereid op een mogelijke fatale fout.

In de tuin heeft hij fakkels neergezet, vier in totaal. Straks, als de

schemering valt, zal hij ze aansteken.

Jörgen Hofmeester loopt naar de schuur, zet de maaimachine, de schop, de machinezaag en wat kleiner gereedschap opzij. Zo is er genoeg plaats voor feestgangers die zich even willen afzonderen om elkaar discreet een kusje te geven. Hij verlaat de schuur en kijkt naar de bomen. In de tuin van zijn ouders in de Betuwe zijn ook zoveel bomen, die hij als enig kind moet onderhouden nu zij er niet meer zijn. Fruitbomen dienen gesnoeid te worden.

Langzaam wandelt hij over het gras terug naar het huis. Hij haalt diep adem, hij is tevreden. Het wordt een mooi feest. Zoals Tirza het wilde. 'Dit wordt mijn laatste feest in dit huis,' had ze gezegd, 'daarom wil ik een groot feest geven. Vind je dat goed, pap? Echt een groot feest.'

'Ja, natuurlijk,' had hij gezegd, 'maar hoe groot precies? Wat bedoel je met groot? En zal ik weggaan, vind je dat prettig? Zal ik een weekend naar de Betuwe gaan?'

'Nee,' zei ze, 'blijf maar. Jij vindt mijn feesten toch altijd zo leuk?'

En hij had geknikt. 'Ja,' had hij gezegd, 'heel leuk.'

Als hij weer terug is in de keuken hoort hij de voordeurbel. Even wacht hij om te zien of Tirza of de echtgenote zullen opendoen. Als dat niet gebeurt loopt hij zelf naar de voordeur. De dames hebben het te druk met toilet maken.

Het is Ibi. Ze heeft een kleine weekendtas bij zich, wat Hofmeester een beetje teleurstelt, omdat dat betekent dat ze niet lang zal blijven. Tegenwoordig woont ze in Frankrijk, zo'n zestig kilometer ten noordwesten van Genève.

Hij omhelst haar, moeizaam, een tikkeltje onhandig, hij gaat op haar tenen staan, hij verontschuldigt zich, mompelend. En ook dat verontschuldigen heeft weer iets onhandigs.

Van zijn kinderen verwachtte hij veel, maar van Tirza verwachtte hij meer dan van Ibi. Van Ibi verwachtte hij veel, van Tirza alles. Zo was het. Zo moet je het zeggen. Alles.

'Je knijpt me fijn, papa,' zegt Ibi. 'Doe rustig.'

Soms omhelst hij te afgemeten, soms is hij weer te enthousiast, het is moeilijk de juiste balans te vinden.

Hij houdt haar vast bij de schouders, doet een stapje achteruit, maar laat haar schouders niet los.

‘Je ziet er goed uit,’ zegt hij, zonder te weten of hij het meent, zonder echt naar haar gekeken te hebben.

‘Het is druk. Het seizoen is begonnen.’

Ibi, bijna vier jaar ouder dan Tirza, heeft haar studie natuurkunde opgegeven om in Frankrijk een Bed & Breakfast te beginnen. Als hij eraan denkt, als hij er echt aan denkt, als hij het allemaal goed tot zich laat doordringen, maakt het Hofmeester misselijk. Hoe kun je je studie natuurkunde opgeven voor een Bed & Breakfast? Ibi had een Fransman ontmoet, met hem is ze de Bed & Breakfast begonnen. Het was zijn idee natuurlijk. Welk normaal mens stelt zoiets voor?

Volgens Hofmeester is hij geen echte Fransman, hoewel hij een Frans paspoort heeft, maar een kleurling die volgens de regels van het spel achter haar geld aan zit. Haar eer heeft hij al afgepakt, dus wat blijft er over? Hofmeester wenst er geen woorden meer aan vuil te maken. Deze strijd heeft hij verloren.

Toen ze vertelde niet verder te gaan met natuurkunde, en alsof dat niet genoeg was haar vader en zus inlichtte over haar voornemen binnen afzienbare tijd naar Frankrijk te verhuizen, besloot Hofmeester contact op te nemen met een maatschappelijk werker, die hem doorverwees naar een psycholoog. ‘Hoe kun je natuurkunde inruilen voor een Bed & Breakfast, hoe kun je de wetenschap opgeven voor het opmaken van bedden?’ vroeg hij de man tijdens de eerste sessie meerdere malen.

‘Maakt het uw dochter misschien gelukkig?’ opperde de psycholoog uiteindelijk. Verbijsterd had Hofmeester de man aangestaard, deze verrader van de wetenschap, deze oplichter. Gelukkig? Dat allebei zijn dochters zouden promoveren beschouwde hij als iets vanzelfsprekends, als het minste, het minste van het minste. Hij was niet bereid die vanzelfsprekendheid te laten varen, en voor wat? Voor kortstondig geluk. Hij spooog erop. Hij klampte zich vast aan de vanzelfsprekendheid van het succes, aan de voorstelling die hij van het leven van zijn kinderen had gemaakt. Een mooie, geweldige voorstelling was dat, een klassiek visioen, groots en onpraktisch, maar vooral groots. Om de wetenschap te dienen had hij hen opgevoed, niet om lakens te vouwen in een herberg, met een man van dubieuze afkomst als herbergier. Idealen konden niet worden ingeruild voor voos geluk. Hij was

opgestaan, had de psycholoog zwijgend een hand gegeven en was nooit meer teruggekeerd.

Ibi loopt naar de keuken. Ze kijkt om zich heen. 'Jezus, wat heb jij je weer uitgesloofd. Hoeveel mensen verwachten jullie eigenlijk? Waar is Tirza?'

'Boven. Je hebt het misschien al gehoord?'

'Wat?'

'Van Tirza.'

'Wat dan? Wat moet ik gehoord hebben?'

'Dat mama er weer is. Ze is teruggekomen. Ik weet niet voor hoelang, maar ze is er weer.'

'O.'

Ibi lijkt het geen groot nieuws te vinden. Misschien is het ook geen groot nieuws. 'Heb je wat te drinken?' vraagt ze.

'Natuurlijk.' Hofmeester denkt dat hij een slechte gastheer is en een slechte gastheer is een slechte vader. Hij doet de koelkast open. 'Wat wil je: bier, wijn, limonade? Er is zelfgemaakte limonade. Citroen, bronwater en wat suiker. Puur natuur. Wat je zo lekker vindt.'

'Melk.'

Hij schenkt haar een glas in. Ze drinkt het in één teug leeg. Dan veegt ze met de rug van haar hand haar mond af.

'Had je het nou al gehoord of niet?'

'Wat?' Ze kijkt hem aan alsof hij niet helemaal goed wijs is.

'Van mama.'

'Ja, dat had ik gehoord. Moet ik daar iets van vinden?'

'Nou...'. Hij aarzelt. Moet ze daar iets van vinden? Het is een goede vraag. Vindt hij er zelf iets van?

'Ik weet niet of je er iets van moet vinden, maar misschien heb je er iets op te zeggen, en ja, misschien vind je er iets van.'

'Het is jullie leven.' Opnieuw die blik. Waarschijnlijk is ze moe van de lange reis. Vanochtend in alle vroegte is ze van huis weggegaan. Overstappen in Parijs. Met de metro van het ene station naar het andere. Hij heeft al zo

vaak gezegd: 'Als je bagage hebt, neem een taxi, je krijgt het geld van mij terug.' Maar taxi's vindt Ibi verkwisting, en ze is gesteld op haar onafhankelijkheid.

Nu hij weer een beetje gewend is aan Ibi's nabijheid, kijkt hij wat ze aan heeft. Een camouflagebroek en een T-shirt in kleuren die hem matig bevallen.

'Hoe gaat het?' vraagt ze en ze zet het glas op het aanrecht. 'Ik bedoel: verder. Hoe gaat het verder?'

'Verder? Druk.' Hij spoelt het glas meteen om.

'Waarmee?'

Hij voelt haar woede, nee, meer dan woede, haat. Het onvermogen te vergeven, de haat die blijft branden lang nadat anderen alles al zijn vergeten.

'Op de uitgeverij.'

Hij vraagt niet hoe het er in haar herberg aan toegaat. Haar herberg zwijgt hij dood. Een grotere gunst kan hij haar niet bewijzen. Dat hij haar uiteindelijk, toen hij zag dat hij verloren had, geld heeft gegeven om de Bed & Breakfast te openen, is iets wat hij niet heeft kunnen verdringen. Er zweven geen witte vlekken door zijn verleden. Dingen die hij niet meer wil weten, dingen die hij geprobeerd heeft uit zijn geheugen te verwijderen. Het is niet gelukt. Hij weet alles. Denkt hij. De taak van de historicus is het selecteren van details die voor het nageslacht van belang zijn, daarmee veroordeelt hij andere details tot de vergetelheid. Wie niets vergeet, heeft geen leven. In het vergeten zit de toekomst. Hofmeester was na een halfjaar met zijn studie geschiedenis gestopt, hij was Duits en criminologie gaan studeren. Hij kon niets vergeten. Juist daarom tastte hij in zijn eigen verleden rond als een blinde.

Wie de waarheid wil saboteren, heeft alleen een defect geheugen nodig. *Terra incognita*. Men zou op ontdekkingsreis kunnen gaan in het eigen verleden als in een vreemd land. De jungle. Bosjesmannen, een kookpot. De kannibalen heten je welkom en terwijl het water langzaam warmer wordt, zie je alle witte vlekken niet meer als witte vlekken, maar precies zoals het was. Zeg maar een film. Eindelijk weet je wie je bent en dan begint het water te koken. Aan alles hangt een prijs.

Ze wijst op zijn wang.

‘Je bloedt,’ zegt ze.

‘Ik heb me net geschoren.’

Ze scheurt een papiertje van een keukenrol en drukt het tegen zijn wang. Daar staan ze, vader en dochter, onhandig maar intiem. Het valt niet te ontkennen, dit is wat intimiteit is, dit is wat ervan overblijft, na de vluchtige omhelzingen in een vestibule, op een luchthaven, in een parkeergarage.

In haar ogen ziet hij een merkwaardige kilte die hij goed kent, maar waaraan hij niet heeft kunnen wennen en die hij nooit heeft willen begrijpen. Hij rekent op vergevingsgezindheid, omdat hijzelf bereid is te vergeven, nadat hij heeft uitgehaald met zijn klauw. De klauw van een roofdier, de klauw van een echte Hofmeester.

‘Ben je gelukkig?’ vraagt hij, terwijl ze het papiertje langzaam van zijn wang haalt. Er blijft een stukje kleven.

Ze kijkt hem verwonderd aan, maar het is verwondering die er dik bovenop ligt, het is geen echte verwondering. Het is het laatste, hardnekkige restant van woede.

‘Sinds wanneer interesseer jij je voor mijn geluk, pap?’

Hij doet een stap achteruit. ‘Ik interesseer me voor je welzijn. Je bent mijn dochter. Ik heb maar twee dochters.’

‘Welzijn is niet hetzelfde als geluk. Blijf staan, dan haal ik die kruimel papier van je wang.’

Hij staat doodstil, terwijl Ibi aan zijn wang krabt, hij voelt haar nagel over zijn huid, hij houdt zijn adem in en hij probeert zich zijn leven te herinneren toen hij nog geen dochters had, toen hij nog geen functie had, toen hij, zoveel moest hij achteraf bekennen, door de ruimte zweefde als een ongeleid projectiel, een projectiel dat naast redacteur alleen maar huisbaas was.

De dag dat Hofmeester bij de notaris het koopcontract voor dit huis tekende, besloot hij de bovenste verdieping te verhuren, anders werd het krap, het geld, zijn karige salaris. Het huis was hoe dan ook te groot voor hem, zelfs voor een familie.

Hij verhuurde aanvankelijk vooral aan zakenreizigers, voor een maand of een kwartaal. Mannen die de hele dag werkten en ’s avonds uitgeput op bed vielen om ’s ochtends vroeg weer haastig te verdwijnen in hun zorgvuldig

gestreken pakken.

De verdieping was ingericht met goedkoop maar handzaam meubilair. Vooral het uitzicht was overweldigend. Het Vondelpark. Wanneer Hofmeester het appartement liet zien, wees hij altijd nadrukkelijk naar het Vondelpark, en dat op zo'n manier alsof het van hem was. Zijn park, zijn voortuin.

Wanneer de zakenman dan zei: 'Ja, dit is goed, ik neem het', werd er haastig een handgeschreven contractje tevoorschijn gehaald dat desgewenst iedere maand automatisch kon worden verlengd.

'Als u contant betaalt,' zei Hofmeester bij het afsluiten van het contract op een toon alsof hij iets speciaals aanbood wat niemand anders kreeg, 'op de eerste van de maand, als u dan contant betaalt, krijgt u vijf procent korting.'

Vijf procent korting. Dat wilden de huurders wel.

Zo klom Hofmeester op de eerste van de maand de trappen op om de huur te innen, die daar meestal al voor hem klaarlag in een kleine enveloppe. En zo niet, dan bleef hij even wachten, maakte een praatje, en hield klimatologische beschouwingen, want over het weer sprak hij graag en schijnbaar gepassioneerd. En hij wachtte. Hij had geduld. Tot de huurder eindelijk naar zijn portemonnee greep om het afgesproken bedrag uit te tellen.

Verdwenen de zakenreizigers weer, dan vond Hofmeester altijd een reden om de borg niet helemaal te hoeven terugbetalen, of beter gezegd: helemaal niet. Een scheur in het behang, een deurknop die eraf was gevallen, een barst in het marmer van de wasbak. 'Het spijt me,' zei hij, 'maar zo was het niet toen u hier drie maanden geleden introk. Dit moet ik laten repareren. Ik vind het vervelend, maar dit gaat me geld kosten.'

Niet dat Hofmeester kwaadwillend was, maar hij had het geld nodig, hij zat erom verlegen. Zijn toekomst hing ervan af. Later ook de toekomst van zijn dochters. Wat was vrijheid als je geen geld had om die te bekostigen? Alleen de rijken waren vrij en zelfs die niet altijd.

Af en toe jekte hij een beetje, hij deed het niet graag, maar hij jekte met verve. Hij wees op gaten in het plafond die er al hadden gezeten, vlekken op het behang die ook al niet nieuw waren, of hij telde het bestek in de keuken – hij verhuurde ook het bestek – en stelde schijnheilig vast dat er messen en vorken waren verdwenen. Met deze kleine leugentjes om bestwil deed de schaamte zijn intrede.

Hij haatte de huurder die niet uit zichzelf zei: ‘Zullen we dan de helft van de borg maar laten zitten?’

Of waarom ook niet de hele borg? Hij haatte de huurders die hem dwongen te liegen, omdat ze gierig waren, omdat ze het onderste uit de kan wilden. Zodat hij die zijn studie Duits succesvol had afgerond – weliswaar was hij door omstandigheden niet gepromoveerd, maar dat was een detail, daar waren verklaringen voor – gedwongen werd door de bovenste verdieping van zijn huis te scharrelen op zoek naar nieuwe gebreken. Hij die wel wat beters te doen had, moest onderhandelen over hoeveel het zou kosten een muurtje van twee bij vier te laten witten. Er waren huurders die zeiden: ‘Anders koop ik morgen even een pot verf en dan doe ik het zelf. Dat bespaart u een hoop zorgen en mij geld.’ Maar dat was niet de bedoeling. Het ging niet om de muur of de verf, maar om de borg die niet kon worden teruggegeven. Die borg was er namelijk niet meer.

Behendig praatte Hofmeester eromheen, hij overdreef, hij zuchtte, hij jammerde, hij wekte medelijden op en dan, schijnbaar zonder oorzaak, werd hij agressief. ‘Als we het voor uw vertrek niet eens kunnen worden, dan komt u die borg maar halen, maar dat zal u niet lukken, u hebt namelijk geen recht op die borg, u hebt geen poot om op te staan, u hebt het hier uitgewoond.’ Hij schudde zijn vuist en hij meende het, hij ging op in de onderhandeling als een ander in een film, een boek, een toneelstuk. Er waren momenten dat hij zichzelf verloor, dan moest hij zich tot de orde roepen, even diep ademhalen. Daarna ging het weer. Een mens moet zichzelf kunnen besturen, anders doen anderen dat voor hem.

Zoals dat zijn ouders was overkomen, die ergens in de jaren negentig, achteraf gezien misschien al in de jaren tachtig, steeds merkwaardiger waren geworden. Het was geen dementie, het was iets anders, een ziekte zonder naam. Omdat hij niet zo goed wist wat hij ermee aan moest, liet Hofmeester zijn ouders maar handelingsonbekwaam verklaren. Hij moest voor alles zorgen, het geld beheren, het huis, de tuin. Hij liet hun vermogen alvast naar zijn eigen rekening overboeken. Hij had het nodig. Echt immoreel kon het niet worden genoemd, want zijn ouders waren handelingsonbekwaam. De advocaat had het hem verzekerd. Dat woord verklaarde alles. Handelingsonbekwaam.

Hofmeesters vader had een gereedschapswinkel in Geldermalsen gehad, zijn moeder had gezongen in een koor, maar daarmee had ze geen geld verdiend. Het zingen was haar liefhebberij.

En hij, de enige zoon, was opgeklommen, dat was wat je moest doen, dat was wat van hem werd verwacht. Opklimmen. Want alleen de allerrijksten werden niet gekoeioneerd.

Hofmeesters ouders waren gekoeioneerd, dat kon je aan hen zien, dat kon je aan hen ruiken.

Weer tot rust gekomen wees hij er fijntjes op dat de huurder vijf dagen langer in de woning had mogen blijven zonder dat daarvoor iets in rekening was gebracht. En uiteindelijk zei hij: 'Weet u wat. Ik scheld u de extra's kwijt, maar we vergeten de borg gewoon. Zand erover. Zand over de borg. Tevreden zo?'

Zo snel mogelijk daalde hij dan de trappen weer af, en het sluimerende gevoel van zelfverachting kon hij alleen onderdrukken door zichzelf er voor de zoveelste keer van te overtuigen dat hij dit voor zijn familie deed. Eerst voor hem en zijn echtgenote, later vooral voor zijn dochters. Voor hun toekomst. Heiligen, had hij ooit in de kerk gehoord, hebben een verleden nodig. Zondaars een toekomst. Zijn dochters waren de uitzondering op deze regel: ze hadden een toekomst nodig en ze waren toch geen zondaars.

Geleidelijk aan begonnen de huurders langer te blijven dan een paar maanden. Het bespaarde hem de moeite van het zoeken naar een nieuwe bewoner, elk kwartaal weer. Het inschakelen van een bemiddelingsbureau dat schrikbarend hoge tarieven vroeg voor onbeholpen dienstverlening had hij hoe dan ook afgezworen.

Hofmeester deed het liever zelf. Hij zocht de huurder als een bruidegom voor zijn dochter, zo secuur. Hij spelde advertenties in vrijwel alle kranten om de juiste te vinden. De rustigste, de netste, de betrouwbaarste, de schoonste. Bij voorkeur een die elders nog een adres had, die alleen een pied-à-terre zocht, die in een andere stad was ingeschreven. Hij deed er veel moeite voor om zijn bijverdienste uit handen van de belasting te houden. Want vrijheid en honger waren elkaars vijanden. En hoewel hij nooit honger had gekend, had de angst voor honger waarmee hij was opgevoed hem niet verlaten.

Wat bleef was de beklimming van de trap op de eerste van de maand, als de huurder de enveloppe met het afgesproken bedrag niet tijdig bij Hofmeester in de brievenbus had geduwd. Dat was het terugkerende ritueel in zijn leven. Zijn erediens. Zo en alleen zo diende hij het opperwezen. De eerste van de maand haalde hij op wat van hem was.

Als hij dan weer was afgedaald, altijd met het gevoel dat hij zich had

besmeurd, telde hij het geld na in de huiskamer om het vervolgens op te bergen op een veilige plek tot er genoeg was om het discreet te laten verdwijnen naar een rekening in het buitenland. Eerst Luxemburg, later Zwitserland. En als hij aan het tellen en hertellen was, werd hij regelmatig overvallen door gedachten aan financiële onafhankelijkheid. Overvallen, dat was het, de gedachten overvielen hem, lieten hem niet los. Op dat soort momenten werd hij gegijzeld door zijn eigen visioenen. Hij berekende hoeveel jaar hij nog verwijderd was van die onafhankelijkheid. Hij telde de maanden. Als ziekte en dood maar niet eerder kwamen dan financiële onafhankelijkheid. Het was een kwestie van decennia. Misschien minder. Als het beursklimaat meehielp.

Maar de vreugde over het langzaam groeiende vermogen in het buitenland, dat ervoor moest zorgen dat Ibi en Tirza nooit iets zouden kennen als armoede, dat de deuren die alleen voor de rijken geopend werden ook voor hen geopend zouden worden, dat ze zouden kunnen studeren aan de beste universiteiten waar dan ook ter wereld, werd gedecimeerd door de vernederende gang die Hofmeester iedere eerste van de maand moest maken. Hij begreep niet waarom de huurder de huur zelf niet even kwam brengen, hij had er al een paar keer op aangedrongen. Maar als de huurder de eerste van de maand om acht uur 's avonds nog niet was verschenen, ging hij naar buiten en belde toch weer aan bij de deur naast de zijne. De deur die toegang gaf tot de woning die Hofmeester verhuurde. Hij hield het niet uit. Hij kon niet wachten, bang als hij was dat ze hem zouden vergeten.

Ook op zondag stond hij daar. De eerste van de maand was de eerste van de maand. Hofmeester kende geen zondag, want hij had een droom. En hij vergaf zijn schuldenaren, zoals zij hem vergaven. Het geld was de vergiffenis. Uiteindelijk, als puntje bij paaltje kwam, was vergiffenis altijd geld.

Maar ook deze vergiffenis kon niet voorkomen dat hij al vanaf de zevenentwintigste of achtentwintigste slecht sliep. Hij droomde over de huurder, de enveloppe en over gebreken in zijn huis. Hij droomde hoe hij de trappen beklom naar de woning van de huurder en hoe alles was verdwenen, het meubilair, het bestek, de huurder zelf, de kleren, de kasten, alles, het enige wat er nog was, was een lekkage en een kattenlijkje in de wasbak, dat al in verregaande staat van ontbinding verkeerde. Hoewel het de huurder uitdrukkelijk verboden was huisdieren mee te nemen. Nog geen goudvis.

Het zachte maar tergende geluid van water dat op een tapijt druppelde, daarmee eindigde zijn droom altijd weer. En met het kattenlijkje in de

wasbak, Hofmeester die jammerend door de woning liep op zoek naar een onvindbare enveloppe met de huur. Zijn nachtmerries waren nat van lekkages, vochtig van de schimmel, pluizig van kattenharen. In zijn slaap werd hij bezocht door de spoken van het onroerend goed.

Op een dag had hij, ten einde raad als hij was, gespannen door slaapgebrek, een ingeving. 'Ibi,' zei hij. Ze was toen twaalf, ze speelde viool, ze tenniste en ze was algemeen erkend als intelligent en knap om te zien. 'Ibi,' zei hij nog een keer, 'wil jij vijf gulden verdienen en een ijsje?'

Ze knikte dromerig. Ze was een dromerig meisje. Anderen noemden haar wazig. Hij niet, hij hield het op dromerig.

'Dan moet jij zo even naar boven gaan, naar de huurder, en dan moet je zeggen: "Ik kom de huur halen." Je krijgt dan een enveloppe. En die breng je naar mij. Niet treuzelen en verder niets aannemen. Maar wel beleefd blijven.'

Hij bracht haar naar de voordeur, opende die en bleef staan kijken hoe ze aanbelde bij de huurder.

Daar ging ze. Zijn dochter. Een van zijn beide oogappels. Een heerlijk kind. Dat moest worden gezegd. Zo zei hij het geregeld: 'Het is een heerlijk kind. Dat moet worden gezegd.' Alsof het om een objectieve vaststelling ging waarover geen discussie mogelijk was. Net zoiets als de zwaartekracht.

Toen hij haar de trappen hoorde beklimmen, sloot hij de deur en wachtte ongeduldig in zijn eigen vestibule op haar terugkeer, zijn blik gericht op de deurmat, zijn armen over elkaar.

Binnen twee minuten was ze er weer. Hofmeester wierp zich op de enveloppe als een hongerig beest. Hij telde één keer, hij telde twee keer. De biljetten flitsten door zijn handen alsof het speelkaarten waren die hij moest schudden. Daarna borg hij het geld op in het dressoir, op een geheime plek, en gaf Ibi, na haar over haar donkerblonde haar gestreeld te hebben, vijf gulden en nog wat extra voor een ijsje.

'Mag ik het nu kopen?' vroeg ze.

'Wat?'

'Het ijsje.'

'Ja,' zei de vader, 'je mag het nu kopen. Ga maar. Ga maar snel. Want we gaan zo eten.'

En ze rende naar buiten. Opgelucht en vrolijk. Niet gehinderd door

schaamte of viezigheid die aan haar was blijven kleven. Zij kende geen viezigheid.

Vanaf die dag was het traditie: Ibi inde de huur.

Ibi deed wat de vader niet meer kon. Op de eerste van de maand ging zij naar boven om dat te halen waar de familie Hofmeester recht op had.

Ze raakte er na verloop van tijd zo aan gewend dat zij het zelf vaak was die zei: 'Papa, het is de eerste. Ik ga even naar boven.'

En hij was gaan vertrouwen op haar talenten, haar charme, haar inzicht in de menselijke psyche, wat neerkwam op inzicht in de psyche van de huurder. Ze leek zelfs een merkwaardig plezier te ontwikkelen in het verrichten van deze alledaagse, in Hofmeesters ogen bijna perverse bezigheid, die hem altijd het gevoel had gegeven dat hij er eigenlijk te goed voor was, dat het hem smerig maakte, iedere maand smeriger, iedere trede onreiner. Maar er was een belangrijk verschil tussen Ibi en haar vader: Hofmeester inde de huur. Zij hoefde het alleen maar te spelen. Als zij de trap beklom, imiteerde ze haar vader. Ze persifleerde hem, zou je moeten zeggen. Ze was niet volwassen, maar ze deed alsof, en hoe. Ze deed het met verve. En die imitatie was de verlossing, door hem te imiteren dreef ze de demonen van haar vader uit. In haar imitatie van hem, in haar soms groteske overdrijving lag haar vrijheid.

Na verloop van tijd hoefde Hofmeester haar niet meer te waarschuwen. 'Niet treuzelen en niets aannemen. Meteen terugkomen.' Ze kende de regels, ze was op de hoogte van de gebruiksaanwijzing van het ritueel en ze was er zelfs trots op dat zij de missie elke maand weer vlekkeloos vervulde. Voor haar was de huur een buit die veroverd moest worden en waarvan ze mocht delen in de opbrengst.

Het kwam weleens voor dat ze terugkwam van haar tocht naar de huurder en tegen haar vader zei: 'Hij vraagt of het goed is als hij over een paar dagen betaalt.'

Dan zei Hofmeester: 'Natuurlijk is het goed, maar wel zonder vijf procent korting. Die korting geef ik als er contant op de eerste van de maand wordt betaald, niet als er contant op de derde of de vierde wordt betaald, dan is het het volle bedrag. Onthoud dat. De eerste van de maand houdt om middernacht op en dan is het het volle pond.'

En als ze dan op de derde of vierde verscheen met het volle bedrag, ging hij achter zijn bureau zitten en telde, met de rekenmachine voor zich. Want

het geld in het buitenland groeide natuurlijk, geld hoort te groeien. Het is vruchtbaar en in de juiste handen vermenigvuldigt het zich als onkruid. En zij bleef staan kijken. Ibi staaarde naar haar vader die het geld telde, met een blik van verstandhouding en iets wat vertedering genoemd kon worden. Alsof zij al beter wist. Het was niet meer de vader die vol vertedering naar de dochter keek, het was de dochter die met een zekere vertedering naar de vader staaarde.

En als hij weer genoeg bij elkaar had, nam hij twee snipperdagen en reisde naar Zwitserland om de huur bij een betrouwbare bank af te geven, waar deskundigen het voor hem belegden om de financiële onafhankelijkheid naderbij te brengen. Langzaam, maar wel naderbij. Dag na dag. Uur na uur. Minuut na minuut.

Ibi werd ouder, ze ging naar de middelbare school, begon zich op te maken, voor zover ze dat niet al had gedaan toen ze nog op de lagere school zat, ze begon zich zwaarder op te maken, ze had buien en schold haar ouders uit, ze verloor haar interesse voor de viool, o, de bittere teleurstellingen van de opvoeding, maar wat onveranderd was, wat bleef, was het ritueel: de eerste van de maand ging zij naar boven om de huur te halen.

En als ze dan terugkwam met de enveloppe keek ze haar vader schalks aan, alsof ze wist wat ze zojuist had gedaan, alsof ze doorhad waaraan ze meewerkte, alsof ze begreep dat hij het niet kon. Alsof ze zijn schaamte doorzag. En dat inzicht maakte haar minder vrij, bond haar aan de man die ze 'papa' moest noemen.

Wanneer hij klaar was met het natellen omhelsde hij haar, hij drukte haar tegen zich aan en hield haar zo even vast. De eenvoudige missie had gewicht gekregen, betekenis. Het was wat vader en dochter bond, het was hun geheim, al was het geen echt geheim, het was hun verbond. Het was eigenlijk het enige moment dat ze weer vader en dochter waren en geen vreemden die toevallig in hetzelfde huis woonden, van dezelfde badkamer gebruikmaakten en af en toe aan dezelfde tafel hun avondeten naar binnen werkten.

Hij gaf haar geen geld meer voor een ijsje, maar voor een rok of een film. Hij zei niet meer waarvoor het was, hij gaf het gewoon. Zwijgend, met een knipoog. Soms, als hij de financiële onafhankelijkheid sneller binnen handbereik zag komen dan verwacht, de beurs werkte die jaren erg mee, gaf hij zijn dochter opslag.

Vaak ook kwam ze naar beneden met berichten van de huurder, dat hij wilde opzeggen, of dat hij het contract juist wenste te verlengen. Ze bespaarde

haar vader datgene waaraan hij zo'n hekel had. En na twee jaar leek het alsof het altijd zo was geweest. Alsof het zo had moeten zijn. De familie Hofmeester had een familiebedrijf.

De ene huurder ging, de andere kwam, maar Hofmeesters oudste dochter beklom aan het begin van de maand de trap naar de bovenste verdieping. Het viel haar niet moeilijk, het kon niet worden ontkend: men betaalde haar graag. Haar betalen was een plezier. Dat zij de enveloppe persoonlijk in ontvangst kwam nemen, was een gunst die de huurder werd verleend.

Sinds Ibi incasseerde werd er minder geklaagd over vochtige plekken op het behang, een verwarming die te weinig warmte gaf, een raam dat niet goed sloot. Haar lach nam de klachten weg, haar benen deden het sterke vermoeden dat het allemaal wel erg duur was verdampen. Haar ogen compenseerden de druppelende kraan. Ibi woog zwaarder dan de gebreken van het gemeubileerde appartement.

En toen, op een avond in de herfst, de eerste van de maand – altijd weer de eerste van de maand; als Hofmeester terugkeek op zijn leven zag hij een eindeloze reeks van betaaldagen – was ze lang weggebleven. Hofmeester las een avondblad, luisterend naar een celloconcert van Elgar, maar toen hij bij de opiniepagina was aangekomen, hij las de krant als een boek, begon hij zich ongerust te maken. Ze was al ruim een halfuur weg. Hij las verder, maar de stukken op de opiniepagina drongen niet tot hem door. Na iedere zin bleef hij steken en dwaalden zijn gedachten af naar Ibi.

Goed, je kon natuurlijk niet het geld pakken en wegrennen, je moest af en toe een praatje blijven maken. Hij herinnerde het zich nog van vroeger, toen hem deze onaangename taak ten deel viel. Maar een praatje van een halfuur was geen praatje meer. Dat was een gesprek, dat was een half diner.

Hij was al twee keer naar de deur gelopen om te kijken of ze eraan kwam, zoals je naar trams kijkt die maar niet willen komen. De belachelijke veronderstelling dat kijken iets uithaalt. Dat een dwingende blik dat wat niet meer dreigt te komen tevoorschijn kan roepen.

Overvallen kon ze niet zijn, ze hoefde de straat niet over.

Hij begreep er steeds minder van. Zijn echtgenote was de deur uit om Tirza te halen, die bij een vriendinnetje was blijven spelen. Hofmeester kon zijn onrust met niemand delen. Hij zette Elgar uit, liep naar de tuin om naar zijn appelboom te kijken en tussen de takken van de boom door gluurde hij naar boven, naar de ramen waarachter de huurder zich verscholen hield, maar

hij zag niets bijzonders. De gordijnen die er altijd hingen en die eigenlijk nodig gewassen moesten worden. Niets bewoog. Het was een mooie avond voor begin oktober. Niets ritselde in de struiken. Niemand schreeuwde. Stilte. Eeuwige stilte.

Hij ging weer terug naar de woonkamer, er zat weinig anders op, en hij pakte het avondblad van de bank.

Een paar dagen daarvoor was Ibi vijftien geworden. Sommige cadeautjes die ze had gekregen stonden nog uitgestald op het dressoir. Zo deden ze dat altijd als een van de kinderen jarig was. De cadeautafel, zo noemden ze dat. Ze waren er niet mee opgehouden, ook niet nu Ibi vijftien was. Evenmin als met de slingers. Hofmeester hing ze op, zoals hij vroeger de huur had geïnd: systematisch en toegewijd.

Hij staaarde naar de cadeautjes, een horloge dat hij Ibi had gegeven, ze had erom gevraagd. En hij had een goede uitgezocht, dagen was hij ermee bezig geweest. Het was een duur horloge, maar dat mocht wel voor je dochter die vijftien was geworden. Hij wilde er eentje kopen waarmee ze blij zou zijn, eentje die ze echt wilde hebben en die ze met trots aan haar vriendinnen zou laten zien.

Een broek lag er verder op de cadeautafel, een spel dat hij niet begreep. Een badpak. Twee boeken. Een tekening van Tirza, een tekening van een boot. De rest was al weggehaald, opgegeten, of in gebruik genomen.

Toen besloot hij om aan te bellen. Dit duurde te lang. Ze werd vast onderhouden over allerlei onzinnige klachten waarover de huurder – Andreas heette hij, een jonge, Duitse architect – Hofmeester al een paar keer op straat had aangesproken. Op straat! De huurders hadden geen manieren meer. Geen beschaving. Hij voelde het, hij zag het en hij las erover. De mensen waren overmoedig geworden, als een vette walm hing die overmoed in de lucht. Dat was wat Hofmeester rook als hij 's avonds naar buiten ging om nog even door het Vondelpark te wandelen. Een combinatie van luiheid en overmoed had bezit genomen van de mensen in de stad, een combinatie die Hofmeester bang maakte, die hem buitensloot, omdat hij er niet aan kon meedoen, omdat hij bijtijds had begrepen dat die overmoed de natuurlijke vijand was van zijn diepgewortelde idealisme: de kinderen moeten het beter hebben.

Rekenen op alles wat mis kan gaan is het tegenovergestelde van overmoed.

Hij schudde zijn hoofd, hoewel niemand hem kon zien. Het gaf geen pas een meisje van vijftien lastig te vallen met de mankementen van een

gemeubileerd appartement.

Hofmeester belde aan bij de deur naast de zijne. Nadrukkelijk, maar ook weer niet te lang. Je moest beleefd blijven als huisbaas. Het hout kon wel weer eens worden gelakt, volgend jaar misschien. Nu niet. Nu moest er worden gespaard, anders zou het nooit wat worden met die financiële onafhankelijkheid.

Ibi was waarschijnlijk nog even boodschappen gaan doen. Maar ze wist toch dat ze eerst de huur bij hem moest afleveren? Ze was altijd secuur. Ze kende het belang van het ritueel. Ze wist wat het voor haar vader betekende.

Niemand deed open. Er was gebeld, maar er werd niet opengedaan. De architect was blijkbaar niet thuis, of hij sliep.

Hofmeesters onrust nam toe. Hij haalde zijn sleutelbos uit zijn broekzak en zocht naar de sleutel van de woning van de huurder.

Als hij doordeweeks eens een keer overdag thuis was, betrad hij het huis van de huurder stiekem. Niet echt om te spioneren, gewoon om te kijken wat er zich werkelijk afspeelde, met wie hij eigenlijk te maken had. Wat voor vlees hij in de kuip had. Hij opende kasten en laden, maar vond zelden belastend materiaal. Hooguit wat porno, een schrijven van een incassobureau, liefdesbrieven. Hij nam alles vluchtig door. Je kon niet voorzichtig genoeg zijn. Maar één ding was hem duidelijk geworden: als mensen geheimen hebben, bewaren ze die niet in hun pied-à-terre.

Nog een keer belde hij aan. Voor de zekerheid. Iets langer, maar ook weer niet te lang. Dat was onbeschaafd.

Ook nu geen reactie.

Behoedzaam opende hij de deur, toch een beetje als een dief, met een vaag gevoel van schuld, en hij beklom de steile trap. Langzaam. Hij had, merkte hij, last van ademnood.

Het was die avond de eerste keer dat hij beseftte dat hij oud aan het worden was. Met lichamelijke mankementen kwam een onvermijdelijk eind aan de laatste illusies van de jeugd. En ademnood was een lichamenlijk mankement, dat kon niemand ontkennen.

Hij hijgde. Hij hoorde muziek. Iets moderns, maar wel met violen. Iemand was dus thuis, of de architect had de muziek vergeten uit te zetten. Lampen laten branden. In de winter de verwarming aanzetten met het raam

open. Ieder jaar werden ze decadenter en brutaler. Het was niet eens decadentie, het was een perverse onverschilligheid die Hofmeester als een persoonlijke belediging opvatte, omdat hij het zich niet kon permitteren. Omdat hij weigerde het zich te permitteren.

De ademnood nam toe. Halverwege de trap bleef hij stilstaan. Hofmeester had het toch niet aan zijn hart? Misschien moest hij zich laten onderzoeken, een cardiogram laten maken, of hoe heette zoiets? Een totaal en radicaal onderzoek in ieder geval. Lang geleden had hij sigaren gerookt, maar toen de echtgenote Ibi in haar buik had, was hij daarmee gestopt. De sigaren konden het niet zijn, het was iets anders. Een andere, onbekende kwaal was debet aan zijn ademnood.

Naarmate hij hoger kwam, werd de muziek doordringender. Hij kon de tekst woordelijk verstaan, maar hij lette er niet op. Zoveel moeite had het hem nog nooit gekost die paar treden te beklimmen. Zo begon de dood dus, ademnood op de trap. Een grap, dat was het. Leven.

Hofmeester ging de kamer binnen die dienstdeed als woonkamer. De deur stond open. Er hoefde niet te worden geklopt.

De huurder stond achter Ibi. De broek op de enkels.

Hofmeesters dochter lag met haar ontblote bovenlichaam half op de eettafel die hij ooit had uitgezocht en die hem uitermate geschikt leek voor een appartement dat gemeubileerd verhuurd diende te worden. Haar spijkerrokje was omhoog gestroopt. Gestroopt, dat was het woord dat in Hofmeesters hoofd bleef zitten. Gestroopt. Gestroopt.

Het tafereel deed hem denken aan bepaalde films die ongere zenders na middernacht uitzonden. En dan die muziek.

Alle zorgen om zijn ademnood waren verdwenen. Dat hij net in het trappenhuis nog had nagedacht over een vroegtijdig einde kon hij zich nu al niet meer herinneren.

Eén seconde bleef hij naar zijn Ibi staan kijken. Toen deed hij een stap naar voren. Met zijn linkerhand, hij hijgde nog altijd een beetje, greep hij een kleine stalamp vast die de echtgenote had uitgezocht, maar die ongeschikt was bevonden voor het eigen huis. Afdankertjes verhuisden naar boven.

Zijn dochter werd geneukt als een beest. Een tafereel dat je verwachtte aan te treffen op een boerderij, in een stal. Niet in het beste gedeelte van de Van Eeghenstraat.

Hofmeesters ademhaling piepte.

Hij greep de stalamp steviger vast. Hij kon zich niet verroeren. Het voelde alsof hij zelf geneukt werd, hard en diep. Alsof de stoten niet voor zijn dochter bestemd waren, maar voor hem. Alsof hij vernederd werd, de huisbaas, de eigenaar van dit pand, in zijn eigen huis vernederd. Zijn hele lichaam deed pijn. Zijn lichaam snakte naar adem.

Hij had de eigenaardige sensatie dat hij werd opengescheurd. Hoe langer hij ernaar keek, hoe meer hij ervan overtuigd raakte dat hij het was die door de huurder geneukt werd, hard en onverschillig. Met dedain.

Eindelijk hoorden ze hem.

Althans, de huurder hoorde hem. De man draaide zich om, zag zijn huisbaas, liet Ibi los, zijn handen gleden van haar middel.

De architect deed iets wat Hofmeester niet kon uitstaan: hij grijnsde. Met zijn broek, een grijze pantalon, op zijn knieën. Hij grijnsde alsof het een grap was, een ongelukkige maar toch komische ontmoeting. De grijns van de hilariteit zat stevig op het gezicht van de architect. Het mocht een tikkeltje ongemakkelijk zijn, het was eigenlijk om je te bescheuren. Dat straalde hij uit. Hilariteit, niets dan hilariteit.

Geen schaamte, geen angst, een grijns.

Hofmeester greep de stalamp nog steviger vast. Hij deed een paar passen in de richting van de huurder, keek hem in de ogen en sloeg toen, terwijl Ibi zich losmaakte van de eettafel alsof het nu pas tot haar doordrong dat aan de copulatie een voorlopig eind was gekomen, hard met de stalamp op het hoofd van de huurder. Het geluid van brekend glas drong nog tot Hofmeester door en daarna zag hij vlekken, alsof hij te snel was opgestaan. Hij voelde zich duizelig, maar hij zakte niet in elkaar. Dat deed de huurder.

Zonder al te veel geluid te maken viel de huurder op de grond.

Misschien was het ook de muziek, die zo hard stond dat al het andere werd overstemd. Hoe kon je muziek zo hard zetten? Waren er soms geen burens? Hadden de oren niet genoeg te lijden onder straatlawaaï?

De architect was gevallen en Hofmeester stond daar met de stalamp in zijn handen, terwijl hij zijn dochter hoorde krijsen: 'Papa.'

Om hem heen lag glas. De kleine, ronde lampenkap was aan gruzelementen geslagen. En hij stond daar met het overblijfsel van een

stalamp in zijn hand. Een stengel, meer was er eigenlijk niet van over. Eén moment wist hij zelf niet meer waar hij precies was. En waarom hij hier was, wat hij hier ook alweer kwam doen. Hij moest zich vermannen, hij moest goed nadenken.

Ze krijste. Ibi krijste als een kind. Als een hysterica.

Ze rende naar een hoek van de kamer en toen weer terug. Ze bedekte haar borsten. Ze trok haar spijkerrokje naar beneden. Dat vergat ze niet. Zo hysterisch was ze nu ook weer niet. Ze bleef het naar beneden trekken, ze hield het vast, ze klampte zich aan haar eigen spijkerrokje vast alsof het een zwemvest was.

Als je alleen naar haar gekrijs luisterde, zou je zeggen: een psychiatrisch geval, weggelopen uit de Valeriuskliniek. Dan zou je misschien zeggen: de waanzin heeft haar overmeesterd, de waanzin heeft het van haar gewonnen.

Haar gezicht maakte een oudere indruk dan haar lichaam. Door de make-up waarschijnlijk. Door zo vaak en grondig te spelen dat ze een volwassene was, was ze een beetje volwassen geworden. In haar gezicht. In haar ogen. In de manier waarop ze keek.

Maar haar lichaam vertelde een ander verhaal.

Haar bovenarmen waren dun als van een scharminkel. Als van een kind. Er zat geen vlees op haar billen. Dat moest allemaal nog komen. Het verhaal van haar lichaam was kinderlijk.

Geen reden om zo te krijsen, geen reden om zo hysterisch te worden.

Haar gympen, van een merk dat momenteel erg populair was maar waarvan Hofmeester maar niet de naam kon onthouden, stonden aandoenlijk onder de spijkerrok.

Alles zag hij, alles nam hij in zich op, terwijl zijn dochter heen en weer rende door de woonkamer van de huurder, alsof ze niet wist wat haar was overkomen, wat misschien ook zo was. Een beest, in paniek geraakt door het onweer op een zomerse avond.

Maar de vader kon geen woord uitbrengen. Hij stond daar met het restant van de stalamp in zijn handen.

Op de tafel zag hij een enveloppe liggen. De huur.

Daarvoor was Ibi hier gekomen. Hij lag al klaar voor haar, de enveloppe. Maar iets was ertussen gekomen en toen was die enveloppe blijven liggen.

Onschuldig en onbevlekt.

Het geld bracht hem weer bij zinnen. Geld was net een plens koud water over je kop. De gedachte aan de huur bevrijdde hem van het allesoverheersende gevoel van verlamming.

Langzaam kwam er ook weer leven in het lichaam van de huurder. Hij bewoog zich. Hij krabbelde overeind. Hij richtte zich op. Hij trok zich omhoog aan de tafelrand. Uit een wond linksboven op zijn voorhoofd droop bloed.

Zijn pantalon hing opnieuw op zijn enkels.

De grijns op zijn gezicht was gelukkig verdwenen.

Toen begreep Hofmeester weer precies waar hij was. Het drong tot hem door. Hij zocht Ibi. Zijn Ibi. Daarom was hij hier. Ibi was niet teruggekomen.

Hij had naar Elgar geluisterd en een avondblad gelezen, tot het hem te lang duurde, tot hij argwaan had gekregen.

De stalamp, althans het restant ervan, zette hij neer en hij schraapte zijn keel.

De huurder keek hem aan, verward, alsof ook hij niet begreep wat er was gebeurd, alsof niemand hier begreep wat er precies was gebeurd.

Maar Hofmeester herinnerde zich de vernedering, de huurder staand achter Ibi, triomfantelijk en hongerig, zo had hij daar gestaan. De triomf van het beest, die zou hij niet snel vergeten. De triomf van de man. Want dat is seks voor de man, een overwinning. Ik heb haar, ik neem haar, ik gebruik haar, ik neem haar in gebruik.

En door die herinnering wist Hofmeester weer wat hij ging zeggen. Wat hij moest zeggen, wat hij al een tijd geleden had willen zeggen.

‘Zet die muziek uit,’ brulde hij.

Dat herinnerde hij zich nu ook weer, hij ging niet spreken, hij ging brullen. Hij kon harder brullen dan de muziek, hij kon alles en iedereen overschreeuwen.

De jonge architect week achteruit, en toen pas, toen hij probeerde te lopen, leek hij te merken hoe penibel zijn situatie was. Hoe onaangenaam het was de huisbaas tegemoet te treden met pantalon en onderbroek op de enkels.

Hij trok de broek omhoog, haastig en daardoor onhandig. Op zijn

voorhoofd zat die grote bloederige plek. Het bloed was nog niet gestold, het was nog vers en druppelde. Maar de naaktheid stoorde hem kennelijk meer, de naaktheid was urgenter.

De architect droeg een boxershort, zag Hofmeester. Hij haatte boxershorts.

En hij zag nog iets: de man had geen condoom om.

Hofmeester walgde van de architect. Hij had hem van het begin af aan niet gemogen. Te aardig, te slijmerig, te onderdanig, en als puntje bij paaltje kwam, te moeilijk. Als zijn dochter er niet bij was geweest, had hij zijn handen nu om de keel van de architect gelegd en het leven uit hem geknepen, zoals je het leven uit een jong katje knijpt. Even doordrukken, even volhouden, even de aandacht erbij houden en weg is het leven.

Toen de architect zich min of meer had gefatsoeneerd – zijn overhemd hing nog altijd open tot aan zijn navel – en hij buiten het bereik van Hofmeesters handen was, liep hij eindelijk naar de cd-speler en zette die uit.

‘Hè, hè,’ zei Hofmeester, ‘eindelijk. Christus nog an toe.’

Hij bevochtigde zijn lippen met zijn tong en hij gebaarde naar de huurder, maar die begreep hem niet.

‘Maak het dicht,’ zei Hofmeester, ‘uw overhemd, knoop het dicht. Ik kan alles zien. Ik wil niet alles zien. Ik heb al te veel gezien.’

Ibi stond bij de deur en wiegde haar bovenlichaam ritmisch heen en weer. Ze huilde in stilte.

De huurder knoopte zijn overhemd verder dicht, tot aan het bovenste knoopje.

Toen sloeg Hofmeester met zijn rechtervuist zo hard op de tafel dat hij zich bezeerde en de huurder nog twee stappen achteruit deed. ‘U betaalt voor dit appartement,’ riep Hofmeester. Want hij had zich herinnerd dat hij moest schreeuwen, dat hij zich had voorgenomen om flink te brullen, als een gewond dier. ‘Voor het meubilair betaalt u, voor gas en licht, voor het uitzicht op het Vondelpark, voor het privilege dat u in het beste gedeelte van de Van Eeghenstraat woont, in het beste gedeelte van Amsterdam en dat voor een redelijke prijs, zeer redelijk mag ik wel zeggen, maar u betaalt niet voor mijn dochter. Hebt u dat begrepen? Niet voor mijn dochter.’

Hij hield zijn voorhoofd vast alsof hij moest bedenken wat hij verder nog

wilde zeggen, maar meer had hij niet te zeggen. Dit was wat hij had willen zeggen. Hij had het gezegd. Nu kon hij gaan. Ja, hij had alles gezegd wat er te zeggen viel. Hij kon gaan. Hij had paal en perk gesteld aan misstanden.

Maar anders dan hij had verwacht, bleef de architect niet bedremmeld en schuldbewust staan zwijgen, de architect zei met schorre stem: 'Hiervan zult u spijt krijgen. Dit blijft niet zonder gevolgen.' Hij betastte zijn voorhoofd en zag het bloed dat aan zijn hand was blijven kleven. Hij keek ernaar, verdwaasd, meer verdwaasd dan geschrokken. Door de confrontatie met het bloed leek de pijn te komen. Want hij kreunde. Nee, hij jammerde zachtjes. Een moederskindje, ook dat nog. Natuurlijk, moederskindjes waren de ergsten.

En Hofmeester hoorde zijn dochter fluisteren: 'Andreas.'

Wat hem razend maakte. Ibi's gefluister. Zijn dochter die de huurder 'Andreas' noemde. Voor hem had de huurder geen naam. Een huurder die een naam had, was bezig familie te worden, die kreeg je de deur niet meer uit. De huurder heette huurder. Meer niet.

Wat was er misgegaan? Waarom had hij niet beter opgelet? Hoe had hij deze man ooit in huis kunnen halen?

'Ik doe aangifte,' zei de architect, en zijn accent was sterker dan ooit. 'Daar kunt u van op aan. Hiervan doe ik aangifte, meneer Hofmeester. Dit blijft niet zonder gevolgen.' Hij bleef maar naar het bloed op zijn handen kijken. Zoveel was het niet. Een paar druppels. Alsof hij zich bij het werken in de tuin had gesneden.

Hofmeester pakte als in een reflex de stalamp weer vast. Maar het was meer om iets vast te houden, om steun te zoeken, dan om een wapen bij de hand te hebben. Wat voor wapen was zo'n kapotte stalamp überhaupt?

Vroeger als kind had Hofmeester vaak onder het bloed gezeten. Had hij zich daar druk om gemaakt?

'Ik ook,' zei hij alleen maar. 'Daar kunt u ook van op aan. Ik zal aangifte doen. Mijn dochter is niet te huur. Zij is niet bij de prijs inbegrepen.'

Hij brulde weer.

Toen griste hij de enveloppe van de tafel en liep door naar Ibi, die het huilen had gestaakt. Trillend stond ze tegen de muur.

Wat was ze mager. Een kind nog. Nu het spel was opgehouden, was het

duidelijk te zien. Niemand kon het ontkennen.

‘Kom mee,’ zei hij.

Ze schudde haar hoofd.

‘Kom mee,’ zei hij nog een keer.

‘Ik blijf hier,’ riep ze.

Hofmeester keek zijn dochter aan. Haar handen voor haar kleine borsten. Op de bank lag haar bloesje, ook een verjaardagscadeau. Van haar moeder. En van Tirza. Ze hadden het samen uitgezocht. Hij pakte het, gaf het aan zijn dochter, en zei: ‘Trek dit aan, Ibi, en kom mee.’

En naast de cd-speler stond de architect, met de rug van zijn hand tegen zijn voorhoofd gedrukt. Zeker bang om dood te bloeden.

De man was te verdwaasd of te verlegen om naar de badkamer te lopen en iets in het medicijnkastje te zoeken. Een pleistertje. Meer was niet nodig.

Ibi trok het bloesje aan met haar gezicht naar de muur. Als in de kleedkamer van het gymlokaal. Ze nam nauwelijks de moeite om het dicht te knopen. Ze droeg geen beha. Ze vond het niet nodig. ‘Ik heb bijna niets,’ had ze op een avond gezegd. ‘Waarom moet ik een beha aan?’

Hofmeester had die retorische vraag onbeantwoord gelaten. Zijn echtgenote was er die avond niet. Zijn echtgenote was vaak uithuizig. ‘Je bent net een loopse teef,’ had hij weleens tegen de echtgenote gezegd. ‘Wat moeten je dochters daarvan denken?’

‘Ik blijf hier,’ herhaalde Ibi toen ze de blouse weer aanhad en ze niet meer naar de muur behoefde te kijken. ‘Ik blijf bij Andreas.’ Ze was kalm geworden. Met de kalmte kwam de vastberadenheid.

Andreas. Weer die naam. Hofmeester had de indruk dat hij met een pook werd geslagen. Hij kende geen Andreas. Hij wilde geen Andreas kennen.

Ibi zag bleek. Er liepen nog wat tranen over haar wangen. Het hoorde bij de puberteit. Schreeuwen, krijsen, huilen. Niets aan de hand. Andere pubers deden dat ook.

Ze keek de huurder aan, zoals ze hem waarschijnlijk al had aangekeken toen ze hem de eerste keer had ontmoet, toen ze hier was gekomen voor de huur, verlangend maar streng, oprecht en toch uitdagend. Zelfverzekerd, maar zonder hoop. Ze kwam de enveloppe halen, maar ze had nog een andere

opdracht, eentje die ze zichzelf had gegeven. Een spel was het voor haar, één groot spel. En kijk wat ervan kwam als je niet wist waar je moest ophouden met spelen.

De architect zei niets meer, hij bleef zijn wond betasten en hij keek niet naar de dochter of naar de vader. Hij keek naar zijn eigen hand, de tafel, de vloer. Hij had het druk met zichzelf.

‘Je komt nu mee,’ zei Hofmeester, ‘anders kun je hier blijven en wel voor altijd.’ Hij wachtte niet op een antwoord, alsof hij het kende en vreesde, meer dan wat dan ook het antwoord vreesde op zijn laatste waarschuwing. Hij pakte haar bij haar bovenarm, hij kneep in haar bovenarm en duwde haar voor zich uit, de deur uit, de trap af.

In het trappenhuis begon het krijsen opnieuw. Het huilen. Het jammeren. Het schoppen. Ze probeerde haar vader te schoppen. Ze probeerde zich los te rukken uit Hofmeesters greep, maar het lukte haar niet en haar pogingen waren misschien ook halfslachtig. Ze had geen keus. Bij Andreas blijven? Hoe zou dat moeten gaan? Alsof ze diep in haar hart wist dat ook Andreas helemaal niet wilde dat ze bleef.

Hofmeester duwde haar voor zich uit, hoe ze hem ook probeerde te bijten en te schoppen. Dit was een reddingsoperatie. Op handelen kwam het aan. Als ze eenmaal beneden was, kon ze tot zichzelf komen.

Het huis in, de woonkamer in, tot aan de bank waar het avondblad op hem lag te wachten. Het avondblad dat hij zo rustig en vredig had gelezen, terwijl zijn dochter twee verdiepingen hoger verkracht werd. Zo moest je dat toch noemen. Zo noemde hij het in ieder geval.

Ze liet zich op de bank vallen. Ze rolde zich op als een egel.

Het snikken was niet opgehouden. Met lange halen ging het door en het leek alsof er nooit meer een einde aan zou komen.

In zijn hand hield Hofmeester de enveloppe met het geld, dat nu niet werd geteld. Niet één keer en niet twee keer. De traditie was doorbroken. Alles was anders. Er was even geen hoop op financiële onafhankelijkheid, geen dromen die bij die hoop hoorden. Alleen zijn dochter was er. Opgerold op de bank. Eén grote kruimel ellende. Snikkend, jammerend.

‘Doe rustig,’ zei hij. ‘Ibi, doe rustig. Kalmere. Je bent weer thuis. Alles is goed. Je bent veilig.’

Hij liep voor de bank heen en weer. Nu hij hier weer was, kon hij niet ophouden met ijsberen. Iets had hij over het hoofd gezien, iets was misgegaan, en hij had er niet van tevoren aan gedacht. Hij had een fout gemaakt, terwijl hij een hekel had aan fouten. 'Tbi,' zei hij. 'Lieverd. Het is goed.'

Het snikken hield op. Ze keek hem aan, zoals hij de huurder had aangekeken. Ze waren niet voor niets familie. Hij herkende die blik.

'Klootzak,' zei ze.

Hij hield zijn hand voor zijn mond alsof hij moest niezen, maar de nies kwam niet. Hij trok aan zijn onderlip. Vaag voelde hij een opkomende hoofdpijn.

Nog nooit had ze hem klootzak genoemd. Het was een woord waarover hij moest nadenken, een woord waarmee hij zich geen raad wist. Ze had hem ook nog nooit geschopt. Klootzak was erger dan schoppen. Daarom negeerde hij het. Hij deed alsof hij niets had gehoord. Hij wilde het niet horen, hij wist niet hoe hij erop moest reageren. Er waren vast meer dochters die hun vader klootzak noemden. Hij had zijn vader nooit klootzak genoemd. Ondenkbaar.

Hofmeester zei alleen maar: 'Tbi, kalmeer. Je bent nu veilig. Je bent weer thuis.'

Het enige antwoord op zijn vermaning tot kalmte was dat ze opstond. Ze rende naar de deur. Hofmeester was haar voor. Oud was hij, als hij de trap beklom had hij last van ademnood, maar dit hier was voor hem een kwestie van overleven en als je bezig bent te overleven, vergeet je alle ademnood. Hij blokkeerde de deur.

'Waar wil je heen?' vroeg hij.

'Naar boven,' riep ze.

'Naar je kamer?'

'Naar boven,' herhaalde ze. 'Naar hem. Naar Andreas.'

'Waarom?'

'Ik wil naar boven,' zei ze nog een keer, nu rustiger. 'Gewoon. Daarom. Het gaat je niets aan. Ik ben geen kind meer. Ik mag gaan en staan waar ik wil. Jij bent mijn baas niet.'

'Gewoon daarom is geen reden. Je hebt daar niets te zoeken. Hier woon

je. Bij mij, bij je ouders, bij je zus woon je. Hier heb je iets te zoeken.'

'Je bent mijn baas niet,' krijste ze. 'Houd op de baas over me te spelen, alleen omdat je over niemand anders de baas kunt spelen.'

Dat kwam aan. De pijn was er al voordat hij echt kon bedenken wat ze met die woorden bedoelde. Alle waarheid deed pijn, maar wel steeds meer, elk jaar een beetje meer.

'Ik speel niet de baas over jou, ik zeg je alleen vriendelijk dat je even niet naar boven kunt.'

'Mijn slipje ligt er nog,' krijste ze. 'Daarom wil ik naar boven.'

'Wat ligt er nog?'

'Mijn slipje, idioot. Mijn slipje. Mijn slipje. Begrijp je het nu?'

Ze schreeuwde zoals hij haar lange tijd, misschien wel nooit had horen schreeuwen.

En iets maakte Hofmeester weer ziedend. De manier waarop ze het zei, de manier waarop ze hem had aangekeken, het woord 'slipje', een vreselijk woord. 'Onderbroek' was al erg genoeg, maar 'slipje'. Een glibberig woord, een woord dat hem ongemakkelijk maakte, bijna gek. In zijn eigen huis, tegenover zijn eigen dochter.

Hij werd weer woedend, zoals net daarboven, in het huis van de huurder. De woede verscheurde en vernietigde hem en dat maakte hem nog woedender. Het woord 'slipje', het feit dat aan het snikken van zijn oudste dochter zo plotseling, zo gemakkelijk een einde was gekomen. De opkomende hoofdpijn.

Daarom deed hij iets wat hij nog nooit had gedaan, niet bij zijn dochters.

Hij gaf Ibi een oorvijg. Een harde. Hij kon niet zacht slaan. Als hij sloeg, was het hard.

Ze bleef staan.

Ze krijste niet. Ze huilde niet. Ze keek hem aan. Sprakeloos.

Zij was stil en hij was stil. Het was net alsof hij klaar was met het tellen van de huur en zij nu afwachtte wat hij haar zou geven. Haar aandeel.

Dit leek op het moment dat ze allebei weer vader en dochter werden. Het moment vol betekenis, het ritueel. Maar hij gaf niets, hij had haar al iets

gegeven.

In Ibi's ogen zag hij geen dankbaarheid, geen vreugde over haar aandeel, geen vertrouwelijke knipoog over de geheime operatie die zij iedere maand samen vervulden, alleen minachting. Een allesoverheersende minachting.

Toen hoorde hij voetstappen op de trap. Hij draaide zich om en zag zijn echtgenote haastig de trap afkomen, met achter zich Tirza. De kleine Tirza.

Ze waren in de tussentijd thuisgekomen. De tussentijd. Hoelang was hij eigenlijk boven geweest? Hoelang had het allemaal geduurd? Hij had geen idee. Een paar minuten, meer niet.

'Wat is hier aan de hand?' vroeg de echtgenote. 'Wat is dat voor lawaai? En wat zie je eruit!'

Hoe zag hij er dan uit? Hij stopte zijn overhemd in zijn broek, veegde het zweet van zijn voorhoofd. Hij zag eruit zoals altijd, meende hij.

Hofmeester keek naar Tirza. Ze had een rode lolly in haar mond. Altijd als ze bij dat vriendinnetje, Emilie heette het, was geweest, had ze een lolly in haar mond. Hofmeester walgde van lolly's. Ze waren slecht. Slecht voor de tanden, slecht voor de maag, slecht voor het kind.

'Wat is hier aan de hand, Jörgen?' vroeg de echtgenote nog een keer.

'De stalamp is kapot,' zei hij ten slotte, nadat hij een paar keer om zich heen had gekeken, alsof hij zich ervan wilde vergewissen dat hij in zijn eigen woning was.

'Welke stalamp?'

'Die van de huurder. Die jij eerst voor ons had gekocht.'

'Is dat het probleem?'

Hij zuchtte. Hij bracht de enveloppe van de ene hand naar de andere.

'Het probleem?' Hij probeerde zich te herinneren wat het probleem was en hoe hij dat het beste kon formuleren, in een paar woorden. 'Nee, dat is niet het probleem.'

Toen keek de echtgenote naar haar dochter. 'Ibi,' zei ze, 'wat is hier aan de hand? Wat is het probleem?'

Ibi zweeg. Ze staaarde haar vader aan. Minachting, medelijden en woede, dat was wat hij zag. Zijn oudste dochter minachtte hem. Toen draaide hij

zich weer naar de echtgenote.

‘Het probleem,’ zei Hofmeester zacht, ‘is de huurder. De huurder moet weg. Hij maakt ons kapot.’

Ibi deed een stap naar voren. Niet naar haar moeder, naar haar vader. ‘Nee,’ zei ze, ‘Andreas is het probleem niet. Jij bent het probleem, papa. En dat ben je al heel lang.’

Instinctief hief hij zijn hand op.

Hij sloeg zijn kinderen niet. Hij sloeg wel, maar niet zijn kinderen. Alleen net. Een minuut of wat geleden. Een uitzondering. Een slippertje.

Hij liet zijn hand zakken. Deze keer beheerste hij zich, hij had alles weer onder controle. Hij moest zichzelf besturen. Daarna kwam de rest. De afhandeling van lopende zaken, het besproeien van de tuin tijdens droge periodes, het kappen van de bomen, het innen van de huur, het leven zelf. Jezelf controleren, daar begon het allemaal mee.

‘Doe het maar,’ zei Ibi. ‘Je kunt mijn liefde voor Andreas toch niet uit me slaan.’

Weer die naam, die vreselijke, vervloekte naam.

Hij keek naar zijn echtgenote, maar hij zag geen blik van verstandhouding. Geen teken van begrip.

Liefde voor Andreas. Op een ander moment had hij erom gelachen, hard zou hij gelachen hebben, en toch een tikkeltje bezorgd. Wat wist zijn dochter van liefde? ‘Zulke grote woorden,’ had hij willen zeggen, ‘wees er toch voorzichtig mee.’

‘Kan iemand me nu vertellen wat hier aan de hand is?’ vroeg de echtgenote. Ze klonk geïrriteerd. Alsof hij een vreemde voor haar was, een jongen op straat die haar dochter had aangevallen, en zij nu even wilde uitzoeken wat er precies gebeurd was voordat ze haar oordeel velde.

Hij liep zonder antwoord te geven naar de keuken, stak de enveloppe in zijn broekzak en waste zijn handen. Eerst één keer, daarna een tweede keer en vervolgens waste hij zijn gezicht, in de hoop dat dat de sluimerende hoofdpijn zou wegnemen. Hij droogde zich af met een theedoek. Hij vond geen handdoek.

Toen hij weer de kamer binnenkwam, zaten daar de echtgenote en zijn dochters op de bank, met zijn drieën, en ze keken hem aan. Ze zeiden niets.

Het enige geluid dat te horen was, was het smakkende geluid van Tirza die aan haar lolly zoog. Oorverdovend was het.

De krant was op de grond gegleden. Hij vouwde hem op en legde hem op de koffietafel.

Waarom zeiden ze niets? Wat wilden ze van hem? Wat had hij dan moeten doen? Niets? Toekijken en stiekem weggaan?

Hij deed een extra knoopje van zijn overhemd open, alsof dat het was wat hem de adem benam, te nauwe kleding.

‘Tirza,’ zei hij, ‘gooi die lolly weg. Lolly’s zijn slecht voor je tanden.’

Er kwam geen reactie. De moeder viel hem niet bij. De moeder zei alleen: ‘Laat dat kind met rust. Je hebt vanavond al genoeg schade aangericht.’

De ademnood was afgenomen. Wat ervoor in de plaats was gekomen, was een stroef gevoel in het hele lichaam. Misschien moest hij naar de fysiotherapeut. Of meer tennissen. Pijn, dat was het, zijn lichaam deed pijn.

‘Schade?’ vroeg Hofmeester. ‘Schade? Waar heb je het over? Schade? Weet je wel wat daarboven gaande was? Weet jij eigenlijk wel wat in je eigen huis gaande is?’

‘Het was jouw idee,’ zei de echtgenote zacht, ‘die verdieping te verhuren. Van mij had het niet hoeven.’

Het voelde alsof Hofmeesters mondspieren verlamd waren. Alsof hij verdoofd was door een tandarts en nog altijd niet goed kon spreken.

‘Niet hoeven? Maar hoe hadden we hier dan ooit kunnen wonen? Niet hoeven. Voor jullie,’ riep hij, ‘voor jullie heb ik het gedaan. Voor jullie toekomst. En Tirza, haal die lolly uit je mond.’

Hij keek zijn echtgenote en dochters aan, maar ze leken hem niet te begrijpen. ‘Niet hoeven,’ mompelde hij. ‘Niet hoeven.’ Hij kon alleen zijn hoofd schudden vanwege zoveel onbegrip.

‘Jörgen,’ zei de echtgenote, ‘Ibi is een groot meisje. Ibi is een vrouw. Zo ga je niet met haar vrienden om.’

‘Maar dat is haar vriend niet,’ riep Hofmeester. ‘Dat is de huurder. Begrijpen jullie dat dan niet? Begrijpen jullie dan niets? En ze is nog geen vrouw. Ze is niet volwassen. Ze is een kind, een kind. Het is mijn fout. Ik had haar nooit naar boven moeten sturen voor de huur.’

Hij keek zijn eigen familie aan, zoekend naar iets van verstandhouding, maar hij zag niets wat daarop leek. Hij sprak een andere taal. Hij kwam uit een ander land. Hij was een ander mens dan de rest van zijn familie, een *Fremdkörper* in dit gezin. Een overblijfsel, maar van wat? Van de bevruchting. Van het feit dat hij zijn vrouw tot twee keer toe had bevrucht. Daarvan was hij het restant. Een overbodig restant, zoals een navelstreng. En maar één ding maakte aan die overbodigheid een einde: het geld.

‘Je bent echt niet normaal,’ zei Ibi. ‘Denk je dat ik de enige van mijn klas ben met een ouder vriendje?’

Hij keek naar de echtgenote, maar zij leek dit normaal te vinden. Alledaagse confessies, die langs je heen gaan als het weer. Alles wat hem verbaasde, vond zij normaal. Alles wat hij afkeurde, vond zij goed te begrijpen en eigenlijk geen probleem. Ouderwets was hij, een sta-in-de-weg. Inderdaad, een overbodig restant uit een andere tijd.

‘Maar,’ zei Hofmeester, en hij hoorde wanhoop in zijn stem, ‘dat is je vriend niet. Dat is de huurder. Dat kan je vriend niet zijn. Dat is de huurder.’

‘Papa,’ zei Tirza.

Hij keek haar aan. Ze was klein voor haar leeftijd. Ze hoorde tot de kleinsten van de klas, maar de kinderarts had gezegd dat de groeispuurt zou komen. Dat ze zich nergens ongerust over hoefden te maken.

‘Papa,’ zei Tirza nog een keer.

‘Ja,’ zei hij en hij besepte dat hij voor zijn eigen familie stond als voor een rechtbank. ‘Doe die lolly toch weg. Je vindt het niet eens lekker. Het is pure chemische rotzooi. En er is ander snoep dat je echt lekker vindt.’

‘Ik heb ook een vriendje. Hij zit bij juffrouw Stine in de klas.’

Hofmeester veegde over zijn voorhoofd. Zweet in zijn handen, zweet in zijn nek, overal zweet. Dat had misschien ook met de ademnood te maken en met dat stroeve gevoel in de borstkas, de armen, de benen. Het eigen lichaam was een ongemak geworden. Een instrument dat niet meer voldeed, en dat hij eigenlijk zou moeten weggooien, ware het niet dat er geen vervanging was. Dat was de ouderdom, die vandaag was begonnen, op de trap.

‘Dat is heel mooi,’ zei hij. ‘Daar moet je vanavond tijdens het eten alles over vertellen, over juffrouw Stine.’

‘Niet over juffrouw Stine. Over mijn vriendje.’

‘Ja, dat bedoel ik, lieve Tirza, dat bedoel ik toch. Over je vriendje.’

Toen werd het stil, en even dwaalden Hofmeesters gedachten af en meende hij dat alles nu was opgelost. Dat ze vanavond over juffrouw Stine zouden praten en over het vriendje. Zoals iedere avond zouden ze aan tafel zitten. Misschien een beetje zwijgzaam. Ibi keek vaak chagrijnig, maar dat hoorde bij de puberteit. Ze zouden aan tafel zitten, hij zou er zitten. Dit was zijn familie, dit waren zijn familieleden. Hij hoorde bij deze mensen, dat zou hij straks aan tafel beseffen, als Tirza weer over juffrouw Stine vertelde, of over haar vriendje.

Net toen hij zichzelf er bijna van overtuigd had dat alles gewoon was, dat alles ging zoals het altijd ging, hoorde hij de echtgenote vragen: ‘Hoe ga je dit nu goedmaken?’

Hij rechtte zijn rug. Als hij nadacht of wegzonk in dagdromen, nam hij vaak een licht gebogen houding aan.

‘Goedmaken? Waar heb je het over?’

En Tirza zei met haar hoge, lieve stem: ‘Ja papa, hoe ga je dit nu goedmaken?’

Hij trok aan zijn onderlip. Hij had het idee dat hij geen kant op kon, en dat in zijn eigen huis.

‘Maar Tirza,’ zei hij, alsof zij de enige was die hem die vraag had gesteld. ‘Ik hoef niets goed te maken. De huurder moet iets goedmaken. Want hij is een vieze man. Hij is een vieze architect. Hij is een vieze huurder. Hij is zo vies dat hij het niet meer goed kan maken. Ik zet hem het huis uit.’

‘Dan ga ik ook,’ riep Ibi. ‘Dan ga ik nu. Dan pak ik mijn spullen. Dan ben ik vanavond nog verdwenen.’

Ze stond op, ze liep naar de cadeautafel.

‘Zie je niet wat je doet?’ vroeg de echtgenote, en ze praatte nu niet meer rustig en kalm. ‘Zie je niet wat je doet? Begrijp je wel iets van je dochter?’

‘Ik begrijp heel veel van mijn dochter,’ zei hij. ‘Ik begrijp dat ze is aangerand. Nee, dat ze is verkracht, en dat ze in de war is. Dat we naar een dokter moeten. Naar de politie. Dat begrijp ik. Dat ze misschien zwanger is.’

‘Nee,’ schreeuwde Ibi. ‘Laat hem ophouden. Laat hem ophouden.’

Ze pakte het horloge dat ze had gekregen. Ze hield het in haar hand.

‘Ophouden waarmee? Waarmee ophouden, Ibi? Ga je me in mijn huis de wet voorschrijven? Ga je me vertellen wat ik wel en niet mag doen?’

‘Ik ben niet zwanger,’ schreeuwde Ibi. ‘Ik ben aan de pil, klootzak.’ Ze gooide het horloge voor zich op de grond en met haar rechtervoet stampte ze erop alsof ze een te grote spin wilde doodtrappen. Ze bleef stampen tot het beest dood was. ‘En dat hoef ik ook niet meer,’ riep ze. ‘Ik hoef niets van jou. Ik hoef nooit meer iets van jou.’

Hofmeester veegde zijn neus af, hoewel daar niets af te vegen viel. Te oud, hij was te oud aan kinderen begonnen, en eigenlijk tegen zijn zin. Maar toen hij jong was, waren er de expressionistische dichters die tegelijkertijd als kind en huisdier in zijn leven figureerden.

‘Waarom weet ik niets?’ vroeg hij zacht. ‘Waarom vertelt niemand me iets? Waarom weet ik altijd alles als laatste?’

‘Omdat je nooit iets vraagt,’ zei de echtgenote. ‘Je vraagt niets. Besta je eigenlijk wel? Leef je hier wel met ons?’

Dus dat is het, dacht hij, ik vraag nooit iets. Maar hoe vraag je bepaalde dingen? En wanneer? Bij het dessert? Of op zondagmiddag, als het regent?

‘Dat moet jij zeggen,’ zei hij eerst nog rustig, ‘jij die vrijwel elke avond als een loopse teef het huis uit rent. Ik doe alles, en met plezier, daar niet van, ik ga naar de ouderavonden, ik blijf thuis voor de kinderen, maar jij bent er niet, jij hoeft er niet te zijn, want je bent kunstenaar. Ja, lieve kinderen, jullie moeder is kunstenaar. Niemand wil haar werk kopen, en onder ons gezegd en gezwezen: het is niet om aan te zien, maar dat maakt haar niet uit, ze schildert door.’ Hij verhief zijn stem. ‘En dan verwijt ze mij dat ik niet weet dat mijn oudste dochter aan de pil is. Hoe had ik dat moeten weten? Moet ik om de vier weken de badkamer overhoophalen en kijken of ik achter in het medicijnkastje de pil van mijn dochter vind? Of moet ik elke avond bij het eten vragen: “Wie van jullie is aan de pil, lieve kinderen? Hand opsteken. Wie van jullie heeft een geslachtsziekte, lieve kinderen? Hand opsteken. Wie van jullie is vandaag op het schoolplein in de reet geneukt, lieve kinderen? Hand opsteken.” Is dat wat het betekent om vader te zijn? Volgens jullie? Dan begin ik er vandaag nog mee. Ik wist alleen niet dat het zo moest. Ik had geen idee dat dat van mij werd verwacht. Echt geen idee.’

Ibi stond daar. De echtgenote stond op en raapte de restanten van het horloge op, ze keek ernaar alsof ze wilde onderzoeken of het nog gerepareerd kon worden. En Tirza keek met haar grote, bruine ogen. Nieuwsgierig. Maar

ook gespannen. Ze keek alsof ze alles begreep.

Niemand reageerde op zijn tirade. Ze staarden hem aan alsof hij een buitenaards wezen was. Niet angstig, eerder nieuwsgierig en verbaasd, maar toch met de afstand die nu eenmaal onvermijdelijk is als een mens op een buitenaards wezen stuit.

‘Ik ben discreet,’ zei Hofmeester uiteindelijk maar, ‘daarom stel ik bepaalde vragen niet. Uit beleefdheid.’

De echtgenote liep naar hem toe. ‘Jörgen,’ zei ze, ‘daar gaat het niet om. Of je discreet bent of niet. Zo lossen we dit niet op. Daar gaat het om. En het gaat niet alleen jou aan. Het gaat mij aan. Het gaat Ibi aan. Het gaat ook Tirza aan.’

Hij duwde haar opzij in een poging de huiskamer te verlaten. Maar zo makkelijk gaf ze niet op. Ze ging in de deuropening staan. ‘Jörgen,’ zei ze, ‘denk na, word rustig. Straks doe je dingen waar je spijt van krijgt.’

Hij drukte haar tegen de muur, hij trilde zoals Ibi daarnet nog had getrild. Boven in de woning van de huurder. Een kind. Een trillend kind was ze geweest. Alleen haar hoofd was volwassen, meer niet.

Er was haast bij. Hij begreep het. Er was haast bij alles. Zijn dochters hadden haast, alsof ze voelden dat het leven hun zou ontglippen voor het goed en wel was begonnen. Maar haast was geen excuus.

‘Ga je mij nu ook met een stalamp op mijn hoofd slaan?’ vroeg de echtgenote. ‘Is dat wat je gaat doen?’

Hij liet haar los, hij liep naar de keuken.

Weer waste hij zijn handen, hij was vergeten dat hij dat net al had gedaan. Onder de gootsteen, in het kastje waar de tandenborstels en de zeep werden bewaard, lagen ook lege plastic tassen. Hij pakte een plastic tas, bleef in de gang voor de spiegel staan en fatsoeneerde zijn haren. Daarna liep hij het huis uit. Hij had zijn echtgenote en de kinderen in de woonkamer horen fluisteren, over hem, maar hij besteedde er geen aandacht aan. Ze zouden bijdraaien, uiteindelijk zouden ze alles begrijpen. Ooit. Later. Dat het voor hun bestwil was.

Eerst wandelde hij in de richting van het Vondelpark, maar toen hij de straat was overgestoken, bleef hij staan en liep weer terug. De lege plastic tas wapperde in zijn hand.

Veel kwam hem onbegrijpelijk voor, de mensen, zijn eigen gezin, de opvattingen van de mensen, onbegrijpelijk en onbekend. Hij kon er niet in doordringen. Niet in hun opvattingen, niet in de mensen zelf.

Voor de benedendeur van de huurder bleef hij staan. Daar stond hij, zoals hij daar al eerder had gestaan. Met een zakdoek veegde hij over zijn gezicht.

Vervolgens belde hij aan.

Hij wachtte.

Deze keer werd er wel opengedaan.

Voor de tweede keer die avond beklom hij de trap en weer beleefde hij de sensatie dat er te weinig lucht zijn longen werd ingezogen. Je leert leven met ademnood en andere gebreken. Je weet na een tijd niet beter, je vermijdt bepaalde activiteiten. Zo zou het wel gaan. Meer nog dan daarnet merkte hij hoe benauwd hij het kreeg van een beetje traplopen.

Eindelijk was hij boven. Hij zweette alsof hij in de tropen was.

De huurder zat aan zijn eettafel. Hofmeester bestudeerde hem vanaf de gang. Alsof hij een peepshow was binnengeglipt. Niet om naar een naakte vrouw te kijken, maar naar een gewonde huurder.

De man had nog altijd geen verband of pleister op zijn voorhoofd geplakt. Het bloed was gestold. Wel waren de scherven van de stalamp opgeruimd. Hij zat daar gewoon. Zonder iets te doen. Met de deur open.

Toen Hofmeester de kamer binnenkwam, verroerde de man zich niet. Hij keek zijn huisbaas even aan en toen staarde hij weer naar de tafel, waar wat papieren op lagen, een tijdschrift over architectuur, een paar potloden.

Hofmeester zocht in zijn zakken, even raakte hij in paniek omdat hij dacht hem verloren te hebben, maar hij vond de enveloppe in zijn achterzak. Hij legde hem op tafel. Hij veegde over zijn gezicht, zijn hals. Hij had het gevoel dat hij moest niezen.

Zo bleef hij staan wachten, alsof hij alleen maar wilde kijken of de huurder het geld zou pakken, maar de enveloppe bleef op tafel liggen.

Hij wachtte en hij wachtte en uiteindelijk herinnerde hij zich waarvoor hij was gekomen. Alles herinnerde hij zich. Hofmeester zei: 'Ik kom u de huur terugbrengen.'

Er kwam geen reactie. Even keek de architect Hofmeester aan, toen

richtte hij zijn blik weer op het tafelblad.

‘Ik kom u de huur terugbrengen,’ zei Hofmeester nog een keer, ‘want u bent hier niet meer gewenst. U hebt vijf dagen. Ik geef u vijf dagen om hier weg te komen.’

De architect keek hem aan. Uitdrukkingsloos, volstrekt neutraal, alsof Hofmeester had gezegd: ‘Lekker weertje, maar over vijf dagen krijgen we onweer.’

Toen Hofmeester niet meer verwachtte dat hij nog iets zou gaan zeggen, zei de architect: ‘Ik weet niet wat uw dochter u verteld heeft, ik neem aan de waarheid, meneer Hofmeester, maar het is niet wat u denkt, niet wat u lijkt te denken. Wat er tussen mij en uw dochter is voorgevallen, was wederzijds.’

Hofmeester legde zijn warme hand op de tafel, in de andere hand hield hij nog altijd de lege plastic tas, hij boog zich naar de man toe, hij herinnerde zich de droom van de kat in de wasbak. Misselijk maakte deze man hem. Misselijker dan alle vorige huurders bij elkaar.

‘Wederzijds,’ zei hij, toen hij de oude droom van zich had afgeschud, ‘hoe kan iets wederzijds zijn tussen een man van uw leeftijd en een meisje van vijftien, van amper vijftien? Dat hier komt om de huur op te halen. Weet u eigenlijk wel wat u zegt? Hoe kan dat wederzijds zijn? Hoe oud bent u eigenlijk? U hebt geen idee wat wederzijds is. Tussen u en mij, dat zou wederzijds kunnen zijn. Tussen u en mij. Wederzijds. Een meisje van vijftien. Hebt u dan geen verantwoordelijkheidsgevoel? Bent u dan een beest? Is dat wat u mij probeert te vertellen, dat u een beest bent, vermomd als architect, dat er boven mijn familie een beest woont? Dat ik het beste plekje van Amsterdam verhuurd heb aan een beest?’

Hofmeester huilde bijna. Het was geen verdriet, het was onmacht. Hij wilde nog meer zeggen, maar hij begreep dat het verloren moeite was. Hij legde zijn linkerhand in zijn nek. Een natte nek. Het leek alsof hij koorts had.

‘Uw dochter,’ zei de huurder, en daarbij keek hij bijna gelukkig, alsof hij aan engelen dacht, aan iemand die hem optilde en uit de modder trok, ‘is een intelligent en voorlijk meisje. Geen kind.’

Het woord ‘voorlijk’ kwam bij Hofmeester aan als een pak slaag.

‘Voorlijk?’ vroeg hij. ‘Hoe bedoelt u, voor-lijk?’

‘Ze is vroegrijp.’

Hofmeester schudde zijn hoofd. Eerst langzaam, toen sneller. 'U bent een perverseling,' zei hij. 'Dat is het. Dat is het enige wat ik kan bedenken. Een perverseling met smoesjes. De kosten van de stalamp trek ik af van de borg, dat zult u begrijpen. Dat is niet meer dan billijk. Het was geen goedkope stalamp.' Hij hijgde van de spanning, van de pijn in zijn borst, van de opwinding over de taal die die man uitsloeg.

Toen kwam er eindelijk een andere uitdrukking op het gezicht van de architect. Het geld had hem wakker geschud, geld schudt de huurder altijd wakker. De huisbaas zag woede op het gezicht van de architect.

'Dat is helemaal niet billijk, meneer Hofmeester.'

Hij wilde opstaan, maar Hofmeester zei: 'Blijft u zitten. Als u niet wilt dat er ongelukken gebeuren, blijft u zitten. Ik sta niet voor mezelf in. Kent u dat? Dat gevoel dat je niet voor jezelf instaat, dat je jezelf niet meer onder controle hebt? Dat iemand anders je lichaam bestuurt?'

Hij toonde zijn grote, warme handen. Hij liet ze zien aan de huurder alsof alleen de aanblik al genoeg was. De handen waarmee hij in de tuin werkte, zijn eigen tuin en de tuin die van zijn ouders was geweest.

Misschien kwam het door de wond op zijn voorhoofd, of door de manier waarop Hofmeester had gesproken, maar de huurder stond niet op. Hij bleef zitten waar hij zat.

Hofmeester liep door de kamer, zijn blik gericht op de vloer. Hij verschoof een stoel, keek onder de tafel. Eindelijk, in een hoek, naast de bank, vond hij wat hij zocht. Een slipje, een zwart slipje. Hij raapte het op en deed het in de plastic zak.

Even bleef hij nog staan.

Hij keek naar de man die nu totaal niet meer leek op de figuur die zijn dochter had geneukt als een beest. De architect zat daar als een schooljongen die betrapt is bij het spieken. Jonger dan daarnet leek hij. Eigenlijk toch meer jongen dan man. Toen zei Hofmeester: 'Over zes dagen kom ik hier weer, dan zijn uw spullen weg, dan bent u weg. En dan laat u mij en mijn familie voor altijd met rust. Mijn dochter is niet bij de huur inbegrepen. Onthoudt dat. Kinderen zijn niet bij de huur inbegrepen.'

'Meneer Hofmeester,' zei de architect terwijl hij naar het tafelblad staarde. 'U begrijpt iets niet. U wilt iets niet begrijpen. Met huur heeft dit niets te maken, met liefde heeft het te maken.'

Hofmeester klemde de plastic tas met het slipje steviger vast, alsof hij bang was dat men het hem zou afpakken. De architect keek ernaar. Hij had zijn hoofd opgericht.

Het was een doorschijnende zak. Je kon goed zien wat erin zat.

‘Wat u met mijn dochter hebt gedaan,’ zei de vader, ‘dat is geen liefde. Dat is strafbaar. Dat is het enige wat het is. Dat is het enige wat erover gezegd kan worden. Liefde is nooit strafbaar.’

Hij wilde zich al omdraaien, maar de architect stond op. Hij kwam niet naar Hofmeester toe, hij stond alleen maar op.

De architect was een lange man. Lang en mager. Niet onaantrekkelijk, maar ook weer niet knap. Op straat zou hij hooguit opvallen vanwege zijn lengte.

‘Denkt u dat ik de eerste was?’ vroeg de architect. ‘Denkt u dat? Is dat wat u dwarszit? Laat ik u uit die droom helpen. Ik was misschien de vierde of vijfde. Ik durfde niet eens te vragen de hoeveelste ik was. Van mij heeft ze niets hoeven te leren. Eerder omgekeerd.’ Hij grinnikte. Eerst was het een glimlachje geweest, maar het werd gegrinnik, steeds harder. De herinnering aan Hofmeesters oudste dochter deed de architect grinniken.

Daar stond Hofmeester met de plastic tas in zijn linkerhand, hij keek naar de lange man, naar de belachelijke wond op zijn voorhoofd. De overmoed die die man uitstraalde, die zoveel mensen tegenwoordig uitstraalden, de zelfverzekerdheid, het gebrek aan geleden nederlagen, de vanzelfsprekendheid waarmee ze aanspraak maakten op van alles en nog wat, het idee dat alles te koop was of te huur, zelfs zijn dochter, dat verachtte hij. Een non had hem, toen hij nog op de middelbare school zat, geleerd dat menselijkheid een kwestie van nietigheid was. Hoe beter je je eigen nietigheid doorziet, hoe menselijker je wordt. Ze kenden geen nietigheid meer, de mensen, ze waren hun eigen nietigheid glad vergeten. Ze waren ertegen in opstand gekomen, maar ze zouden daar een hoge prijs voor betalen. Zonder nietigheid ging het niet.

‘Het gaat er niet om of u de eerste was,’ zei Hofmeester, ‘of de achtste. U was de oudste. Daar gaat het om.’

De plastic tas kraakte in zijn hand.

‘Zij nam het initiatief,’ zei de architect. ‘Ik heb nog tegen haar gezegd: “Is dit wel verstandig? Ik heb je niets te bieden.” Maar ze wilde er niets van

horen. Ze zijn er vroeg bij tegenwoordig, meneer Hofmeester. Steeds vroeger. Alles begint vroeger en eindigt later. Uw dochter is niet van u. Dat denkt u. Dat hoopt u. Maar het is niet zo. Op een dag zult u daar nog achter komen. Ze zocht een luisterend oor. Ze zocht iemand aan wie ze alles kon vertellen. Bij haar thuis had men het kennelijk te druk met andere zaken. Nou ja, zo gaat dat. Van het een kwam het ander. Ze zocht – het spijt me dat ik dat zo recht in uw gezicht moet zeggen – ze zocht genegenheid.’

De man ging weer zitten. Alsof hij gezegd had wat hij te zeggen had. Alsof hij deelnam aan een congres en even was opgestaan om de spreker op enkele punten vriendelijk maar beslist te corrigeren.

Hofmeester ademde diep in. Diep inademen was altijd een goede methode om tot rust te komen. Maar hoe dieper hij inademde, des te beter hij de pijn in zijn borst voelde.

‘Hoelang is het al gaande?’ vroeg hij uiteindelijk, toen hij weer een beetje lucht had kunnen krijgen.

‘Een paar weken, enkele maanden hooguit. God, ik heb het niet zo bijgehouden, ik heb andere dingen aan mijn hoofd dan uw dochter, meneer Hofmeester.’

Hofmeester snoof als een gewond beest.

Toen knikte hij. Hij had niets meer te vragen. Hij wist alles. De architect had andere dingen aan zijn hoofd.

Hij bleef nog even staan, pro forma eigenlijk. Hij wilde de man het geld zien pakken. Hij wilde erbij zijn als de huurder zijn geld, dat hier niet meer werd geaccepteerd, in zijn zak stak.

Omdat er niets gebeurde, zei hij: ‘Pak het geld.’

Even keek de huurder naar de enveloppe, toen schoof hij hem naar zich toe en stak hem met een lichte glimlach in zijn zak.

Daarmee was deze gebeurtenis afgesloten. Het was voorbij. Hofmeester had gedaan wat hij moest doen.

‘Ik heb met u te doen,’ zei de architect.

‘Hoe bedoelt u?’ Hofmeester was al op weg naar buiten, maar hij draaide zich om.

‘Hoe bedoelt u?’ vroeg hij nog een keer.

‘Ik heb medelijden met u. Ik zou het liefst een arm om u heen slaan. Omdat ik u best begrijp. Ik zou een arm om u heen willen slaan en tegen u willen zeggen dat het niet zo erg is, dat ze op haar pootjes terecht komt. Ibi. Ze is jong, knap, intelligent, geil, het spijt me dat ik dat woord moet gebruiken, maar dat is ook belangrijk voor een vrouw in deze tijd, en ze is het, meer nog dan wat dan ook. En ze weet het, ze weet het verdomd goed. Sluw is ze ook. Nee, het komt wel goed met haar. U zult het toch ook gezien hebben? Hoe geil ze is, en hoe ze ermee speelt om ons gek te maken?’

Hofmeester luisterde naar de opsomming van goede eigenschappen van zijn oudste dochter. En hij lachte eventjes inwendig, omdat hij sterk het gevoel had dat hij bezig was waanzinnig te worden.

‘Met mij?’ vroeg Hofmeester, toen aan de opsomming een einde was gekomen. ‘Met mij hebt u medelijden?’

‘Ik ben niet de enige die zo denkt. Anderen hebben mij op het idee gebracht. Door anderen ben ik u anders gaan zien. Niet alleen als een onuitstaanbare huisbaas, maar als een mens, een mens met zwakke plekken, met een verhaal, een geschiedenis, iemand die je kunt begrijpen. O, zeg je tegen jezelf, dus daarom doet hij zo. Zo zit dat. En dan kun je ermee leven.’

De tas met Ibi’s slipje erin leek steeds zwaarder te worden. Alsof er ijzer in zat of een kilo biefstukken. Hofmeester deed weer een pas terug, weg van de deur, een pas in de richting van de tafel. Het woord ‘geil’ liet hem nog steeds niet los. Zo had hij nog nooit naar zijn kinderen gekeken.

‘Hoe bedoelt u?’ vroeg hij. ‘U bent niet de enige?’

‘Zoals ik het zeg.’

‘Wat zegt u dan?’

‘Dat anderen ook medelijden met u hebben.’

‘Wie? Wie zijn die anderen? Moet ik die mensen kennen?’

‘Uw dochter bijvoorbeeld. Ibi. Zij heeft ook medelijden met u. Ze schaamt zich niet alleen voor u, ze heeft ook medelijden met u. Ze heeft het me zelf verteld, ze kwam hier echt niet alleen voor de seks. Ze wilde ook praten.’

Als er nog een stalamp was geweest, had Hofmeester de architect er weer mee op zijn hoofd geslagen. Hard en lang.

Er was geen stalamp meer. En hij wist wat hij deed. Hij beheerste zich.

‘Je probeert hen te beschermen,’ zei Hofmeester, zonder te weten tegen wie hij praatte, ‘zo goed als het gaat, want echt beschermen kun je hen niet, maar je probeert het, en dan op een dag komen ze iemand tegen zoals u. Zo gaat het. Klaarblijkelijk. En dan ga je terug, je gaat terug in de tijd, en je denkt: waar heb ik de fout gemaakt, waar heb ik iets over het hoofd gezien, wat heb ik gedaan dat ik beter niet had kunnen doen? Is het nooit in u opgekomen, is het nooit in uw hoofd opgekomen, die gedachte? Dat ze een kind is? Hebt u nooit gedacht: ze is een kind? Het kind van mijn huisbaas?’

De architect schudde zijn hoofd. ‘Maar ze is geen kind,’ zei hij, ‘ze is al lang geleden opgehouden kind te zijn. Ze is minder kind dan wij met zijn tweeën bij elkaar. Weet u wat ze tegen me zei? “Seks met jongens van mijn leeftijd, dat gaat altijd zo onhandig. En onhandige seks is slechte seks.” Ja, ik wist ook niet wat ik hoorde. Onhandige seks is slechte seks. Nou, mij vond ze niet onhandig.’ De architect giechelde.

Hofmeester staaarde naar de man als naar een pop in het spookhuis die plotseling echt blijkt te zijn, geen wassen beeld dat daar hangt om mensen aan het schrikken te maken, nee, tegen alle verwachtingen in een echt lijk. Iets wat ooit levend was en het nu al enige tijd niet meer is.

‘Ze is aan het sparen,’ zei de architect, ‘en ik heb haar af en toe een beetje geholpen. Want het is haar grote droom. Of grote droom, het is een van haar dromen, geloof ik. Ze heeft er veel voor over, zoals dat gaat met mensen van die leeftijd.’

‘Aan het sparen, voor wat?’ Hofmeester stelde de vraag mechanisch, zonder erover na te denken. Zijn lichaam had hij nog onder controle, maar zijn stem niet meer.

‘Voor een borstvergroting. Ze zegt: “Ik heb daar niets.” En dat is ook zo. Van boven is ze net een jongetje. De hoop dat de natuur het zal doen heeft ze opgegeven, maar ze is aan het sparen, zoals ik al zei. Af en toe stopte ik haar wat toe. Een vijftigje, een honderdje. Je kunt erom lachen. Maar voor haar is het een zaak van leven of dood. De tietten. Nee, ze is een bijzonder kind, een doortastende jonge vrouw die weet wat ze wil. U kunt trots op haar zijn. U bent ook trots op haar, dat weet ik. Net als ik. Wij zijn trots op haar.’

Hofmeester liep de deur uit zonder nog iets te zeggen, hij liep de trap af, ging zijn huis binnen en liep meteen door naar de keuken. Hij was, wat was hij? Hij wist niet meer wat hij was. Of toch, hij wist het, ongeluk, dat was hij. Een brok ongeluk, ongeluk gemaakt van botten, vlees en wat hersenen.

Daar stond Tirza, op een kruk, ze was bezig keukenkastjes te openen.

‘Wat zoek je?’ vroeg hij.

‘Iets te eten.’

‘We gaan zo eten.’

Hij legde de plastic tas op het aanrecht, haalde het slipje eruit, en borg de plastic tas op onder de gootsteen, waar alle lege plastic tassen werden opgeborgen.

‘Waarom ben je boos, papa?’ vroeg Tirza, terwijl ze van de kruk klom.

‘Ik ben niet boos.’

‘Waarom heb je Ibi dan geslagen?’

‘Ik heb Ibi niet geslagen.’ Hij zocht naar woorden, maar het enige woord dat steeds weer terugkwam, dat hem niet verliet, dat hem nooit meer zou verlaten, was het woord ‘medelijden’. Kunnen dochters medelijden hebben met hun vader? Meisjes van vijftien? Net vijftien. En waarom? Er was geen reden om medelijden met hem te hebben. Hij woonde met zijn familie in het goede gedeelte van de Van Eeghenstraat, hij had een respectabele baan als redacteur bij een literaire uitgeverij, twee prachtige dochters, de ene deed al gymnasium, de andere ging dat doen, hij had een vrouw, en een werkster, hij was niet onvermogen dankzij een uitgekiend financieel beleid voor hem en zijn familie. Hij was geen man om medelijden mee te hebben. Goed, zijn oudste dochter spaarde voor een borstvergroting. In de puberteit deden veel mensen de gekste dingen. Waarschijnlijk waren tienduizend meisjes van vijftien aan het sparen voor een borstvergroting. Het hoorde erbij. Niets om je druk over te maken. Hij was een oude vader wellicht, maar hij was geen man om medelijden mee te hebben.

‘Ik heb haar gekalmeerd,’ zei hij zacht en nadenkend.

‘Zij zegt dat jij haar geslagen hebt.’

Hij legde zijn hand weer in zijn nek, die nog steeds vochtig was. ‘Ibi is een beetje in de war. Hoe was het op school?’

‘Ibi zegt dat ze geen vriendje mag hebben.’

‘Ze mag best een vriendje hebben.’

‘Mag ik een vriendje hebben?’

‘Jij mag ook een vriendje hebben.’ Hij pakte Tirza op en zette haar weer op de kruk. ‘Natuurlijk mag dat,’ zei hij, ‘ik houd toch van jou, Tirza. Jij mag alles.’

Ze keek hem ernstig aan, onderzoekend, en hij veegde met een zakdoek over zijn gezicht om het zweet te verwijderen. Pas toen hij de zakdoek in zijn broekzak wilde terug stoppen, zag hij dat het Ibi’s slipje was.

Hij legde het weer op het aanrecht, keek er één seconde naar. Een zwart slipje met een versierinkje dat hij niet kon thuisbrengen. Een beestje. Een vlinder? Een bij? Een hommelt?

Hij zag Tirza kijken. Hij tilde haar op. Het kostte hem moeite. Hij had haar lang niet opgetild. Zo stond hij daar, in zijn keuken, met zijn jongste dochter op zijn arm.

‘Papa,’ zei ze, ‘is dat van Ibi?’ Ze wees met haar vinger naar wat op het aanrecht lag.

‘Ja,’ zei hij. ‘Dat is Ibi’s onderbroek. Die heeft ze vergeten.’

Ze keken samen naar de onderbroek, Tirza en haar vader.

‘Als ik later groot ben,’ vroeg Tirza, ‘krijg ik dan ook geen tieten?’

Hij haalde diep adem.

‘Jij krijgt ze. Iedere vrouw krijgt borsten. Ook jij. En Ibi. Maar we moeten geduld hebben. Je moet leren om geduld te hebben. Iedereen moet geduld hebben.’

Toen drukte hij Tirza dichter tegen zich aan en hij herinnerde zich hoe hij Tirza zo had vastgehouden toen ze een jaar oud was. Hij had haar hoog in de lucht getild, boven zijn hoofd. ‘Tirza,’ had hij gezegd, ‘jij allermooiste van me, jij allerliefste. Weet je wat jij bent? Jij bent onze zonnekoningin. Dat ben je. En later als je groot bent, ga je misschien dansen, of een nieuwe ster ontdekken, of je gaat schrijven en je wint de Nobelprijs. Alles kun je, mijn liefste Tirza, alles wat je wilt, want jij bent de zonnekoningin. En nu ga ik je helemaal doodknuffelen.’

Eigenlijk had hij haar Mala willen noemen, hij had over een Mala gelezen, tot zijn echtgenote een paar dagen voor de geboorte tegen hem zei: ‘Mala betekent “slechte” in het Spaans. Zo kun je een kind toch niet noemen?’

Toen hadden ze besloten haar Tirza te noemen, eerst met h, later toch maar zonder, om Hebreeuwse associaties te vermijden.

Hij wilde niet dat zijn jongste dochter 'slechte' zou heten.

'Kom, Tirza,' zei hij. 'Je bent te zwaar. Ik zet je weer op de grond.'

II

Het offer

I

De gasten druppelen later binnen dan Hofmeester verwachtte. Het is half acht en er is nog niemand. Daarom eet hij de eerste portie gebakken sardines zelf maar op. Eigenlijk had hij pas later op de avond willen beginnen met het bakken van de sardines, maar hij had zich niet in kunnen houden. Drie sardines heeft hij al op. Hij eet de graat mee. Je merkt er weinig van, het zijn zulke kleine visjes.

Hij loopt naar Tirza's kamer om haar een versgebakken sardientje aan te bieden. Ze heeft een zwarte jurk aan die al jaren in haar kast hangt, niet de jurk die hij samen met haar voor dit feest heeft aangeschaft. Een van driehonderd euro met bijpassende schoenen van bijna hetzelfde bedrag.

Hij moet teleurgesteld hebben gekeken, want ze slaat een arm om hem heen en zegt: 'Ik doe hem nog weleens aan, pap, maar vanavond staat hij me niet. Vanavond gaat echt niet. Ik ben er niet voor in de stemming. Het is gewoon niet de jurk die bij deze avond hoort.'

Hij glimlacht grootmoedig met het bord sardientjes in zijn hand. 'Maar we hebben hem voor deze avond gekocht, Tirza, speciaal voor jouw feest,' zou hij willen zeggen. Hij zwijgt. Zijn teleurstellingen zijn zijn zaak. Ze moeten onzichtbaar blijven voor de wereld. Als Tirza zich omdraait, glimlacht haar vader nog steeds, schijnbaar onaangedaan. 'Jou staat alles,' zegt hij en laat haar alleen.

Hofmeester opent de badkamerdeur. Ibi is in bad gaan liggen met de *Elle*, het soort damestijdschrift dat ze vroeger verachtte. 'Papa,' roept ze, 'kun je niet kloppen?'

Hij laat zijn blik gedachteloos over haar lichaam glijden, een paar seconden staart hij naar haar buik. 'Sorry,' zegt hij, 'ben je zwanger?'

'Papa,' roept ze, 'stel niet dat soort rare vragen en laat me alleen.'

Hij sluit de badkamerdeur en gaat zijn slaapkamer binnen. De echtgenote weet nog altijd niet wat ze zal aantrekken. Om de moeilijke beslissing uit te stellen – misschien schiet haar plotseling iets te binnen – föhnt ze eerst haar haren. Vrijwel naakt zit ze voor de spiegel in de slaapkamer, de föhn losjes in haar handen. Een nasmeulende peuk in een asbak. Kennelijk heeft ze de

asbakken ergens gevonden.

Even staat Hofmeester zwijgend naar haar te kijken, hij wil iets zeggen, iets geruststellends en vriendschappelijks, iets wat je zegt tegen een goede oude vriend die na jaren weer eens op bezoek is gekomen. Niets schiet hem te binnen. Dan daalt hij de trap af. Hij vraagt zich af of ze ooit zal weggaan. Hij ziet op tegen haar vertrek, maar het idee dat ze hem vanaf nu nooit meer zal verlaten benauwt hem niet minder.

Nu zit hij weer in de keuken op een kruk en eet, zonder er werkelijk van te genieten, nog maar een gebakken sardine. Hij heeft helemaal vergeten zijn jongste dochter met een sardientje te verwennen. 'Tirza,' roept hij met halfvolle mond, 'je moet even komen proeven. Ze zijn zo vers, zo krijg je ze zelfs in Portugal niet.' Er komt geen antwoord. Hij zou voorzichtig een gebakken sardientje in haar mond willen stoppen, en dan blijven staan om te kijken hoe ze geniet. Vervolgens zou hij haar mond willen afvegen met een papieren servet, maar hij wil zich niet opdringen. Hij blijft zitten zonder te kauwen, hij hoort hoe iemand hard de voordeur sluit. Zou Tirza weggaan, zo vlak voor haar feest, nu de gasten ieder moment kunnen verschijnen? Hij begrijpt niet waarom ze niet even bij hem komt, om samen met hem van de sardines te genieten. Langzaam hervat Hofmeester het kauwen. Er is zoveel wat hij niet begrijpt. Steeds meer.

Twee keer is hij al met het plateau vol sushi en sashimi de tuin ingewandeld. Om te oefenen voor als de jongeren er straks zijn. Het plateau is speciaal voor Tirza's feest aangeschaft in de Japanse winkel in de Beethovenstraat. Hij is er trots op. Ze kennen hem in die winkel bij naam.

De fakkels zijn aangestoken. Zijn appelboom heeft Hofmeester twee weken geleden nog gesnoeid, zodat niemand het risico loopt in aangeschoten toestand tegen een laaghangende tak te lopen.

Hij heeft bovendien zichzelf gefatsoeneerd, hij ziet er goed en toch onopvallend uit, vindt hij. Zoals vaders eruit horen te zien, willen ze althans voorkomen dat het kind zich voor hen schaamt. Aan kinderen is goed te merken hoe natuurlijk assimilatie is. Het kind wil niets liever dan de kleur van zijn omgeving aannemen.

Jörgen Hofmeester is als een raket die klaar is voor de lancering.

Hij staat op van de kruk en schenkt zichzelf een glas kir in. Op het aanrecht heeft hij een geïmproviseerde bar geïnstalleerd. Hij heeft zich voorbereid op het maken van vijf verschillende soorten cocktails.

Eigenlijk houdt hij niet van kir, maar het is Tirza's favoriete drankje. Ze hebben afgesproken dat alle gasten om te beginnen een glas kir krijgen, tenzij ze expliciet om iets anders vragen. Ook al vanwege de kleur. Het zal mooi staan. Al dat lichte rood.

Zijn kir is hem te zoet, hij gooit er wat witte wijn bij en drinkt het glas haastig leeg. Dan kijkt hij op zijn horloge. Kwart voor acht en nog altijd geen hond. Ze zullen toch wel komen? Het is niet zijn feest, hij geeft al jaren geen feesten, al decennia niet meer, maar hij maakt zich ongerust. Visioenen heeft hij dat ze Tirza laten stikken en dat de familie Hofmeester alle sushi alleen moet opeten. Die visioenen stemmen hem, met het glas kir in zijn hand, weemoedig, alsof hij nu al zeker weet dat ze werkelijkheid zullen worden. Alsof hij er niet aan twijfelt dat zijn angstdromen zullen uitkomen. Hij schenkt zichzelf een tweede glas kir in en trommelt even met zijn vingers op het aanrecht. Vroeger bij boekpresentaties voelde hij hetzelfde, de angst dat hij daar alleen zou staan met de auteur, de schaamte die hem overmeesterde als hij zich tot de auteur moest wenden met de woorden: 'Ik geloof dat we het met zijn tweeën moeten doen, maar dat gaat ons prima af.' De paniek die hem kon overvallen vlak voordat hij een korte speech moest houden waarin hij op ernstige en tegelijkertijd ironische wijze auteur en boek of vertaler en boek zou aanprijzen. Voor de pers die zelden kwam opdagen. Maar dat is nu allemaal voorbij.

Snel drinkt hij zijn tweede glas kir leeg. 'Tirza,' roept hij. 'Tirza.' Er komt geen reactie.

Hij pakt het plateau met sushi en sashimi en loopt er voor de derde keer mee de tuin in. Hij stelt zich voor dat de tuin vol is met gasten. Hij zal de jongelui die hij nog niet eerder heeft ontmoet vertellen wie hij is, Tirza's vader, om vervolgens geïnteresseerd naar hun verhalen te luisteren. Wie weet zal hij een jongeman een joviale stomp in de buik geven en fluisteren: 'Heb ik jou niet een keer in mijn badkamer ontmoet?' Niets zal hem uit zijn evenwicht brengen. Hij zal een volmaakte gastheer zijn. Ze zullen naar huis gaan, de kinderen, en denken: wat heeft Tirza een leuke vader.

Na een rondje door de tuin te hebben gelopen brengt hij het plateau weer terug naar de keuken, dekt het af met folie en zet het in de koelkast. Hij blijft hijgend bij de gootsteen staan. Het slepen met de rauwe vis put hem uit. Hij schenkt nog een glas kir in.

Nee, voor boekpresentaties hoeft hij nooit meer bang te zijn. Er is een reorganisatie geweest bij de uitgeverij. Eerst wilden ze hem ontslaan, maar toen kwamen ze erachter dat dat vanwege zijn leeftijd onmogelijk was. De wet liet het niet toe, de wet stond tussen hem en zijn ontslag in, en de wet was meedogenloos in dit soort gevallen. Begin april werd hij bij de directeur ontboden, die zich over het algemeen uitsluitend met de financiën en de wensen van het hoofdkantoor bemoeide. Een onstuimige en moeilijk te doorgronden god, het hoofdkantoor.

Eerst keuvelden ze genoeglijk over alledaagse zaken, de directeur en hij. De kinderen. Het klimaat. Zowel van de beurs als van de maatschappij, maar ook in de meer meteorologische zin van het woord. De opwarming van de aarde kwam in een bijzin ter sprake. En toen wat minder genoeglijke zaken. De dodelijke ziekte van het hoofd van de afdeling marketing. Marokkaantjes die voor moeilijkheden zorgden, het fileprobleem. Vooral dat laatste ging de directeur aan het hart, hij woonde in Naarden.

Na de fileproblematiek te hebben behandeld, was de directeur lui in zijn stoel gaan hangen, alsof het gesprek feitelijk al was afgelopen, en toen had hij gevraagd: 'Jörgen, welke belangrijke auteur heb jij eigenlijk voor ons ontdekt, al die jaren dat je hier werkte? Heb je überhaupt weleens een auteur ontdekt?'

De vraag overviel Hofmeester, want net hadden ze het nog over Marokkanen en files gehad.

Hij keek uit het raam, toen naar de directeur, vervolgens naar het bureau en toen weer uit het raam. Er stond een boom voor het raam. De boom stond voorzichtig in bloei.

'Ik deed vooral vertaalde fictie,' zei Hofmeester. 'Ik doe vooral vertaalde fictie,' verbeterde hij zichzelf. 'Duitsland, Oost-Europa, de Kaukasus, daar gebeurt tegenwoordig veel interessants. En ik heb een tijdje meegewerkt aan de sportboeken, maar dat lag me eerlijk gezegd niet zo.'

'Nee,' zei de directeur, 'sportboeken liggen jou niet. Maar je kunt toch ook een auteur in Duitsland ontdekken, of in Oost-Europa? Heb ik het mis? Het probleem van de auteurs die jij hebt binnengebracht is dat ze ons uitsluitend geld hebben gekost, nooit opgebracht, uitsluitend gekost.' Hij leunde nog verder achterover. 'Weet je, Jörgen,' zei hij, 'je zult het niet geloven, wat ik nu ga zeggen. We wilden je ontslaan, maar onze jurist heeft ontdekt dat dat gezien jouw leeftijd onmogelijk is. En weet je wat we nu doen? We betalen jou gewoon die tweeënhalve jaar uit, of wat is het, die twee jaar en acht

maanden die je nog te gaan hebt. Die betalen we je, inclusief alles, verzekeringen, vakantietoeslag, de hele santenkraam. Maar je hoeft niet meer te komen. Je hoeft nooit meer naar kantoor te komen. Je bent vrij om te gaan.'

Toen stond de directeur op en pakte grijnzend Hofmeesters hand, zodat Hofmeester zich verplicht voelde om ook op te staan. De directeur keek erbij alsof hij een televisiepresentator was die zijn kandidaat de hoofdprijs mocht uitreiken, maar Hofmeester kon niet geloven dat de directeur echt dacht dat dit een hoofdprijs was. Dit kon voor niemand een hoofdprijs zijn.

'Wat zeg je ervan?' vroeg de directeur. 'Wat zeg je ervan, Jörgen?'

Hofmeester deed zijn best vriendelijk te kijken en voor het eerst sinds tijden moest hij denken aan zijn ouders en aan zijn middelbareschooltijd. Kennelijk maakte het niet uit hoe oud je werd, vierenvijftig, achtenvijftig, tweeënzestig, als er eenmaal een geslagen schooljongen in je was komen wonen en je die niet tijdig verjoeg, dan bleef hij er altijd. De vernedering, dat was de constante factor, dat was wat hem bond met degene die hij was geweest op dertienjarige leeftijd. De ingebeelde vernedering, die misschien nog erger was dan de echte.

'Ik weet niet wat ik moet zeggen,' zei Hofmeester en hij trok zijn hand voorzichtig uit die van de directeur. Zijn altijd warme en natte handen, de eeuwige angst betrapt te worden, maar waarop, dat wist hij niet. Feitelijk was er niets waarop ze hem konden betrappen. Hij nam nog geen punaise van kantoor mee naar huis.

'Ik had wel door willen gaan, maar dit is natuurlijk ook prima,' zei hij. Hij vroeg zich af waarom het hem niet lukte om te zeggen dat dit wat hem betreft helemaal niet prima was, waarom hij dat niet uit zijn mond kreeg. Waarom hij zo graag de indruk wekte dat alles naar wens verliep. Dat alles altijd ging zoals hij het had gewild.

Voor de verandering wekte hij die indruk niet bijzonder overtuigend. Hij voelde zich ontredderd en hij twijfelde er niet aan dat de ontredde, geheel tegen zijn zin, op zijn gezicht te lezen was. Misschien wel meer dan ontredde: doodsangst.

Om de angst weg te nemen, om het geheel de schijn van een gemoedelijk gesprek te geven, vermoedde Hofmeester, sloeg de directeur de net niet ontslagen werknemer een paar keer op de schouder en zei: 'Is dit niet de droom van ons allemaal? Doorbetaald worden, maar niet meer hoeven te werken? Geniet ervan. Ga reizen. Of roeien. Je hebt toch altijd graag geroeid?'

Maak je bureau leeg en neem het ervan. Ik ben jaloers op je, ik zeg het je eerlijk, ik ben jaloers op je, maar ja, ik kan hier nog niet weg, Jörgen.’ De directeur pakte voor de tweede keer Hofmeesters hand en Hofmeester voelde zich nu een pop, bestuurd door anderen. Niet hijzelf, maar iemand anders controleerde zijn bewegingen, zijn uitspraken, zelfs zijn gedachten. Iets was sterker dan zijn wil. De angst, de schaamte, de berekening dat het beter was geen problemen te veroorzaken.

Er school een zekere trots in de man die zich alles liet welgevalen, die niet van zich afbeet. De trots van iemand die gewoon rustig opkrabbelt en verdergaat alsof er niets gebeurd is.

‘We zijn niet vergeten wat je allemaal voor dit bedrijf hebt gedaan,’ zei de directeur. ‘Het is een hoop en het was niet altijd makkelijk, dat weten we. Enfin, we nemen natuurlijk nog eens officieel afscheid van je. Te zijner tijd, je moet maar laten weten hoe je je dat voorstelt, iets intiems misschien. Een dinertje? Of een tegoedbon? Voor nu wil ik alleen zeggen: het was een genoegen met je samen te werken en het ga je goed, Jörgen. Geniet ervan! Weet je...’

Hij bracht zijn hoofd nog dichterbij dat van Hofmeester, alsof er nu een geheim kwam dat al een tijd op zijn tong had liggen branden. ‘Het is misschien raar om te horen van iemand die zijn hele leven met boeken heeft gewerkt. Maar het mooiste op deze wereld zijn niet de boeken, het mooiste op deze wereld zijn de kinderen. Ga naar je dochter in Frankrijk. Straks komen de kleinkinderen. Ook heerlijk. Ga met hen roeien, ga met hen zeilen, ga met hen waterfietsen. Kinderen zijn dol op water.’

In zijn mond voelde Hofmeester een kleine pit, een druivenpit waarschijnlijk. Hij had bij de lunch een bakje fruitsalade gegeten. Hij slikte de pit door.

De directeur was uitgesproken.

In gedachten verzonken liep Hofmeester naar de deur. Daar draaide hij zich om en vroeg: ‘De lopende zaken, moet ik die nog aan iemand overdragen?’

De directeur maakte een gebaar met zijn hand. Joviaal en jongensachtig. Hij ging op zijn bureau zitten. ‘Vergeet het,’ zei hij, ‘vergeet het. Fictie uit het oosten, daar leggen we uitsluitend op toe. We gaan het hier anders aanpakken. De tijd dat een boek alleen in de boekhandel verkrijgbaar was ligt achter ons. Het benzinstation, de supermarkt, de bank, ja ook de bank, de

apotheek, de wachtkamer van de huisarts, de coffeeshop, overal zullen we ze boeken aanbieden, op elke straathoek zullen we ze boeken aansmeren. We laten ons niet marginaliseren. Dat is levensgevaarlijk voor een maatschappij, als de voorhoede zich terugtrekt, als de elite genoeg neemt met een marginale positie. Ware cultuur, echte cultuur is de macht van het getal, niets anders, Jörgen. De macht van het getal.’ De directeur verloor wat speeksel, zag Hofmeester, en dat was een teken dat hij enthousiast was. Hij was zelden enthousiast, maar als het bij hoge uitzondering gebeurde, dan verloor hij speeksel bij het praten. Hofmeester had geen keus, hij moest bij de deur blijven staan, want er kwam nog wat, een toegift op zijn ontslag dat geen ontslag mocht worden genoemd, een zwanenzang op zijn verdwijnen, een geïmproviseerd afscheidslied voor de redacteur vertaalde fictie.

‘Groepen waarover wordt gezegd: “Die lezen nooit”, Jörgen,’ zei de directeur, ‘wij zullen hen aan het lezen krijgen. Laag opgeleide mannen. Je zult het zien: over een jaar of vijf hebben die de weg naar het boek gevonden, misschien niet via de boekwinkel, misschien via de benzinepomp, of de videotheek, of de slijter of de peepshow voor mijn part, maar de weg naar het boek zal ook hun weg zijn. Moslims, vergeet het, zegt iedereen. Die lezen niet. Analfabeten zijn het. Onzin, zeg ik, maar je moet hen wel weten te bereiken, je moet je wel even in hun behoeftes verdiepen. Orthodoxe joden. Idem dito. Jehova’s getuigen, die mensen kijken ook weleens tv, stiekem, en als ze stiekem tv-kijken, kunnen ze ook weleens stiekem een boek lezen. Verkoop is demografie. En wij gaan de klant demografisch bewerken, we gaan hem onderzoeken, we gaan hem bestuderen, en dan gaan we hem op maat bedienen. Publieksvriendelijk. En op maat. Ook de langdurig werklozen, de hooligans. Wat voor de massamedia geldt, geldt voor de uitgevers. We kunnen alleen overleven als we de klant als gelijkwaardige partner tegemoet treden. Als we ophouden over de hoofden van de klanten te bedisselen wat goed of slecht is. Iedereen kan tegenwoordig alles. Laten de klant en de schrijver elkaar maar aanvullen. De mensen hebben ook geen tijd meer. Niet voor de krant, niet voor het boek, niet voor de tv. Daar moeten we rekening mee houden. We moeten boeken gaan maken voor mensen die geen tijd hebben om te lezen. Ja, Jörgen, wat ons te wachten staat is niets minder dan een revolutie. Digitaal van aard, zonder ideologie, of beter gezegd, met een ideologie, de enige ideologie die ons allemaal zal overleven: de klant is koning. De klant is koning, Jörgen. Dat zijn we vergeten, omdat we ons hebben afgezonderd, omdat we ons hebben laten marginaliseren waar we bij stonden. Je zult het allemaal wel volgen, neem ik aan, op afstand. Maak je

bureau leeg en dompel je onder in de vrijheid. Je bent een dappere soldaat geweest. Anderen nemen het nu van je over. Met nieuwe wapens.'

'Ik heb nooit geroeid,' zei Hofmeester nog. Toen sloot hij de deur en liep snel, alsof hij dringend naar de wc moest, naar zijn eigen kamer. Hij hoorde de directeur nog lachen om de revolutie die over allen en alles zou komen, al dan niet digitaal van aard.

Hij ging achter zijn bureau zitten. Naast de computer stond een kopje koude thee. Dat dronk hij langzaam leeg. Hij beantwoordde een paar e-mails, in geen van de e-mails maakte hij gewag van zijn vertrek of van de op handen zijnde revolutie en toen wachtte hij.

Hij wachtte tot iedereen het pand had verlaten. Hij wachtte roerloos, zittend op de stoel waarop hij drieëndertig jaar had gezeten. Er was weinig veranderd in dit pand. Nu zouden de veranderingen komen. Na hem.

Hofmeester dacht nergens aan, niet aan zijn toekomst, niet aan de tijd die hij hier had doorgebracht, niet aan zijn echtgenote, niet aan zijn kinderen, slechts even dacht hij aan Tirza. Dat ze dit niet te weten mocht komen, dat niemand dit te weten mocht komen. Dit was een schande. En het kwam hem voor dat zijn hele leven naar deze schande had toegewerkt. Weer hoorde hij de directeur vragen: 'Welke belangrijke auteur heb jij eigenlijk voor ons ontdekt, al die jaren dat je hier werkte?' Hij had geen antwoord op die vraag. Hij had talenten gekweekt die waren gestorven voor ze tot wasdom hadden kunnen komen, maar was dat zijn schuld?

Toen hij zeker wist dat iedereen het pand had verlaten, dat alleen de schoonmakers er nog waren, stond hij op en ging voor het raam staan. Hij keek naar de tuin, waar hij in de zomer met een groepje oudgedienden zijn brood en fruitsalade opat, en waar sinds kort, nu het rookverbod ook tot dit bedrijf was doorgedrongen, een paar werknemers hun sigaretje rookten. Hij staarde onaangedaan naar de tuin, zijn blik had niets sentimenteels, hij was hooguit verbaasd dat hij die tuin nooit meer zou zien. Dat het afscheid zo snel was gekomen, en zo terloops, vooral het laatste. Het afscheid was uitgelopen op een haastklus.

Even dacht hij aan het vertrek van zijn echtgenote, dat had hij evenmin verwacht. Niet het vertrek zelf, daar had hij rekening mee gehouden, maar dat ze niet meer terug was gekomen, dat verbaasde hem. Als Ibi en Tirza naar bed gingen had hij minutenlang, soms wel een uur naast de telefoon gezeten, wachtend en aarzelend tegelijk, overwegend wat hij zou zeggen als ze zou

bellen. Het besef dat ze hem had kunnen contacteren als ze had gewild, dat was de krenking geweest. Die was hem bijgebleven, die stond hem helder voor de geest, die zou hij nooit vergeten.

Na een paar minuten zo gestaan te hebben, keek hij op zijn horloge en zei zacht tegen zichzelf: 'Ik moet mijn spullen pakken, ik moet aan de slag.'

Veel persoonlijke bezittingen had hij niet meegenomen naar zijn werk. Anders dan collega's die hun best deden het kantoor in te richten als een woonkamer, had hij zijn voor hedendaagse begrippen royale werkruimte zo sober mogelijk gelaten.

Vooraf foto's van zijn kinderen had hij opgehangen, in alle leeftijden. Peuter, kleuter, puber. Sommige van die foto's waren met plakband aan de monitor van zijn computer bevestigd. Hij maakte ze voorzichtig los, om ze niet te beschadigen. Toen deed hij ze in zijn agenda, zodat ze niet zouden kreukelen. Aan de muur hing een ansichtkaart die Tirza hem had gestuurd toen ze met school op Romereis was. Hij had hem laten hangen, hoewel die Romereis nu alweer anderhalf jaar geleden was, omdat de woorden achterop hem ontroerden. Zo één keer per week draaide hij de kaart voorzichtig om en las de korte tekst die begon met de woorden: 'Lieve papa'.

Naast het toetsenbord stond een houten kameeltje dat Ibi voor hem had meegebracht uit Egypte. Hij ging naar het toilet, scheurde wat wc-papier af en wikkelde het kameeltje erin, uit angst dat het op de fiets in zijn tas zou beschadigen.

Er hing nog een tekening van Tirza aan de muur, een zelfportret. Ook die maakte hij geconcentreerd los. Bevreesd om zowel de muur als de tekening te beschadigen.

Toen was zijn kamer leeg. Hij opende nog een paar bureauladen om te kijken of hij niets had vergeten, maar de rest was niet van hem. Hij treuzelde niet langer. Zijn arbeidzame leven was voorbij, het was snel gegaan, en betrekkelijk onopgemerkt, ook dat. Geen belangrijke auteurs ontdekt, dat vatte het samen.

Op de gang kwam hij een schoonmaker tegen, een Afghaan. Hofmeester had altijd het vermoeden gehad dat de schoonmaker voor de taliban had gewerkt, maar hij had dat vermoeden nooit uitgesproken. Het zou nu voor altijd onuitgesproken blijven. In het voorbijgaan mompelde hij beleefd: 'Goedenavond', al twijfelde hij er nog steeds niet aan dat de Afghaan, net als die soortgenoten van hem, het paard van Troje was dat ze hadden

binnengehaald.

Toen hij zijn fiets losmaakte, bedacht hij dat in zijn leren aktetas nog altijd een manuscript zat van een auteur uit Azerbeidzjan dat hem in Engelse vertaling ter beoordeling was toegezonden. Hij haalde het uit zijn tas en wilde teruggaan om het op zijn bureau te leggen, voor de opvolger, maar hij bleef bij zijn fiets staan met het manuscript in zijn handen en deed het uiteindelijk weer terug in zijn aktetas. Niemand zou het missen. Alles zou anders worden.

Zo werd hij een maand voor Tirza's eindexamen een vrij man. Vrij van verplichtingen, vrij van het klerkenbestaan, vrij van zeer urgente financiële nood – want hij werd gewoon doorbetaald – vrij van werkzaamheden waaraan hij een hekel had, maar die hij toch moest verrichten. Productievergaderingen bijvoorbeeld. De vrijheid die hem plotseling was toebedeeld leek een woestijn.

Thuis verstopte hij de houten kameel, de foto's en de tekening in zijn lade met onderbroeken. Daarna werkte hij aan twee lamskarbonades. En terwijl hij met de karbonades bezig was, zei hij tegen zichzelf: 'Dit is een schande. Overbodigheid is een schande. Misschien ben ik altijd al overbodig geweest.' Het uitspreken van deze gedachten luchtte even op. Alsof hij zijn overbodigheid de voet had dwars gezet door die zo onomwonden te benoemen. Hij pakte de pepermolen en vulde die.

'Hoe was je dag?' vroeg Tirza aan tafel toen ze haar bord had leeggegeten.

'Goed,' zei hij, 'druk, we zijn bezig met de najaarsaanbieding. Het wordt een mooie aanbieding. En, hoe ging je schoolonderzoek?'

De volgende dag fietste hij als elke ochtend om een uur of negen met zijn aktetas aan het stuur richting binnenstad. Ter hoogte van het Leidseplein beseftte hij dat dit misschien niet zo'n goed idee was. Wat had hij nog in de binnenstad te zoeken? Hij kon in een café gaan zitten, maar dan liep hij het risico collega's tegen te komen die zich zouden afvragen wat hij daar deed, midden op de dag, in een café. Hij stapte af, dacht even na en draaide zich toen om. Hij begon in zuidelijke richting te fietsen.

Aangekomen bij station Zuid/wtc raakte hij vermoeid. Hij deed zijn fiets op slot en liep een tijd met zijn aktetas onder zijn arm door het station. Tot dit hem begon te vervelen. Hoelang kun je door een betrekkelijk klein station wandelen? De meeste tijdschriften in de krantenkiosk had hij al doorgebladerd. Hij zag dat het pas twintig over tien was, de vrijheid duurde lang. Zonder erover na te denken kocht hij een kaartje naar Schiphol.

Daar liep hij door de vertrekhal, eerst deed hij de eerste, toen de tweede, en vervolgens door de aankomsthal. Hij kreeg honger en kocht een broodje met brie, dat hij zittend op een bank in de vertrekhal opat. Uit zijn aktetas haalde hij het manuscript van de auteur uit Azerbeidzjan. Hij begon te lezen. Gewoontegetroouw maakte hij hier en daar met een potlood aantekeningen in de kantlijn.

Daarna kocht hij een appel en bleef een uur of anderhalf in de aankomsthal naar passagiers staan kijken. Eén keer stak hij zijn rechterhand omhoog en zwaaide. Alsof iemand aan de andere kant van het glas, bij de bagageband, Hofmeester had herkend en hartstochtelijk naar hem had gezwaaid. Een familielid, een goede collega, een jeugdvriend die hij al dertig jaar niet had gezien.

Hij deed het alleen om niet te veel in de gaten te lopen. Wie de hele dag op Schiphol rondhangt, bevindt zich in een precaire situatie. Zeker in deze tijden. Iedereen is verdacht. Dat hebben alle reizigers gemeen, de verdenking.

Om half vijf besloot hij dat hij met een gerust hart naar huis kon gaan. De dag was langzaam op gang gekomen, maar uiteindelijk was hij omgevlogen. Hij nam de trein naar Amsterdam-Zuid/WTC en fietste vandaar naar zijn huis in de Van Eeghenstraat, waar hij zijn handen waste en het avondeten, kip en gebakken aardappelen, bereidde.

Toen ze klaar waren met eten, zei hij tegen Tirza: 'Als ik je moet overhoren, moet je het maar zeggen.'

'Hoeft niet, pap. Hoe was het op je werk?'

'Het ging goed,' zei hij. 'We worden overstroomd met manuscripten.'

Vanaf die dag reisde hij vijf ochtenden per week naar Schiphol.

De literaire uitgeverij beviel beter, maar het vliegveld stelde ook niet teleur.

Hofmeester ontwikkelde een routine. In de ochtend deed hij de twee vertrekhallen, dan lunchpauze, een broodje brie en een appel, water dronk hij op het herentoilet. Tijdens de lunchpauze las hij het manuscript van de auteur uit Azerbeidzjan. En in de middag deed hij de aankomsthal.

Hij deed de hallen, zo voelde het, hij controleerde ze, hij bewaakte ze.

Om niet al te veel in de gaten te lopen bleef hij nu en dan voor een monitor staan, zuchtte luid, en mompelde: 'Verdorie, nog steeds vertraagd.'

Ook kocht hij weleens een roos, waarmee hij dan voor het glas van de aankomsthal ging staan om naar een denkbeeldige passagier te zwaaien. Maar dit deed hij alleen als hij het idee had dat zijn aanwezigheid al te zeer begon op te vallen. Soms liet hij de roos in de trein achter, soms nam hij hem mee naar huis, knipte hem kort en zette hem in een glas in de keuken.

Hij was een soort van particuliere wachter geworden. Minutenlang kon hij voor de monitoren in de vertrekhal staan en er waren dagen dat hij aantekeningen maakte in zijn agenda van de vertraagde vluchten. Aan het eind van de week bladerde hij de agenda door en zag bijvoorbeeld dat op 2 juni de KLM-vlucht naar Warschau vertraagd was.

Na een paar weken had hij het gevoel dat hij al zijn hele leven op Schiphol had doorgebracht. Zijn decennia bij de uitgeverij waren naar de achtergrond gedrukt, hadden iets onwerkelijks gekregen. Het bijhouden van vertragingen op Schiphol, het bekijken van de reizigers en hun bagage, het verschilde niet veel van het werken in de tuin of van het uitgeven van boeken.

Twee jaar geleden, toen ze met de hele uitgeverij een boottocht over de Linge hadden gemaakt om nader tot elkaar te komen, was een collega naast hem komen zitten, en had hem gevraagd: 'Jörgen, waarvoor leef jij eigenlijk?'

Ze hadden allebei een paar seconden naar de Linge gekeken, die Hofmeester in vergelijking met herinneringen uit zijn jeugd opeens vond tegenvallen.

'Ik leef voor mijn werk,' zei Hofmeester na een lange stilte, 'voor de uitgeverij en voor de kinderen.' Voor zijn echtgenote kon hij met goed fatsoen niet meer leven, want die had de benen genomen.

Maar nu moest hij toegeven dat dat niet helemaal klopte. Hij werkte niet meer en toch was er nauwelijks iets in zijn leven veranderd. In plaats van vijf keer per week naar de Herengracht te fietsen ging hij vijf keer per week naar de luchthaven. Hij zag wat minder mensen, nee, dat klopte niet, hij zag meer mensen, maar zij zagen hem niet. Of ze hem vroeger wel gezien hadden, was natuurlijk de vraag. Hij leefde niet meer voor zijn werk en toch was er niets wezenlijks veranderd in zijn bestaan. Hij leefde voor de kinderen, hij leefde voor Tirza. Dat had hij toen moeten zeggen, op de Linge, in die boot.

Iedere prullenbak op Schiphol kende hij inmiddels, althans aan zijn kant van de douane, elke krantenkiosk, elke incheckbalie was hem vertrouwd, elke verandering viel hem op en betekende een inbreuk op zijn dagritme. Dat de anderen de hel waren had hij nooit geloofd. Hij had het merkwaardig

gevonden dat juist dat citaat van Sartre zo beroemd was geworden. Er waren betere en interessantere citaten van Sartre te vinden, minder cynisch, minder zwart, minder eenzaam.

Wat hij wel ontdekte was dat hoe minder de ander bestond, hoe draaglijker die was.

Hij wachtte in de aankomsthal, net als tientallen, soms honderden anderen, maar anders dan de mensen om hem heen wachtte hij op iemand die niet bestond, hij haalde iemand op die nooit zou komen, hij stak zijn hand in de lucht zonder te geloven of werkelijk de hoop te hebben dat zijn groet zou worden waargenomen door een persoon aan de andere kant van het glas. Hij zwaaide hooguit opdat een toevallige voorbijganger zou denken: daar staat een doodgewone man.

Er kleefden voordelen aan om passagiers op te halen die nooit verschenen. Het bespaarde hem verhalen die misschien zouden vervelen, teleurstellingen, verwijten: 'Je luistert niet.' Spanningen.

Een keer kwam een man naar hem toe met een bordje waarop de naam van een reiziger stond geschreven. 'U staat hier ook al een tijd, zie ik,' zei de man. Een chauffeur waarschijnlijk. 'Hoelang al als ik vragen mag? Op welke vlucht wacht u?'

'Een week of zes sta ik hier al,' had Hofmeester moeten antwoorden, maar hij zei: 'Een paar uur.' En hij klemde zijn aktetas stevig vast, alsof daar zijn leven in zat.

'Maar op welke vlucht wacht u?' drong de chauffeur aan, een zweterige, gedrongen man.

Op welke vlucht wachtte hij? Van die kant had hij het nog nooit bekeken.

'Ik wacht niet op een specifieke vlucht,' zei Hofmeester.

Hij opende zijn aktetas alsof hij iets zocht. Hij vond een appel en beet erin. De chauffeur bleef staan kijken naar Hofmeester, hoe hij de appel opat. Alsof de chauffeur hoopte dat er nog iets zou komen, een woord, een blik, een teken van verstandhouding. Twee mannen van zekere leeftijd in de aankomsthal die weten wat het is om te wachten. Er kwam geen woord meer uit Hofmeesters mond. Hij at zijn appel, starend naar bagageband nummer twaalf.

Ook nu zijn werk Schiphol was, ging hij nooit zonder aktetas van huis.

Hij had hem ooit van zijn echtgenote gekregen, lang voordat ze voor het eerst verdween, lang voor Ibi, toen ze nog maar net samen in de Van Eeghenstraat woonden.

Hoe minder de mensen bestonden, hoe aangenamer ze werden. Dat ontdekte hij op de luchthaven. Maar dat betekende nog niet dat er iets mis was met de mensen die wel bestonden.

Redacteur vertaalde fictie was hij geweest. Hij had zich zijn hele leven beziggehouden met het niet-bestaande, met het mogelijke hooguit, het waarschijnlijke wellicht. Nu liep het verschil tussen wat bestond en wat niet bestond in elkaar over, de grens was onduidelijk geworden. Mistig als de luchthaven 's ochtends in de herfst. Je moest de zweep van de fantasie over de werkelijkheid leggen, anders zou die werkelijkheid je als een steigerend paard uit het zadel werpen, zoveel wist Hofmeester nu zeker.

Hoog stak hij zijn rechterhand in de lucht. Soms ging hij ook bij de paspoortcontrole staan en zwaaide naar hen die door niemand anders werden uitgezwaaid.

Nadat hij de eerste sardines helemaal alleen heeft opgegeten, gaat hij naar boven. De badkamerdeur staat open, Ibi heeft het bad verlaten. In de slaapkamer zit de echtgenote nog altijd voor de spiegel. Haar haar is geföhnd. Haar bovenlijf is ontbloot. Ze heeft een spijkerrok aan, en in haar mond een brandende sigaret.

‘Wat is dat?’ vraagt Hofmeester. Hij wijst op de rok. Met uitgestrekte arm. Zijn lippen zijn nog vet van de vis.

‘Dit? Dit is een rokje van Ibi.’ Ze praat zonder de sigaret uit haar mond te nemen en bekijkt zichzelf.

‘Ja, dat zie ik, dat het van Ibi is. Maar waarom heb jij het aan?’

Nu pas gaat de sigaret uit de mond. De pose van filmster wordt minder. Ze wordt weer de echtgenote, de echtgenote die onverwacht terugkeerde.

‘Omdat ik niets had om aan te trekken en het paste. Ik ben ongeveer net zo dun als Ibi op haar vijftiende. Maar weet je nog wat een dikkerdje ze was op haar elfde? Ze was nog maar net aan het menstrueren of we noemden haar Het Vuilnisbakje. Omdat ze alle resten opat. Ze had de hele dag honger.’

Hofmeester schudt zijn hoofd. Het verleden wil hij nu niet bespreken. Dit

is niet het juiste moment voor een evaluatie van het verleden. Het blijft de vraag welk moment daarvoor wel geschikt is. ‘Dit kan niet,’ zegt hij. ‘Dit gaat echt te ver. En ik wil niet dat je rookt in de slaapkamer.’

De echtgenote bekijkt zichzelf in de spiegel. Er ligt een borstel voor haar op het tafeltje, de föhn, lippenstift, een kam, haarspelden. Ze inhaleert en blaast de rook uit, als een kind dat oefent voor later, een kind dat nog niet echt kan roken.

‘Hoezo kan het niet, vind je het niet flatteus?’

‘Het is...’ zegt Hofmeester. Hij knijpt in zijn neus alsof hij verkouden is en hij begint opnieuw. ‘Het staat los van flatteus of niet flatteus. Hij is te kort. Een minirok. Die niets bedekt. Dat gaat niet.’

‘Vind je hem te kort? Vind je mijn benen dan niet mooi?’

Ze gaat verzitten en steekt met enige moeite allebei haar benen de lucht in.

‘Vind je ze niet mooi? Ik dacht dat je juist mijn benen zo mooi vond. Ik heb ze onthaard. Speciaal voor vanavond.’

‘Ik vind,’ zegt Hofmeester en hij knijpt in zijn rechterarm, ‘dit rokje sletterig.’

‘Sletterig?’ Ze staart hem aan.

‘Ja, sletterig. Ik heb er geen ander woord voor en ik vind je, het spijt me dat ik het moet zeggen, er te oud voor. Ik vind het iets voor als je achttien bent, iets voor Tirza en haar vriendinnen. Zelfs die dragen dit soort kleren niet meer. En hoe graag je het ook zou willen, je bent haar vriendin niet. Je bent haar moeder.’

Ze gaat weer gewoon zitten. Haar benen zijn nu grotendeels aan Hofmeesters zicht onttrokken.

‘Maar ik dacht,’ zegt ze, ‘dat jij een beetje sletterigheid bij vrouwen op prijs stelt, dat mannen in het algemeen dat wel op prijs stellen. Dat ze dat willen, al durven ze het niet te zeggen, mannen zoals jij. Niet dat verantwoorde, dat voorzichtige. Dat keurige. Ik gooi mijn wapens in de strijd, Jörgen. Als ik het nu niet doe, dan hoeft het niet meer.’

Hij trekt zijn poloshirt uit, een overhemd is toch beter. Hij heeft ook te veel gezweet, het is te warm. Voor de gasten is het heerlijk, een zwoele avond, maar hij moet bedienen. De handen in de gaten houden. Een lege hand

betekent een lege maag.

Hij zal de hongerigen voeden en niet overbodig zijn. Hij zal nooit meer overbodig zijn.

Het poloshirt is drijfnat. Hij gooit het op bed.

Terwijl hij een overhemd uitzoekt, zegt hij: 'Het is Tirza's feest, als iemand haar wapens in de strijd zou moeten gooien is het Tirza, maar ze doet het niet, daarvoor is ze te bescheiden. Te fatsoenlijk.'

'Jörgen, wat voor wapens zou ze in de strijd moeten gooien?'

'Hoe bedoel je?' Hij trekt een overhemd uit de kast en loopt op de echtgenote af. 'Hoe bedoel je?' vraagt hij nog een keer en haalt het overhemd van de hanger.

De sigaret wordt gedoofd. Eindelijk.

'Hoe ik het bedoel? Dat weet je beter dan ik. Van boven heeft ze niets. Ze is van boven zo plat als van achteren. Ik weet niet hoe het komt dat allebei onze dochters vrijwel zonder tieten zijn gebleven, aan mij heeft het niet gelegen. Kijk naar me. Ik ben voluptueus. Vind je het verwonderlijk dat mannen mij "voluptueus" noemen?'

Hofmeester laat het overhemd vallen. Hij heeft alleen nog de hanger in zijn hand. Hij staart naar de echtgenote. De waanzin, denkt hij. De pure waanzin. Dit gezin maakt me waanzinnig. Nee, niet dit gezin, deze vrouw. Mijn echtgenote. Hoe kan het dat ik op haar gewacht heb, hoe kan het dat ik avonden bij de telefoon heb gezeten met het idee dat ik haar zou bellen om er uiteindelijk toch vanaf te zien, hoe kan het dat zij in mijn leven is verschenen, want ik haat haar. Was ze maar nooit teruggekomen. Was ze maar weggebleven. Dat was beter geweest. Hoe kun je jaloers zijn op je dochter? Op iedereen kun je jaloers zijn, op de burens, collega's, familieleden, je man, je vrouw.

En op bijna iedereen is Hofmeester zelf ook weleens jaloers geweest, maar niet op zijn kinderen.

Hij merkt niet, zo gespannen is hij, dat hij met de houten hanger tegen zijn been slaat.

'Hoe durf je dat over je eigen dochter te zeggen,' krijgt hij er eindelijk uit. 'En het is niet waar. Dat is nog het ergste. Tirza is een mooie vrouw, een prachtige, jonge vrouw. Iedereen is dol op haar, alle jongens zijn dol op haar.'

Iedereen is verliefd op haar, ik hoor het van al haar leraren. Ik ken geen mooier meisje. En ze is niet plat. Dat ze niet van die grote, lubberende, ordinaire hangtieten heeft, zoals jij, waarop alleen Marokkanen en Turken geilen, is een zegen.'

Ze draait zich om. Weg van de spiegel.

'Hangtieten?' vraagt ze.

Hij slaat met de hanger, ontvreemd uit een Zwitsers hotel, ritmisch op zijn been.

'Kijk eens goed, Jörgen. Hangen ze? Noem je dit hangen? Ben je zo oud dat je niet meer goed ziet? Heb je een bril nodig? Weet je het verschil niet meer tussen voluptueus en een hangtiet?'

Ze pakt haar rechterborst, ze streelt de borst, nee, het is geen strelen, ze wrijft er gedachteloos over en Hofmeester houdt op met het slaan op zijn been. Ergens in het huis wordt een deur met kracht gesloten.

'Ze hangen niet, nog niet misschien,' zegt hij, ongerust dat hij een ruzie is begonnen vlak voor het feest. Hij heeft al zijn concentratie nodig voor de bediening, de sardines, de cocktails, de wijn. Maar nu hij eenmaal begonnen is de waarheid te zeggen, kan hij niet meer terug. 'Ik ben geen expert op dit gebied, ik weet niet waar de hangtiet begint en de gewone tiet ophoudt, maar ik weet dat ze gaan hangen, dat kun je zien. Als je goed kijkt zie je dat ze al een beetje hangen, als je goed kijkt zie je dat het met je tieten gedaan is, zoals het met jou gedaan is. Daarom ben je ook teruggekomen. Omdat je nergens anders heen kon. Omdat je weet dat het voorbij is, je avontuurtjes, je geflirt, je decolleteetjes, je schilderijtjes, het is allemaal verleden tijd, voltooid verleden tijd. Daarom ben je hier. Omdat je nergens anders heen kon. Maar dat is geen reden om je zo uit te laten over je dochter, die vanavond haar grote feest geeft. Zoiets maakt me misselijk. Zoiets maakt me ziek. Zoals ik vroeger ziek werd van jou, zo word ik het nog steeds.'

Hij heeft spijt van deze woorden, nu al, terwijl hij ze uitspreekt. En weer denkt hij: de waanzin. Er rust een vloek op dit gezin. Misschien rust er een vloek op mij, maar dan rust er ook een vloek op dit gezin. Het maakt niet uit op wie de vloek rust, op mijn echtgenote, op de kinderen, op mij, uiteindelijk rust hij op ons allemaal. We delen de vloek.

Ze zegt niets, ze houdt de tepel van haar rechterborst vast, het lijkt alsof ze erin knijpt.

Hij raapt zijn overhemd op, legt de hanger op het bed. Ooit waren ze op Curaçao geweest, met het hele gezin, maar zo warm als nu heeft hij het niet eerder gehad. Het is de opwinding, het bakken van de sardines. De hete olie. Zijn hele poloshirt ruikt ernaar. Vis. Vet.

‘Jörgen,’ vraagt ze, ‘zullen we neuken?’

Ze kijkt naar hem via de spiegel. Voor haar ligt de föhn. Een van Hofmeesters laatste cadeautjes. Naakt is ze, op de spijkerrok van Ibi na. Het is vijf over acht.

‘Nu?’ vraagt hij.

‘Ja. Nu.’

Hij kijkt op zijn horloge.

‘Maar waarom? Als ik vragen mag.’

‘Waarom niet?’

‘De gasten komen zo.’

Ze schudt haar hoofd. ‘Die komen nog niet. Je bent altijd zo panisch als het om gasten gaat, zo overdreven. Je hebt geen idee wanneer feesten beginnen. Je loopt achter. Je hebt altijd achtergelopen.’

‘De kinderen...’ Hij wil nog iets zeggen, maar hij besluit het hierbij te laten. De kinderen zegt genoeg. De kinderen, dat verklaart alles.

‘Die vermaken zich wel. Ze zijn volwassen. Ben je dat vergeten? Je dochters zijn volwassen. Het zijn geen kinderen meer.’

‘Ik dacht,’ zegt hij, na een paar seconden naar de asbak voor de spiegel te hebben gestaard, ‘ik bedoel, waarom zo plotseling?’

‘Nou, plotseling, plotseling kun je dit niet echt noemen, Jörgen. We hebben het eerder gedaan.’

‘Maar het was altijd een fiasco.’

‘Ja, God, als je het per se zo wilt noemen.’

Ze kijkt nog altijd naar hem via de spiegel, en terwijl hij terugkijkt, dringt het tot hem door dat hij een aanzienlijk gedeelte van zijn leven met deze vrouw heeft doorgebracht. Het beste gedeelte van zijn leven. Het grootste gedeelte.

‘Ik dacht dat dat niet de bedoeling was. Je voelde je niet tot me

aangetrokken. Ik vind het niet erg, maar dat heb je gezegd. Dat zal toch niet opeens veranderd zijn?’ Hij haalt adem. Diep en grondig, alsof hij bij de huisarts is. ‘Ik dacht: je bent langsgekomen omdat je wilt weten hoe het met mij en de kinderen gaat.’

‘Dat wilde ik ook weten.’

Hij sluit de deur. Zachtjes, als een inbreker.

‘Je bent hier te gast. Hadden we afgesproken. We beginnen toch niet opnieuw? Daar waren we het over eens, dat we niet opnieuw zouden beginnen. We zijn zo vaak opnieuw begonnen. Het werd elke keer erger. We zeiden vroeger: “Het is goed voor de kinderen.” Maar je hebt het zelf gezegd, die kinderen zijn volwassen. We hoeven het niet meer voor de kinderen te doen.’ Hij praat alsof hij een pleidooi aan het houden is.

Hoewel zijn bovenlijf ontbloot is, loopt het zweet nog altijd over zijn rug.

‘We beginnen ook niet opnieuw. En waarmee in godsnaam? Waarmee?’

Hij slikt een paar keer, hij wrijft over zijn mond, zijn rug, hij verwijdert het vocht zo goed en zo kwaad als het gaat van zijn lichaam.

‘Met het fiasco.’

Ze lacht. Hun fiasco is alleen nog maar iets om over te lachen. De echo van de tragische mislukking: een snerpende lach.

‘Waarom zeg je zulke dingen over je eigen dochter? Ik vind het onacceptabel.’

‘Wat heb ik gezegd?’

‘Dat ze plat is.’

‘Maar ze is plat. Twee erwten op een plankje.’ Ze zucht. ‘Je kunt je kinderen niet beschermen, Jörgen. Niet hun hele leven. Hoe meer je hen beschermt, hoe zwakker ze worden. Je moet hen voorbereiden op de wereld. Dat is wat mensen over haar zullen zeggen. Dat ze van voren zo plat is als van achteren. Als ik het niet zeg, zeggen anderen het. Ze kan het beter van mij horen, want ik zeg het met liefde.’

‘Ze heeft een prachtig gezicht.’

‘O zeker, ze heeft een prachtig gezicht, en mooie haren en een leuk figuurtje. Maar geen tieten, Jörgen. Geen tieten.’

‘Tirza is jouw dochter. Jouw dochter. Ze zat in je. Tirza is...’ Wat is Tirza nog meer? Hij weet het niet.

‘Nou en? Ik weet dat het mijn dochter is. Moet ik daarom dingen zien die er niet zijn? Ze heeft geen tieten, klaar. En om je de waarheid te zeggen, ik kan haar niet uitstaan. Ik weet dat een moeder dat niet hoort te zeggen, dat dit vreselijk is, en slecht, en misschien is het dat ook wel, misschien ben ik vreselijk en slecht, maar het is de waarheid, ik kan haar niet uitstaan. Ze heeft zich ontpopt als een heksje, ze was het al, als peuter. Ze is *evil*. En ze heeft me nooit gemogen, Jörgen. Nooit. Niet eens als baby.’

Hij hoort de woorden nog wel, maar ze dringen niet meer tot hem door. Hofmeester herinnert zich Tirza’s ziekte, haar puberteit, haar aanwezigheid in zijn leven toen daar verder niet veel anderen meer aanwezig waren. Haar school. Hij besluit dat de echtgenote in de war is. Waarschijnlijk is ze in de overgang. Wanneer begint de overgang? Steeds vroeger. Alles begint steeds vroeger. Maar hoe langer hij erover nadenkt, hoe meer hij het gevoel heeft dat ze altijd al zo was.

‘Ze hoeft je niet te mogen. Ze is je dochter.’

‘Dan kan ze nog wel aardig tegen me zijn. Ze negeert me.’

‘Ze neemt het je kwalijk dat je bent weggegaan. Ze had je nodig.’ Hij veracht zijn eigen woorden, zo zwak vindt hij ze.

‘Had ik mijn leven moeten opgeven voor haar?’

Ja, wil Hofmeester zeggen. Ja, voor je kinderen geef je je leven op. Misschien is dat het enige waar het ouderschap om draait. De rest is bijzaak. Maar hij zegt: ‘Dat vraagt niemand van je.’

‘Zij wel, Jörgen. Zij wel.’ Een sigaret wordt opgestoken.

‘Roken in de slaapkamer vind ik onprettig. Dat weet je. En tieten zijn ook niet alles. Bovendien heeft ze... Ze heeft kleine uitstulpingen.’

‘Uitstulpingen zijn geen borsten, Jörgen. Waar wacht je nog op?’

Hij knoopt het overhemd dat hij straks zal aantrekken open. Hij moet zich concentreren op de rol die hij over enkele minuten, een halfuur misschien zal vervullen. Ieder moment kan de bel gaan. De eerste gast op een feest is altijd de moeilijkste. Alles is zo onaangeroerd, zo nieuw en vers. De gesprekken verlopen nog niet soepel.

Vroeger gaf zijn echtgenote geregeld feesten. Hij heeft zich nooit thuis

gevoeld op die feesten. Als het kon trok hij zich terug in de slaapkamer, maar soms hadden feestgangers zich daar verzameld, het waren wilde tijden. Uiteindelijk ging hij dan maar op het balkon staan en keek naar wat er in de tuin gebeurde. De sensatie volstrekt geïsoleerd te zijn, die hem anders nooit stoorde, werd op die momenten pijnlijk. Als een ziekte voelde de isolatie. Als een pijnlijke ziekte die tegen elk medicijn bestand was.

Hun vrienden waren háár vrienden. Beleefdheidsgesprekken verveelden hem, omdat hij al zoveel beleefdheidsgesprekken moest voeren met vertalers, auteurs en collega's. Totdat hij ontdekte dat het hielp om met hapjes rond te gaan. Met de man die met de hapjes rondging wilde niemand praten. Zo ontwikkelde hij zich tot serveerder in zijn eigen huis. Een onbekende zou in hem de ober hebben kunnen zien. Galant, maar zwijgend. Altijd discreet. Een man die samenvalt met zijn onopvallende, maar dienende handelingen. Soms waren de feestgangers verbaasd dat deze dienaar, deze vriendelijke slaaf, de eigenaar van het pand bleek te zijn.

‘Wat wil je?’ vraagt hij. ‘Wat wil je toch?’

Ze staat op. De spijkerrok van Ibi zit strak om haar billen. Ze kan zich niet goed bewegen. Het beeld grijpt hem aan. Onverwacht en meer dan hij had kunnen vermoeden. Dit is zijn jongere echtgenote, in de rok van haar oudste dochter. Het is misschien niet potsierlijk, maar het zit er wel tegenaan.

‘Wat wil je in godsnaam?’ vraagt hij. ‘De gasten komen zo.’

‘Neuken.’

‘Maar waarom? Het ging niet tussen ons, het was, hoe noemde je het, een catastrofe. Niet alleen het neuken, laten we eerlijk zijn. Ons huwelijk.’ Hij glimlacht, omdat de waarheid samengevat in een paar woorden zo onschuldig klinkt. Zo onvermijdelijk. Niemand kon er iets aan doen. Een verkeersongeluk. Er was mist. Een tegenligger.

‘Omdat we niemand anders hebben.’

Hij loopt bij haar vandaan in de richting van de balkondeur, als een dier dat is uitgezocht voor de slacht, maar dat zich pro forma nog even verzet.

De uitdrukking op haar gezicht is veranderd. Ze kijkt hem nauwkeurig aan. ‘Of is er iemand? Iemand van wie ik niets weet? Heb je iemand? En wil je het niet zeggen? Wat heb je eigenlijk gedaan al die tijd dat ik er niet was?’

Hij schudt zijn hoofd. ‘Nee, nee, niemand. Niets regelmatig, niets wat de

moeite van het vermelden waard is. Waarom ben jij niet bij je jeugdliefde gebleven? Op die woonboot?' Hij sluit de balkondeuren, bang dat de kinderen hem zullen horen.

'Er ging iets mis.'

Ze doet een paar stappen in zijn richting. De stof van de spijkerrok lijkt te kraken.

'Wil je niet weten wat?'

Hij knikt. 'Natuurlijk wil ik het weten. Wat ging er mis? Vertel, maar houd het kort.'

'Hij wilde een kind.'

Ze lacht bij de herinnering. Ze grijnst. Daar staat ze voor hem, halfnaakt. Ze lijkt op Ibi. Of beter gezegd, Ibi lijkt op haar. Tirza niet. Tirza lijkt op niemand.

'Waarom heb je er geen gemaakt? Het kon nog toen je wegging. Je was vruchtbaar toen je me verliet. Het had makkelijk gekund.'

'Omdat hij het niet kon. Hij kon het niet. Hij was onvruchtbaar, bleek. En toen werd hij gek. Hij zei dat het mijn schuld was. Hij draaide door. Zo is het, Jörgen. Daar kijk je van op, niet?' Weer die grijns.

Het overhemd dat hij al die tijd heeft vastgehouden legt hij op bed. Hij werpt een blik op zijn horloge. Wat wil hij van deze vrouw, met wie hij weinig anders deelt dan twee dochters en ongeveer de helft van zijn leven? Misschien dat niet eens. Waarom heeft hij niet, toen ze zes dagen geleden plotseling weer voor de deur stond, na de ovenschotel gezegd: 'Ik zal een hotel voor je bellen. Spreken we morgen nog iets af? Zullen we dan een kopje koffie drinken?' Waarom kan hij haar niet loslaten? Het wordt tijd.

'Zijn zaad was dood en hij zei dat het mijn schuld was.' Ze grinnikt alsof ze een mop vertelt waarvan alleen zij de clou kan begrijpen.

Dan bukt hij zich en trekt zijn schoenen uit.

Hij kijkt naar haar en de echtgenote knikt goedkeurend.

Hofmeester trekt zijn sokken uit en hij bedenkt dat beneden in de koelkast de sushi en de sashimi op de gasten liggen te wachten. Hij is er trots op. Trots op wat hij die middag in de keuken zelf heeft gemaakt, geconcentreerd en met liefde.

De sokken worden in de schoenen gestopt. ‘Dood zaad,’ zegt hij, ‘is geen pretje.’

Snel trekt hij zijn pantalon uit.

Hij hangt hem netjes over een stoel, het is zijn beste pantalon, hij moet er nog de hele avond gastheer in spelen.

Zo staat hij in zijn onderbroek in zijn slaapkamer. Een buikje heeft hij, maar voor een man van zijn leeftijd mag het geen naam hebben.

‘Waarom ben je teruggekomen?’ vraagt hij.

Ze schraapt haar keel. ‘Je hebt het zelf al gezegd,’ zegt ze. ‘Je weet alles, je hebt altijd alles geweten.’

‘Wat heb ik gezegd?’

‘Dat ik nergens heen kon.’

Hij ziet het spijkerrokje, hij ziet het vlees dat een beetje over die spijkerrok lubbert, het is niet echt lelijk. Het is bijna charmant en deze vrouw, die hij haat en die hij veracht – zo niet de hele tijd dan toch zeker regelmatig, vaker dan hem lief is – emotioneert hem. Meer dan hij had vermoed, meer dan hij aan zichzelf had willen toegeven. Wat van haar over is, maakt hem week. Omdat het zo weinig is. Hij ziet het duidelijk, het kan niet worden ontkend. Weinig. Hij is de conservator van haar verleden, de bewaarder van haar verleidingskracht, hij herinnert zich alles, hij ziet nog wie ze was, dwars door alles heen. In hem leven haar avontuurtjes voort, elke dag opnieuw.

‘We zijn nog naar Frankrijk gegaan,’ zegt ze. ‘Maar daar ging het ook niet. Dood zaad wordt niet levend in Frankrijk.’

Hij kijkt naar zijn voeten.

Dan richt hij zijn blik op de echtgenote.

Ze zegt: ‘Ik heb me speciaal voor jou zo ordinair mogelijk gemaakt, zie je dat? Zo ordinair ben ik nog nooit geweest.’

‘Ja, ja,’ zegt hij. Hij ziet het.

‘Ze kan jou toch niet ordinair genoeg zijn? De vrouw die je wilt?’

Hij knikt, hij ademt zwaar. Niet van opwinding. Van ellende. De herinnering aan geluk is ellende. De herinnering. Het moeten toegeven dat je je hebt vergist. En dat uit die vergissing ook nog twee mensen zijn

voortgekomen. Twee vergissingen, als je het zuiver bekijkt. Ook dat heeft hij op zijn geweten.

‘Ja, ja,’ zegt hij. ‘Ik zie het. Nog nooit was je zo ordinair. En je bent het voor mij. Alleen voor mij.’

Zijn sokken zijn donkerblauw met lichtblauwe streepjes, ze steken uit zijn schoenen als kaboutertertjes.

‘We moeten snel zijn,’ zegt hij, ‘want de gasten komen zo. Ze hadden er eigenlijk al moeten zijn.’

‘Snel,’ zegt ze. ‘Heel snel. Hoe wil je het?’

‘Hoe wil jij het?’

Ze schudt haar hoofd. ‘Zie je wel,’ zegt ze, ‘dat het beest in jou niet dood is? Zie je dat het er nog is?’

Hofmeester doet een paar stappen in haar richting. Hij strekt zijn hand uit, hij raakt de tepel aan waarin ze net zelf zachtjes had geknepen.

‘Waarom doen we dit? Zijn we hier niet te oud voor? Zouden we niet beter moeten weten?’

Ze duwt zijn hand zachtjes weg. ‘Zie je het dan niet?’ vraagt ze. ‘Is het nog niet tot je doorgedrongen? Ben je blind? We hebben niemand anders.’ Ze legt de nadruk op ieder woord, op iedere lettergreep, alsof ze een dictee opleest.

Hij brengt zijn hoofd dichterbij.

‘Is dat het?’ vraagt hij. ‘Is dat het enige?’

‘Waarom denk je dat ik naar jou ben teruggekomen? Omdat ik wist dat je me niet zou wegsturen. Omdat ik wist dat jij niemand anders had. Wie wil jou nog? Kijk goed, Jörgen, wij zijn de restanten. Wij zijn wat ervan over is. Van ons, van het beest in ons.’

‘Hoe wist je dat ik je niet zou wegsturen?’

‘Je hebt me nooit weggestuurd, waarom zou je het nu wel doen? Je bent altijd bang geweest. Het verlaten zelf, dat kon je niets schelen. Maar dat de mensen schande van je zouden spreken zoals ze dat doen over slechte echtgenoten, dat idee liet je geen rust.’

Hij slikt speeksel weg.

‘Nu ben je de enige, Jörgen, de anderen...’ Ze lacht. ‘De anderen, ze zijn

dood, ziek of krankzinnig. Of ze hebben iets beters gekregen, iets jongers, en ze willen me niet, nog niet voor een kopje koffie. Het nieuwe leven mag niet in gevaar worden gebracht. Jij bent de enige, jij bent de overlevende. Eindelijk ben je de winnaar. Je hebt me helemaal voor je alleen.'

De vloek, denkt hij, de vloek. Die laat je nooit los, die drijft met je mee als een wolk, en als je doodgaat, gaat die over op je kinderen. Daarom had hij geen kinderen gewild, intuïtief, hij wilde de vloek niet doorgeven. Tot ze er waren. Toen was hij verloren, hij verloor zichzelf, eerst in Ibi, later in Tirza. Hij vergat de vloek.

'Vind je me woestordinair?'

Hij kijkt haar aan en knikt bedachtzaam. 'Ja,' zegt hij langzaam, 'woestordinair.'

'Hoe wil je het doen, Jörgen? Jij moet het zeggen. Het is jouw avond. Het is ook een beetje jouw feest. Jij hebt voor Tirza gezorgd al die jaren.'

Tirza, die naam lijkt hem wakker te schudden, brengt hem bij zijn positieven. Tirza. Het is waar, hij heeft al die jaren voor haar gezorgd. En voor haar geleefd, door haar geleefd, met haar geleefd, naast haar geleefd, onder haar. Hij voelt de behoefte om te schreeuwen, om om hulp te schreeuwen, maar er is niemand die hem zal horen.

'Ik wil je over de knie nemen,' zegt hij.

Ze glimlacht en even kan hij zich voorstellen hoe ze voor anderen heeft gestaan, in betere tijden. Voor haar jeugdliefde bijvoorbeeld, op de woonboot, hooghartig en ongenaakbaar. Het schommelen van de woonboot, pleziervaartuigen die voorbijkomen, geschreeuw en gezang van de opvarenden. De zomer. En dan het dode zaad.

Hofmeester gaat op bed zitten, zijn kant van het bed. Hij kijkt naar de balkondeuren. Uit de tuin van de burens klinken kinderstemmen.

'Dit is wat er van ons over is,' zegt ze en ze loopt naar hem toe. 'Het is niet veel hè? Maar mijn beest is flexibel, mijn beest drijft me soms tot waanzin, zo onverzadigbaar is het en ook jouw beest is er nog, Jörgen. Het is er en het heeft al die tijd op mij gewacht. Je hoeft het niet te zeggen. Ik weet het. Het heeft al die tijd op me gewacht.'

Ze gaat met haar buik op zijn schoot liggen. Nog steeds hoort hij kinderstemmen, maar nu ook gehuil. Iemand is gevallen. Ze vallen vaak, de

kinderen van de burens, ze zijn jong en onstuimig.

Zijn linkerhand rust op het spijkerrokje van zijn oudste dochter, op de billen van de echtgenote die naar een woonboot ging. Dat is het verhaal, de mythe van zijn leven.

‘Zo ordinair,’ fluistert ze. ‘Zo vreselijk ordinair, dat je er alleen maar voor kunt schamen.’

Hofmeester streelt haar billen gedachteloos, zoals je een kat streelt die op je schoot is gaan liggen.

‘Ik ben ondeugend,’ fluistert ze. ‘Ik ben altijd alleen maar ondeugend geweest. Ik ben jouw fantasie. Niets anders dan dat. Ik ben de fantasie die je kunt aanraken, Jörgen. Daarom ben ik teruggekomen. Omdat ik je fantasie ben. Zeg het. Zeg dat ik je fantasie ben.’

‘Ja,’ zegt hij, ‘jij bent mijn fantasie, jij bent de fantasie die ik kan aanraken.’

Hij trekt de rok die niet van zijn echtgenote is een beetje omhoog. Met de kracht van iemand die in doodsangst verkeert, laat hij zijn rechterhand op haar billen neerkomen en bijna gelijktijdig zegt hij: ‘Ze hebben me boventallig verklaard.’

Maar ze verstaat hem niet.

Nog een keer slaat hij haar op de billen, met dezelfde doodsangst, en hij zegt: ‘Ik ben boventallig verklaard. Nu zal ik jou boventallig verklaren.’

Nog steeds verstaat ze hem niet. Ze klimt van zijn schoot. Ze trekt de rok van haar dochter naar beneden. Alsof kuisheid opeens een rol speelt.

‘Wat roep je toch?’ zegt ze. ‘Ik versta je niet. Wat zeg je?’

‘Niets.’

‘Sorry,’ zegt ze, en ze streelt over zijn haren.

‘Wat is er?’

Hij zit op bed, zoals hij net zat. Ze kan zo weer op zijn schoot plaatsnemen. Het spel kan doorgaan alsof het nooit is opgehouden. Alsof het al die jaren gewoon is doorgegaan.

‘Sorry,’ zegt ze.

‘Waarvoor sorry? Je hebt niets gedaan.’

‘Het gaat niet.’

‘Wat?’

‘Dit.’

‘Hoezo niet? Wat gaat niet?’

‘Het neuken.’

Hij staat op van het bed, trekt het laken recht. Hoewel het nog net zo recht lag als voordat hij op het bed plaatsnam.

‘Het was een vergissing,’ zegt ze. ‘Ik heb me vergist. Het spijt me. We zijn vrienden. Toch? Ik zou willen dat het anders was, ik zou willen dat ik het kon, maar ik kan het niet. Ik kan niet met je neuken. Niet meer. Het spijt me.’

Ze geeft hem een kusje in zijn nek. ‘Ik kan er niets aan doen,’ zegt ze, ‘maar ik vind je weerzinwekkend. Ik was het vergeten, ik was het helemaal vergeten, maar opeens wist ik het weer. Opeens herinnerde ik me alles. Toen je me aanraakte. Hierzo.’ Ze laat zien waar hij haar heeft aangeraakt.

Hofmeester staat op. ‘Het geeft niet,’ zegt hij. ‘Ik had je al van tevoren gewaarschuwd.’

‘Het spijt me,’ fluistert ze, ‘dat ik je niet heb kunnen helpen. Ik had je graag geholpen.’

Ze staan tegenover elkaar. Ze haalt haar handen door haar haren. Dan opent ze de balkondeuren. De lucht buiten is nog altijd warm.

‘Niemand hoeft me te helpen,’ zegt Hofmeester. ‘Ik heb geen hulp nodig.’

Ze kijkt uit over de tuinen van Amsterdam-Zuid en hij staat daar in zijn onderbroek in zijn slaapkamer en hij vraagt zich af waar hij mee bezig is, wie hem bestuurt, welke demonen hij gehoorzaamt.

‘Kom,’ zegt ze. ‘Geef me een kus, dan weet ik dat je niet boos bent.’

Ze loopt snel naar hem toe. Net zo snel pakt ze zijn hoofd en ze zoenen. Tien, twintig seconden lang. Ze zoenen zoals vroeger. Nee, erger dan vroeger. Ze zoenen alsof de dood al bezig is bezit van hen te nemen. En even, die paar seconden dat de zoen duurt, wordt het weer vroeger. Ergens in het verleden zit het leven verstopt, en plotseling is het er weer, alsof het Hofmeester eraan wil herinneren dat het er geweest is, alsof Hofmeester nooit mag vergeten wat hij mist.

Dan duwt hij haar zachtjes weg. ‘Genoeg,’ zegt Hofmeester. ‘Ik moet me

met het feest gaan bezighouden.’

Nog even kijkt ze hem liefdevol aan, zoals vroeger, helemaal in het begin, het vervloekte begin. Dan vraagt ze: ‘Heb jij misschien een nagelvijltje voor me? Ik wil mijn nagels even doen.’

Op dat moment gaat de voordeurbel.

Hij staart naar zijn echtgenote, luisterend naar geluiden in zijn eigen huis, een deur die wordt geopend, een andere deur die door de tocht dichtvalt – de tuindeuren beneden staan open – maar verder niets. Stilte. Niemand opent de voordeur voor de eerste gast.

Paniek overvalt hem.

Daarom trekt hij zijn pantalon aan en rent zo snel als hij kan de trap af.

‘Jörgen,’ roept de echtgenote. Maar hij heeft nu geen tijd voor haar. Hij heeft andere dingen aan zijn hoofd. Het feest is begonnen. Eindelijk.

Met een ruk – door de haast en de nervositeit verwondt hij zijn wijsvinger – opent hij de voordeur. En daar staat ze. De eerste gast. Hij kent haar gezicht, goed zelfs, dat is het probleem niet. Maar hij weet even niet meer hoe ze heet.

Hij steekt zijn wijsvinger uit. Hij wijst naar haar. ‘Aardrijkskunde,’ zegt hij. ‘Aardrijkskunde. Is het niet?’

De vrouw die voor hem staat, eigenlijk best een jonge vrouw, eind dertig zal ze zijn, hooguit, schudt haar hoofd.

‘Veldkamp,’ zegt ze. ‘Veldkamp is de naam. Biologie.’

Pas dan dringt het tot Hofmeester door hoe hij daar staat. Wijzend naar een vreemde vrouw, een lerares van zijn jongste dochter, met een bloedende wijsvinger. Hij trekt zijn hand terug.

‘Natuurlijk. Neem me niet kwalijk.’ Hij klapt in zijn handen. ‘Biologie. Hoe kon ik dat vergeten? Biologie. Juffrouw Veldkamp natuurlijk. We hebben elkaar vaak ontmoet. De laatste keer...’

Ze kijkt naar beneden en hij volgt haar blik. Pas op dat moment ziet hij zijn blote voeten en bijna tegelijkertijd zijn blote buik.

‘O God,’ zegt hij.

‘Wat?’

‘Ik moet me excuseren.’

‘Waarvoor?’ wil juffrouw Veldkamp weten.

‘Hiervoor.’ Hij wijst op zijn buik. Zijn blote borst.

‘Dat geeft toch niet.’

‘Ik was aan het douchen en toen hoorde ik de bel en mijn dochters zijn...’
Hij kucht. ‘Mijn dochters zijn onvindbaar.’

‘Zal ik anders nog een blokje omlopen? Dat vind ik helemaal niet erg. Het is heerlijk weer. Ik heb nu eenmaal de nare gewoonte altijd te vroeg te komen. Ben ik veel te vroeg?’

‘U bent helemaal niet te vroeg. U bent precies op tijd.’

Hij pakt haar rechterhand en sleurt juffrouw Veldkamp zijn huis in. Met zijn linkervoet sluit hij de voordeur.

Pas na enkele meters dringt het tot hem door dat het ongepast is de leerkrachten van je kinderen je huis in te sleuren. Voor de deur naar de woonkamer laat hij haar abrupt los en zegt: ‘Ik moet me alweer verontschuldigen.’

‘Waarvoor nu weer?’ wil juffrouw Veldkamp weten.

‘Dat ik zo hardhandig met u omspring.’

‘O, maar dat geeft niets.’ Ze lacht afgemeten en ietwat ironisch. ‘Ik vind het wel prettig als er nu en dan een beetje hardhandig met me wordt omgesprongen.’

Hij kijkt haar twijfelend aan. Niet alleen is hij halfnaakt, dat is al onaangenaam genoeg, hij heeft het gevoel in de maling te worden genomen.

‘Ik ben mezelf niet,’ zegt hij. ‘Het is de warmte, het feest, het afscheid. Tirza gaat naar Afrika, zoals u weet.’

‘We zijn allemaal weleens onszelf niet. Het zou erg saai worden als we altijd allemaal onszelf zouden blijven, meneer Hofmeester.’

Hij bestudeert haar omdat hij wil weten of ze het meent, om een eind te maken aan het akelige gevoel dat hij in de maling wordt genomen. Dan begint hij te begrijpen dat een halfnaakte man geen ramp is, niet meer. De halve wereld is naakt. Er is niets om zich ongerust over te maken.

‘Maakt u het zich gemakkelijk. Ik ben zo bij u.’

Hij gaat haastig de trap op. In de slaapkamer is zijn echtgenote bezig haar nagels te lakken. Ze steekt haar hand uit. 'Wat vind je van deze kleur?'

Hij trekt zijn sokken en schoenen aan en toch ook maar weer het poloshirt, al ruikt het naar sardines. Straks zal het hele huis naar sardines ruiken. Even blijft hij voor de spiegel staan en betrapt hij zich, tot zijn verbazing, op verdriet. Een verdriet dat alle andere gevoelens die weleens in hem opwellen overwint. De schaamte, de angst, het besef een schande te zijn.

'Is dit mooi roze of iets te fel?' vraagt ze.

'Je hebt gelijk,' zegt hij. 'We hebben alleen elkaar. We kunnen niemand anders meer krijgen. Dat is het.'

'Is het te roze?'

Ze duwt haar hand verder in zijn richting. De geur van de nagellak prikkelt zijn neus, vermengt zich met de lucht van de gebakken sardines.

'Dus jij kunt nu ook niemand anders meer krijgen. Afgedankt ben je. Daarom ben je gekomen.' Hij praat meer tegen zichzelf dan tegen haar.

'Is het nou te roze?'

'Nee,' zegt hij. 'Precies goed. Mevrouw Veldkamp is er. Ze heeft me halfnaakt gezien.'

'Wie is mevrouw Veldkamp? Ik heb geen idee meer wie wie is. Je moet me straks wel een beetje voorstellen aan alle mensen. Ik weet vast niet meer welk gezicht bij welke naam hoort.'

Ze praat alsof er niets is gebeurd. Zo praatte ze altijd. Alsof er niets was gebeurd.

In de badkamer doet hij royaal aftershave op om de geur van de sardines te verdrijven.

Ibi staat haar tanden te poetsen. 'Waar is Tirza?' vraagt hij in een wolk van aftershave.

'Die is haar vriendje aan het ophalen,' zegt ze en ze poetst verder.

Energiek en welriekend daalt Hofmeester de trap af. Hij gaat direct door naar de keuken, haalt het plateau uit de koelkast, verwijdert de folie en paradeert de woonkamer binnen, waar juffrouw Veldkamp moederziel alleen op de bank zit.

‘Sushi,’ zegt Hofmeester, ‘sashimi. En in de keuken is wasabimayonaise.’

‘Wat lekker,’ zegt ze.

‘Zelfgemaakt.’

‘De sushi?’

‘Ook. Maar ik had het over de wasabimayonaise. Die maak ik zelf. Het is niet makkelijk, maar ik heb me erin verdiept.’

‘O.’

Ze kijken elkaar even aan, de lerares biologie en de vader van Tirza.

‘Wacht, ik zal wat muziek opzetten.’

Hij loopt naar de cd-speler.

Tirza heeft speciaal voor deze avond cd’tjes gebrand. Ze liggen al klaar. Op een stapeltje.

Hij zet de eerste cd op en blijft luisteren welke muziek volgt. Ze heeft niet alleen haar muziek erop gezet, maar ook een paar nummers die hij bijzonder aardig vindt.

‘The Andrews Sisters,’ zegt hij verheugd, ‘dit is een van haar lievelingsnummers.’

Dat komt door hem. Eigenlijk is het zijn lievelingsnummer. Al toen Tirza in de wieg lag, draaide hij The Andrews Sisters. Op de muziek danste hij met haar door de kamer, en hij vergat de vloek. Even was er geen vloek, geen geschiedenis, alleen de baby in zijn armen, haar blik, de geur van ietwat zurige melk, haar warme hoofd en The Andrews Sisters.

Nu is er geen Tirza, er is een plateau met sushi en sashimi en een man op leeftijd die ondanks de aftershave vaag naar gebakken sardines ruikt.

En zachtjes zingt hij met de muziek mee, voor juffrouw Veldkamp, die onbeweeglijk op de bank zit.

‘I’ll try to explain. Bei mir bist du schön. So kiss me and say you understand.’

Juffrouw Veldkamp glimlacht. Ze heeft ongetwijfeld al veel meegemaakt, en als Hofmeester is uitgezongen, zegt ze: ‘Wat wasabimayonaise zou wel lekker zijn.’

Hij gaat naar de keuken, komt terug met de wasabimayonaise en een

schoteltje en laat juffrouw Veldkamp zelf opscheppen met een kleine houten lepel. Ook uit de Japanse winkel in de Beethovenstraat.

Hij kijkt vol trots hoe ze zijn sushi eet.

Van het geluk, het intensieve, onverdraagzame, vraatzuchtige geluk van de jeugd herinnert hij zich alleen een gerucht. Een sprookje dat hij zelf nooit heeft gelezen.

Van zijn jeugd of wat daarvoor moest doorgaan is een versleten liedje over.

Hij loopt naar de cd-speler en start de cd opnieuw.

En terwijl juffrouw Veldkamp hem een beetje verbaasd en ook ietwat angstig aanstaart, met de sushi in haar hand, zingt hij voor haar.

‘Ridi,’ zingt Hofmeester. ‘Ridi ridi, ridi ridi ridi.’

Om negen uur is de kamer gevuld met een veertiental jongeren, juffrouw Veldkamp, en een leraar economie tegen wie Hofmeester Hans moet zeggen, maar van Tirza is nog altijd geen spoor. De echtgenote houdt zich schuil in de slaapkamer, rokend waarschijnlijk, af en toe nog glimlachend om de jeugdliefde met zijn dode zaad, zoals je besmuikt glimlacht om een afgang. Een kolossale afgang.

En Hofmeester zelf loopt met rauwe vis door het huis. Hij deelt kir uit, praat over onderwerpen waarover hij nog nooit een woord heeft gewisseld, hij heeft al twee cocktails gemaakt, een caipirinha en een screwdriver. Beide uitstekend gelukt. Hij heeft zichzelf overtroffen, al zegt hij het zelf, hij overtreft zichzelf voortdurend deze avond.

Zonder veel moeite groeit hij boven de Jörgen Hofmeester uit die jaren geleden op de feesten van zijn echtgenote zwijgzaam in een hoek stond, met de hapjes rondging of halverwege een gesprek opstond om de planten water te geven. Onstuimige feesten waren dat geweest, met mannen vele jaren jonger dan Hofmeester, die zijn echtgenote de status van 'huisvriend' had toebedeeld.

Er zit vooruitgang in Jörgen Hofmeester. Hij is sociaal geworden. Milder en toegankelijk. Meer dan wat ook is hij nu de vader van Tirza, en in die rol is hij joviaal, op het uitgelatene af. Aan hem zal het niet liggen.

Halverwege een rondgang met edamame, sojabonen bereid op z'n Japans, meent hij een jongen te herkennen die hij van de winter op een zondagochtend vroeg is tegengekomen in zijn badkamer. De jongen zat op de badrand, ziek en bleek met rode ogen. Maar als hij het de jongen beleefd maar onomwonden vraagt, terwijl hij hem wat edamame overhandigt, ontkent die. 'Ik ben hier nog nooit geweest,' zegt hij. Hoewel Hofmeester zeker weet hem gezien te hebben in zijn badkamer, hem geroken te hebben, dringt hij niet verder aan. Ook de jeugd heeft recht op beleefdheidsleugentjes.

Ibi is beneden gekomen en op de bank gaan zitten, naast de lerares biologie. In ieder geval een van zijn dochters is op het feest aanwezig.

Na een lange stilte heeft zich een gesprek ontwikkeld tussen Ibi en de lerares, wat Hofmeester oplucht. Ibi is stug. Vroeger was Ibi tegen alles. Nog

steeds zijn er dagen dat ze dat is.

Regelmatig gaat de voordeurbel en dan snelt Tirza's vader naar de voordeur om te doen wat zijn jongste dochter zou moeten doen. Handen schudden, kusjes geven, zich bewonderend laten bekijken, complimenten in ontvangst nemen. Hofmeester laat het bij een stevige handdruk, in enkele gevallen voorzien van de woorden die alles moeten verklaren: 'Ik ben Tirza's vader.' Bij die woorden verschijnt een glimlach op zijn gezicht die hij zelf voor innemend houdt.

'Ze komt zo,' zegt hij telkens weer, 'ze is even haar vriendje halen.' Het klinkt alsof hij precies weet wat hij zich bij dat vriendje moet voorstellen, alsof de familie Hofmeester al drie keer met die jongen op vakantie is geweest.

Sommige gasten geven hem het cadeautje dat voor Tirza bestemd is. Ze mompelen: 'Hier, voor Tirza', en ze drukken hem iets in de hand, zonder hem daarbij aan te kijken. Verlegen jongens, van wie Hofmeester vermoedt dat ze ooit verliefd zijn geweest op Tirza. Dat ze haar brieven hebben geschreven, midden in de nacht radeloze sms'en hebben verzonden waarover ze zich later zo diep schaamden dat ze de volgende dag niet naar school durfden. Hij probeert hen aan te moedigen. Hij wil niet dat ze de hoop opgeven. Verlegenheid kan een vloek zijn. Nooit de hoop opgeven, daar gaat het om. Wat er ook gebeurt. De hoop niet opgeven. Doorgaan.

'Ze zal er blij mee zijn,' zegt hij, zonder te weten wat zich verbergt onder het pakpapier. En hij legt de cadeautjes op het dressoir, te midden van andere kleine en grote pakjes en de obligate flessen drank, wat bloemen. De traditie van de cadeautafel houdt stand. Een gezin is een constructie van tradities. Hofmeester wil graag dat ze een gezin zijn, een klein gezin, een half gezin misschien. Daarom verdedigt hij de tradities, daarom zet hij ze voort, desnoods in zijn eentje.

Terwijl hij door de gang loopt met drie biertjes, twee glazen rode wijn en een wodka-ijs op een dienblad, ziet hij de echtgenote de trap afdalen. Ze heeft het oude spijkerrokje van Ibi aan en een bloesje dat strak zit. Veel te strak. Er puilt van alles uit, een vrouwenlichaam puilt eruit.

Ze loopt op hoge hakken. Schoenen, bloesje, rok, het lijkt uit een verkleedkist te zijn gekomen.

Hij blijft in de gang staan wachten tot ze bij de onderste trede is aanbeland. Het dienblad in zijn handen, de lichte geur van zweet, aftershave en gebakken sardines om hem heen. De geur van het feest.

‘Jezus,’ zegt hij zacht.

Geen van de gasten heeft het nog aangedurfd de tuin in te gaan. De fakkels branden daar eenzaam. De gasten hokken samen in de woonkamer. Ze wachten op de anderen, ze wachten op Tirza.

De echtgenote gaat voor hem staan en draait een rondje. Op hoge hakken kunnen haar benen de vergelijking met lang geleden doorstaan. Hun eerste kennismaking, de eerste dagen, de eerste weken. De tijd dat je een onbeschreven blad bent voor de ander, de vrijheid die dat met zich meebrengt, het geluk. Ergens in haar benen zit de vrijheid die Hofmeester is kwijtgeraakt, en weer heeft teruggevonden op Schiphol. Maar toen smaakte die vrijheid hem niet meer, beter gezegd, daar proefde hij de ware smaak van de vrijheid: gal.

Ergens in haar benen zit de herinnering aan geluk. Mooi waren ze altijd geweest, die benen, lang, slank en toch gespierd. Als ze indruk wilde maken deed ze een korte rok aan. Hij herinnert zich de blikken van andere mannen, hij herinnert zich de eerste keer dat hij beseftte dat hij kinderen had gekregen met een vrouw die eigenlijk te jong voor hem was, die niet bij zijn leeftijd noch zijn status paste. Haar stilleven stelden niet veel voor, maar als stilleven was ze zelf onovertroffen. Hofmeester gold in de jaren zeventig als een belofte, een redacteur die zou opklimmen tot uitgever. Iemand met wie rekening gehouden diende te worden. Maar hij bleef zitten in zijn kamer aan de Herengracht, met uitzicht op een boom, zich concentrerend op de vertaalde fictie en soms ook op de boom, tot hij een keer wakker werd en moest toegeven dat niemand meer rekening met hem diende te houden. Alleen hijzelf nog. De hel waren niet de anderen. Hij was het zelf. De hel zat diep in hem. Verankerd, verborgen en onzichtbaar, maar wel levend en warm. Gloeiend heet.

‘Is dit niet overdreven?’ vraagt hij.

‘Wat? Dit?’ Ze wijst op zichzelf. Ze schudt haar hoofd. ‘Ben ik overdreven? Vind ik niet. Vind jij het overdreven, Jörgen? Ik heb zo mijn best gedaan voor Tirza’s feest.’

‘Juist daarom. Juist omdat het haar feest is, haar grote feest, had je je een beetje...’ Hij zoekt naar woorden, diplomatieke oplossingen. Hij kijkt naar wat er uit het bloesje puilt. Wanhopig ziet ze eruit, maar desondanks niet onaantrekkelijk. Het woord ‘loeder’ komt in hem op. Nu de jeugd ook zijn echtgenote heeft verlaten, ziet hij het loeder in haar dat ze waarschijnlijk altijd

al is geweest. 'Je had je in kunnen houden.'

'In kunnen houden? Hoezo? Vind je het niet mooi?'

Het dienblad trilt in Hofmeesters handen. De voordeurbel gaat.

'Ga weer naar boven en doe iets anders aan,' zegt hij. 'Ik smeeek het je. Dit kan niet. Je bent geen zestien meer. Wij zijn geen zestien meer.'

'Maar Jörgen, je bent zo oud als je je voelt. Hebben ze je dat niet verteld? Ik ben de bloem van de eeuwige jeugd.'

Ze duwt het dienblad een paar centimeter opzij en drukt snel haar mond op de zijne. 'Proef je het?' fluistert ze. 'De bloem van de eeuwige jeugd.'

Hij wringt zich los, hij wil haar niet zoenen, hij wil haar nooit meer zoenen. Nooit meer. Twee woorden als een bezwering. Het kortste gebed van de wereld. Het gebed van Jörgen Hofmeester. Nooit meer.

Weer gaat de voordeurbel. 'Dit is een blamage,' zegt hij. 'Jij bent een blamage, zoals je er nu uitziet. En je bent geen bloem van de eeuwige jeugd. Het spijt me.'

Ze wil nog een keer haar mond op de zijne drukken, maar hij wijkt achteruit. Het trillen van het dienblad wordt erger.

'Dan pas ik toch bij je,' zegt ze. 'Als ik een blamage ben, dan zijn we net een eeneiige tweeling. Dan zijn we voor elkaar geschapen.' Ze lacht. Ze lacht alsof er nooit iets tussen hen is voorgevallen. Goedmoedig. Om het verbond dat niet meer bestaat te benadrukken, zo lacht ze.

Vervolgens gaat ze de woonkamer binnen en Hofmeester hoort hoe de gesprekken verstommen. Hij blijft in de gang staan, hij zou willen schreeuwen, zoals mensen doen die vastzitten in een lift, maar er komt geen ander geluid uit zijn mond dan wat zware ademhaling.

Hij loopt naar de keuken, zet het dienblad op het aanrecht en schenkt een glas witte wijn voor zichzelf in. 'De bloem van de eeuwige jeugd,' mompelt hij. Er dringen zich meer herinneringen aan hem op, ook aangename. In het moeras van zijn geheugen zitten ook mooie herinneringen verstopt. Als je je het geluk kunt herinneren, dan heeft het bestaan.

Een collega zei een keer tegen hem: 'Je kunt niet leven op herinneringen.' Waarom hij dat zei weet Hofmeester niet meer. Waarover de discussie ging is hem ontschoten. Hij weet alleen nog dat de collega tegen hem zei: 'Je kunt niet met een mes in je verleden blijven wroeten alsof het een tuin is die je

moet omspitten, Jörgen, want op een dag ga je met dat mes in jezelf wroeten.'

Niet lang daarna kreeg die collega een herseninfarct.

Je bent een slaaf van je herinneringen. Zo is het nu eenmaal, vindt Hofmeester. Sommige mensen herinneren zich dingen die nooit gebeurd zijn. Ook dat komt voor. Zij zijn slaven van de fictie. Postbodes van hun eigen mythe.

Hij drinkt zijn glas leeg, zonder veel meer te proeven dan de koude, ietwat zure smaak van de wijn. Pas als de voordeurbel voor de derde keer gaat, schiet het hem te binnen dat er iemand voor de deur staat.

Hij rent erheen, boos op zichzelf, boos op zijn echtgenote, boos op de persoon die uitgerekend nu voor de deur moet staan. Hofmeester streeft – hij kan er niets aan doen – naar perfectie. Dit is het feest dat perfect moet zijn, dat moet bewijzen dat de geruchten die over hem de ronde doen niet waar zijn. Hoe goed het hem gelukt is, dat wil hij zeggen, dat wil hij overbrengen, hoe goed het leven hem gelukt is, hoe goed de kinderen gelukt zijn.

Dat is de verborgen boodschap van de kir, dat is wat de sashimi moet vertellen, achter de caipirinha zit een verhaal: het verhaal van Tirza's vader, het verhaal met de goede afloop. Hij moest zijn jongste dochter alleen opvoeden, maar het kwam goed. Ja, laat zijn boodschap in godsnaam voor één avond een blijde boodschap zijn.

Een meisje staat voor de deur. Een van Tirza's vele vriendinnen, eentje die hij nog niet eerder heeft gezien.

'Ha,' zegt het meisje.

'Ha,' zegt Hofmeester, terwijl hij even denkt aan de echtgenote die een blamage is geworden en hij zich afvraagt wat er zich nu precies in de woonkamer afspeelt. Zoals hij zich na haar vertrek afvroeg, 's avonds als Tirza boven huiswerk zat te maken of telefoneerde met vriendinnen: waar is ze nu? Wat doet ze? In wiens armen ligt ze? Wat heeft ze aan? Heeft ze spijt? De stilte dwong hem soms de tv aan te zetten. Er was niemand meer om ruzie mee te maken. Hij was zijn eigen vijand geworden. Als hij zich wilde ergeren, moest hij naar een talkshow kijken. Schreeuwen deed hij tegen de tv. Tot hij medelijden kreeg met de tv en er zwijgend tegenover ging zitten.

'Bent u de vader van Tirza?'

Hij knikt, bijna opgetogen omdat hij even afgeleid wordt van wat

natuurlijk onnodige zorgen zijn. Ze zijn niet meer bij elkaar, ze hebben geen relatie. Als zijn echtgenote voor gek wil lopen, is dat haar zaak.

‘Ik ben Ester,’ zegt ze, ‘zonder h.’

‘Ester zonder h,’ herhaalt hij. ‘Ik ben Jörgen met een umlaut op de o.’ Hij vermoedt dat zijn snedige antwoord grappig is en dit vermoeden, versterkt door de witte wijn, brengt een kortstondig moment van euforie teweeg. Even is Hofmeester bevrijd, een paar seconden schrijdt hij als overwinnaar door zijn eigen gang.

Bij de garderobe blijft hij staan om iets aan te nemen, een jackje, een cadeau, een tas, maar er is niets om aan te nemen. Ester zonder h draagt een smoezelige spijkerbroek en op de rug van haar hand zijn twee telefoonnummers geschreven, ziet hij. Aan haar voeten zitten teenslippers. Ze is zonder cadeau gekomen. Ze is, zou je bijna moeten zeggen, zonder kleren gekomen. Hofmeester houdt niet van mensen die weigeren moeite te doen om geaccepteerd te worden.

‘Kan ik je een glas kir aanbieden?’ vraagt hij.

De vraag waarmee hij vrijwel alle gasten heeft begroet. Een vraag die staat als een huis. Daarna, is zijn ervaring, verloopt de conversatie zonder al te veel problemen.

‘Wat?’

‘Een glas kir. Kan ik je dat aanbieden?’

Ze schudt haar hoofd. ‘Is er tomatensap?’

‘Ja, natuurlijk. Er is ook tomatensap.’

‘Zonder ijs.’

‘Zonder ijs,’ herhaalt Hofmeester alsof hij zijn leven lang niets anders heeft gedaan dan dit: bestellingen opnemen, jassen ophangen, mensen van wie hijzelf amper de naam heeft kunnen verstaan aan anderen voorstellen.

‘En zou ik van het toilet gebruik mogen maken?’

Hij gaat haar voor. Het toilet bevindt zich naast de keuken. Hij opent de deur, doet het licht aan en controleert snel of de wc er nog fatsoenlijk uitziet. Het valt mee. Voor een feest.

In de koelkast zoekt hij de tomatensap. Hij heeft drie pakken gekocht. Maar waar zijn die? Uit de woonkamer komt de stem van zijn echtgenote

boven de muziek uit. Ze praat alsof ze op het toneel in de schouwburg staat en ze ook de achterste rijen moet zien te bereiken.

Hij heeft ze gekocht, gisteren, hij weet het zeker, drie pakken.

Nog een keer opent hij de koelkast, ergens in de koelkast moet de tomatensap zijn. Hij hurkt, hij knielt, misschien in de groentela? Hij verschuift een paar pakken sinaasappelsap en gooit daarbij een pak melk op de grond.

Hofmeester zit nu geknield in de melk, voor zijn open koelkast, en hij staart naar een schotel sushi die hij eerder op de dag met veel liefde heeft bereid.

Ik moet niet mijn verstand verliezen, denkt hij. Dit is niet het moment.

Snel staat hij op en sluit de deur van de koelkast. Hij schenkt een glas wijn in en zegt zachtjes: 'Dit is een mooie avond. Dit is Tirza's avond.'

Dan pakt hij een rol keukenpapier en veegt de melk zorgvuldig op.

Met de natte proppen keukenpapier in zijn hand blijft hij zeker een halve minuut bewegingloos staan. Hij hoort hoe het toilet wordt doorgetrokken. Zachtjes knijpt hij in het keukenpapier. Als een charmante gastheer wenst hij te worden herinnerd. Dat moet een haalbare ambitie zijn.

Dit besef dwingt hem weer tot actie. Hij gooit het keukenpapier weg en heeft het gevoel geluk te hebben gehad. Aan een gevaar te zijn ontkomen. Op zijn knieën zijn nog twee vochtige plekken te zien, maar wie zal naar zijn knieën kijken op een feest als dit?

Hij strijkt zijn haren glad, pakt het dienblad met daarop de biertjes, rode wijn en een wodka-ijs en wandelt naar de woonkamer, om zijn mond de glimlach waarop hij decennia heeft gestudeerd. De glimlach van de vertaalde fictie.

'Kun je niet zien dat ik haar moeder ben?' hoort hij de echtgenote zeggen. Ze staat bij een groepje van Tirza's klasgenoten. De kinderen, voor zover het nog kinderen genoemd mogen worden, staan om haar heen als om een grote vis die ze met moeite aan wal hebben getrokken.

Hofmeester neemt nieuwe bestellingen op en hij draait de muziek iets harder om te voorkomen dat al te veel mensen ongewild meeluisteren naar de woorden van de echtgenote. Ondanks de hardere muziek hoort hij de echtgenote luid en duidelijk zeggen: 'Ik was op reis, Tirza heeft een

uitstekende tijd gehad met mijn man. Ze is een zelfstandig kind, altijd al geweest. Ze had niemand nodig.'

Met het lege dienblad gaat Hofmeester terug naar de keuken. Hij maakt twee nieuwe sushirollen, een met zalm, een met tonijn, drinkt een glas witte wijn en belt daarna Tirza op haar mobiele telefoon, maar ze neemt niet op. Langzaam begint hij zenuwachtig te worden. Een vader is iemand die zich altijd zorgen moet maken. Vooral als de moeder het weigert te doen.

Hij hoort haar stem. 'Hoi, dit is Tirza. Ik ben er even niet. Maar laat maar een leuk berichtje achter.'

Dat leuke berichtje heeft hij nooit begrepen. Soms kun je toch geen leuk bericht achterlaten? 'Is je telefoon er dan alleen voor leuke berichten?' had hij gevraagd.

'Ja papa,' had Tirza geantwoord. 'Mijn telefoon is er voor de leuke berichten. Als de berichten niet leuk zijn, moeten ze jou maar bellen.'

'Waar ben je?' spreekt hij in. 'Tirza, kom zo snel mogelijk naar huis. Je feest is allang begonnen. We wachten op je.'

Dan gaat hij op de kruk zitten. Hij drukt zijn handen tegen zijn slapen en blijft zo zitten tot hij de economieleraar de keuken ziet binnenwandelen.

De economieleraar is na een paar rondjes door de keuken tot stilstand gekomen, hij leunt tegen het aanrecht en staart Hofmeester een tikkeltje onbeschoft aan, zoals mensen dat op feesten doen. Ze gaan eens elders een kijkje nemen. In de woonkamer hebben ze een minuut of twee voor de boekenkast gestaan en vervolgens vragen ze zich af: hoe zou de keuken eruitzien? Keukens verklappen veel.

Hofmeester wil zich niet laten kennen, hij staart gewoon terug, zonder zich nog te kunnen verroeren. De vrolijkheid die de man uitstraalt komt Hofmeester vijandig voor. Andermans geluk is een bedreiging.

De man heeft een flesje bier in de hand, een linnen colbertje hangt losjes om zijn schouders. Hij had ook een student kunnen zijn, maar hij is een leraar en hij grijnst. De economieleraar is een man die altijd lijkt te grijnzen.

'Hoe gaat het, meneer Hofmeester?' vraagt hij.

Hofmeester staat op van de kruk. Hij voelt zich betrappt, alsof hij een gast is in zijn eigen huis, alsof hij in zijn eigen keuken dingen doet die beter niet gedaan kunnen worden. Zijn zwarte broek vertoont op de knieën nog wat

vlekken. Voor de rest zie je niets van de melk. Dat is het voordeel van zwart. Je ziet er weinig op. Maar hij voelt het nog wel, het vocht. Hij voelt het door alles heen. Een vochtige man is hij, een vochtige man op leeftijd. Ze mogen het niet zien, ze zullen het niet zien.

‘Uitstekend. Zeg maar Jörgen. Ik ben Jörgen. En jij? Vermaak je je een beetje?’

Hofmeester praat zacht en beschaafd, hij praat als iemand die zich inhoudt zonder dat het hem moeite kost.

Vermaak je je een beetje? Is dat een vraag die je aan een economieleraar stelt? Hij betwijfelt het, maar het is te laat om er nu nog iets aan te doen. Hij herinnert zich dat de economieleraar Hans heet. Was er niet een sprookjesfiguur die Hans heette?

Hofmeester voelt zich duizelig. Hij wil niet meer op de kruk gaan zitten. Hij concentreert zich op de schoenen van de economieleraar, zwarte schoenen met een gesp. Een sprookjesfiguur die Hans heette, hij komt er niet op. Vroeger las hij veel voor aan de kinderen, ook uit boeken die ze nog niet konden begrijpen. Om de liefde voor kunst en cultuur bij te brengen, moet je kinderen op hun tenen laten staan. Op haar tiende nam Tirza kennis van Don Quichot en zijn avonturen, op haar twaalfde werd mevrouw Bovary en haar overspel bij haar naar binnen gelepeld, en toen ze veertien was en eigenlijk niet meer wenste te worden voorgelezen, beklom Hofmeester toch nog de trap met een exemplaar van de Russische Bibliotheek onder zijn arm. ‘Ga weg,’ krijste ze als ze hem haar slaapkamer zag binnenkomen. ‘Ik wil die aantekeningen uit het ondergrondse niet, ik wil ze niet horen. Ga weg, papa. Ga weg, pap. Ga weg.’ Ze trappelde met haar benen, maar hij ging aan haar voeteneind zitten en streelde haar net zo lang tot ze gekalmeerd was. Dan deed hij het boek open en las haar een kwartiertje voor uit *Aantekeningen uit het ondergrondse*. Met de grote Russen kon je niet vroeg genoeg beginnen. Als je als puber het nihilisme doorzag, hoefde je er later niet meer doorheen.

‘Het is een mooi feest,’ zegt Hans. De man kijkt om zich heen, hij maakt geen aanstalten om weg te gaan. De keuken vindt hij een goede plek, knus en comfortabel. Leunend tegen het aanrecht glijden de uren weg. Weer een avond voorbij.

Het weekend in de huizen van de mensen, ’s ochtends het geluid van de citruspers, ’s avonds tv, een keer in het kwartaal een feest. Samen boodschappen doen. Samen een cd’tje kopen. Samen een cryptogram

oplossen. Zo zal de economieleraar wel leven.

Het komt Hofmeester bekend voor, het gezinsleven, en toch ook weer niet. Hij strijkt zijn haren plat en biedt de economieleraar sushi aan, terwijl hij zich het leven van de man voorstelt: geordend en gelukkig.

Vroeger, toen de stilte in dit huis net zijn intrede had gedaan, betreurde hij het weleens dat hij geen piano kon spelen. Dan had hij 's avonds en op zondagmiddag achter zijn piano kunnen gaan zitten met drie of vier liefhebbers om zich heen, zoals andere mensen in het café gaan zitten met een stel vrienden.

Hij had geen talent voor vriendschap, zoals anderen geen talent hebben voor tekenen of vreemde talen. Juist daarom had hij graag een muziekinstrument willen spelen. In plaats van met hen te praten, had hij muziek voor de mensen willen maken. Je praat om gedachten over te brengen. Hofmeester heeft voornamelijk gedachten die niet overgebracht moeten worden, die geheim zijn en geheim moeten blijven, in het belang van beide partijen.

Tirza speelde vroeger cello. Ze was zeer getalenteerd, maar ze had de cello terzijde gelegd. Alleen soms, na het vertrek van de echtgenote, als de stilte hem 's avonds gek dreigde te maken, als hij het niet meer uithield, hoezeer hij ook zijn best had gedaan – twintig rondjes lopen door de tuin, zichzelf hardop voorlezen uit Dostojevski's *Dagboek van een schrijver* – dan beklom hij de trap en klopte bij Tirza aan.

'Ben je al klaar met je huiswerk?' vroeg hij dan. Wanneer ze 'ja' zei, stelde hij voor: 'Wil je naar beneden komen om op de cello te spelen?' Maar dat zei hij alleen als ze klaar was met haar huiswerk. School ging voor alles, school ging nog boven de cello.

'Een bijzonder meisje, uw dochter. Gevoelig, begaafd, snel.' De economieleraar staat daar peinzend met het bier in zijn hand, alsof het hem spijt. Het afscheid, het feit dat Tirza geslaagd is, zijn eigen carrière. De man veegt zijn mond af. 'Van sushi moet je niet te veel eten,' zegt hij.

Hofmeester knikt. Hij opent zijn mond. Hij heeft het besluit genomen iets te zeggen. Nu moet het gebeuren. Hij gaat spreken.

'Heel gevoelig is ze,' zegt hij. 'En zeer begaafd, dat was ze al als kleuter. Toen ze nog geen anderhalf was begreep ze alles. Alles begreep ze.'

'Mooi is ze ook.'

‘Mooi is ze ook,’ beaamt Hofmeester.

‘Volwassen.’

Hofmeester knikt voor de zoveelste keer.

‘Ze gaat een wereldreis maken, hoorde ik?’

‘Geen wereldreis. Ze gaat een tijdje reizen. Afrika. Botswana, Zuid-Afrika, Namibië. Misschien Zaïre. Ze is altijd geïnteresseerd geweest in dat continent. Wil je nog een biertje?’ Hofmeester leunt nu zelf ook tegen het aanrecht. Uit de woonkamer dringen vaag stemmen door tot de keuken. Onverstaanbare stemmen. Wat de echtgenote ook allemaal zegt, Hofmeester hoeft het niet te horen. Hij ontspant zich en moet aan Schiphol denken, de vertrekhal waar hij vijf dagen per week doorheen wandelt. Zoals een vliegtuig gebouwd is om te vliegen, zo is hij gebouwd voor de eenzaamheid. Alleen af en toe raakt hij de ander aan, als een vliegtuig de grond. Om vervolgens snel, met sputterende motor, weer op te stijgen. Een vliegtuig dat te lang aan de grond blijft, komt niet meer los. Elke dag een noodlanding. Elk uur een noodlanding. Zijn leven één grote noodlanding.

‘Ja, lekker,’ zegt de economieleraar. Hij zet zijn lege flesje in de gootsteen.

‘Een glas?’

De man schudt zijn hoofd. ‘Zorg er wel voor dat ze haar eigen naalden meeneemt als ze naar Botswana en Zaïre gaat.’ Hij neemt een bierflesje van Hofmeester aan en zet het meteen aan zijn mond.

Hofmeester kijkt. Weer voelt hij zich duizelig worden.

‘Haar eigen naalden?’

‘Haar eigen injectienaalden. Als je naar Afrika gaat, moet je injectienaalden meenemen. Je weet nooit wanneer je in het ziekenhuis terechtkomt.’

De vader van Tirza kan zich voorstellen dat leerlingen stiekem of minder stiekem op de economieleraar verliefd zijn geworden. Hij straalt datgene uit waaraan iedereen behoefte heeft. Vertrouwen, niet alleen in de toekomst, in alles. In het leven zelf. In de goedheid van alles wat leeft. Een intens vertrouwen straalt hij uit.

‘Ben jij er dan geweest?’

‘Afrika?’ vraagt de man. ‘Nooit. Ja, Egypte, Hurghada, de Canarische

eilanden. Maar kun je dat Afrika noemen? Ik ken mensen die in het echte Afrika zijn geweest en die hadden hun eigen injectienaalden bij zich. Als je naar Kaapstad gaat, heb je geen injectienaalden nodig, maar is Kaapstad nog wel Afrika?’

Er valt een stilte. Met Kaapstad lijkt het gesprek beëindigd te zijn.

‘Mag ik je wat vragen?’ Hofmeester laat het aanrecht los. Hij vouwt zijn armen over elkaar. ‘Een rare vraag misschien.’

‘Tuurlijk,’ zegt de man. ‘Tuurlijk mag je wat vragen. Ook rare vragen. Ik ben veel gewend.’ Hij lacht en neemt een grote slok bier.

Weer voelt Hofmeester de duizeligheid. Nu erger. De duizeligheid is het symptoom van een ongewenste gedachte. Gedachten die er niet hadden moeten zijn, maar die zich niet laten verdrijven, dat is de hel.

‘Wat is een *hedge fund* precies?’

Net had de economieleraar nog joviaal en uitnodigend gelachen. Alles mag men hem vragen. Daarvoor is hij er. Om antwoorden te geven, ook op de onbeantwoorbare vragen. Maar dit had hij kennelijk niet verwacht.

‘Een hedge fund?’

‘Een hedge fund,’ herhaalt Hofmeester. Had hij gevraagd: ‘Hoe zit het eigenlijk met het seksleven van de krokodil?’, dan had de stilte niet bedrukkender kunnen zijn.

‘Ja, hoe moet ik dat uitleggen?’ zegt de economieleraar na een paar seconden. ‘Het is een soort van beleggingsfonds. Een beleggingsfonds dat ook winst maakt of kan maken als de markten niet stijgen. De hedge funds zijn meestal niet openbaar genoteerd.’ Hij wil nog iets zeggen, maar hij weet kennelijk niet wat. Hij glimlacht, voor het eerst nu ook zelf een tikkeltje hulpeloos. Verdwaald in een conversatie die hij nooit had willen voeren op zijn vrije avond.

Toen Hofmeester een jaar of vijf geleden naar het buitenland was afgereisd met in zijn aktetas zeven maanden aan huur, had de adviseuse bij de bank met hem gesproken over hedge funds. Nee, hij had met haar over hedge funds gesproken. Hedge funds waren het helemaal.

Hij had erover gelezen, hij had erover gehoord. Het hedge fund zoemde rond als een groot, maar bijzonder aantrekkelijk geheim.

De toelichting op het hedge fund was niet helemaal tot hem

doorgedrongen, maar je moest in dit soort gevallen vertrouwen op je intuïtie. Zijn intuïtie had hem nog nooit in de steek gelaten, althans niet als het om bankzaken ging.

‘Een investering in een hedge fund begint met een miljoen,’ zei de mevrouw van de bank.

Een miljoen, dat was zo ongeveer alles wat Hofmeester daar had staan. Hij had ijverig gespaard, o, hij had meer dan alleen de huur naar zijn rekening bij deze bank overgeheveld. Een erfenisje hier, de opbrengsten van een verkochte zeilboot daar, regelmatig ook zijn vakantietoeslag. Alles ging naar de beleggingsrekening om de dochters toegang te geven tot werelden die Hofmeester zelf nooit had betreden. ‘Weet u zeker dat u uw beleggingen niet een beetje wilt spreiden?’ vroeg de adviseuse nog. Een jonge vrouw met blond haar, in een strak, zwart pak. Weelderig haar. Ze was nieuw. Daarvoor had hij met een man gewerkt. Een man had hem van beleggingsadviezen voorzien. Een man met bruin haar. Althans wat er nog van over was. Overal kalende plekken. Hofmeester zag veel, en hoe meer hij zag, hoe minder hij durfde te zeggen. Hoe meer hij zag, des te meer gedachten in hem opborrelden die nooit met de wereld gedeeld mochten worden. Was hij blind geweest, dan zou hem dat om die reden van pas zijn gekomen.

‘Je moet vertrouwen hebben,’ zei Hofmeester. ‘Een beetje risico hoort erbij.’ De gedachte aan de financiële onafhankelijkheid die steeds naderbij kwam, en die ervoor zou zorgen dat zijn kinderen niet gekoeioneerd zouden worden, alsmede het strakke, zwarte pak van de adviseuse stemden Hofmeester hoopvol. Op het overmoedige af. O, er was hoop, je moest alleen je ogen ervoor openhouden. De resultaten die het hedge fund in het verleden had geboekt waren spectaculair. Het kon niet anders worden gezegd. Dat was tot hem doorgedrongen. Spectaculair. Een woord dat stond als een huis. Een woord dat hem vaag herinnerde aan seks, verboden seks in een lift of een wc.

‘Ik moet u waarschuwen, de kosten zijn hoog.’

‘Maar de resultaten zijn spectaculair.’

‘De resultaten zijn spectaculair,’ beaamde de vrouw van de bank. Ze sprak het woord ‘spectaculair’ uit alsof het ging om een zeldzame delicatessen. ‘En het is een bijzonder populair hedge fund.’

Ze keek hem, vond hij, stralend aan.

‘Ik wil het,’ zei Hofmeester met droge mond, ‘ik wil dat hedge fund.’

En hij staaarde naar haar alsof zij het hedge fund was. Zoals ze daar voor hem zat als een mannequin was er één moment geen twijfel mogelijk: de juffrouw van de bank was een hedge fund van mensenvlees.

‘Zullen we het dan maar doen?’ vroeg ze alsof ze toch nog aarzelde, maar het was, zoveel was duidelijk, een pro forma-vraag. ‘Alles?’

‘Alles,’ zei Hofmeester.

De naam van het fonds waarin hij nu zijn vermogen ging steken was exotisch en toch betrouwbaar, alsof het er altijd al was geweest, al decennialang een geheim leven had geleid. En dit bekoorlijke ding openbaarde zich nu pas aan hem, als een god die hem toch nog onverwacht had uitverkoren om hem in te lichten over zijn bestaan.

Ze schreef iets op een papier dat Hofmeester joviaal, bijna grootmoedig met zijn eigen vulpen ondertekende en toen vroeg ze: ‘Nog wat koffie?’

‘Graag.’

‘Wat koekjes erbij?’

‘Lekker,’ zei Hofmeester.

Toen de koekjes arriveerden pakte Hofmeester er een van het schaaltje, met zo veel enthousiasme dat het in zijn handen verkruimelde. Hij keek naar de kruimels, hij keek naar de juffrouw.

Maar de juffrouw van de bank zag het niet, en hij bleef wie hij was, de man die de huur kwam brengen. Niet voor hem, voor zijn dochters. Voor hun toekomst. Voor een betere toekomst. Het betaalbare geluk.

In maart het jaar daarop was hij weer naar de bank gegaan, met de huur van de afgelopen maanden. Met het hedge fund ging het uitstekend. Spectaculair, dat was het woord. Ja, de financiële onafhankelijkheid was nu echt binnen handbereik.

Eén jaar later, eind maart, reisde hij weer naar de bank. Alles was hetzelfde, alles ging zoals altijd, dezelfde treinreis, hetzelfde kantoortje, dezelfde computer, dezelfde adviseuse, al droeg ze nu geen strak, zwart pak, maar een grijze rok met een wit bloesje. Alles was er, inclusief haar blonde, weelderige haar, en ook de koffiejuuffrouw en de koekjes, ze waren er allemaal. Alleen het hedge fund was er niet meer. Dat was in rook opgegaan. Verdwenen. Weg.

‘Hoe kan dat?’ vroeg Hofmeester.

Er volgde een lang en technisch verhaal dat hij niet begreep omdat hij niet goed kon luisteren. Hij kon zich niet concentreren. Aan de vochtige palm van zijn hand kleefden talloze kruimels van een zandkoekje.

Hij kon alleen maar denken: ik ben verslagen. Maar hij wist niet wie of wat hem had verslagen. Niet de juffrouw aan de andere kant van de tafel, met haar rode lippen en haar witte blouse. Een vrouw die hij graag een keer had willen kussen, maar de lust had hij onder controle. Zijn lust was een gedresseerd schaap dat kunstjes vertoonde voor een klein, maar trouw publiek. Niet de huurders, die hadden netjes betaald, niet de bank, die kon er ook niets aan doen, zoveel begreep hij uit de woorden van de vriendelijk glimlachende mevrouw. Ze vond het echt spijtig, en bijna geloofde hij haar ook nog. Ze was net zo treurig als hij en telkens weer viel het woord 'wereldeconomie'. Dat klonk als wereldjodendom, maar dan onschuldiger en daarom gruwelijker.

Hij, Jörgen Hofmeester, die de belasting en de huurders te slim af was geweest, die gespaard had om zijn dochters een mate van financiële onafhankelijkheid te bezorgen waarop vele anderen alleen maar jaloers konden zijn, hij die gewerkt had omdat hij leefde in de overtuiging dat alleen het werk een medicijn was tegen verdriet en ellende, hij was verslagen door de wereldeconomie. Daarop kwam het neer. De wereldeconomie had hem op de knieën gedwongen. In de wereldeconomie had hij de vijand gevonden die te sterk voor hem was, te sterk voor het roofdier. Eindelijk een echte vijand. Maar het was een vijand zonder gezicht en zonder naam. Eentje bij wie je geen verhaal kon halen. De wereldeconomie was een vijand die de stilte niet zou doorbreken. Hij zou niet warm worden van deze vijand. Hij kon de wereldeconomie nooit omhelzen om haar zachtjes dood te bijten. De wereldeconomie had geen gezicht.

'We hebben een moeilijke tijd gehad,' zei de juffrouw met haar treurige gezicht, en toch zag hij dat ze niet echt treurig was, eerder blij en gelukkig. 'Eerst de internetbubbel, toen de elfde september. Er zijn rake klappen gevallen, en sommige spelers op de markt hebben zich van die klappen niet kunnen herstellen.'

'De elfde september, wat heeft die ermee te maken?'

Hij herinnerde zich die dag als de dag dat de muur viel. Hoe hij tegen zijn dochter zei: 'Onthoud dit goed, dit is geschiedenis.' En zo had hij er ook naar gekeken. Als naar geschiedenis.

'Ach,' zei ze, 'meneer Hofmeester, alles heeft tegenwoordig met alles te

maken. U weet wat ze zeggen: als ze in het ene werelddeel hoesten, raakt het andere werelddeel verkouden. Maar hoe gaat het met uw dochters? U had toch twee dochters?’

De geschiedenis dreigde nu persoonlijk te worden. De anonieme wereldeconomie kreeg een gezicht, een lichaam, een naam. Mohammed Atta, die had Hofmeester zijn geld afgenomen, de financiële onafhankelijkheid, de vrijheid voor zijn kinderen die zo nabij was, zo vreselijk nabij. Mohammed Atta zat hierachter, Atta had Hofmeesters hedge fund onthoofd.

‘Wat vroeg u?’

‘Hoe het met uw dochters gaat?’

‘Uitstekend,’ zei hij. ‘Waarom hebt u me niet even gebeld?’

‘We konden u niet bereiken.’

Langzaam naderde het eind van het gesprek. Er stond nog een restant op zijn rekening, iets van twee maanden huur, en hij stortte de acht maanden huur die hij bij zich had.

De dame van de bank vroeg nog: ‘Wilt u het beleggen?’ Maar hij zei: ‘Laat het maar op een spaarrekening staan.’

Ze gaven elkaar een hand. ‘Tot over een jaar dan maar weer,’ zei ze.

Toen stond hij buiten. Lente. Zon. Mensen die voor het eerst zonder jas op straat liepen. De blijheid waarmee dat gepaard ging.

Dus zo eindigt de financiële onafhankelijkheid, dacht hij. Zoals alles eindigt. In een uurtje is het gedaan. Je krijgt nog een extra koekje. Een meewarige blik. Het medeleven dat in tien minuten dient te worden afgehandeld, want de loonkosten zijn hoog.

Hij liep door een winkelstraat, bekeek de gezichten van de andere mensen en vroeg zich af of ook zij door de wereldeconomie waren verslagen. Of door Mohammed Atta. Of door allebei tegelijk. Konden ze elkaar herkennen, de verslagenen? Of bleven ze voor altijd anoniem? De winnaars en de verliezers broederlijk naast elkaar, samen kuierend door een dure winkelstraat. Voor altijd aan het flaneren. Niemand wist waar het kaf zich van het koren scheidde.

Voor een schoenwinkel bleef hij staan. Hij bestudeerde de herenschoenen. Er was veel bruin bij, deze lente. Hij hield niet van bruine schoenen. Ook niet van bruine pakken.

Hij vroeg zich af waarom hij nu niets meer had. Waarom alles van hem was afgenomen. Een goede reden kon hij niet bedenken. Welk doel werd hiermee gediend? Welk spel werd er eigenlijk gespeeld? En wie speelde met hem?

Toen ging hij de winkel binnen, hij paste een paar zwarte laarzen, maar tijdens het passen drong het tot hem door dat hij zich dit niet meer kon permitteren. Dat hij zich vanaf nu nog maar weinig kon permitteren. Even, een fractie van een seconde, had hij de aanvechting de schoenverkoopster te ontkleden en ter plekke bij haar naar binnen te dringen, al was het maar omdat de beheersing hem niets meer te bieden had. Lust is de hoogste vorm van onverschilligheid. Hij keek haar aan. 'Zal ik u nog wat andere laarzen laten zien?' vroeg ze. 'Of misschien wat lage schoenen? Dat is ook lekker als het straks zomer wordt.'

Wie een misdaad begaat, is nooit meer alleen. Waar hij ook gaat, de misdaad gaat met hem mee. Maar hij durfde niet, de bewaker bij de deur had hem in de gaten, en hij vluchtte de winkel uit. Zo gehaast was hij dat hij zijn aktetas in de schoenwinkel liet liggen. De verkoopster kwam hem achterna.

Hij keek in de tas. Behalve twee manuscripten, vier potloden en een banaan zaten er folders in over hedge funds en andersoortige beleggingsfondsen. Kleurige folders, gedrukt op glanzend papier, hij wist wat drukwerk kostte. In de drukke winkelstraat bladerde hij door de folders, met de aktetas onder zijn arm. Mensen botsten tegen hem op. Hij stond in de weg, maar bleef staan. Hij zag de grafieken, de cijfers, de taal waarin de toekomst werd beschreven, een rooskleurige, zorgeloze toekomst.

Toen stopte hij alles weer terug. Verslagen zijn was niet langer een angstdroom, een visioen voor warme zomeravonden. Het was er. De nederlaag had zich zonder aankondiging aangediend.

Hoe leef je nadat je verslagen bent? Kijk je de mensen aan, of juist niet? Misschien is het beter naar de grond te kijken, in de hoop dat ze jou niet zien zolang jij hen niet ziet.

In een McDonald's kocht hij een vanille-ijsje, dat hij zittend op een stoep opat, naast een groepje jongeren. Een paar seconden keken ze hem aan, verwonderd en lacherig, met hun rugzakken vol schoolboeken naast zich, toen besloten ze hem te negeren. De oude man met zijn ijsje. Ze lieten hem met rust. Ze lieten hem gaan.

Hij had Tirza nog. Niet alles was hem afgenomen. Ze hadden hem iets

gelaten. Tirza. Ze hadden hem het mooiste gelaten, het beste, het liefste. Ze hadden hem de zonnekoningin gelaten.

Daarna stond hij op en hoewel hij nog altijd verslagen was, wandelde hij naar het station zonder daarbij uitsluitend naar de grond te kijken. Want Tirza was er nog, ergens wachtte ze op hem, in een andere wereld waar geen hedge funds bestonden, in een ander land, in een ander bestaan.

Maar in de trein terug naar huis kon de gedachte aan de zonnekoningin niet verhinderen dat hij zich schaamde omdat hij door de wereldeconomie was verslagen. Een vreselijke schaamte maakte zich van hem meester, allesomvattend was zij en ze mondde uit in één enkele gedachte: ik kan de mensen niet meer onder ogen komen.

Zo werd hij een man die naar de grond keek als hij over straat wandelde, een man die naar zijn schoenen staarde als hij met een karretje door de supermarkt slenterde, een man die de blikken van anderen vermeed alsof hij bang was dat zijn geschiedenis aan zijn gezicht was af te lezen. De geschiedenis als een schurftige wond. Een merkteken.

Thuis verstopte hij de folders over de hedge funds onder in een la. Het voelde alsof hij niet alleen die folders, maar zijn hele leven daar begroef.

‘Ze zijn erg populair,’ zegt de economieleraar. ‘Je moet ermee uitkijken, dat wel. Kijk, elke dag moeten de pensioenfondsen hun geld ergens in beleggen. En als de markt stagneert, dan wordt er naar alternatieven gezocht. Zo is het hedge fund ontstaan. Maar eigenlijk is het alweer over zijn hoogtepunt heen. Waarom wilt u dit weten, als ik vragen mag?’

Hofmeester pakt hem zachtjes bij zijn linnen colbertje, bijna terloops, alsof hij een vlekje heeft gezien dat hij, zoals een goede gastheer betaamt, wil wegborstelen.

Vanavond is het anders. Vanavond kijkt hij de mensen aan. Vanavond is alles vergeten. Vanavond is hij wie hij vroeger was, maar dan beter, een verbeterde versie van de oude Hofmeester, want dit is het feest van de zonnekoningin.

‘Je moet ermee uitkijken hè,’ zegt Hofmeester. ‘Als met een wapen dat geladen is.’

‘Zo had ik het nog niet bekeken, maar zo kun je het bekijken.’

Een lach, een slokje bier. Nog een lach. De economieleraar is werkelijk charmant, op het ontwapenende af.

Hofmeester laat hem los, hij pakt de shaker van de geïmproviseerde bar en begint driftig te schudden. Tirza's vrienden moeten nu maar eens meer van zijn cocktails proberen. Op het feest van je jongste dochter dien je uitgelaten te zijn. Vrolijk. Vol goede moed. Hoopvol. Op het feest van je jongste dochter ben je zelf een beetje het feestvarken. Hij zet de shaker op het aanrecht en schenkt een half glaasje wijn in. Hij stoot zijn glas tegen het flesje bier van de economieleraar. 'Ze is iets heel speciaals,' zegt hij. 'Ze is...' Hij komt even niet meer uit zijn woorden.

De gedachte aan zijn dochter overweldigt hem, laat niets van hem over, reduceert hem tot een aanhangsel van die dochter. Een onbeduidend en overtollig aanhangsel.

'Tirza? Ja. Ik heb een speciale band met haar. Met meer leerlingen in haar klas, het is een speciale klas, maar vooral met Tirza. Zo vrolijk, zo open. En het is altijd maar weer afwachten wat er volgend jaar komt.'

De economieleraar doet een stapje in de richting van de deur. Hij heeft het wel weer gezien in de keuken. In sushi heeft hij toch geen trek. En op cocktails is hij ook niet bijzonder gesteld. Hij gaat terug naar de plek waar het echte feest plaatsvindt, het kloppend hart ervan, de woonkamer.

'Ze verdwijnen soms hè, hedge funds?' roept Hofmeester hem na. 'Ze houden op te bestaan. Alsof ze er nooit zijn geweest.' Hofmeesters stem is schor. Hij herinnert zich zijn opwindings na het gesprek bij de bank. Decennia aan huur en koerswinst verdwenen. Waar zijn geld is gebleven, dat zou hij willen weten. Hij hoeft het niet terug, ook met dat verlies heeft hij zich verzoend. Hij weet niet beter dan dat het er niet is, maar hij zou graag willen weten wie zijn geld nu heeft. Kapitaal wordt toch niet vernietigd? Het verdwijnt alleen uit de ene zak en belandt in een andere. Hij zou er een gezicht bij willen zien. Een foto van de man die zijn geld nu heeft, een foto van het huis waar al die opgespaarde huur van hem nu woont. Zoals hij ook altijd nieuwsgierig is geweest naar de jeugdliefde van de echtgenote. Een misschien wel ongezone nieuwsgierigheid naar degene die hem overwonnen heeft.

'Soms verdwijnen hedge funds,' zegt Hans terwijl hij al in de gang staat. 'Het is net de natuur.'

Dan loopt hij weg, zoals hij de keuken binnenkwam. Achteloos, het flesje

bier in zijn hand. Een geluksvogel. Hofmeester kijkt hem na.

Hij wast zijn gezicht, droogt zich af met keukenpapier, belt Tirza nog een keer, maar krijgt opnieuw haar voicemail, en gaat dan de woonkamer binnen om bestellingen op te nemen, praatjes te maken.

Tussen het maken van een paar cocktails door drinkt hij nog snel een glas wijn. Hij moet ook ontspannen, zoals Hans. Laat alles maar op hem afkomen. Hij kan het aan. Hij heeft de leeftijd bereikt waarop niets hem meer uit het evenwicht brengt.

Zo gaat hij terug naar het feest, hij vindt dat hij er stukken beter aan toe is dan eerder op de avond. De witte wijn maakt hem ontspannen, bijna lichtvoetig. Nog even en hij is frivool.

In de woonkamer wordt nu gedanst. De lichten boven de eettafel zijn uitgedraaid en er zijn wat stoelen opzijgeschoven.

Drie meisjes, een jongen en de echtgenote dansen.

De echtgenote danst met de jongen. Hij kent de jongen, hij is hier een paar keer over de vloer geweest, maar Hofmeester kan niet op zijn naam komen. Hij weet alleen dat het een naam is met één lettergreep. Soms heeft hij dat ook als hij leest: wat er staat dringt niet tot hem door, maar de lettergrepen ziet hij. Hij telt ze, één, twee, drie, vier. De lettergrepen springen voor zijn ogen op en neer, zoals de echtgenote nu voor zijn ogen met de jongen op en neer springt. Dansen heet dat. Vol overgave, niet onsierlijk, als je bedenkt dat haar lichaam geperst zit in een stuk textiel waarin het naar menselijke maatstaven nooit geperst had mogen worden.

Dansen kon ze altijd al, en ze deed het graag. Nog steeds doet ze het niet slecht. Pas als je foto's van haar ziet van een jaar of vijf, zes geleden, merk je hoe oud ze is geworden. Pas als je de foto's ziet, schrik je.

Meer nog dan naar de moeder van zijn kinderen, is dat waarnaar Hofmeester aan het kijken is: een vrouw, vlak voor het verwelken, die met een jongen van achttien danst alsof er van verwelken geen sprake kan zijn. Alsof haar jeugd altijd zal doorgaan.

En dat spijt hem. Hij betrapt zichzelf op spijt, de ergernis is vrijwel verdwenen, de irritatie is afgezwakt. Het is zoveel makkelijker in de vijand de sterkere te zien. En dan blijkt de vijand net zo zwak als jij, misschien nog zwakker. Ook al verslagen. Een verwelkte vijand is geen vijand meer.

Het verhaal, de mythe waar je al die jaren je identiteit omheen weefde, blijkt niet meer geldig. De moeder van mijn kinderen die ervandoor ging met haar jeugdliefde. De moeder van mijn kinderen die dacht dat ze schilderes was. Dat verhaal gaat niet meer op. Want die jeugdliefde is er niet meer. En de moeder van je kinderen is er plotseling weer wel. In licht absurdistische kledij, maar dat doet niets af aan het feit dat ze er weer is.

Dat is wat hij ziet als hij naar de dansvloer kijkt. Zijn eigen geschiedenis vermomd als zelfbedrog. De bloem van de eeuwige jeugd. Die bloem doet hem denken aan een hedge fund. Beloftes, glanzend papier, spectaculaire resultaten. Een droom van een hedge fund. Een droom van een vrouw. Het broze geluk binnen handbereik.

De echtgenote legt haar handen op de schouders van de jongen. God, hoe heet hij toch? Hij heeft hier gegeten, zelfs twee keer. Een beleefde jongen, een beetje stil, dat wel, verder was er weinig op hem aan te merken. Hij wilde zelfs helpen afruimen.

Hofmeester meent dat hij eventjes iets heeft gehad met Tirza, maar hij weet het niet zeker. Als het om liefde gaat, is ze tot een halfjaar geleden wispelturig geweest. Vanaf haar vijftiende wist ze al dat ze na haar eindexamen een jaar naar Afrika wilde, maar als het om jongens ging, veranderde ze wekelijks van mening. 'Ik heb gewoon goede vrienden,' zei ze, 'en sommigen van die vrienden zijn toevallig jongens, maar dat betekent niets. Betekende het maar iets.' En dan lachte ze alsof ze het een grote grap vond en Hofmeester lachte ook.

Drie jaar geleden, een paar weken nadat de echtgenote was verdwenen naar de woonboot, had Tirza bij het avondeten gevraagd: 'Papa, wanneer word ik ontmaagd?'

Hofmeester was bezig in zijn toetje te lepelen, panna cotta van de traiteur een paar straten verderop. Hij hoorde haar vraag, hield op met lepelen. Toen had hij op zijn horloge gekeken. 'Iedereen wordt ontmaagd,' zei hij. 'Vroeg of laat overkomt het iedereen, Tirza.'

'Bij mij in de klas zijn ze bijna allemaal ontmaagd. Wanneer word ik in godsnaam ontmaagd? Jij weet toch alles?'

'Niet alles. Weinig zelfs, eigenlijk.' Hij likte zijn lepel af en legde hem neer. De panna cotta smaakte hem niet meer.

'Maar je hebt toch over alles een mening? Over de raarste dingen heb je

een mening. Wat is jouw mening over het feit dat ik nog niet ontmaagd ben? Dat iedereen bij mij in de klas ontmaagd is, alleen de sukkel, de nerds en de puistenkoppen niet, maar verder iedereen, behalve ik. Wat heb jij daarop te zeggen?’

Ibi was er niet. Ibi was in die tijd al bezig te verdwijnen, bezig op te lossen, bezig zich te distantiëren van de wereld waaruit ze was voortgekomen.

Hofmeester keek naar zijn bestek. Hij was alleen met zijn jongste dochter, hij zou alleen met haar blijven.

‘Dingen gebeuren met een reden, en als ze niet gebeuren heeft dat ook een reden. Dat je nog niet ontmaagd bent, komt omdat je de juiste nog niet bent tegengekomen.’

Ze zuchtte, Tirza, ze zei: ‘Pffff.’ En toen nog een keer: ‘Pffffff.’ Er lag nog een halve panna cotta op haar bord, ze sneed hem met haar lepel in drie stukken. ‘Dat is zo’n onzin, pap,’ zei ze. ‘Dat is zo passé. Het gaat er niet om dat je ontmaagd wordt door de juiste. Het gaat erom dat het gebeurt. Dat is het belangrijkste. Dat is het enige wat telt. Ik wil dat je me helpt. Ik wil dat jij zegt wie me moet gaan ontmaagden.’

Hofmeester drukte zijn handen tegen zijn wangen alsof hij opeens ernstige kiespijn had gekregen.

Hij keek naar Tirza, zijn hoogbegaafde jongste dochter die niet door zomaar iemand mocht worden ontmaagd. Vroeger had ze veel gezwommen. Ze had meegedaan aan wedstrijden. Drie keer per week bracht hij haar na zijn werk op de fiets naar het Zuiderbad. Hij was bijna net zo fanatiek als zij. Nee, hij was fanatieker. Zijn dochters moesten doen wat hij niet had gedaan, wat hij verzuimd had te doen, wat hij door omstandigheden had nagelaten te doen: uitblinken. Want één ding konden ze Hofmeester niet verwijten, ze konden niet zeggen dat hij niet had ingezien dat er op deze wereld alleen plaats was voor uitblinkers. De rest werd afgemaakt, of gewoon terzijde geschoven, verveeld in een hoek geworpen. En zelfs de uitblinkers ontkwamen niet altijd aan dat lot.

Tot Tirza ziek werd. Toen was het afgelopen met het zwemmen.

‘Ik noem de namen van alle geschikte jongens, en op een gegeven moment zeg jij: “Stop.” Oké, zullen we het zo doen? Ik kan namelijk niet kiezen. Ik weet het gewoon niet.’

Ze was opgestaan van haar stoel, ze stond nu achter hem, ze had haar

armen om hem heen geslagen.

En hij zat daar, starend naar zijn panna cotta, luisterend naar haar stem, zijn handen tegen zijn wangen gedrukt, en even bedacht hij dat de echtgenote nu misschien wel zou bellen, juist op dit moment, om te vertellen waar ze al die weken was geweest.

‘Jij moet me helpen,’ zei Tirza. ‘Vaders zijn er toch om hun dochters te helpen, daarvoor zijn vaders toch gemaakt? Nou, help me dan, pap.’

‘Tirza,’ zei hij, ‘doe niet zo raar. Doe alsjeblieft niet zo raar. Houd op met die onzin. Eet je panna cotta op.’

Ze drukte zich steviger tegen zijn stoel aan.

‘Ik ga nu de namen opnoemen van de jongens, met een korte beschrijving. Ben je klaar? David, bruin, glad haar, ongeveer een meter vierenzeventig.’

‘Nee,’ schreeuwde Hofmeester. ‘Nee, Tirza. Ga zitten. Houd hiermee op. Ga zitten.’ Hij sloeg met zijn hand op tafel.

Ze liet hem los, ging weer naar haar eigen stoel.

Daar bleef ze even staan, en staand nam ze een hapje van haar panna cotta.

‘Niet verdrietig zijn,’ zei ze. ‘Niet verdrietig zijn, papa. Ik wil gewoon zo verschrikkelijk graag ontmaagd worden. Ik ben toch niet lelijk? Waarom gebeurt het dan niet?’

Hij wurgde ook nog een hap van het dessert naar binnen. Ze ging zitten. Hij veegde zijn handen af, hoewel er niets aan kleefde, en hij drukte ze weer tegen zijn wangen.

‘Je bent heel mooi, Tirza,’ zei hij. ‘Vreselijk mooi, daar heeft het niets mee te maken. Maar jongens zijn verlegen, pas later worden ze minder verlegen, en zelfs dan niet altijd. Je moet de jongens op hun gemak stellen.’

‘Hoe dan?’

Hij drukte zijn handen tegen zijn ogen, hij herinnerde zich hoe hij haar naar de kliniek in Duitsland had gereden, en voor het eerst van zijn leven begon hij te bidden. Niet met woorden, een zingen was het, een gezoem. Inwendig zoemde hij als een groot insect.

‘Maar hoe dan?’ vroeg ze nog een keer. ‘Hoe moet ik jongens op hun gemak stellen? Ze doen zo raar.’

Hij drukte zijn handen steviger tegen zijn ogen. Het gezoem hield op. ‘Je moet niet vergeten,’ zei hij zacht, ‘dat ze een beetje bang voor je zijn. Ze zijn voor alles bang, maar het allerbangst zijn ze voor jou. Daarom moet je de jongen die je hebt uitgekozen meenemen naar een plek waar niemand jullie kan zien, een geheime plek moet het zijn. En daar moet je hem zachtjes aanraken. Eerst zal hij schrikken. Maar jij moet niet schrikken. Wat er ook gebeurt, je moet nooit schrikken. Je moet hem gewoon nog een keer aanraken. En dan moet je zeggen: “Ik ben Tirza en ik heb je lief.”’

Voor zover mogelijk drukte hij zijn handen nog steviger tegen zijn ogen en hij hoopte maar dat zijn handen de tranen zouden opvangen, dat ze niet door zijn vingers heen zouden sijpelen, dat ze aan het zicht van de wereld zouden worden onttrokken door de handen waarmee hij zo graag in de tuin werkte.

‘En dan, als ik dat heb gezegd?’

‘Dan...’ Hij slikte. ‘Dan – heeft hij een T-shirt aan of een overhemd of een jas? De jongen die je hebt uitgekozen.’

‘Een overhemd.’

‘Dan,’ zei Hofmeester, ‘dan moet je zijn overhemd langzaam openmaken, eerst de bovenste knoopjes, en dan de onderste. Hij zal zich verweren, hij zal misschien zelfs weg willen lopen, maar je moet hem bij zijn arm pakken en zeggen: “Niet weglopen, want ik ben Tirza en ik heb je lief.”’

‘En dan? Vertel.’

Hofmeester kon bijna niet meer. Zijn hoofd zonk steeds verder weg. Zijn ogen voelden rood en opgezwollen, zijn handen nat en oud.

‘Dan...’ Hij haalde diep adem. En nog een keer. Zoals toen hij de trap op liep, op zoek naar Ibi die niet was teruggekomen van de huurder. Dezelfde sensatie van ademnood, van verstikking. ‘Dan moet je hem tegen je aandrukken en niet vergeten hoe bang hij is, dat hij banger voor jou is dan voor de dood, omdat je een vrouw bent, Tirza. En dan moet je hem voelen, je moet hem voelen, hoe hij is en hoe hij daar staat, je moet hem ruiken, je moet hem zoenen, je moet je tegen hem aandrukken, je moet hem vasthouden alsof hij zich zou willen ontworstelen, en dat wil hij ook, maar je moet hem blijven vasthouden. Want hij wil ook worden vastgehouden, hij wil zich ontworstelen en hij wil worden vastgehouden, maar jij moet sterker zijn, dat is de enige oplossing. En dan moet je zeggen: “Wie ben jij eigenlijk? Ik ben Tirza en ik

heb je lief, maar wie ben jij?’”

Op dat moment ontsnapte een kreet aan Hofmeesters mond, een kreet als een misthoorn. Kort maar hard, eentje die mijlenver gehoord had kunnen worden.

Tirza was opgestaan. Hofmeester, geschrokken van zijn eigen kreet, stond ook op.

‘Wat is er, papa?’ vroeg ze. ‘Wat is er?’

Bang als hij was dat ze zijn tranen zou zien, drukte hij haar tegen zich aan. Hij hield haar vast en hij kuste haar, op haar haren, haar wangen, haar neus, haar lippen, haar oren. ‘Niets, Tirza,’ zei hij, ‘niets is er. Ik had een dagdroom, ik had een nare gedachte. Er is niets. Alles komt goed. Alles is goed.’

Hij opende de tuindeuren, hij nam haar mee naar de duisternis van de tuin, hoewel het eigenlijk te koud was om zonder jas naar buiten te gaan, maar hij hoopte dat ze daar zijn rode ogen niet zou zien.

‘Dus zo moet ik het doen,’ zei ze, toen ze eindelijk stilstonden op het gras. Het natte gras.

‘Zo moet je het doen,’ antwoordde hij, zijn hoofd iets van haar weggedraaid, starend naar de schuur, de bomen, de huizen van de Willemsparkweg.

‘Maar waarom zijn de jongens dan bang voor mij?’

Ergens aan de overkant werden in een kamer de lichten uitgedaan, een kinderkamer waarschijnlijk. Het voorleesuur was ten einde.

En nog altijd half van haar weggedraaid zei hij: ‘Omdat ze denken dat je ongenaakbaar bent. Zodra ze je gebroken hebben zullen ze niet meer bang voor je zijn.’

Ze ging op haar tenen staan. Ze fluisterde in het oor van haar vader: ‘Ik ben Tirza en ik heb je lief.’

Hofmeester staat bij de bank naast juffrouw Veldkamp, die zich al de hele avond niet heeft verroerd, en voor de zoveelste keer vraagt hij zich af waar Tirza blijft, waarom ze niet even belt. Ze is verstandig, inderdaad geen kind meer, volwassen. Volwassener dan veel van haar leeftijdgenoten, er zal beslist een goede reden zijn voor haar late komst. Misschien is het passé om tijdig op je eigen feest te verschijnen. Hij weet niet meer zo goed wat passé is en wat niet, eigenlijk heeft hij dat nooit geweten.

Even kijkt hij naar juffrouw Veldkamp. De kir schijnt haar goed te bevallen, ze is bezig aan haar vijfde glas. Ze glimlacht naar hem, hij glimlacht terug, en dan aanschouwt hij de feestgangers als een generaal zijn troepen. Niemand komt iets tekort. De bestellingen zijn alweer opgenomen. Voor de zekerheid heeft hij gezegd: 'Bier en wijn kun je ook zelf pakken in de keuken.' Niemand zal met een leeg glas staan. Niemand zal ongelukkig zijn deze avond.

Ibi zit nog altijd naast juffrouw Veldkamp op de bank. Maar ze zegt niets meer. Ze zit daar gewoon, zoals ze daar vroeger vaak zat, teruggetrokken, afgesloten, feitelijk al vertrokken, misschien was ze er nooit echt geweest, had ze als kind al besloten dat ze niet bij deze familie wilde horen. Dat ze er gewoon niet bij paste. Waarschijnlijk denkt ze aan haar herberg, haar man, haar vriend, hoe je hem ook wilt noemen, de man in ieder geval over wie Hofmeester wenst te zwijgen. Er zijn dingen waarover je niet praat. Je legt je erbij neer, maar erover praten, nee.

Even, bijna terloops, raakt juffrouw Veldkamp Hofmeesters hand aan, alleen om zijn aandacht te trekken. 'Mooi hè,' zegt ze.

'Wat?'

'Die dansende mensen. De kinderen.'

'Ja,' zegt Hofmeester. 'Heel mooi.' Maar liever had hij de echtgenote niet zien dansen. En al helemaal niet vanavond. Met al die kinderen zo hongerig om haar heen.

Dan staat Ibi abrupt op en begint ook te dansen, wild en uitbundig, alsof ze zich in het oerwoud bevindt, op een plek waar niemand haar kan zien, waar

ze helemaal alleen is en de schaamte geen functie heeft. Schaamte heeft de ander nodig. Je schaamt je omdat je denkt dat de ander kijkt, omdat je wéét dat de ander kijkt.

Het is tien uur geweest. Nog een paar seconden blijft Hofmeester naar Ibi staan staren, zoals vaders dat doen, weemoedig en trots, al komt er bij hem een ongegronde angst bij. In zijn kinderen vindt hij zijn eigen angst terug, in de ontmoetingen met zijn nageslacht komt die angst tot leven, in hen herkent hij alles wat zich aan zijn controle heeft ontworsteld. Hij vindt dat hij zijn dochters te slecht en te slordig heeft voorbereid op het leven. Zij klagen hem woordeloos aan, zijn kinderen maken hem tot wie hij is, en wie hij is – hij moet het onder ogen zien – is onverdraaglijk.

Iemand draait de muziek harder, de echtgenote slaat tijdens het dansen haar armen om de jongen heen, de jongen die weleens een hapje heeft meegegeten. Nog altijd komt Hofmeester niet op zijn naam. Hij gaat naar de keuken en schenkt een glas wijn in.

Als het glas leeg is, belt hij Tirza. Weer haar voicemail. ‘Hoi, dit is Tirza. Ik ben er even niet. Maar laat maar een leuk berichtje achter.’

‘Lieverd,’ spreekt hij in, ‘je feest is in volle gang. Bijna iedereen is er nu. Je moet echt komen. Het is een prachtig feest.’

De voordeurbel gaat. Weer is het Tirza niet. Het is mevrouw Van Delven, haar vroegere klassenlerares. Hij spreekt even met haar over algemene zaken, de politiek, een roman van een Belg van wie hij nog nooit heeft gehoord.

Dan wandelt Hofmeester de tuin in.

De fakkels branden nog. Ja, dat heeft hij goed gedaan, ze branden lekker door.

Hij gaat de schuur in. Tussen de machinezaag en de hark leunt hij tegen het hout. Hij zegt iets, maar hij kan zelf niet verstaan wat. Pas na een paar tellen beseft hij dat hij de bestelling herhaalt die hij een minuut of tien geleden heeft opgenomen en als hij daarmee klaar is, als hij zich ervan heeft overtuigd dat hij niets is vergeten, dat zijn geheugen werkt, dringt het tot hem door dat hij nog altijd niet weet wat een hedge fund is. De economieleraar heeft het hem niet kunnen uitleggen, niemand heeft het hem kunnen verklaren. Het hedge fund blijft een raadsel. Ruim drie jaar na het verdwijnen van zijn hedge fund weet hij nog altijd niet wat er precies verdwenen is.

Met beide handen wrijft hij over zijn pas geschoren wangen. Hij herinnert

zich dat de echtgenote tegen hem zei: 'Neuken', toen hij haar had gevraagd: 'Wat wil je in godsnaam? De gasten komen zo.' Hij denkt aan de balkondeuren in de slaapkamer, hij herinnert zich de avond dat ze weer op de stoep stond met haar koffer, niet eens zo heel lang geleden, maar het lijkt een ander leven. Zo blijft hij staan, zijn handen tegen zijn wangen gedrukt, zijn geheugen gevuld met iets wat wel een misverstand moet zijn.

Na een paar minuten roept hij zich tot de orde. Er is een feest. Er is een gastheer. Er is geen pijn. Pijn is fictie, de meeste in ieder geval. Wie pijn heeft moet zich concentreren, tot hij niets meer voelt. Met een gebroken been gaat dat moeilijk, dat is waar. Maar hij heeft geen gebroken been. Niets heeft hij gebroken.

Iemand opent de deur van de schuur, maar hij kan niet goed zien wie.

Hij tuurt en tuurt door het halfdonker, dan herkent hij het meisje dat tomatensap heeft besteld.

'Het feest is binnen,' zegt hij onvriendelijker dan de bedoeling is. 'Dit is de schuur.'

Ze lijkt te schrikken. Ze had hier zeker geen mens verwacht, alleen oude rotzooi, stilte. Maar ze hervindt zich snel. Het kan ook zijn dat ze hem gevolgd is. Dat ze helemaal niet schrok van zijn aanwezigheid. Dat hij het was die een ongegronde angst voelde.

'En wat doet u hier dan?'

'Ik? Ik haal even adem. Even wat frisse lucht.' Hij snuift als een slechte acteur die met geluiden zijn woorden moet onderstrepen. 'Ik kon de tomatensap niet vinden. Hij moet ergens zijn. Maar ik kon hem niet vinden.'

Uit zijn mond, in deze schuur, op deze avond, klinkt dat als een verklaring voor een heel leven, voor de afwezigheid van veel, voor de afwezigheid van geluk. De tomatensap werd niet gevonden.

'Ik drink wel iets anders.'

Ze heeft de deur van de schuur opengelaten. Hij kijkt naar haar teenslippers, naar haar spijkerbroek die van anderen een paar keer is opgerold. Wellicht is het mode, hij vindt het een raar gezicht. Dan herinnert hij zich haar naam: Ester. Zonder h.

Het doet hem denken aan Tirza. Ook zonder h.

'Ben je een goede vriendin van Tirza?'

‘Niet echt.’

Hij maakt zich los van de muur waartegen hij zo aangenaam geleund stond. Hij moet terug naar het feest. Men heeft hem nodig. Waarschijnlijk is zijn dochter al gearriveerd.

‘Ik ben eigenlijk helemaal geen vriendin van haar.’

De vader kijkt wantrouwend naar het meisje. Wat doet ze dan op dit feest? Wat wil ze hier? Dit is een avond voor de vrienden en vriendinnen van Tirza, niet voor loslopend wild. Niet voor mensen die gratis willen drinken omdat het hun beter smaakt als ze er niets voor hoeven te betalen.

Hij legt een hand op de maaimachine. Een andere vader had hij willen zijn, waarmee hij bedoelt: een betere vader. Toen was gebleken dat er niets voor hem was om in uit te blinken, had hij voor het vaderschap gekozen. Opdat zijn kinderen beschouwend en kritisch naar de wereld zouden kijken. Wat is intelligentie anders dan de kritische distantie waarmee men zichzelf en de dingen bekijkt? Ze mochten niets aannemen, zijn kinderen, alles moest in twijfel worden getrokken. Op niets anders vertrouwen dan de eigen intelligentie, dat had hij hun geleerd. Hij had de intelligentie verheven tot god. De god die alles goed zou maken. En nu heeft hij het dringende gevoel dat hij iets over het hoofd heeft gezien, dat de kritische blik waarmee hij zijn dochters gedwongen heeft de wereld te bezien op fundamentele vragen geen antwoord geeft. De eigen intelligentie als god laat veel ongemoeid. De witte plekken zijn talrijk. De god kan er niet komen, de god heeft er geen antwoord op.

‘Waarom heeft ze je dan uitgenodigd?’

Hij klopt wat denkbeeldig stof van zijn schouders en doet een stap in de richting van de deur.

Er komt geen antwoord. Het meisje staat in de deuropening, spelend met een van haar teenslippers. Ze kijkt naar zijn gereedschap, de tuinstoelen, een leeg kratje waarin ooit mandarijnen zaten en dat hij om onduidelijke redenen heeft bewaard. Hij wacht. Nog steeds geen reactie.

‘En weet je al wat je gaat doen? Na school?’ vraagt hij dan maar om het gesprek af te ronden. Of ze nu een vriendin van zijn dochter is of niet, een gesprek moet netjes worden afgerond.

‘Ik ga weer terug naar school. Ik ben gezakt.’

‘Dat spijt me.’ In zijn broekzak vindt Hofmeester een zakdoek en hij wrijft over zijn voorhoofd. Het is niet nat, hij denkt dat het nat is.

‘Ik ben niet goed in school. Ze zeggen dat ik slim ben, maar dat is niet zo.’

Hij weet zich geen raad met deze confessie. Hij weet zich geen raad met het hele gesprek. Nog een keer wrijft hij over zijn voorhoofd. Steviger dan de eerste keer, alsof er korsten op zijn voorhoofd groeien die hij eraf moet krabben.

‘Heb je mijn sushi al geproefd?’

‘In relaties ben ik ook niet goed.’

‘Heb je mijn sushi al geproefd? Er is trouwens ook sashimi.’ Hij dringt aan. Hij wil antwoorden. Hij kan er niet tegen als zijn vragen worden genegeerd.

‘Ik eet geen vis. Ze duren bij mij nooit lang. Een maand of zo. Twee, drie weken. Sorry dat ik u dit allemaal vertel.’

‘Geeft niet. Ben je vegetariër?’ Hofmeester bergt zijn zakdoek weer op. Hij moet terug naar het feest, maar het lukt hem niet. Hoe langer hij in de schuur blijft, hoe moeilijker het hem valt weer terug te gaan, zijn taken te hervatten.

‘Ik eet geen vis. En al helemaal geen rauwe vis.’

Een moeilijk meisje. Moeilijke eters zijn moeilijke mensen. Hofmeester houdt van mensen die alles eten, vooral alles wat hij bereid heeft. Er moet worden gegeten. Mensen die niet kunnen praten, moeten eten. Zelfs mensen die niet kunnen leven, moeten eten.

‘Maar ben je vegetariër?’

‘Ik eet geen vis. Ik eet wel vlees. Ik weet niet wat je dan bent. Wat ben je dan?’

Hofmeester denkt even na over deze vraag. Is daar een woord voor? Als het bestaat, kent hij het niet. ‘Dan ben je iemand die geen vis eet,’ zegt hij na enkele seconden.

Ze staat daar en ze lijkt niet te willen wijken, ze begrijpt niet dat hij erdoor moet.

‘Nou, dat is dan wat ik ben. Iemand die geen vis eet.’ Ze lacht, maar het is geen echte lach. Eerder een persiflage op de lach.

‘Het spijt me,’ zegt hij nog een keer, hij staat nu vlak voor haar, hij moet haar opzij duwen, hij moet terug. ‘Van die relaties en van school, en ook van de vis, het spijt me, maar je vindt vast wel iemand die van je houdt. En er zijn ook vegetarische hapjes. Olijven.’

‘Ach,’ zegt ze. ‘Pfff. “Houden van” is zo ouderwets.’

‘Hoe bedoel je?’

‘Daar doen wij niet meer aan.’ Het komt er bijna agressief uit. Als een terechtwijzing. En zo voelt het ook voor Hofmeester, hij heeft de indruk dat hij terecht is geweest. Een faux pas heeft hij begaan, en dit meisje laat hem dat subtiel weten.

Zijn hand rust al op haar schouder om haar vriendelijk maar toch vastberaden opzij te duwen. Het beeld van zijn vrouw die in de woonkamer aan het dansen is met Tirza’s vrienden borrelt in hem op en stoort hem, maakt hem nerveus. Ziek, zou je moeten zeggen. Ziek.

‘Wat doen jullie dan?’ vraagt hij, zijn hand nog altijd op haar schouder.

Tegelijkertijd stoer en breekbaar, zo staat ze daar, en haar stoerheid benadrukt de breekbaarheid, of beter gezegd: benadrukt wat er allemaal al is gebroken.

‘Wij genieten van elkaar,’ zegt ze. ‘We proberen het tenminste.’

Hij wrijft met zijn rechterhand door zijn haren. Zijn linkerhand blijft op haar schouder liggen, alsof die hand verlamd is.

Haar antwoorden bevallen hem niet, hij wil ze niet meer horen. Een zogenaamde rebel, dat zal ze wel zijn. Iemand die niets uitvoert, iemand die niet begrepen heeft dat het erom gaat de wereld met kritische blik te bekijken, dat je moet werken, werken, werken en nog eens werken, maar die gelooft dat genieten het doel is. Wat een overmoed. Wat een harteloze overmoed.

‘Wij,’ zegt hij. ‘Wij? Ik ben er niet zo zeker van dat er een “wij” bestaat. Jij en ik bijvoorbeeld, zijn wij nu een “wij”? Ik dacht het niet. Wie is “wij”? Namens wie spreek je?’

Wat bezielt hem? Aan wat voor discussie begint hij? Wat wil hij dit kind, dat van vis noch school lijkt te houden, bewijzen? Hij moet haar alleen laten, haar in haar eigen sop gaar laten koken. Zich niet verlagen tot haar niveau, wat dat niveau ook moge zijn. Hij moet erboven staan, hij is een man van bijna zestig. Mannen van bijna zestig staan erboven. Maar wat hij steeds weer

ontdekt, elk uur opnieuw, elk kwartier opnieuw, alsof iemand het niet beu wordt hem iets te willen bewijzen: hij staat er niet boven. Nergens staat hij boven.

‘Ik denk dat er wel een “wij” bestaat. Ik denk dat ik kan zeggen: “Wij doen daar niet aan, wij doen niet aan ‘houden van’. Wij niet. U misschien wel. Wij niet. Wij verdommen het.” Hopelijk vindt u me niet brutaal, maar ik geloof dat u onzin verkondigt. Ik geloof dat veel mensen onzin verkondigen en dat ze denken dat dat mag, dat dat geen enkel probleem is, omdat ze ouder zijn. Of geld hebben. Ik ben niet slim. Niet zo slim als ze denken, maar ik weet wat onzin is.’

‘Ik moet terug naar het feest,’ fluistert Hofmeester. ‘We hebben het er nog over. Later. Een andere keer. Je kunt liefde niet afschaffen, Ester. Ik heb het geprobeerd, toen ik zo oud was als jij. Ik wilde de liefde afschaffen. Ik kan je er veel over vertellen. Kom eens langs om te eten. Zal Tirza leuk vinden. Voor ze weggaat. Ze gaat naar Afrika, zoals je weet.’

‘We. Nu zegt u het zelf. Wé hebben het er nog over. We, ziet u wel dat het bestaat. Wij met zijn tweeën, wij zijn een “wij”. Of u het nou leuk vindt of niet. We zijn een “wij”.’

Hij kijkt naar haar gezicht. Zijn hand ligt nog op haar schouder. Hij beseft voor het eerst dat zijn leven pijn doet, niet hét leven, zijn leven, dat begrijpt hij terwijl hij naar het gezicht van Ester zonder h kijkt. Hij moet erover nadenken wat dat te betekenen heeft. Wat betekent pijn? ‘Ik moet erdoor,’ zegt hij, en hij hoort zelf hoe smekend het klinkt, hoe weinig autoritair, hoe hopeloos. ‘Laat me erdoor.’

‘Mag ik hier blijven?’

‘Hier?’

Zijn hand glijdt van haar schouder. Ondanks de warme avond heeft hij het opeens koud. Hij onderdrukt de neiging om te klappertanden.

‘Hier.’ Ze wijst naar zijn tuingereedschap. Hij ziet een zak met mest, een zak met aarde, de machinezaag, een hark, een maaimachine, een emmer, het kistje waarin mandarijnen hebben gezeten.

‘In de schuur? Maar hier is het feest niet. Hier is niets, meisje. Hier is helemaal niets.’

‘Ik vind het prettig om alleen te zijn. Ik moet even...’

Ze pakt de emmer, draait die om en gaat erop zitten.

‘Kijk,’ zegt ze, ‘ik zit hier goed. Ik ben niemand tot last.’

Hij aarzelt. Moet hij dit goedvinden? Helemaal normaal vindt hij het niet. Je in je eentje opsluiten in de schuur terwijl het feest in de woonkamer in volle gang is. Goed, hij heeft zich op feesten van zijn echtgenote weleens teruggetrokken in de slaapkamer, maar hij is een man, en toen hij dat deed was hij al een man op leeftijd. Eentje die geen vrienden kon maken, maar die tot de conclusie was gekomen dat het met alleen twee dochters ook best ging.

‘Goed,’ zegt hij. ‘Voor mijn part. Als je dat leuk vindt. Als dit jouw idee is van een feest. Ik zal je iets te drinken brengen. Wat wil je hebben? En je kunt licht maken. Er is ook licht.’ Hij wijst naar het lichtknopje. ‘Zal ik je iets te lezen geven? De krant van vandaag?’

‘Dank u. Ik hoef niets te lezen. Ik ga mezelf zachtjes aaïen.’

Hij buigt zich voorover, alsof hij haar niet goed kan verstaan. Hij gelooft ook dat hij haar niet goed heeft verstaan. ‘Wat ga je doen?’

‘Ik ga mezelf zachtjes aaïen. Zo.’ Met haar rechterhand wrijft ze langzaam over haar linkerarm. Ze doet het traag, alsof ze iets voelt wat eng en onbekend is. Een reptiel. Haar arm is een reptiel.

Een paar seconden kijkt hij naar het tafereel, met een licht gevoel van onbehagen. Met een vermoeden dat steeds dringender wordt: hiervan wil hij geen getuige zijn. Nu niet. Nooit eigenlijk.

In de verte hoort hij de muziek van het feest. Stemmen.

Ze wrijft over de hand waarop telefoonnummers zijn geschreven en vervolgens weer over haar blote arm. Heen en weer. Zonder te versnellen, maar ook zonder op te houden.

‘Ester,’ zegt hij met alle overtuiging die hij in zijn stem kan leggen, ‘binnen zijn heel veel mensen die je met plezier zachtjes zouden willen aaïen. Ga mee naar de woonkamer, ik stel je voor aan allerlei leuke mensen, maar ik denk dat je iedereen al kent. Ga met me mee. Blijf niet hier. Dit is geen schuur voor jou.’

‘Ik doe het liever zelf. Aaïen. Ik kan het beter zelf.’

Even blijft hij bewegingloos staan. Hij verkeert in tweestrijd. Hij moet haar overtuigen, maar hij weet niet hoe. Onverantwoordelijk vindt hij het om haar hier alleen te laten. Volstrekt onverantwoordelijk. Als je oud bent mag je

jezelf in de schuur opsluiten terwijl het feest in de woonkamer losbarst, niet als je jong bent, dan krijg je last van ongewenste gedachten.

‘Meneer Hofmeester,’ zegt ze, terwijl ze nog steeds over haar arm wrijft, ‘wordt u weleens zachtjes geaaid?’

Zonder verder nog iets te zeggen gaat hij de schuur uit. Hij wenst dit gesprek niet langer voort te zetten. Genoeg is genoeg. Hij voelt de aanvechting om te schreeuwen: ‘Brutale aap! Brutale aap die je bent!’

Maar als hij buiten is, roept hij alleen maar: ‘Wat wil je eigenlijk drinken? Zal ik je een glas sinaasappelsap inschenken nu er geen tomatensap is?’

‘Sinaasappelsap is goed,’ roept ze terug. ‘Maar zonder ijs.’

Met grote passen loopt hij naar de keuken.

Ibi’s generatie was anders. Ze scheelt niet veel met Tirza, maar toch, dergelijke uitwassen kan hij zich van Ibi’s vriendinnen niet herinneren. Geen vis eten, jezelf zachtjes aaien in een schuur, jezelf niet slim vinden. Gek wordt hij van zoveel lethargie.

Als hij de sinaasappelsap heeft ingeschonken in een wijnglas – andere glazen kan hij niet meer vinden – voelt hij een hand op zijn schouder.

Hij draait zich om.

‘Tirza,’ zegt hij. ‘Waar was je? Waar kom je vandaan?’

Ze ziet er bezweet uit. Iets van haar oogschaduw is uitgelopen.

‘Ik heb hard gefietst,’ zegt ze. ‘Ik hoorde je berichten. Toen heb ik extra hard gefietst. Is het een beetje leuk, vinden de mensen het leuk? Vinden ze je sushi lekker, pap?’

Ze is bezweet, maar ze straalt. Haar ogen stralen.

Hij drukt haar tegen zich aan en hij begrijpt, niet eerder heeft hij dat zo duidelijk begrepen, zo overweldigend, zo compromisloos, dat hij geen reden wil hebben zonder Tirza te leven. Zonder haar is leven niet meer denkbaar, en wat niet denkbaar is, is ongewenst. Zij is zijn bestaansrecht. Wat hij tegen zich aandrukt geeft hem tegelijkertijd het voorrecht en de plicht te leven. Zonder haar vervalt de plicht, maar ook het recht. Hij kan zich nauwelijks meer voorstellen hoe hij geleefd heeft toen ze er nog niet was. Wachtend, dat was het. Zo heeft hij al die jaren geleefd, wachtend op Tirza. Al wist hij natuurlijk niet dat het Tirza was op wie hij wachtte.

‘Pap,’ zegt ze, ‘druk me niet zo fijn. Dat kan later nog. Op het vliegveld. Je bent altijd zo hardhandig. Ik wil je aan iemand voorstellen.’

Ze wijst naar een persoon die kennelijk al een tijd in de deuropening van de keuken heeft gestaan.

Een jongen, een man misschien wel. Hofmeester schat hem op drieëntwintig, vierentwintig. Ouder dan Tirza in ieder geval. Een tamelijk donkere huid, een brede kaak, zware wenkbrauwen waardoor hij de indruk wekt nors te kijken. Misschien kijkt hij ook nors. Wie zal het zeggen?

‘Pap,’ zegt Tirza, ‘dit is Choukri, mijn vriendje.’

Langzaam loopt Hofmeester naar de deuropening.

De paar passen die het hem kost om van het aanrecht naar de deuropening te lopen, denkt hij aan de alles vernietigende ouderdom. Hij is bijna dood. En wat is het verschil tussen bijna dood en helemaal dood? Over welke details heb je het dan, over hoeveel vierkante millimeters grondgebied die je nog scheiden van de vijandelijke troepen? Hofmeester strekt zijn hand uit. ‘Hoe heette je?’ vraagt hij. Maar voor de man kan antwoorden zegt Tirza: ‘Choukri, papa. Hij heet Choukri. Heb ik toch gezegd.’

‘Chou-kri,’ herhaalt Hofmeester langzaam, en hij schudt de hand van de man. ‘Ik ben Jörgen Hofmeester. Tirza’s vader.’

De man komt hem bekend voor. Hoe langer hij naar hem kijkt, hoe meer hem het gevoel bekruipt dat hij hem al een keer eerder heeft gezien.

‘Dus jij bent...’ zegt Hofmeester, maar omdat hij niet weet wat hij wil gaan zeggen pauzeert hij, en van die stilte maakt Tirza gebruik door te zeggen: ‘Ja, dat is hem, dat is mijn vriendje. Hij gaat mee.’

Nog altijd houdt Hofmeester de hand van de man vast, de hand van het vriendje van zijn jongste dochter. Een grote hand is het, een koude hand. Geen verfijnde, zachte vingers. Geen pianovingers.

‘Mee? Waarheen?’

‘Naar Afrika. Ik heb je toch verteld dat hij meegaat?’ zegt Tirza. Ze hangt bijna aan de arm van haar vader, maar hij laat de hand van Choukri niet los. ‘Mijn vriendje gaat mee naar Afrika, pap.’

‘O ja, natuurlijk, naar Afrika. En wat doe je?’ vraagt hij.

‘Ik maak muziek.’

‘Muziek. Wat voor muziek?’

‘Ik schrijf teksten. En ik speel gitaar. Onder andere.’

‘Gitaar. Onder andere.’ Hij draait de hand van de man om en bestudeert de nagels.

‘Ik zie het,’ zegt Hofmeester, ‘je hebt lange nagels. Mensen die de gitaar serieus nemen, hebben over het algemeen lange nagels. Ik heb geen lange nagels. Maar ik speel dan ook geen gitaar. Ik werk in de tuin.’ Hij laat zijn handen aan de man zien. Hij strekt zijn armen uit. Hij beweegt zijn vingers alsof hij op een denkbeeldige piano speelt. ‘Kijk,’ zegt hij, ‘tuiniershanden. De handen van een tuinman.’

‘Papa,’ zegt Tirza, ‘we zijn hier niet op de veemarkt. Jullie hoeven niet elkaars handen te vergelijken. Hij is net binnen.’

Hofmeester lacht, en tegelijkertijd weet hij vrijwel zeker dat hij de man weleens op tv heeft gezien. Maar hij weet niet meer in welke uitzending, niet eens in welke context. Was het iets komisch, was het het nieuws, een praatprogramma?

‘Je hebt gelijk, Tirza, jullie zijn net binnen. Ik moet niet zoveel vragen.’ Hij wendt zich tot de man. ‘Maar ik ben nu eenmaal nieuwsgierig. Ik ben een nieuwsgierige vader. En Tirza is een nieuwsgierige dochter. Niet, Tirza?’

Hij maakt twee glazen kir royal en schenkt voor zichzelf een glas witte wijn in. Zonder te vragen of hij zin heeft in kir royal drukt hij de man het champagneglas in de handen, het andere geeft hij aan Tirza. Hij slaat zijn arm om haar heen, hij drukt haar dicht tegen zich aan, zijn leven, zijn bestaansrecht, zijn jongste dochter. ‘Proost,’ zegt hij, ‘op deze avond. Ik heb al veel over je gehoord, Choukri, en ik ben blij je nu eindelijk te ontmoeten. Doe je nog iets anders dan muziek maken?’

‘Ik zit in het maatschappelijk werk.’

‘Een maatschappelijk werker?’

‘Ja.’

‘Mooi. Nuttig ook.’ Hofmeester neemt een grote slok. En nog een. Zijn glas is alweer leeg. Het gaat snel. Nog altijd houdt hij Tirza stevig vast. Alsof ze weg zou lopen als hij haar loslaat. ‘Daar heb je geen universitaire opleiding voor nodig, niet? Om maatschappelijk werker te worden, bedoel ik? Dat gaat zonder universitaire opleiding, is het niet? Wat heb je daar eigenlijk voor

nodig?’

‘Een opleiding,’ zegt de man, ‘maar inderdaad geen universitaire.’

‘Niet iedereen is in de wieg gelegd voor de universiteit,’ verklaart Hofmeester. ‘Sommige mensen hebben geen interesse in wetenschap, sommige mensen hebben geen talent voor wetenschap. Die hebben ook niets te zoeken op de universiteit.’

‘Pap,’ zegt Tirza. Ze lacht zoals alleen Tirza kan lachen, vriendelijk maar streng, gespeeld en toch oprecht, beleefd maar wel ondeugend. Ze streelt haar vader over zijn wang. ‘Niet nu. Niet nu over wetenschap beginnen.’

‘Nee,’ zegt hij, ‘niet nu. Een andere keer. Als je eens komt eten. Dan praten we over wetenschap.’ Hij kijkt naar de vriend van zijn dochter en hij twijfelt er nu niet meer aan dat hij hem al eens gezien heeft. Hij kent hem. Alleen waarvan, dat weet hij niet.

‘Kan het zijn,’ vraagt Hofmeester, ‘dat ik jou weleens op tv heb gezien? Ben je weleens op tv?’

De man schudt zijn hoofd. ‘Ik maak muziek, maar beroemd ben ik niet. Ik ben nooit op tv.’

‘Maar we hebben elkaar al eens ontmoet, niet? We kennen elkaar.’

De man schudt zijn hoofd. ‘Nee, echt niet. Dit is de eerste keer dat ik u zie.’

‘Pap, doe niet zo raar. Je hebt Choukri nog nooit ontmoet. Je kunt hem nog niet gezien hebben.’

‘Misschien hier in de buurt?’

‘Choukri komt hier nooit. Choukri woont in een andere buurt.’

‘In welke buurt?’

‘In de buurt van het Centraal Station,’ zegt de man. ‘Op een van de eilanden.’

Hofmeester knikt. Op een van de eilanden. Hij maakt nog twee glazen kir royal, voor de man en voor zijn jongste dochter, zelf houdt hij het bij witte wijn.

‘Dit,’ zegt hij, als alle glazen weer vol zijn, ‘dit hier, waar we nu zijn, is het beste gedeelte van de Van Eeghenstraat. Verderop, na de Jacob Obrechtstraat,

begint het mindere gedeelte. Ook aardig, maar ik zou er niet willen wonen. Eigenlijk is deze plek, deze paar vierkante meter, de beste plek van Amsterdam en daarmee van Nederland.'

Hij stoot zijn glas tegen dat van de man, daarna stoot hij het zachtjes tegen Tirza's glas. 'Op deze avond,' zegt hij. 'Op het feest. Op jullie geluk en dat van alle mensen. Volgens Spinoza kun je niet gelukkig zijn als jouw geluk anderen ongelukkig maakt. Je weet toch wie Spinoza was, neem ik aan?'

'Pap, ook geen Spinoza vanavond. En geen Dostojevski, geen Tolstoj. Even niet, oké. Alsjeblieft, pap?'

Hij leegt zijn glas wijn en schenkt het meteen weer vol.

'Je ziet het,' zegt hij. 'Je ziet het, Choukri, mijn dochter heeft mij in de tang. Mijn dochter is mijn baas. Dat was ze al toen ze geboren werd. Vanaf het eerste moment. En weet je waarom?' Hij begint te fluisteren, alsof er nu een geheim komt, iets wat verder niemand mag weten. 'Omdat ze de zonnekoningin is. Tirza is de zonnekoningin. Pas maar op, straks heeft ze jou ook in de tang.'

Hofmeester neemt een grote slok, zet zijn glas op het aanrecht, haalt het champagneglas uit Tirza's hand, drinkt dat leeg, zet het eveneens op het aanrecht, en tilt haar op.

Hij tilt zijn dochter hoog de lucht in. Zo hoog als hij kan. En met moeite, met gesmoorde stem, want het ademen gaat lastig, zegt hij: 'Zie je? Ik kan haar nog altijd optillen, mijn zonnekoningin. Als het moet, draag ik haar door half Amsterdam. Niet, Tirza?'

Dan draait hij een rondje met haar in zijn armen, en nog een, en nog een. Hij draait haar rond in de keuken, als een trofee, als een afgod. Hij blijft ronddraaien tot hij niet meer kan.

Dan zet hij haar weer op de grond. Hij is duizelig, hij moet zich vasthouden aan het aanrecht. De keuken draait voor zijn ogen. Zijn dochter draait voor zijn ogen.

Er valt een stilte. Niemand weet meer wat er gezegd moet worden. Tirza pakt Choukri's hand.

Zo staan ze met zijn drieën in de keuken.

Hofmeester schraapt zijn keel. Langzaam wordt het draaien van de keuken minder. Hij herstelt zich.

Maar nog altijd weet niemand wat er gezegd moet worden.

De stilte duurt voort. De stilte wordt pijnlijk.

‘Kom, we gaan naar binnen,’ zegt Tirza ten slotte tegen haar vriend. ‘We gaan naar het feest. Mijn moeder is er ook. Dat je het weet. Maar ik ga je niet aan haar voorstellen.’

‘Het was leuk met u kennis te maken, meneer Hofmeester,’ zegt de man. ‘Maar we zien elkaar later nog, neem ik aan?’

‘O zeker, we zien elkaar nog,’ zegt de vader. ‘Later op de avond. Of een andere keer.’

Ze gaat voorop, zijn dochter, en de man volgt haar, zijn hand in haar hand. Even nog zwaait Tirza naar Jörgen, ze knipoogt naar hem. Dan is hij alleen in zijn keuken.

En op dat moment schiet hem te binnen wat hij vergeten heeft. De sushi. Hij heeft hun geen sushi aangeboden.

Hij kijkt op zijn horloge. Het is bijna kwart voor elf.

Hofmeester houdt zijn hoofd onder de koude kraan en hij neemt weer een gezoem waar in dat hoofd van hem, het zoemen van een insect, maar hij weet nu wat dat zoemen is. Het is een gebed.

Zonder zijn gezicht droog te maken blijft hij in het midden van de keuken staan uitdruppelen. Hij kan er weer tegen, hij is opgefrist. Tirza is gearriveerd. Nu kan het feest beginnen.

Uit de koelkast haalt hij een schotel met sashimi, hij verwijdert de folie en stalt de vis uit op het speciaal daarvoor aangeschafte plateau. Hij zegt tegen zichzelf: ‘Als het elf uur is, ga ik weer sardines bakken.’

De echtgenote heeft de jongen op wiens naam Hofmeester maar niet kan komen tegen een muur gedrukt, ze praat op hem in, de tafel is opzijgeschoven, de belichting verder gedempt, maar de sashimi blijft het goed doen. Men drinkt en eet gretig. Honger en dorst gaan hand in hand.

Tirza en haar vriendje spreken met juffrouw Veldkamp. Een meisje, hij is haar naam alweer vergeten, zegt tegen hem: ‘Kom, meneer Hofmeester, ga ook dansen.’ Hij schudt vastberaden van nee. ‘Ik ben er vanavond voor de catering,’ zegt hij met een allervriendelijkste glimlach.

Ze luistert nauwelijks. Het meisje is hem alweer vergeten. Ze trekt de economieleraar mee. En Hans laat zich graag meetrekken.

Midden in de huiskamer staat Hofmeester met het plateau in zijn hand. Hij heeft het gevoel onzichtbaar te zijn. Geen onaangenaam gevoel. Hij is er zonder er te zijn. De man die niemand opvalt, zo kan hij worden genoemd. En hij is er gek genoeg trots op. Vroeger niet. Dan zei een collega: 'Ik was op die boekpresentatie en weet je wat er gebeurde?' En na een paar minuten, als er even een kleine stilte viel, merkte Hofmeester op: 'Ik weet het, ik was er ook bij.'

Hij was er geweest, hij was aanwezig geweest, maar niemand had hem gezien.

Hij bestudeert het feest. Tirza en haar vriendje zijn nog altijd in gesprek met juffrouw Veldkamp. Nooit geweten dat juffrouw Veldkamp zo geanimeerd kan praten, ze is losgekomen. Mevrouw Van Delven lijkt zich ook goed te vermaken. Ja, dit is het tijdstip waarop de mensen loskomen, en als de mensen loskomen, deelt Hofmeester graag zijn sashimi uit. Je moet wat in je maag hebben voor je contact maakt met je diepste en meest verborgen driften. Hij kijkt naar de vriend van zijn jongste dochter, hij houdt hem in de gaten.

Iemand botst tegen hem op en vraagt: 'Is er ook nog tonijn?'

Als in trance wijst hij op een stukje vis en dan staart hij weer naar het vriendje van zijn jongste dochter.

Hij blijft staren.

Hofmeester weet nu waarom dat gezicht hem zo bekend voorkomt, hij weet nu aan wie die jongen hem doet denken. Hij begrijpt niet dat hij het niet meteen heeft gezien. Alles is hem nu duidelijk. Mohammed Atta. Als twee druppels water. Dezelfde kin, dezelfde ogen, hetzelfde kapsel. Een broer van Mohammed Atta. Een dubbelganger. Mohammed Atta zelf, zou hij bijna zeggen, als hij niet vrijwel zeker wist dat die man dood was.

Met het halflege plateau loopt hij terug naar de keuken. Hij drinkt snel een glas wijn, leunt met beide handen op de koelkast en denkt: Mohammed Atta is in mijn huis. Atta is gearriveerd. Atta is herrezen.

Hij zet een pan op het vuur, de olie, de knoflook, het zout, de peper en de sardines binnen handbereik. De pan moet eerst goed heet worden. Hij tikt met zijn wijsvinger tegen de rand. Geduld. Het is nog niet zover.

Hofmeester weet even niet wat hij moet doen, hij weet niet hoe hij deze ramp moet stoppen, daarom concentreert hij zich op de sardines. Maar dat het een ramp is, daaraan twijfelt hij niet meer. Mohammed Atta is een ramp. Wat anders?

Hij maakt een nieuwe fles wijn open. Italiaanse gewürztraminer. De wijn heeft hij samen met Tirza uitgezocht. Hij zoekt alle wijn samen met Tirza uit. Al maanden, al jaren. Zij proeft, zij keurt, hij koopt.

‘Jörgen.’

Hij draait zich om.

Zijn echtgenote.

Haar lichaam lijkt nog meer uit het textiel te puilen dan aan het begin van de avond.

Hij heeft nu geen tijd voor haar. Hij gaat sardines bakken.

‘Jörgen.’

De pan wordt warm. Langzaam gaat het, als je erop wacht. Heel langzaam. Maar nu is het zover. De olie kan erin.

‘Jörgen, ik praat tegen je.’

‘Ik ben aan het koken. Zie je dat niet? Ik bak sardines.’

Ze komt een paar stappen dichterbij.

‘Ik stoor je niet, ik wil alleen weten of er nog wat rum is.’

De sardines kunnen in de pan. Hij doet ze erin, een voor een. Van deze momenten geniet hij. Hij houdt van koken. Meer nog dan van het eten zelf houdt hij van het koken. Hij is het gaan waarderen, langzaam, geleidelijk aan.

‘Weet je wie in ons huis is?’ vraagt hij zonder zich om te draaien, zijn blik strak op de sardines gericht. ‘Weet je wie in onze woonkamer staat?’

‘Wie dan, Jörgen? Wie staat in onze woonkamer? De liefde van mijn leven? Heb jij hem gezien?’ Ze giechelt alsof ze een goede grap heeft verteld. De liefde van haar leven in de woonkamer. Ze heeft de leeftijd bereikt waarop dat een grap is. Wat had dat meisje in de schuur gezegd? Daar doen wij niet aan. Houden van. We verdommen het.

‘Mohammed Atta.’

Vijf sardines zitten nu in de pan. Er kan er nog eentje bij. De zesde.

Broederlijk liggen ze nu naast elkaar. Dit is mooi. Dit is wat Hofmeester mooi vindt. De sardines hebben hem nooit in de steek gelaten. Al zolang hij het huishouden doet, al zolang hij kookt voor Tirza, is het zijn specialiteit.

‘Wie is Mohammed Atta, Jörgen? Ken ik die? Is hij de liefde van mijn leven? Zal ik hem schilderen? Is hij geschikt als model?’

‘Mohammed Atta, weet je niet wie Mohammed Atta is? Verdomme.’

Ze schudt haar hoofd. Ze raakt hem aan. De vader van haar kinderen. Ze ruikt aan hem.

‘Geen idee,’ zegt ze. ‘Moet ik hem kennen?’

‘Waar ben je de afgelopen jaren geweest? In een grot? Was die woonboot op drift?’

De olie spettert vrolijk.

Hofmeester pakt een schort en bindt het om.

‘Ik heb geen idee wie Mohammed Atta is, sorry. Kennelijk is hij niet de liefde van mijn leven, ook goed. Ik vroeg me alleen af of er nog wat rum is, ik ben begonnen met rum-cola en nu wil ik ermee doorgaan. Is er nog wat?’

‘Mohammed Atta,’ schreeuwt Hofmeester. ‘Mo-ham-med At-ta.’

‘Schreeuw niet zo, Jörgen.’

Ze pakt hem van achteren vast. Ze drukt zich tegen hem aan. Ze knijpt in zijn bovenarm. De man die ze inruilde voor haar jeugdliefde. Ingeruild en overgenomen. En teruggenomen. Of half teruggenomen. Een eindeloze reeks van overnames is het liefdesleven van de mens.

Hij walgt van haar en hoe meer hij walgt, hoe meer hij hoopt dat ze nog even tegen hem aangedrukt blijft staan. Niet lang, een paar seconden. Langer is niet nodig.

‘Ik heb geen idee waar je het over hebt. Maar dat geeft niet. Ik kwam alleen even langs voor de rum. Die jongens zijn zo aardig, Jörgen. Die jongens van Tirza. Zulke aardige en verstandige jongens.’

‘Las die jeugdliefde van jou geen kranten? Had hij geen geld voor een abonnement? Was hij arm? Of dom? Of arm en dom? Ging de tv weleens aan daar op die woonboot? Was er überhaupt een tv? Waar ben je geweest? In welke wereld heb je geleefd? En bovendien: toen dat gebeurde woonde je nog hier. Althans officieel.’

‘Ik was verliefd, Jörgen, ik was verliefd. Dan ontgaat je weleens wat en ik vind jou lief, ik vind je eigenlijk liever dan ik je ooit heb gevonden, maar zeg me nu even waar de rum staat. En daarna moet jij me maar eens vertellen wie Mohammed huppeldepup is. Wat ik allemaal gemist heb. Daar op die woonboot. Ik beloof je dat ik goed zal luisteren. Ik heb toch altijd goed geluisterd als jij wijsheid probeerde te verspreiden?’

Hij staart in de pan. Nog even en dan moet hij de visjes omdraaien. Het zweet druppelt in zijn nek, maar hij heeft nu geen tijd om zijn zakdoek te pakken. Het luistert nauw, deze actie. Sardines bakken is moeilijker dan de mensen denken.

‘Vier jaar geleden,’ zegt hij, terwijl hij de pan van het vuur haalt om de olie beter te verdelen, ‘vier jaar geleden is de Derde Wereldoorlog begonnen.’

‘O, dat heb ik inderdaad gemist. De Derde Wereldoorlog. Was er ook een hongervinter?’

‘Houd op,’ roept hij, ‘houd op. De hongervinter moet nog komen. En ik hoop dat hij jou als eerste treft. Je hebt het verdiend. Mensen zoals jij hebben een hongervinter verdiend, niet een, nee, wel vier tegelijk.’

Ze drukt zich steviger tegen hem aan.

‘Wat voor soort mens ben ik dan?’ fluistert ze. ‘In welke categorie val ik? De categorie “heeft-de-hongervinter-verdiend”?’

‘De categorie die zich zo gelukkig en onkwetsbaar waant, dat ze de krant niet meer hoeft te lezen. Die categorie, daar heb ik het over.’

Hij pakt een pollepel, beweegt de sardines heen en weer om te voorkomen dat ze aanbakken.

‘Ik heb de Derde Wereldoorlog helemaal gemist. Vergeef me, Jörgen, vergeef me dat ik zo oneerbiedig met de Wereldoorlog ben omgesprongen, maar waar is de rum? Houd me niet langer in spanning.’

Met zijn elleboog duwt hij haar van zich af.

Ze komt weer terug. Ze drukt haar onderlijf tegen zijn billen.

‘Ga weg,’ roept hij, nog altijd met de pollepel in zijn hand, ‘ga weg! Vieze vrouw, ga weg.’

‘Is de Derde Wereldoorlog al afgelopen?’ fluistert ze in zijn oor. ‘Of is hij nog bezig? Licht me in. Verlicht me.’

Hij draait de visjes om. Het koken kalmeert hem.

‘Ik ben niet in de stemming voor flauwiteiten. Er moet nog een fles rum in de koelkast zijn. En ik schaam me voor je. Ongecultiveerd. Barbaars. Dat ben je. Toen ik je leerde kennen dacht ik dat je gecultiveerd zou zijn. Een schilderes. Dat moet een gecultiveerde vrouw zijn. Dacht ik. Kunstacademie. Ze zal wel iets weten. Ha! Niets ervan. De klok horen luiden zonder te weten waar de klepel hangt, dat is het beste waartoe jij in staat bent.’

‘Ik ben ook niet in de stemming voor flauwiteiten. Ik ben niet flauw. Ik heb zin in rum. Ik heb zin in jou. Ik heb zin in iemand. Ben jij iemand, Jörgen? Ben jij iemand?’

Weer krijgt ze een por. En Hofmeester blijft in de pan staren. Het stoort hem niet dat de olie opspat, hij staart als gehypnotiseerd. Het vel van de sardines is zo mooi, het is mooier dan het vel van de mens, maar hij moet toegeven dat hij nog nooit heeft gezien hoe menselijk vel eruitziet als je het bakt in een pan.

De echtgenote opent de koelkast. Ze bukt zich. Ze zoekt, zoals hij een uur of wat geleden de tomatensap zocht.

‘Mohammed Atta,’ zegt hij, ‘was een van de kapers, hij was de leider van de kapers. En de vriend van Tirza is zijn broer, of een halfbroer, of een neef. Of een oom. Of een aangetrouwde oom. In ieder geval een soort Mohammed Atta. Hetzelfde vlees, dezelfde blik, dezelfde kaak. Dezelfde gedachten uiteraard. Dezelfde haat. Haat tegen ons. Haat tegen wat wij zijn, wie wij zijn, en waarom we dat zijn.’

‘Maar wie zijn we dan, Jörgen?’

Ze haalt een paar flessen uit de koelkast. Ze zucht. ‘Je hebt het hier veel te vol gemaakt,’ mompelt ze. ‘Zo kan een mens toch niets vinden?’

En terwijl hij zijn handen afveegt aan zijn schort, bedenkt hij dat hij ‘wij’ heeft gezegd. Wij, zonder erbij na te denken. Het kwam er achteloos en vanzelfsprekend uit. Hij haat ‘wij’.

‘Ik geloof dat ik het weet,’ zegt ze. Ze heeft de rum gevonden. ‘Mohammed Atta, van de elfde. De elfde, toch? Niet? De elfde?’

Ze opent de fles. Dan haalt ze cola uit de koelkast.

Ze mengt de rum met de cola. Ze drinkt. ‘De elfde september, niet? God, wat lijkt dat lang geleden. Wat was ik gelukkig toen. Verliefd. Jong voelde ik

me, ik weet niet, ik voelde me...'

De sardines zijn klaar. Hij legt ze op een schotel. Nog geen blik gunt hij haar.

'Twintig. Achttien. Soms ook zestien,' fluistert ze.

Hij strooit er peterselie overheen. Kijkend naar zijn sardines kan hij de neiging om te glimlachen nauwelijks onderdrukken.

'Weet je,' zegt hij, terwijl hij zijn schort afdoet, 'weet je waarom ze jou en mij en de burens haten? Omdat we in het geluk geloven. Niet in God, maar in het geluk. Omdat we individuen zijn met een individuele identiteit. Geen groepsdieren.'

Ze drinkt haar rum-cola als een kind, het glas met beide handen omklemd. Ze kijkt hem aan, haar gezicht vertoont de sporen van het dansen, de drukte, de warmte in de woonkamer. Uitgelopen is haar make-up niet, eerder vervaagd en opgedroogd. Haar rimpels zijn zichtbaar.

'Jörgen, jij gelooft helemaal niet in het geluk. Jouw god is altijd het ongeluk geweest. Jij wilde niet veel anders van het leven dan ongelukkig zijn. En je hebt hem gediend, die god, je bent hem nooit ontrouw geworden, zelfs toen je je met recht verraden kon voelen door hem, je bent de god van het ongeluk blijven dienen. Je was zijn meest toegewijde dienaar. Je verdient applaus. Waarom denk je dat ik bij je ben weggegaan? Ik wilde ook weleens op de eerste plaats komen. Ik wilde ook weleens naast iemand liggen die het ongeluk niet vereerde. Ik kon er niet meer tegen. Tegen jou. Nou ja, tegen alles wat jij verheerlijkte.'

Ze loopt op hem af. Ze wil hem kussen, hij voelt het. Hij weet het.

Hij duwt haar van zich af. 'Ga weg,' roept hij. 'Raak me niet aan, vieze vrouw.'

Ze pakt haar glas. Ze schenkt bij. 'Wie zijn we dan?' vraagt ze. 'Nu we het erover hebben, wie zijn we dat ze ons zo haten? Wie zijn we, Jörgen? Wat zijn we eigenlijk?'

Ze komt op hem af, het glas in haar hand.

'Je moet er ijs in doen,' zegt hij. 'Rum-cola zonder ijs is niet te drinken. Heb je dan geen stijl?'

Ze slaat haar armen om hem heen. Hij duwt haar niet weg. Hij heeft de kracht niet.

‘Weet je wie we zijn?’ fluistert ze in zijn oor. En even steekt ze haar tong in zijn oor. ‘Weet je wat we zijn, wij met zijn tweetjes? Wij zijn kapot.’ Ze spreekt het woord uit als iets geils en fijns, alsof het ongekend opwindend is om kapot te zijn. Het mooiste en lekkerste wat er op de wereld is. Iets wat normaal gesproken alleen is weggelegd voor fotomodellen en filmsterren. Kapot.

‘Maar je moet het aan niemand vertellen. Het is ons geheimpje, afgesproken? Niemand mag het weten. Alleen wij weten het.’ Ze blijft maar fluisteren. Terwijl er niemand anders in de keuken is. Dan laat ze hem eindelijk los.

Hofmeester maakt zijn oor droog met zijn zakdoek.

Hij pakt de schotel met sardines. ‘Ze moeten nu gegeten worden, ze moeten warm gegeten worden,’ zegt hij, meer tegen zichzelf dan tegen de echtgenote.

In de woonkamer roept hij als een slechte imitator van een marktkoopman: ‘Sardines, zo vers krijg je ze in Portugal niet.’

De gasten zijn bang voor de sardines, of ze hebben geen trek meer. Met moeite slijt hij zijn vis.

De jongen met de naam van één lettergreep neemt er een. ‘Dit is geluk,’ zegt Hofmeester wijzend op de visjes, ‘dit is puur geluk.’

Hij kijkt hoe de jongen eet.

En als de jongen zijn tweede sardine in de mond steekt, zegt Hofmeester: ‘Neem me niet kwalijk, maar ik ben je naam vergeten.’

‘Bas.’ Hij praat met volle mond. Maar ‘Bas’ is een naam die je ook met volle mond goed kunt uitspreken.

‘Bas,’ herhaalt Hofmeester. ‘Is het een leuk feest, Bas?’

‘Ja,’ zegt de jongen, ‘er zijn ook van die lekkere hapjes.’

Hofmeester knikt. ‘Ik heb de vis vanochtend in alle vroegte bij horecagroothandel VEN in Diemen gekocht. Dat proef je.’

Even staren ze naar elkaar, de oude en de jonge man, ze kijken elkaar aan, twijfelend wat ze nu zullen gaan zeggen. De oude man denkt aan horecagroothandel VEN.

Dan, om het gesprek af te ronden, zegt Hofmeester: ‘Bij VEN hebben ze

de beste vis, Bas. Onthoud dat. Doe er je voordeel mee.'

Zonder het antwoord af te wachten loopt hij naar Tirza. Ze praat nog altijd met juffrouw Veldkamp, alsof juffrouw Veldkamp haar beste vriendin is. Eigenlijk zou je Veldkamp geen juffrouw mogen noemen. Een mevrouw is het. Hij begrijpt niet waarom ze zelf niet tegen hem heeft gezegd: 'Ik ben juffrouw Veldkamp niet, ik ben mevrouw Veldkamp.'

'De laatste is voor jou, Tirza.' Hij houdt de schotel onder haar neus, zodat ze kan ruiken hoe vers ze zijn.

'Nee, pap,' zegt ze, 'ik heb nog geen honger.'

Mohammed Atta staat achter Tirza. Hij doet niet mee aan het gesprek. Terwijl zij spreekt, speelt hij met de vingers van haar rechterhand. Hofmeester ziet het een paar seconden aan. Het is hem een gruwel.

In de keuken eet hij de laatste sardine zelf op.

De echtgenote staat nog bij het aanrecht, precies zoals hij haar heeft achtergelaten.

'Vonden ze het lekker?' wil ze weten.

Hij zwijgt. Hij houdt de schotel onder de kraan.

'Wat gaan we eraan doen?' vraagt hij.

'Waaraan?'

'Waaraan? Waaraan? Luister je als ik spreek?'

'Ik luister altijd. Ik luister tegenwoordig beter dan vroeger. Je zegt ook interessantere dingen dan vroeger. Aan ons?'

Hij droogt zijn handen af.

'Aan ons. Nee, niet aan ons. Ik ben klaar met ons. Wat gaan we aan Mohammed Atta doen? Hoezeer je ook een hekel aan haar mag hebben, het is jouw kind. Het is mijn Tirza. Maar het is ook jouw kind.'

Ze mixt nog wat cola met rum.

'Maak je toch niet zo druk,' zegt ze. 'Het is een bevestiging. Tirza is nog helemaal niet rijp voor een echt vriendje. Ze is nog veel te veel met zichzelf bezig. We moeten gewoon heel lief zijn voor Mohammed Atta. Hoe liever we voor hem zijn, hoe eerder hij verdwenen is.'

Hij schudt zijn hoofd. Lief zijn voor Mohammed Atta, alleen de

echtgenote kan zoiets bedenken.

Het gezoem in zijn hoofd wordt weer sterker. Hij gaat naar boven. Hij moet zich nu concentreren, op de rest van het feest, op de hapjes, op Mohammed Atta, op de gasten.

In de slaapkamer opent hij de balkondeuren.

Hofmeester haalt diep adem. Het is twintig over elf, ziet hij op zijn horloge. Het feest nadert zijn bestemming. Zo tussen half twaalf en half twee zijn de feesten op hun hoogtepunt, herinnert hij zich van de party's die de echtgenote vroeger organiseerde. Zelfs toen Tirza een paar maanden oud was. Het maakte haar niets uit. De feesten gingen voor, haar feesten gingen voor.

Hij kijkt naar de tuin, de huizen, het gazon van de burens. Hij denkt aan Tirza's reis, die ze samen met Atta gaat maken. Atta, dat is dus haar vriendje. Atta, dat is dus de man bij wie ze het beter denkt te zullen hebben dan bij hem. Hij probeert zich die maanden voor te stellen in het grote en lege huis. Voor wie zal hij wijn kopen, voor wie zal hij boodschappen doen? Voor wie zal hij in de keuken staan? Hij herinnert zich haar ziekte, alsof het een persoon was die een tijd bij de Hofmeesters in huis heeft gewoond. Een ongenode gast. Eerst had hij niets doorgehad. De echtgenote natuurlijk ook niet. Hij bracht Tirza naar haar celloles, bij een oudere dame die met een oogziekte kampte, hij bracht haar naar het zwembad. Ze zwom erg goed, ze zwom wedstrijden, ze had kampioen kunnen worden als ze was doorgedaan. Hij haalde haar op van het zwembad, en 's avonds las hij haar voor uit de wereldliteratuur, vooral de Russen. Tolstoj die zijn eigen kunst afzweert omdat hij haar doorziet als onbetekenend, als een vermaak dat niets bijdraagt aan het geluk van de mensen, dat vond hij mooi. Zo mooi, dat hij het niet beu werd uit Tolstoj voor te lezen. Prachtig vond hij het, de man die zijn eigen familie ongelukkig maakt, die zijn eigen vrouw gek maakt, die zijn eigen talent opgeeft om het geluk van de mensen na te jagen.

En al die tijd had hij niets in de gaten gehad. Misschien wilde hij niets in de gaten hebben. Tot hij werd gebeld door Tirza's klassenlerares, mevrouw Van Delven.

De echtgenote was in haar atelier, ze had toen nog een atelier, God mag weten wat ze daar uitspookte. Wat deed ze eigenlijk in die tijd behalve uitslapen? Hij had eens een vrouw ontmoet die zei: 'Ik slaap nu veel uit, want straks komen de kinderen en dan kan het niet meer.' De echtgenote had het anders gedaan, die was gaan uitslapen nadat de kinderen waren gekomen.

‘Misschien,’ zei mevrouw Van Delven door de telefoon, ‘willen u en uw vrouw eens langskomen om over Tirza te praten.’

‘Ik kom wel alleen,’ zei hij. ‘Mijn vrouw heeft het druk.’

Hij maakte een afspraak voor vrijdagmiddag half vijf. Het betekende dat hij iets eerder van de uitgeverij weg moest, maar op vrijdagmiddag werd er in die tijd toch voornamelijk geborreld.

Om tien over vier die vrijdagmiddag deed hij de manuscripten die hij van plan was dat weekend te gaan lezen in zijn aktetas en hij fietste naar Zuid.

Voor het Vossius Gymnasium maakte hij zijn fiets aan een lantaarnpaal vast en hij vroeg zich af waarom men met hem wilde praten, wat Tirza gedaan zou kunnen hebben.

Hij liep door de school met de aktetas tegen zich aangedrukt. Er was bijna niemand meer. Onbehaaglijk voelde hij zich, als altijd wanneer hij de rol van vader in het openbaar moest vervullen. Hij speelde die rol het liefst als niemand hem kon zien.

Bij de koffieautomaat stonden drie jongens. ‘Neem me niet kwalijk, ik zoek het lokaal van mevrouw Van Delven,’ zei Hofmeester. Een kleine, ietwat smoezelige jongen met een oorbel wees hem hoe hij er kon komen, en terwijl hij naar de eerste verdieping liep, de aktetas nog altijd tegen zich aangedrukt, besepte hij dat hij werd nagekeken en dat hij belachelijk was. Niet belachelijk als man, daar viel mee te leven. Maar belachelijk als vader. Een belachelijke vader, dat was hij. Iemand die ook altijd een diep onbehagen had gevoeld wanneer hij op het schoolplein stond, toen zijn kinderen nog op de Amsterdamse Montessori School zaten, en hij te midden van de andere vaders en moeders had staan wachten om hen op te halen. Andere ouders praatten met elkaar, kenden elkaar, wilden elkaar beter leren kennen. Maar hij had zich het liefst verstopt achter een boom. En als hij dan een kindje hoorde roepen: ‘Kijk Tirza, daar is je vader’, had hij de neiging achter zich te kijken, alsof ze het over iemand anders hadden.

De deur van lokaal negen was gesloten. Hij klopte zacht, en wachtte een paar seconden. Toen klopte hij nog een keer harder. ‘Kom binnen,’ hoorde hij roepen.

Hij opende de deur.

Het lokaal was leeg, het rook naar zweet en kauwgum. Een lucht die hij zich niet kon herinneren van zijn eigen schooltijd. Maar wat kon hij zich

daarvan wel herinneren? Weinig. De gereedschapswinkel van zijn ouders in Geldermalsen, die stond hem beter voor de geest.

Mevrouw Van Delven zat aan haar bureau.

Op het bord stond iets over hen en hun.

Een stoel had ze al voor hem klaargezet.

Mevrouw Van Delven was een vrouw van eind vijftig, goed geconserveerd, degelijk gekleed zonder al te truttig over te komen.

Ze schudde hem de hand, lachend, niet overdadig vriendelijk maar wel uitnodigend, althans uitnodigend voor een gesprek.

Ze hadden elkaar al een paar keer ontmoet op ouderavonden. Mevrouw Van Delven informeerde naar zijn werk en ze noemde de namen van een paar recent verschenen Nederlandse romans die hij niet had gelezen. Kennelijk was ze vergeten dat hij buitenlandse fictie deed. Men vergat dat vaak. Zo beleefd mogelijk attendeerde hij haar erop dat hij redacteur vertaalde fictie was en direct daarna zei ze: 'Tirza, laten we het even over haar hebben.'

'Ja,' zei hij, 'gaat het niet goed? Zijn er problemen?'

'Dat wilde ik u juist vragen. Zijn er problemen, meneer Hofmeester?'

Hij zette de aktetas, die hij al die tijd op zijn schoot had gehouden, op de grond.

'Problemen? Nee. Niet dat ik weet. Ja, ze komt nu in de puberteit, ze is in de puberteit, ze is veertien, maar problemen, nee. Ze gaat naar celloles, dat vindt ze leuk, ze zit op zwemmen, ze heeft een paar goede vriendinnen. Ik heb de indruk dat Tirza een vrolijk kind is, ze is een beetje gesloten, maar dat...'

Hij maakte zijn zin niet af. Hij pakte de aktetas en zette die weer op zijn schoot, zonder te weten waarom. Hij zocht iets, alleen wist hij niet meer wat.

'Ja?' vroeg mevrouw Van Delven. 'Wat wilde u zeggen?'

'Dat ben ik ook. Gesloten.'

Ze glimlachte, maar volgens Hofmeester niet van harte. Waarom zou ze ook?

'Is u niets opgevallen?'

Hij schudde zijn hoofd en kneep zachtjes in zijn aktetas. Wat zou hem

opgevallen moeten zijn? Had hij iets over het hoofd gezien? Hij kon niets bedenken.

‘Nee.’

‘Dan zal ik het maar zeggen,’ zei mevrouw Van Delven. ‘Ons is iets opgevallen en hoewel het misschien voorbarig is, hebben wij besloten, gezien onze ervaringen in het verleden met andere leerlingen, u even te waarschuwen.’

Hij zette zijn aktetas toch maar weer op de grond.

‘Ja?’

Hij dacht aan drugs, of omgang met foute elementen, al had hij geen idee wat voor foute elementen dat zouden zijn. Waren er überhaupt foute elementen in Amsterdam-Zuid? Bestond er op het Vossius Gymnasium zoiets als foute elementen?

Mevrouw Van Delven tikte zachtjes met een balpen op haar bureau. ‘Wij denken,’ zei ze, terwijl ze doorging met tikken, ‘dat Tirza bezig is een eetstoornis te ontwikkelen.’

Hofmeester lachte, maar alleen uit nervositeit. Het woord alleen al. Eetstoornis. In een manuscript had hij er met een potlood een streep onder gezet. En dan in de kantlijn: ‘Overleggen met de vertaler.’

Hofmeester had zo zijn opvattingen over wat lelijke woorden waren.

‘En waarop baseert u dit vermoeden?’

De lerares hield op met tikken. ‘We hebben onze ervaringen,’ zei ze. ‘Als gezegd, er zijn symptomen, er is een gedragspatroon dat ons bekend voorkomt.’ Ze hief haar hand op en liet hem in haar schoot vallen alsof ze wilde zeggen: ‘Ik kan er niets aan doen, zo is het nu eenmaal.’

‘Ons?’

‘Mij en enkelen van mijn collega’s.’

Hij knikte.

‘Juist,’ zei hij na een korte en tamelijk gespannen stilte, ‘en nu?’

‘Het is niet direct onze verantwoordelijkheid actie te ondernemen in dergelijke gevallen. Die verantwoordelijkheid ligt bij de ouders, maar we vinden wel dat het onze verantwoordelijkheid is de ouders in te lichten. Dat

heb ik bij dezen gedaan.'

De ouders, dat was hij. Ze had het over hem.

Ze keek hem aan. Blijkbaar was ze uitgepraat, want ze zweeg. En ze maakte geen aanstalten nog iets te zeggen.

'En nu?' vroeg Hofmeester.

'Is u echt niets opgevallen?' Ze kon het kennelijk niet geloven. Maar hem was niets opgevallen. Ja, er viel hem van alles op, maar het ging om de conclusies die je daaraan verbond.

'Eet ze bijvoorbeeld? En wat als ik vragen mag? Hoeveel? Wanneer?'

Hij kuchte.

'Ze heeft nooit veel gegeten, als baby al niet, ze is een kleine eter. Wij zijn in de familie bijna allemaal kleine eters. Ik, haar zus eet tegenwoordig ook niet meer zoveel als vroeger, mijn echtgenote, allemaal kleine eters. Maar ik zal erop letten.'

Mevrouw Van Delven leunde achterover. Haar blik was sceptisch. 'Vindt u niet dat ze graatmager is? Voor een meisje van veertien?'

'Graatmager.' Hij had er nooit zo over nagedacht. Nu ging hij dat doen. Erover nadenken, het behandelen, zich erin verdiepen, grondig uiteraard.

'En uw vrouw, wat vindt zij?'

'Mijn echtgenote is...'. Hij sloeg zijn benen over elkaar. 'Mijn echtgenote is kunstenaar, zoals u weet. Ze is veel in haar atelier. Heel veel. Aan het werk. Schilderen, tekenen...'

Mevrouw Van Delven staarde hem mistroostig aan, vond hij. Eigenlijk zonder enige hoop. Zo staarde ze hem aan. Zonder hoop. Als op een begrafenis. Toen keek ze op haar horloge.

'Goed,' zei ze, 'ik heb u ingelicht. Nu is het aan u.'

Hij pakte zijn aktetas, hij stond op.

'Nu is het aan mij. Ja, uiteraard. Maar wat moet ik precies doen?' vroeg hij, voor hij haar de hand schudde. 'Wat wordt er van mij verwacht?' Het klonk alsof hij op een taakomschrijving wachtte, en misschien was dat ook zo.

'Wat er van u wordt verwacht? Nou, praat u eens met Tirza. Dat om te beginnen.'

‘Over de eetstoornis?’ Het woord viel hem moeilijk, het stond hem tegen. Diep vanbinnen geloofde hij dat mevrouw Van Delven zich vergiste.

‘Ja,’ zei mevrouw Van Delven, ‘over de eetstoornis. Als ze die heeft. En zo niet, dan kan het ook geen kwaad eens met haar te praten.’

‘Ik praat veel met haar. Mijn jongste dochter en ik praten veel.’ Hofmeester vond dat hij dit niet op zich hoefde te laten zitten, hoe hij hier werd voorgesteld, als een zwijgende, afwezige vader. Hij moest haar corrigeren.

‘En waarover als ik vragen mag? Waarover praat u?’

‘Waarover? De laatste tijd veel over Tolstoj. Zijn afwijzing van de kunst, van de literatuur, u kent misschien dat fascinerende essay van hem, helaas is het alleen in het Duits verkrijgbaar, *Was ist Kunst?* Waarin hij de kunst samenvat als “eitle Kurzweil müßiger Menschen”.’

Hofmeester was een beetje harder gaan praten. Hij werd altijd enthousiast als hij erover begon. Eitle Kurzweil müßiger Menschen.

‘Daarover praat u met een meisje van veertien?’

Hij knikte en bracht zijn aktetas van de ene hand over naar de andere. Hij opende het slot, maar hij zocht niets. Hij deed het zonder reden. ‘Ze is hoogbegaafd zoals u weet. Hoog-hoogbegaafd.’

Mevrouw Van Delven keek naar hem, indringend, en haar gezicht was vervuld met – hij kon niet doen alsof hij het niet zag – afschuw.

Hij groette haar mompelend. Vertwijfeld over haar afschuw, maar net zo vertwijfeld over haar ongevoeligheid voor Tolstojs dilemma.

Met de aktetas onder zijn arm liep hij door het lege schoolgebouw. De echo van zijn eigen voetstappen klonk hem onaangenaam in de oren. Hij wist amper hoe je moest praten als het ging om andere onderwerpen dan *Anna Karenina* of *Aantekeningen uit het ondergrondse*, alles wat buiten de wereld van de vertaalde fictie viel handelde hij het liefst af in een bijzin. Laat staan dat hij wist hoe je over eetstoornissen moest praten.

Op de trap sprong de aktetas open, zijn manuscripten, de vier potloden en een appel vielen op de grond. Iemand liep langs en Hofmeester durfde zich niet te bukken om zijn spullen op te rapen. Pas toen het geluid van de voetstappen was weggestorven, verzamelde hij haastig zijn eigendommen.

Die avond beklom hij de trap naar Tirza’s kamer. Met *Anna Karenina* in

zijn hand, ze waren blijven steken op bladzijde driehonderdtien.

Toen hij haar kamer binnenkwam, trok ze de dekens over zich heen. ‘Alsjeblieft,’ riep ze van onder de dekens, ‘vanavond geen Tolstoj. Morgen een dubbele portie, maar vanavond niet.’

Hij ging aan haar voeteneind zitten, het boek in zijn hand, maar hij deed het niet open. En hij streelde haar ook niet om haar te kalmeren, zoals op andere avonden.

Hij zat daar en vroeg: ‘Heeft Tolstoj je niets te bieden?’

‘Daar gaat het niet om,’ riep Tirza, van onder de dekens. ‘Niemand van mijn leeftijd wordt voorgelezen. Ibi zegt ook dat het belachelijk is. Ibi zegt dat je gek bent, papa. Ze zegt dat ze het kan bewijzen.’

Hij zocht haar hand onder de deken en na enig zoeken vond hij die. Hij pakte de hand van zijn jongste dochter vast en liet hem niet meer los. Ergens voelde hij een pijn, een vermoeden ervan, meer was het niet, een licht vermoeden, en hij besloot er geen aandacht aan te schenken. Hij zei gewoon: ‘Ibi is in de puberteit, Tirza, daarom doet ze een beetje opstandig. Ze is op een moeilijke leeftijd. Ik ben niet gek. Ik ben je vader.’

Toen werd het stil. Ze wachtte kennelijk tot hij verder zou gaan waar ze gisteren waren gebleven, bladzijde driehonderdtien van *Anna Karenina*, maar hij ging niet verder, hij moest spreken.

Hij keek, met haar hand nog altijd in de zijne, naar het plafond, naar posters aan de muur. Naar de boeken die hij haar had gegeven, en die ze op alfabetische volgorde in haar boekenkast had gezet.

‘Ik was vandaag bij mevrouw Van Delven.’

‘De trut,’ klonk het van onder de deken.

‘Vind je haar niet aardig?’

‘Ach, aardig, ze lijkt aardig, maar ze is een trut. Dat weet iedereen op school. Als je haar beter leert kennen, zie je het.’

Hofmeester wachtte, hij wachtte op zichzelf, hij wachtte tot hij wist wat hij moest zeggen, maar het kwam niet. Op haar bureau lag een notitieboekje. Hij had de aanvechting het te openen en te lezen. Misschien stond daar alles in wat hij moest weten.

In een hoek van de kamer stond haar cello. De muziekstandaard.

‘Tirza, is er iets wat ik niet weet, maar wat ik zou moeten weten?’ Is er iets...’ Hij slikte speeksel weg, hij schraapte zijn keel, maar de kriebel die hij voelde verdween niet. ‘Is er iets wat ik had moeten vragen, maar wat ik om de een of andere reden niet heb gevraagd?’

Ze kwam half onder de deken vandaan.

‘Nee,’ zei ze, ‘niets.’

In zijn hand hield hij haar hand en in de andere hield hij *Anna Karenina* vast en hij kneep in *Anna Karenina* en hij dacht: ik kan dit niet, als dit is wat vaderschap betekent, dan kan ik het niet, dan moet ik ermee ophouden, dan moet ik een plaatsvervanger zoeken. Iemand die het wel kan. Want dit gaat me niet lukken.

‘Weet je dat zeker?’

Ze knikte. ‘Ja, heel zeker. Hoezo? Heeft iemand je iets verteld? Waarom stel je dit soort vragen? Anders doe je dat nooit.’

Hij legde het boek op het bed. Met zijn wijsvinger tikte hij zachtjes op zijn bovenlip. ‘Er zijn mensen,’ zei hij bijna fluisterend, ‘die denken dat je een eetstoornis hebt.’

Ze ging rechtop zitten. ‘Een wat?’

‘Ik weet dat het onzin is, ik weet dat je gewoon een kleine eter bent, ik bedoel...’ En Hofmeester bleef maar met zijn wijsvinger zacht op zijn bovenlip tikken. ‘Het ware voedsel is kennis, dat is het enige en het echte voedsel, dat weet jij, dat weet ik, maar ik vond dat ik het met je moest bespreken. Dat...’

‘Wat?’

‘Nou ja. Ik ben erover gaan nadenken. Ik heb erover nagedacht. Je bent natuurlijk ook heel, hoe zal ik het zeggen, Tirza, je bent mager. Niet? Mag ik het zo zeggen?’

‘Bedoel je dat ik geen borsten heb?’

‘Nee, nee, dat bedoel ik niet. Die komen. Die zijn onderweg. Ze hebben vertraging. Misschien is dat het. Je moet je voorstellen dat ze in de trein zitten, je borsten, en dat ze een beetje vertraagd zijn omdat ergens een wissel verkeerd stond, maar ze komen, geloof me, nee, nee, ik heb het over je buik, de omgeving van je buik; vrouwen, meisjes, hebben een buik, een buikje, en jij niet, jij hebt niets, Tirza, helemaal niets.’

Hij sloeg nu niet meer op zijn bovenlip, maar op zijn voorhoofd, zacht en ritmisch, en hij dacht: ik kan dit niet, ik ga hieraan kapot.

Ze ging op haar bed staan.

‘Vind je het niet mooi?’ vroeg ze.

Ze deed haar nachthemd omhoog. Een cadeautje van de echtgenote, Tirza wilde geen pyjama meer, Tirza wilde een nachthemd.

De echtgenote had er een gekocht. Knalroze, zuurstokroze. Een vreselijke kleur vond Hofmeester het, het ergste soort roze dat er was, de kleur van het rendez-voushuis. Maar Tirza vond het mooi. Ze was te oud voor pyjama's. Had ze gezegd.

‘Vind je het niet mooi?’ herhaalde ze. Met haar nachthemd omhoog, haar buik naar haar vader gekeerd, wachtte ze op antwoord.

Hofmeester probeerde niet te kijken. Hij concentreerde zich op de muziekstandaard in de hoek van de kamer. Er lag bladmuziek op. Onlangs was hier nog gespeeld.

‘Ik vind je heel mooi,’ zei Hofmeester, ‘Tirza, je bent het mooiste meisje dat ik ken, maar je bent te mager. Mensen komen naar me toe en klagen erover hoe mager je bent, we moeten er iets aan doen. We moeten meer gaan eten, we moeten beter gaan eten. Regelmatiger.’

‘Papa, kijk naar me.’ Ze onderbrak hem met harde stem, zoals ze hem soms kon onderbreken als hij haar voorlas. Een enkele keer vond ze het mooi. Don Quichot had ze gedeeltelijk prachtig gevonden, de jagersverhalen van Toergenjev hadden tot haar verbeelding gesproken.

‘Kijk eens,’ zei ze. ‘Kijk eens.’

En hij keek.

Ze stond op haar bed. Op de deken. Het belachelijke roze nachthemd dat haar moeder had gekocht in een belachelijk dure winkel hield ze omhoog. Hofmeester staaarde naar haar navel. Een gele onderbroek zat eronder, een gele met stippen. Witte stippen.

‘Ik ben geen meisje,’ zei ze. ‘Ik ben een vrouw.’

Ze liet het nachthemd vallen. Ze legde haar handen op de plek waar haar borsten zouden komen.

‘Ik ben een vrouw met tieten,’ zei Tirza.

Ze legde haar handen op haar buik.

‘Ik ben een vrouw met een buikje.’

Haar handen gingen naar haar bovenbenen.

‘Ik ben een vrouw met lange benen. Ik ben een vrouw, papa.’

Hofmeester stond op. ‘Je bent hoogbegaafd, Tirza, hoog-hoogbegaafd, maar je bent geen vrouw, dat moet je nog worden, en dat zul je ook worden, je bent een meisje, en je moet eten.’ Toen liep hij naar de hoek van de kamer en verplaatste de muziekstandaard een paar centimeter.

En zij stond daar op haar bed, ze stond daar maar, Tirza, ze had haar nachthemd weer omhoog gerukt. ‘Zeg dat ik een vrouw ben, papa,’ zei ze.

Hij bleef staan. Zijn hand op de muziekstandaard. ‘Tirza,’ zei hij.

‘Zeg dat ik een vrouw ben,’ riep ze. ‘Zeg het, papa.’

Het boek lag nog op bed. Het boek waaruit hij haar had moeten voorlezen. ‘Je bent...’

Hij liep terug naar het bed, hij ging voor haar staan.

Ze pakte hem bij zijn haar. Dat kon ze makkelijk nu ze op het bed stond. Ze trok hem aan zijn haar. ‘Zeg het,’ krijste ze, ‘papa, zeg het, durf het te zeggen. Tirza, je bent een vrouw.’

Hij liet zich aan zijn haar trekken. Het maakte hem niet uit. Hij raapte het boek op van het bed.

‘Ik ben een vrouw,’ krijste ze. ‘Zeg het, zeg het, papa.’

Nog harder trok ze hem aan zijn haren, maar hij voelde het niet, hij stond daar als in trance, alsof hij iets anders zag en iets anders hoorde.

‘Zeg het,’ krijste ze, ‘Tirza, je bent mijn vrouw. Zeg het, papa, zeg het.’

Ze krijste niet alleen meer, tranen liepen over haar wangen. Ze liet zich vallen, op het bed, haar gezicht drukte ze in het laken.

‘Tirza,’ zei hij, ‘je bent mijn dochter.’ Nu schreeuwde hij ook. ‘Je bent mijn dochter, Tirza, mijn dochter ben je en mijn dochter zul je blijven.’

Daarop rende hij de trap af. Maar hij hoorde haar nog roepen: ‘Je hebt geen vrouw, papa. Ik ben de enige vrouw die je hebt. De enige.’

In de woonkamer ging hij op de bank zitten en hij wiegde zijn

bovenlichaam heen en weer. Net als Tirza had hij willen huilen, maar het lukte hem niet en hij begreep niet waarom het niet lukte.

De maandag erop, tijdens zijn lunchpauze, ging hij naar boekhandel Scheltema. Tussen de afdelingen filosofie en psychologie vond hij eindelijk een verkoopster die tijd voor hem had.

‘Ik zoek boeken over eetstoornissen,’ zei hij zo discreet mogelijk.

‘Waarover?’

‘Eetstoornissen,’ herhaalde hij, nu iets harder.

‘Wat zoekt u precies? Romans?’

‘Informatie.’

Ze nam hem mee naar een kast.

‘Deze rij,’ zei ze. ‘Allemaal eetziektes. En deze rij ook nog. En daar staat ook nog wat.’

Hofmeester bukte zich. Maar eerst had hij gekeken of niemand hem zag. Geen vage bekenden, geen collega’s. Het aanbod was overweldigend. Alleen al van het aanbod werd je ziek.

Het kostte hem meer dan twintig minuten om twee boeken te vinden die hem enigszins intelligent voorkwamen.

De caissière vroeg: ‘Is het een cadeautje?’

‘Nee,’ zei Hofmeester, ‘het is voor mezelf.’

Toen liep hij snel terug naar de uitgeverij. ‘Een lange lunchpauze, Jörgen,’ zei de receptioniste. Hij hield de tas met de twee boeken stevig vast en grinnikte onbeholpen.

Die avond nestelde hij zich op de bank met de twee boeken, zijn potloden en een puntenslijper, want hij hield de potloden graag scherp.

Tirza kwam de kamer in en vroeg: ‘Wat ben je aan het lezen?’

‘Niets,’ zei hij en legde zijn hand op de boeken. ‘Niets belangrijks. Rotzooi.’

‘Papa,’ vroeg ze, ‘vind je het niet erg dat mama er zo weinig is?’

Ze had haar nachthemd al aan, de kleur maakte hem misselijk. Hij moest het ding op een dag stiekem in brand steken.

‘Ik ben graag alleen,’ antwoordde hij, spelend met de puntenslijper. ‘Ik houd niet van drukte. Lawaai. Te veel mensen.’

‘Maar vind je het niet raar dat ze er zo weinig is?’

‘We hebben goede afspraken met elkaar gemaakt, Tirza. Zij is druk, ik ben druk. Nu moet je gaan slapen.’ Hij streelde over haar wang.

‘Heb je eigenlijk nog een vrouw?’ vroeg ze.

En hoeveel hij ook van haar hield, de vraag verontrustte hem. De vraag kwam hem doortrapper voor dan bij haar leeftijd paste, zoveel venijniger was die vraag dan haar karakter, zoveel gemener dan de zonnekoningin die ze was en die ze altijd zou zijn.

‘Mama is mijn echtgenote, Tirza. Dat weet je net zo goed als ik. Nu moet je naar boven, ik lees je morgen verder voor.’

Ze boog zich voorover en beet in zijn neus. Zoals ze dat deed als ze even heel dicht bij haar vader wilde zijn. Een overblijfsel uit haar vroegste jeugd. Toen was ze begonnen hem in de neus te bijten. Volgens Hofmeester omdat ze de borst zocht, maar erg logisch was dat niet, want waar zijn neus ook op leek, niet op een tepel. En hoewel ze al veertien was, klom ze nog geregeld bij haar vader op schoot en beet hem dan in zijn neus.

‘Je hebt geen vrouw, papa,’ fluisterde ze. ‘Ik ben de enige vrouw die je hebt.’

Toen beet ze nog een keer in zijn neus en daarop rende ze naar boven. Hij bleef achter op de bank, hij twijfelde of hij achter haar aan moest gaan om haar tegen te spreken. Hij twijfelde zo lang, dat hij maar beter kon blijven zitten.

Ibi zat in een café met vriendinnen, de echtgenote schilderde in haar atelier en ontving daar haar vrijwel uitsluitend mannelijke modellen, Jörgen Hofmeester zat in de woonkamer en streepte de ene na de andere alinea aan in het informatieve boek over de ziekte van zijn jongste dochter, en in haar slaapkamer naast de cello was Tirza bezig zich hoogbegaafd dood te hongeren.

Zo leefde de familie Hofmeester aan het begin van het nieuwe millennium.

4

Vanaf het slaapkamerbalkon waar hij al een kwartier staat, ziet Hofmeester het licht in de schuur aangaan. En weer uit. En weer aan. En uit.

Iemand speelt daar met het licht. Pas dan herinnert hij zich dat hij Ester zonder h in de schuur heeft achtergelaten en dat hij haar een glas sinaasappelsap heeft beloofd.

Beloofd is beloofd. Snel gaat hij naar de keuken. Hij mag de gasten niet zo verwaarlozen, ook al sluiten ze zich op in de schuur.

Tirza staat voor de gootsteen. Even denkt hij dat ze aan het overgeven is.

‘Wat doe je?’ vraagt hij.

‘Ik eet een tomaat.’ Ze buigt zich over de gootsteen vanwege het druipen.

‘Er zijn zoveel lekkere hapjes. Er is van alles.’ Het klinkt wanhopig en beschuldigend tegelijkertijd.

‘Ik had zin in een tomaat.’ Ze neemt nog een hap, het sap druppelt langs haar kin. Hofmeester geeft haar een doekje.

‘Je shirtje,’ zegt hij, ‘het zit een beetje scheef, ik zie je behabandje.’

Hij wil het rechtek, maar Tirza zegt: ‘Dat hoort zo. Hoe vind je hem?’

Hij schenkt een glas witte wijn in, nog altijd de Italiaanse gewürztraminer. Telkens opnieuw de Italiaanse gewürztraminer.

‘Wie?’

‘Choukri. Wat vind je van hem?’

De tomaat is nu opgegeten.

‘Wil je ook wat?’ vraagt Hofmeester. Hij houdt de fles omhoog. ‘Dit is je lievelingswijn.’

Ze schudt haar hoofd. ‘Later. Wat vond je nou van hem?’

Hofmeester kijkt naar het plafond. Het moet echt nodig worden gewit. Hij telt met het blote oog drie grote, bruine vochtplekken. Maar het geld is

op. Het hedge fund heeft de benen genomen. Alles in Hofmeesters omgeving neemt de benen. Alleen in het hoognodige investeert hij nu nog en volgens Hofmeester zijn witte plafonds niet hoognodig.

‘Wat kan ik zeggen? Ik vond hem nogal terughoudend. Niet open, niet sociaal, moeilijk om contact mee te maken. Maar dat is een eerste indruk natuurlijk.’

‘Natuurlijk is hij verlegen, pap, jij zou ook verlegen zijn in zo’n situatie, en je bent ook verlegen, dat is niet bepaald een ideale combinatie.’

‘Ik ben niet verlegen.’

Hij vult zijn glas weer met Italiaanse gewürztraminer en drinkt het in één teug leeg, om het meteen daarna weer te vullen.

‘Jij bent verlegen,’ zegt ze liefdevol, maar toch nadrukkelijk. Over dit onderwerp duldt ze geen tegenspraak. ‘Ik ken niemand die zo verlegen is als jij.’

‘Ik ben discreet, Tirza,’ zegt hij. ‘Discreet, dat is iets anders dan verlegen, ik ga me niet opdringen aan het vriendje van mijn dochter. Ik blijf op de achtergrond.’

‘Pap, je bent ontzettend verlegen, dat weet je zelf ook. Als we op vakantie waren, dan duwde je ons het restaurant binnen om te kijken hoe het er vanbinnen uitzag. En jij bleef buiten staan. Weet je dat niet meer? Kun je je dat niet meer herinneren? En toen we op de lagere school een toneelstuk opvoerden en alle ouders na afloop trots naar de kleedkamer kwamen, verstopte jij je zo ongeveer achter mij. Maar wat vond je nou van hem?’

Hij klapt in zijn handen. Waarom weet hij niet. Hij kijkt naar het etiket op de fles.

‘Moeilijk. Als je het eerlijk wilt weten. Moeilijk. Ik kon geen hoogte van hem krijgen. Hij deed me aan iemand denken. Nee, hij doet me aan iemand denken.’

‘Een acteur? Hij lijkt op een acteur, niet? Een Franse acteur? Vind je hem leuker dan de vorigen?’

‘De vorige?’

‘De vorigen.’

‘Waren er vorigen? Ik dacht dat dat niet serieus was.’

Af en toe dringen flarden van de muziek uit de woonkamer tot hem door. Hij vindt dat hij wat sardines moet bakken. Er zijn nog zoveel sardines. Wat is een mens zonder taak? Niets. Het bakken van sardines, dat is zijn taak vanavond.

‘Het was ook niet serieus. Maar ze waren er wel. Ik heb ze aan je voorgesteld, papa, je hebt ze allemaal gezien.’

‘Ik heb jongens gezien, hier in huis, dat is waar, nu en dan heb ik jongens gezien, de laatste jaren, ook jongens die zijn blijven slapen, maar geen vriendjes. Jij zei dat het niets te betekenen had.’

‘Nee, dat was ook zo. Het was voor de lol, maar het waren wél vriendjes.’

Hij had weer iets niet begrepen. Wat was er veel wat hij niet had begrepen, en toch zou hij zichzelf niet willen omschrijven als naïef. Verlegen noch naïef. Als iets anders, maar wat?

‘Tirza,’ zegt hij, en strekt zijn handen naar haar uit zoals peuters doen als ze opgetild willen worden.

Voorzichtig, dat misschien. Jörgen Hofmeester, een voorzichtig mens.

‘Tirza,’ herhaalt hij, nog altijd met uitgestrekte armen, ‘heb jij het dan niet gezien?’

‘Wat?’

‘Je vriendje. Die man. Op wie hij lijkt. Is het je niet opgevallen?’

Ze schudt haar hoofd. ‘Een Franse acteur zei ik toch, vind je niet? Een acteur?’

Hij laat zijn armen zakken.

‘Nee, nee, geen Franse acteur. Geen acteur. Geen acteur in de gebruikelijke zin van het woord. Mohammed Atta. Zelfde gezicht, zelfde ogen, zelfde kaaklijn. Zelfde haar.’

Ze schudt weer haar hoofd.

‘Papa,’ zegt ze.

En de vader, leunend tegen het aanrecht, herhaalt die twee woorden, Mohammed Atta, alsof het nu pas tot hem begint door te dringen wat hij ziet, wat hij denkt, wat hij voelt.

‘Doe dit nou niet,’ zegt ze.

‘Wat?’

‘Wat je nu aan het doen bent.’

‘Wat doe ik dan?’ vraagt Hofmeester. ‘Wat doe ik?’

Tirza loopt naar hem toe. Ze omhelst hem. ‘Alsjeblieft,’ fluistert ze in zijn oor, ‘doe dit niet. Gun me mijn geluk.’

‘Maar ik gun je jouw geluk, ik gun je meer geluk dan wie dan ook, ik gun je al het geluk van de wereld, alleen: hij is jouw geluk niet, hij is jouw ongeluk. Mohammed Atta is jouw ongeluk.’

Tirza laat haar vader niet los. ‘Hij is mijn vriendje. Aan dat idee moet je wennen, pap. Alsjeblieft. Dat gaat je toch lukken? Denk je niet dat je dat gaat lukken? Dat zal je toch gaan lukken?’

Haar haren kriebelen tegen zijn voorhoofd, hij voelt haar adem, die vaag naar pepermunt ruikt. Hij kan zo niet blijven staan, niet op haar feest. Er kan ieder moment iemand binnenkomen.

‘Luister Tirza, ik gun je het beste, mooiste en liefste vriendje van de wereld, maar Mohammed Atta is noch de beste noch de mooiste en al helemaal niet de liefste. Hij is zo ongeveer de slechtste kandidaat die ik me kan voorstellen.’

‘Houd op hem Mohammed Atta te noemen. Hij heet Choukri en hij is mijn vriendje.’

Hofmeester maakt zich los uit haar omhelzing, hij draait zich om, hij zoekt de kurkentrekker om nog een fles Italiaanse gewürztraminer mee te openen.

‘Iedereen ziet wat anders,’ zegt hij terwijl hij zoekt. ‘We hebben het over werkelijkheid, maar wat bedoelen we daarmee, weet jij het? Jij ziet in die man je vriendje. Ik zie in hem Atta, en ik weet wat Atta wil, ik weet waarop hij uit is, ik weet wat zijn plannen zijn.’ Hij heeft de kurkentrekker gevonden, eindelijk. Hij praat maar door, het maakt hem niet meer uit tegen wie. Het moet worden gezegd. Het moet eruit. De waarheid, de vreselijke waarheid.

‘Ik maak me zorgen,’ zegt hij, ‘ik wil niet dat mijn dochter met Atta omgaat. Zelfs de meest labiele, de meest progressieve vader zou zeggen: “Mijn dochter mag met iedereen omgaan, een neger, een junk voor mijn part, een Vietnamees kan er ook nog wel bij, maar geen terrorist.”’

Ze slaat met haar hand op het aanrecht. ‘Je gaat te ver,’ roept ze. ‘Dit is

niet leuk meer. Houd op, papa, houd op.'

Hij opent de fles. Het is hem gelukt om een open en eerlijk gesprek met zijn dochter te voeren. Hij trakteert zichzelf op een glas wijn om te kalmeren.

'Houd op. Waarmee moet ik ophouden?'

'Mijn vriendje een terrorist te noemen. Dat om te beginnen.'

'Hoe moet ik hem dan noemen? Een vrijheidsstrijder? Een antiglobalist? Een anarchist? Een *enemy combatant*? Het slachtoffer van een dwaalleer? Een ongelukkige?'

'Hij interesseert zich niet voor politiek. Choukri maakt muziek en ik houd van hem.'

'Wat weet jij van houden van?'

'Wat weet jij daarvan, papa? Wat weet jij daar eigenlijk van? Van wie heb jij kunnen houden?'

Hij zet zijn glas neer. Hij wrijft zijn lippen droog. 'Van jou,' zegt hij na een tijdje. 'Ik heb van jou kunnen houden.'

Ze kijken elkaar aan. Hij hoopt dat ze nu iets gaat zeggen, maar ze zwijgt. En hij begrijpt dat het onafwendbaar is, dat er niets meer aan te doen is, dat zijn leven over is, zonder dat het ooit is begonnen. Het is over voor het begon. Een gedachte die hem zou moeten doen glimlachen. Als je erover nadenkt is het waanzinnig, en wat is een betere reactie op waanzin dan de glimlach? Maar de glimlach komt niet.

'Ik dacht,' zegt hij uiteindelijk zelf maar, 'in ieder geval heb ik gehoord dat jullie daar niet meer aan doen, houden van, dat het passé is, over. Jouw generatie heeft iets anders bedacht.'

'Wie heeft je dat verteld?'

'Iemand hier op het feest.'

'O. Ik doe er hoe dan ook nog wel aan. Ik houd van Choukri.'

Nu glimlacht hij. Nu lukt het hem.

'Hij gebruikt je.'

'Ik hem ook. Dat is houden van. Wederzijds gebruik. Respectvol gebruik.'

Het klinkt als iets wat ze vaker heeft gezegd, wat ze anderen heeft horen zeggen, wat ze ergens heeft gelezen.

‘Ik heb oog voor de mensen,’ zegt Hofmeester. ‘Ik heb langer geleefd dan jij, geloof me: gebruiken is geen houden van en houden van is geen gebruiken en hij is Mohammed Atta. Zo niet de Mohammed Atta van de elfde september, dan zijn opvolger, zijn nakomeling, zijn reïncarnatie, zijn wedergeboorte, zijn plaatsvervanger...’

Ze wuift met haar hand dat hij moet ophouden, ze onderbreekt hem. ‘Dan houd ik van Mohammed Atta. Zo is het nu eenmaal. Ook daaraan zul je moeten wennen.’

Hij kijkt haar vol onbegrip aan en wrijft nog een keer zijn lippen droog.

Ze loopt naar hem toe. ‘Papa, alsjeblieft,’ zegt ze, ‘maak me vanavond niet aan het huilen.’

Hij pakt haar beide handen. ‘Ik maak je niet aan het huilen, ik probeer een gevaar af te wenden. Ik wil je nooit aan het huilen maken. Nu niet. Helemaal nooit.’

‘Maar er is geen gevaar. Dat denk je alleen.’

‘O jawel, het is er. Ik voel het, ik ruik het, ik zie het.’

Hij laat haar handen los en zij aait hem over zijn wang, zijn kin.

‘Bak nog wat sardientjes voor ons,’ zegt ze. ‘Dat vind ik fijn. Als je sardientjes aan het bakken bent. Dat doet me denken aan vroeger.’

‘Dat ga ik ook doen, Tirza. Straks ga ik me verdiepen in de sardines. Straks. Maar nu... Nu moet ik je waarschuwen. Nu moet ik je beschermen.’

Ze schudt haar hoofd. ‘Niet beschermen, papa. Alsjeblieft, niet beschermen.’

Ze gaat terug naar het feest. Hij kijkt haar na, zijn glas in de hand. Ze is veranderd. Het kan niet ontkend worden. De echtgenote heeft gelijk. Maar het is niet van de ene op de andere dag gegaan. Na haar ziekte is het begonnen. Tijdens de ziekte al. Al zag hij het niet. Er zijn zoveel dingen die hij niet heeft gezien. Hij herinnert zich de boeken die hij had aangeschaft om zijn jongste dochter te genezen. Maar toen duidelijk werd dat Hofmeesters studie over eetstoornissen en aanverwante zaken zijn dochter niet hielp, werd Tirza naar twee psychologen tegelijk gestuurd. De tweede wilde graag met haar ouders praten, en zoals vaak in dergelijke gevallen ging Hofmeester er alleen heen.

De psycholoog was een strenge man, maar niet onvriendelijk, vond

Hofmeester. Zakelijk, wat hij niet had verwacht van een hulpverlener.

‘Wat zijn de oorzaken?’ wilde Hofmeester weten. Hij was namelijk, had hij besloten, niet alleen hierheen gekomen om vragen te beantwoorden, hij wilde ze ook stellen. Hij had zelfs een notitieboekje in de binnenzak van zijn colbertje gestopt om op te schrijven wat hij zou gaan horen. En dat haalde hij nu tevoorschijn.

‘Er is niet één oorzaak, er zijn altijd vele oorzaken. En de oorzaken zijn op dit moment ook niet het meest urgent. Het gaat niet goed met uw dochter.’

‘Maar...’ Hofmeester zat in de fauteuil en hij zocht naar woorden, naar hoop zocht hij. Hij was gekomen om te horen dat het goed zou komen en dat had hij nog niet gehoord. ‘Wat doen wij fout? Wat doe ik fout?’

Hij had zijn potlood in de aanslag.

‘Het gaat ook niet om fouten. Hoewel binnen elk gezin, ook het uwe, dingen voor verandering en verbetering vatbaar zijn.’

Hofmeester keek naar zijn schoenen en toen naar die van de psycholoog.

‘Waar is ze mee bezig?’ vroeg Hofmeester. ‘U hebt met haar gesproken, wat gaat er in haar om? Wat beweegt haar?’

En terwijl hij dat vroeg schudde hij zijn hoofd, alsof hij duidelijk wilde maken dat hij niet begreep waar ze mee bezig was, dat niemand dat kon begrijpen. Het viel buiten het begrip, en daarmee buiten Hofmeesters wereld.

‘Tja,’ zei de man, ‘ook dat is niet zo eenvoudig te zeggen, ze is bezig controle over haar leven te krijgen, de controle te herwinnen. Haar ziekte is daarbij eigenlijk een middel. Ik denk dat u zich het zo moet voorstellen, het gaat om controle.’

‘Controle?’

‘Ja,’ zei de psycholoog. ‘Controle.’

‘Controle,’ herhaalde Hofmeester, alsof het een woord in een vreemde taal was waarvan hij de betekenis niet kende, en zo voelde het ook. Hij wist niet meer wat ‘controle’ betekende. Hij schreef het woord op in zijn notitieboekje, zonder dat hij precies begreep waarom, en hij onderstreepte het een paar maal.

‘En wat moet ik doen? Wat kan ik doen?’ vroeg hij toen hij klaar was met schrijven en onderstrepen.

‘Haar steunen.’

‘Dat doe ik al.’

‘Misschien niet genoeg.’

Niet genoeg, dat was een mogelijkheid die Hofmeester nog niet had overwogen. Hij had eerder gedacht: te veel, maar het was dus: niet genoeg.

Zo zaten ze even zwijgend tegen over elkaar en toen zei de psycholoog: ‘Ach weet u, meneer Hofmeester, eetziektes komen vrijwel alleen voor bij de blanke middenklasse, nergens anders. Het is typisch een ziekte van de blanke middenklasse.’

Het klonk alsof dat alles moest verklaren, alsof nu alles duidelijk zou moeten zijn.

En terwijl de psycholoog opstond, vroeg Hofmeester zich af wat de man daarmee had willen zeggen.

‘Kan het zijn,’ vroeg hij, terwijl hij zijn notitieboekje in zijn binnenzak stopte en zijn jas aantrok, ‘dat het er iets mee te maken heeft dat ze hooghoogbegaafd is?’

‘Wie zegt dat? Wie zegt dat ze dat is?’

Hofmeester schudde met zijn handen en armen. De vraag onthutste hem. ‘Iedereen,’ zei hij uiteindelijk, ‘iedereen heeft het altijd gezegd, iedereen zegt het.’

‘Mmm,’ zei de psycholoog. ‘Mmm.’

En daarmee werd het consult beëindigd.

Een rare man, vond Hofmeester. Niet onvriendelijk, hooguit ontwijkend. Toen hij zijn fietsslot openmaakte en nadacht over het gesprek, kreeg hij het idee dat hij dat was, de ziekte van de blanke middenklasse: hij, Jörgen Hofmeester, in eigen persoon.

En later die dag zag hij zichzelf weerspiegeld in een winkelruit en weer viel het hem op. Daar ging de ziekte van de blanke middenklasse, daar ging Jörgen Hofmeester.

Dat besef was nieuw en ook overweldigend, maar kon er toch niet voor zorgen dat Hofmeester iets anders deed dan hij de weken ervoor had gedaan. Hij kocht nog meer boeken over eetstoornissen en die bestudeerde hij ’s avonds, met het potlood in de aanslag, en de puntenslijper binnen handbereik.

Als er een oplossing was, dan zou die gevonden worden in boeken. Waar anders?

Hoeveel hij ook aanstreepte en aankruiste en uit zijn hoofd leerde, Tirza vermagerde, haar gewicht zakte, naderde een kritieke grens. Er werd gesproken over dwangvoeding. Ziekenhuisopname, verpleging.

En toen de echtgenote op een avond vlak voor middernacht thuiskwam, zat Hofmeester aan de eettafel, omgeven door boeken die allemaal over hetzelfde onderwerp gingen. Hij keek haar aan, de moeder van Tirza, en hij zei: 'We zijn bezig ons kind dood te maken.' Zonder haar jas uit te doen ging ze aan de eettafel zitten. Ze stak een sigaret op. Toen stond ze op en schonk zichzelf een borrel in.

Tirza's ziekte vernietigde niet alleen Tirza zelf, met haar ziekte begon de vernietiging van de familie Hofmeester, en hoe meer de leden van de familie zich ertegen verzetten, hoe sneller het leek te gaan.

De borrel zette ze op tafel. Ze ging weer zitten. Ook haar muts had ze niet afgezet. Een wollen muts.

'Wij?' vroeg de echtgenote. 'Wij? Zei je dat? Wij? Nee, niet wij. Jij.' Ze stak haar wijsvinger uit naar Hofmeester.

Hij sloeg het boek dicht dat hij aan het lezen was.

'Ik? En waarom ik als ik vragen mag? Ik doe tenminste nog iets. Wat doe jij? Wat heb jij gedaan?'

De echtgenote inhaleerde.

'Jij,' zei ze, 'jij hebt dat kind vergiftigd. Geen moment heb je het alleen gelaten. Geen moment had het rust. Moest het niet naar celloles, dan moest het wel naar zwemles, moest het niet naar zwemles, dan moest het wel voorgelezen worden uit weet ik welk boek uit de Russische Bibliotheek, moest het niet worden voorgelezen, dan moest het wel mee om wijn te kopen. Jij hebt haar kapotgemaakt zoals je geprobeerd hebt Ibi kapot te maken, maar Ibi was te sterk voor je, godzijdank. Tirza niet. Voor Tirza is alles wat jij zegt waar, Tirza verafgoedt je en jij laat je dat maar al te graag aanleunen, je vindt het heerlijk om eindelijk voor iemand een afgod te zijn.'

Hofmeester pakte een potlood en begon het te slijpen. 'Wat je zegt,' zei hij toen hij daarmee klaar was, 'is zo ver van de waarheid. Het is zo'n gemene leugen. Het is oergemeen. Ik heb me om haar bekommerd, omdat jij haar

verwaarloosd hebt. Iemand moest zich om haar bekommeren, iemand moest haar afhalen van zwembles. Iemand moest haar naar celloles brengen.'

'Maar niemand moest haar dwingen om te zwemmen, dwingen om dit te doen, dwingen om dat te doen, niemand moest de hele dag zeggen hoe hoogbegaafd ze wel niet is. Hoe denk jij dat je zou reageren als je dat de hele dag zou horen? Zou je dan ook niet een beetje gek worden? Zou je dan ook niet doordraaien? Jij hebt dat kind kapotgemaakt, jij en niemand anders. Jij hebt van haar een collega proberen te maken, en een vriend en ook je vrouw, ja, ook je vrouw. Alles wat je in de echte wereld niet kon vinden heb je geprobeerd van haar te krijgen, en het enige wat je mij kunt verwijten is dat ik het heb laten gebeuren, dat ik niets heb gedaan, in ieder geval niet genoeg heb gedaan om je tegen te houden, maar ik heb ook een leven, ik ben ook maar een mens, ik heb ook recht op een beetje geluk. Ja, ik ben ook maar een mens, Jörgen.'

Hij masseerde zijn slapen en toen zei hij: 'Als je nog één keer zegt: "Ik ben ook maar een mens", als ik nog één keer moet horen dat jij ook maar een mens bent, dan wurg ik je.'

'Doe het,' zei ze, 'wurg me.'

Hij bleef over zijn slapen wrijven en ten slotte zei hij, rustiger dan daarvoor: 'Ik heb niet de hele dag gezegd hoe begaafd ze is, ik heb geprobeerd haar te stimuleren. Dat is geen misdaad. Ja, ik heb van haar gehouden, ik houd van haar, misschien heb ik een specialere band met haar dan met Ibi, maar ook dat is geen misdaad. En ik hoef niets terug. Want wat ik terugkrijg is genoeg, meer dan genoeg. Hoe ze naar me lacht, wat ze me vertelt, haar gezelschap. Als ik iets fout heb gedaan, weet ik niet wat.'

Hij brak een van zijn potloden doormidden, het kostte hem nog aardig wat moeite, en die moeite leidde hem even af van zijn woede.

'Is dat alles wat je kunt zeggen?' vroeg hij. 'Dat ik haar kapotgemaakt heb? Is dat alles wat over is van ons huwelijk, wie de schuld is van Tirza's ziekte?'

Ze doofde haar sigaret. 'Ja,' zei ze, 'dat is wat ervan over is. Het spijt me, je bent nooit een vader voor Tirza geweest. Een vriend misschien, een minnaar, maar een vader is geen minnaar, Jörgen.'

Hij stond op. 'Wat insinueer je?' vroeg hij. 'Dat jij te kil en te koud bent om haar aan te raken betekent nog niet dat iemand die haar wel aanraakt een misdadiger is. Mensen hebben warmte nodig. Daarop leven ze. Daarvan leven

ze. Die warmte is geen misdaad. Het gebrek eraan is de misdaad.'

Ze stond op.

'Waar ga je heen?' vroeg hij.

'Naar mijn atelier.'

'Wat ga je daar doen?'

'Slapen.'

'Daar is geen bed.'

'Er is een bank.'

Hij kwam haar achterna. In de vestibule drukte hij zijn echtgenote tegen de muur en kneep met één hand haar keel dicht.

'Hoe durf je dit tegen me te zeggen?' siste hij. 'Hoe durf je te zeggen wat je hebt gezegd? Hoe durf je? Jij die geen flauw benul hebt wat het betekent om moeder te zijn, jij die naar geen enkele ouderavond gaat, jij die je nergens om bekommert, hoe durf je te zeggen dat ik geen vader ben? Je hoeft niet van me te houden, dat je dat niet doet weet ik allang, maar je kunt ten minste respect opbrengen, waardering voor wat ik hier doe.'

Ze liep rood aan, maar hij liet niet los. Ze schopte hem, maar hij liet niet los.

Pas toen zijn hand pijn begon te doen, liet hij haar gaan.

Hij bleef in de vestibule staan en zij rende naar de keuken. Hij hoorde haar hoesten, hij hoorde hoe ze de kraan opendraaide. Nog meer gehoest, hij hoorde haar telefoneren.

Na vijf minuten kwam ze uit de keuken.

'Wat heb je gedaan?' vroeg hij.

'Ik heb de politie gebeld.'

Toen ging ze de deur uit.

Eerst bleef hij nog even in de vestibule staan, daarna ging hij terug naar de woonkamer, hij legde de boeken over Tirza's ziekte in drie gelijke stapels op de eettafel en leegde de asbak.

Hij speelde een tijd met de twee helften van het doormidden gebroken potlood. Hij neuriede.

Toen het kwart voor een was geworden, ging hij naar boven om te slapen. Zachtjes opende hij de deur van Tirza's kamer, hij wilde weten of ze sliep. Ze had haar ogen open.

Hofmeester ging op haar bed zitten. Hij kon niet naar haar kijken. Als het tot hem doordrong wat hij daar zag, had hij de neiging zich op te hangen. Hij was woedend, omdat hij het gevoel niet kon loochenen te hebben gefaald, en hij haatte de echtgenote, hij haatte iedereen die hem herinnerde aan dat falen.

Hij pakte Tirza's hand en keek naar de meubels in de kamer. Zo bleef hij zitten. Tot hij zei: 'Dit kan zo niet doorgaan, Tirza. Dit moet stoppen.'

'Ik weet het,' zei ze, en het kwam hem voor dat nu ook haar stem was aangetast door haar ziekte. 'Ik weet het, papa, maar ik kan niet meer stoppen. Het is te laat.'

Hij concentreerde zich op haar bureaustoel, op de woordenboeken op het bureau, een opengeslagen aardrijkskundeboek. Hij concentreerde zich.

'Heb ik iets gedaan wat ik beter niet had kunnen doen?' vroeg hij, kijkend naar het aardrijkskundeboek. 'Zijn er dingen die je storen? Hier in huis. Van mij of van mama. Is er iets wat wij fout hebben gedaan, wat ik fout heb gedaan?'

Hij probeerde zich op iets anders te concentreren. De gordijnen. Rode gordijnen. Tirza had ze zelf uitgezocht.

'Je weet toch,' zei hij, en hij praatte nu bijna net zo zacht als zij, 'je weet toch, Tirza, dat wij, mama en ik en Ibi, ook van je houden als je niet hoogbegaafd bent, het maakt ons niets uit wat je bent. Je hoeft niet de beste te zijn, je hoeft niets te zijn, we houden van je zoals je bent.'

Hij verwachtte eigenlijk geen antwoord. Maar er kwam een antwoord. Harder dan haar vorige antwoord. Luid en duidelijk.

'Nee, papa,' zei ze, 'als ik niet de beste ben, houdt niemand van me.'

Nog even bleef hij zwijgend zitten, een paar seconden. Vernederd door de lachspiegel van zijn ambitie, zijn goedbedoelde en welbeschouwd redelijke ambitie. Verslagen door zijn kind, voor wie hij alles had willen opofferen, omdat het hem schuldig maakte. Waarin ze ook uitblonk, ze zou nooit genoeg kunnen uitblinken om zijn schuld te doen sterven.

Toen hield hij het niet meer uit in de kamer. Hij vluchtte.

Hij ging terug naar beneden en bleef voor de eettafel staan. Met zijn

wijsvinger klopte hij zachtjes op de tafel. Een minuut en toen nog een minuut, een kwartier stond hij zo, een halfuur. Tot de voordeurbel ging en hij schrok. Het was bijna twee uur. Misschien was het de echtgenote die haar sleutels had vergeten? Ibi was thuis, Tirza ook. Het kon alleen de echtgenote zijn.

Voor de deur stonden twee agenten. Jongens nog, eigenlijk.

‘Meneer Hofmeester?’ vroeg de een, zo te horen een allochtoon.

‘Ja,’ zei Hofmeester, ‘dat ben ik.’

‘Wij zijn gebeld. Zijn er problemen?’

‘Wie heeft u gebeld?’

‘Uw vrouw,’ zei de andere agent. ‘U hebt toch een vrouw? U woont hier toch met vrouw en kinderen?’

‘O dat,’ zei Hofmeester. ‘Een ruzietje. Het is allemaal weer voorbij. Sorry voor het ongemak.’

Hij wilde de deur alweer sluiten. Hij had geen behoefte aan gezelschap.

Maar de allochtone agent vroeg: ‘Mogen we toch even binnenkomen?’

‘Zoals u wilt.’

Hij liet hen binnen, toonde de heren de woonkamer. Ze keken rond. De allochtoon pakte een boek dat op de eettafel lag en bladerde er langzaam in.

‘Uw echtgenote wilde aangifte doen,’ zei hij met het boek in zijn hand. ‘Is ze thuis?’

Hofmeester schudde zijn hoofd.

‘Nee, niet thuis. U weet hoe vrouwen zijn. Vooral Schorpioen-vrouwen.’

‘Is ze een Schorpioen?’ vroeg de agent die geen allochtoon was.

‘Ja, ja,’ zei Hofmeester. Hij had geen idee waarom hij dat had gezegd. Hij besefte dat hij soms niet wist wat hij ging zeggen en dat er dan dingen uitkwamen die hij niet altijd even prettig vond. Schorpioen-vrouwen, hoe kwam hij erop? Ze was een Schorpioen, maar wie ging dat wat aan? Hij moest zich concentreren. Hij moest zich beheersen, zich beter beheersen.

‘Veertien november,’ zei Hofmeester. ‘Schorpioen. Ze is naar haar atelier gegaan. Ze schildert. Mannen vooral. Soms ook fruit. Appels, een ananas, een eenzame aardbei op een bordje. Maar vooral mannen. Een enkel zelfportret,

verder alleen mannen.'

'Ze zei door de telefoon,' zei de allochtoon, 'dat u hebt geprobeerd haar aan te randen, mishandeling, daar had ze het over. Kan dat kloppen? Hebt u uw vrouw aangerand? Hebt u haar mishandeld? U bent natuurlijk niet verplicht te antwoorden, als u daar geen zin in hebt, als u denkt: daar komen problemen van. U kunt gebruik maken van uw zwijgrecht.'

Hofmeester dacht na. Hij kon zich niet meer zo goed herinneren waar het over ging, het gesprek met zijn vrouw.

'We spelen,' zei hij ten slotte, 'mijn echtgenote en ik, we spelen, als twee jonge honden. We kennen onze eigen kracht niet. Het spel loopt uit de hand. Dan belt ze de politie. Ze kan niet tegen haar verlies. Maar het hoort bij haar spel. Ze is een kunstenaar. Wat ik zei, ze schildert. Appels, sinaasappels, bosvruchten, maar ook mannen. Werklozen, vermoed ik. Langdurig werklozen. Ze krijgen er niets voor, een kopje thee, maar ze moeten wel al hun kleren uittrekken. Zou u al uw kleren uittrekken voor een kopje thee?'

De allochtoon legde het boek weer terug op de stapel. 'Dus aanranding, daar doet u niet aan? Ik vraag het nog een keer heel duidelijk: u randt uw echtgenote niet aan?'

'Nee,' zei Hofmeester. 'Nee, natuurlijk niet. Als gezegd, het is een spel. Ik ben de aanrander, zij het slachtoffer, ons huis is het park. Ik ben...' Hij veegde over zijn mond, zijn voorhoofd, zijn ogen.

'Ja,' zei de agent die geen allochtoon was, 'ja, gaat u verder? U bent?'

'Ik ben het beest. En zij is... zij is ook een beest. Wij zijn twee beesten. Dat is ons spel. Twee beesten. Twee woeste en vereenzaamde beesten. Onze woonkamer is de steppe, onze adem de poolwind. Maar soms loopt het uit de hand. Dan belt ze de politie. Het hoort bij het spel. Wie het eerst ophoudt met het spel heeft verloren. Zij houdt altijd als eerste op. We spelen... We spelen, omdat...'

Hofmeester herkende zichzelf niet meer. Hij beschikte dus over sociale vaardigheden als de nood aan de man kwam. Curieuze sociale vaardigheden, dat wel, maar toch, je kon het niet anders noemen: sociale vaardigheden. Hij praatte.

De agenten keken hem argwanend, maar ook een tikkeltje perplex aan.

Ze zeiden nu niets meer, ze keken rond en misschien zagen zij in de

woonkamer van de familie Hofmeester eindelijk ook de steppe, voelden ze de poolwind.

‘Succes ermee,’ zei de allochtoon, ‘en houdt het een beetje onder controle.’

Hofmeester liet hen uit. Hij bedankte voor hij de deur sloot nog voor de moeite, maar hij wist zelf niet over welke moeite hij het had en de heren leken dat ook niet te weten.

In de woonkamer schoof hij het gordijn een paar centimeter opzij en keek hoe ze wegreden. Toen deed hij de lichten uit.

Boven zocht hij in zijn klerenkast in de binnenzakken van zijn colbertjes naar het notitieboekje dat hij speciaal voor de ontmoeting met de psycholoog had aangeschaft. Eindelijk vond hij het. Er stond niet veel in. Eén woord: controle. Tweemaal onderstreept.

Hij keek naar zijn eigen handschrift, naar het woord zelf, alsof in dat woord, in de twee onderstrepingen, de verklaring zat voor alles. Voor zijn leven, de ziekte van zijn dochter, de ziekte van de blanke middenklasse, de ziekte die hij was en die hij niet meer wilde zijn. Hij kleedde zich uit en ging op bed zitten. Maar hij kon niet slapen. Hij neuriede, hij opende de balkondeuren en sloot ze weer. Hij wachtte, zoals zo vaak, tot de echtgenote thuis zou komen.

De volgende ochtend reed hij Tirza naar een kliniek in Duitsland, gespecialiseerd in eetstoornissen. Hij vroeg niet of ze wilde, of ze er zin in had, of zijzelf dacht dat het zou helpen na alles wat hij al geprobeerd had, na al die boeken die hij had gelezen, hij reed haar er gewoon heen. Zonder te stoppen. En zonder te praten. Zij zat op de achterbank, of beter gezegd, ze lag op de achterbank.

Het adres had hij gekregen van de secretaresse op de uitgeverij.

Zo leverde Hofmeester zijn dochter af bij de kliniek, in de namiddag, als een pakketje. En hijzelf nam zijn intrek in een nabijgelegen pension.

’s Avonds belde hij naar huis, maar zijn echtgenote was er niet. Hij kreeg Ibi aan de telefoon. ‘Ik heb Tirza naar een kliniek in Duitsland gebracht,’ zei hij. ‘Vertel dat alsjeblieft aan mama.’

In het dorp waar de kliniek was gevestigd was één restaurant. Hofmeester werd er stamgast. Men kende zijn soort daar. Ouders die hun kind hadden afgeleverd bij de kliniek, ouders die veelal aan het eind van hun krachten

waren, meer dood dan levend. Zwijgend, ook tegen elkaar, wanneer ze met zijn tweeën waren gekomen.

Na een paar avonden kwam hij in contact met een socioloog uit Frankfurt, die zojuist zijn dochter, drie jaar ouder dan Tirza, bij de kliniek had afgeleverd.

Een paar avonden praatte Hofmeester met de socioloog over sociologie, Adorno, het expressionisme, het middegebergte, Tolstoj, de kleine boot van de socioloog waarmee hij in de zomer over de Oostzee voer, steeds weer de kleine boot van de socioloog, want varen was zo heerlijk. Alles was goed genoeg als gespreksonderwerp, behalve de kliniek, het kind, de ziekte. Maar de vijfde avond zei de socioloog: 'Vindt u het goed als ik vanavond niet bij u aan tafel kom zitten?'

'Natuurlijk,' zei Hofmeester, 'geen probleem.'

Hij had kennelijk iets gezegd wat de socioloog niet beviel, wellicht een te sterk aangezette, maar in de ogen van de socioloog ongefundeerde opinie over een expressionistische dichter. Of was zijn enthousiasme over de Oostzee niet groot genoeg geweest? Hofmeester wist niet wat de scheiding had veroorzaakt, maar het deed hem pijn, dit kleine, onbeduidende voorval. Het stak.

Even had hij contact gemaakt, even had hij iemand gevonden, lang had het niet geduurd. En vanaf de avond dat de socioloog had gezegd dat hij niet bij Hofmeester aan tafel wilde komen zitten, knikten ze elkaar alleen toe, vanuit de verte. Zeer beleefde, voor derden vrijwel onzichtbare knikjes waren het. Gefaalde vaders die elkaar op afstand hielden.

Weken vergingen en wat niemand had verwacht, Hofmeester al helemaal niet, gebeurde. Tirza begon te genezen, langzaam, heel langzaam, met af en toe een terugval, maar toch, het viel niet te ontkennen, ze genas.

Al die tijd bleef Hofmeester in het pension. Op zijn werk begrepen ze het. En zo niet, dan hadden ze pech. Twee keer per dag bezocht hij zijn dochter in de kliniek. 's Ochtends en aan het eind van de middag. Nooit lang. Twintig minuten, een kwartier. Geleidelijk aan durfde hij weer naar haar te kijken.

En tussendoor, of het nu regende of niet, sneeuwde of niet, wandelde hij door de heuvels. Nu en dan kwam hij de socioloog tegen op een wandelpad en dan knikten ze heel even naar elkaar zonder stil te blijven staan. Op die momenten voelde Hofmeester een licht en kalm verdriet.

Het werd elke dag duidelijker: Tirza deed wat haar vader niet wilde of kon doen, en hij wist het, hij voelde het. Tijdens de wandelingen dacht hij weleens: ik moet haar vragen hoe je dat doet, genezen. Waar je begint en hoe je weet dat je ermee klaar bent. Maar hij wilde haar niet lastigvallen met moeilijke vragen.

En na drie maanden te hebben doorgebracht in het lieflijke, bijna onschuldige landschap van Zuid-Duitsland, werd Tirza vrijgesproken. Ze mocht naar huis.

De vader nam haar in ontvangst en hij moest denken aan haar geboorte, toen hij haar op een koude, regenachtige dag in het ziekenhuis in Amsterdam van een zuster in zijn handen gedrukt had gekregen. Een pakketje. Een bundel. Een worm in dekens gewikkeld. En hij had haar samen met de echtgenote in een taxi naar huis gebracht. Trots was hij toen geweest, maar ook angstig.

Hij had het idee dat ze nu net zo teer en gevoelig was als een zuigeling.

In de auto terug naar Amsterdam zei ze niet veel. Alleen bij de grens vroeg ze: 'Denk je dat ik dit jaar moet overdoen?'

'Ik denk het niet,' zei hij. 'Ik denk dat je het allemaal nog wel kunt inhalen. Anders is het ook geen ramp.'

Hij was geen vader voor zijn jongste dochter geweest, dat was wat zijn echtgenote hem had gezegd. Een vriend, een collega, een minnaar, een platonische minnaar wellicht, maar toch een minnaar, alleen geen vader.

Nu moest hij vader worden. In de wereld van de vaders werd hij een bekeerling, en zoals alle bekeerlingen: een fanaticus.

's Avonds beklom hij niet meer de trap om Tirza voor te lezen, hij bracht haar niet meer naar celloles, hij spoorde haar niet meer aan om mee te doen aan zwemwedstrijden, hij nam afstand.

Soms stond hij nog weleens voor de boekenkast, maar nu hij haar niet meer kon voorlezen had de Russische Bibliotheek haar bekoring voor hem verloren. Er was niemand meer om zijn enthousiasme mee te delen en geleidelijk begreep hij zelf niet wat hij ooit aan die boeken had gevonden.

Het leek alsof er een kaasdoek overheen was gelegd. Alsof de inhoud stoffig was geworden. Alsof het gelijk van Tolstoj nu echt tot hem doordrong. Eitle Kurzweil müßiger Menschen. Niet langer een komische en tegelijkertijd

ook tragische opvatting van een schrijver op leeftijd, een dwaling dus, maar een onontkoombare waarheid.

Steeds minder ging hij voor zijn boekenkast staan, er een boek uithalen deed hij al helemaal nooit meer. Lezen deed hij alleen nog voor zijn werk.

Zo was Hofmeester een man geworden die bang was weer te worden wat hij nooit meer wilde zijn: de minnaar van de vrouw die zijn dochter was.

Hij wilde het vaderschap naar behoren vervullen, geen ouderavond sloeg hij over, geen telefoontje of brief van school liet hij onbeantwoord, en toch nam hij maatregelen zich niet al te zeer op te dringen. Als Tirza bezoek had sloop hij door het huis, soms ging hij naar de schuur om haar niet in haar privacy te storen. Hij vroeg zo min mogelijk waar ze was geweest en waar ze heen ging, hij bediende en verzorgde haar, hij hield van haar in stilte en afzondering.

Alleen nu kan hij die stilte niet langer volhouden. Zelfs de meest ontaarde vader zou zeggen: 'Nee, kindje, Mohammed Atta, dat lijkt me geen goed idee.'

Even denkt hij dat het bliksemt, hij verwacht een donderslag te horen. Maar hij ziet door het keukenraam dat de bliksem het licht in de schuur is. Aan en uit gaat het. Aan en uit. Dan herinnert hij zich waar hij mee bezig was. Ester een glas sinaasappelsap brengen.

Hij kijkt om zich heen omdat hij niet meer zeker weet of hij al een glas voor haar heeft ingeschonken. Hij kan het niet vinden.

Hofmeester vult een wijnglas met sinaasappelsap. Het licht in de schuur blijft aan- en uitgaan. Wil dat kind kortsluiting veroorzaken? Is ze gek geworden?

Met ferme stappen, het glas in zijn hand, loopt Hofmeester naar de schuur.

Hij rukt de deur driftig open. Daar zit ze, op de omgekeerde emmer, het touwtje van het licht in haar hand.

'Wil je daarmee ophouden?' zegt Hofmeester afgemeten.

'Doe ik iets fout?'

Ze kijkt hem oprecht verbaasd aan. Alsof ze nooit heeft begrepen dat

volwassenen niet met het licht spelen, alsof ze thuis niets anders doet.

‘Ja, je doet iets fout. Je speelt met het licht, en dat al een tijdje. Zo krijgen we kortsluiting.’

‘Ik was in gedachten, sorry.’

Ze pakt het glas sinaasappelsap van hem aan. Ze nipt eraan, alsof er sterke drank in zit.

‘Komt dit uit een pak met vruchtvlies?’

‘Wat?’

Ze neemt nog een slokje.

‘Volgens mij komt het onder uit een pak, het is het laatste restje. Kan dat kloppen?’

‘Het is sinaasappelsap, als je het niet lekker vindt laat je het staan. Luister...’ Hij doet zijn armen over elkaar. Hij denkt dat hij zo autoriteit uitstraalt. ‘Ik weet niet wat je thuis gewend bent, maar wat mij betreft heb je nu lang genoeg in de schuur gezeten. Of je gaat naar huis, of je doet mee aan het feest.’

Ze zucht. Ze kijkt vermoeid. ‘Wie zijn er allemaal op het feest?’

Streng kijkt Hofmeester neer op het meisje dat in zijn schuur op een emmer is gaan zitten en daar niet meer weg wil.

‘Jouw klasgenoten, jouw leraren, mijn dochters, mijn echtgenote, Mohammed Atta. Ga zelf kijken. Zonder je niet zo af.’

Weer die vermoeide blik.

‘Wie is Mohammed Atta ook alweer?’

Zelfs van de geschiedenis die ze hebben meegemaakt weten ze niets. Ze hebben erdoorheen geslapen. Bejaarden die de bel niet hebben gehoord. Jong bejaard, dat zijn ze. Bejaard voor ze aan de puberteit beginnen.

‘Een rapper.’

‘O ja.’

‘Hij rapte als een bezetene,’ gaat Hofmeester verder, ‘en hij rapte nog steeds. Ester, ik escorteer je nu naar de woonkamer en dan kun je daar het gesprek met je leeftijdgenoten voortzetten.’

Ze staat op van de emmer. Langzaam, treiterend langzaam.

‘Ik vind niemand aardig.’

‘Dan leer je de mensen maar aardig te vinden.’ Nu hij in de rol van opvoeder is geschoten, komt hij er niet meer uit. Eigenlijk vindt hij die rol heerlijk. Het personage van de opvoeder geeft Hofmeester houvast. De milde ironie van de belerende toon is zijn kruk, zijn leesbril, zijn gehoorapparaat.

‘Ze vinden mij ook niet aardig.’

‘Dat valt wel mee. Geloof me. Er zijn mensen die je liggen en er zijn mensen die je minder liggen.’

‘Vinden ze u aardig, meneer Hofmeester?’

Ze kijkt hem aan. Ondeugend, uitdagend.

‘Wie?’

‘De mensen?’

‘Als ze me kennen wel, ja. Meestal,’ zegt Hofmeester zo zakelijk mogelijk. Het is een feit. De mensen vinden hem aardig. Een zekere onopvallendheid valt misschien wel samen met aardig gevonden worden. Men kijkt dwars door hem heen. Zo iemand onaardig vinden is eigenlijk te veel moeite.

Haar ogen beginnen onverwacht te glinsteren. ‘Is er koekhappen?’ vraagt ze.

‘Waar?’

‘Op het feest? Is er koekhappen? Hebt u dat ook georganiseerd?’

Ze opent haar mond en ze doet alsof ze bezig is te happen.

‘Hap,’ zegt ze, ‘hap en nog een hap.’ Dan begint ze onbedaarlijk te lachen.

‘Er is geen koekhappen,’ zegt Hofmeester. ‘Spelletjes moeten jullie zelf maar organiseren,’ maar hij komt nauwelijks boven haar gelach uit.

Ze blijft lachen. Hard en onverstoort. Tussendoor hapt ze in de lucht. Beangstigend vindt Hofmeester dit schouwspel. Onaangenaam. Hij pakt haar bij de schouders, schudt haar heen en weer. ‘Houd op,’ roept hij, ‘houd op met dat hysterische gedoe.’

Pas na een minuut schudden dringt het tot hem door dat Ester niet meer aan het lachen is, maar bezig is te huilen. Misschien is ze al een tijd aan het huilen. Heeft hij weer iets niet begrepen.

Hij zoekt naar zijn zakdoek. Beter een vieze dan helemaal geen.

Zo liefdevol mogelijk drukt hij zijn vochtige zakdoek in haar hand.

‘Rustig maar,’ zegt hij, ‘rustig maar, het is allemaal zo erg niet.’

‘Wat?’

Het snikken is opgehouden. Ze hapt ook niet meer naar een denkbeeldig stuk koek in de lucht.

‘Wat het ook is dat je dwarszit. Het is zo erg niet. Goed, je bent gezakt, je eet geen vis, niemand vindt je aardig, maar over veertig jaar, als je ongeveer mijn leeftijd hebt, denk je: ik maakte me druk om niets. Het ergste moest nog komen.’

Ze wrijft over haar gezicht met zijn vieze zakdoek, dan geeft ze hem terug.

‘Waarom doet u alsof u alles weet?’

‘Niet alles.’ Hij vouwt de zakdoek op. ‘Ik weet niet alles. Kalmeer nu maar. Doe maar even heel rustig. Zo erg is het niet. Het is...’

Hij maakt zijn zin niet af, hij weet weer eens niet wat hij wilde zeggen.

Ze heeft rode ogen van het huilen, het misstaat haar niet. Iets aan haar was al tragisch toen ze op de stoep stond, zonder cadeautje. Ook zonder rode ogen straalde ze al uit wat hij toen niet kon verwoorden, maar wat nu eindelijk benoemd is: de mensen vinden haar niet aardig en zij op haar beurt vindt de mensen niet aardig.

Ze pakt hem bij de mouw van zijn colbertje. ‘Meneer Hofmeester,’ zegt ze, ‘klopt het wat u hebt gezegd?’

‘Wat?’

‘Dat u de liefde hebt afgeschaft?’

Hij moet glimlachen bij de herinnering. Bijna een tedere herinnering is het.

‘Ach,’ zegt hij, ‘toen? Ik was nog een half kind. Ik moest wat. God was al doodverklaard. De vooruitgang ook. De beschaving. Democratie eveneens. Als jong mens heb je een project nodig. Een plan. Een geloof. Ik verklaarde de liefde dood, op mijn vijftiende, of mijn zestiende. Het was hoe dan ook zomer. En ik schafte haar af.’

Weer glimlacht hij, al is het maar omdat hij zo lang niet aan zichzelf heeft gedacht als vijftienjarige dat het bijna is alsof hij aan een ander denkt.

‘En hoe was het, toen u haar afschafte?’ Ze houdt nog altijd zijn mouw vast.

Hij denkt na.

‘Autonoom,’ zegt hij, ‘onafhankelijk. De waarheid, vrees ik.’

‘De waarheid?’

‘Vrees ik,’ zegt Hofmeester, ‘vrees ik, heb ik gezegd. Vrees ik.’ En daar is dat kalme, lichte verdriet dat hij zich herinnert van zijn wandelingen door het middengebergte toen zijn dochter in de kliniek lag, bezig te genezen. Zo kalm, zo licht, en toch verdriet. Merkwaardig. Het had niets hysterisch, niets van wat je zo vaak op tv ziet, vrouwen die zich de haren uitrukken, mannen die machteloos hun vuisten ballen.

‘En toen?’

‘Hoe bedoel je, en toen?’ Hij wil zich losrukken, maar hij durft niet.

‘En toen, daarna? Wat hebt u nog meer afgeschaf?’

‘Ik heb niets afgeschaf. Wat ik je al zei. Het was een vergissing. Na God en de vooruitgang moest de liefde aan de beurt komen, maar ik heb gefaald. Ik ben mijn eigen leer ontrouw geweest.’

Hij moet eigenlijk lachen om deze woorden. Hij kan nauwelijks over zichzelf spreken zonder te lachen. Hij weet niet hoe het moet, jezelf verklaren aan de ander, toelichting geven op je daden. Een mens is wat hij doet, maar Hofmeester is voornamelijk wat hij niet heeft gedaan. Zijn stilte is een daad. Zijn carrière, de auteurs die hij onontdekt heeft gelaten.

‘Nu,’ zegt hij, ‘nu ben ik oud, en ik moet terug naar het feest. Het is allemaal lang geleden en eigenlijk nauwelijks de moeite van het bespreken waard. Bovendien ben ik het meeste vergeten. Grote woorden waren het allemaal. Dat herinner ik me nog. Om te vergeten hoe klein je zelf bent. Ik moet sardines bakken.’

Ze trekt harder aan zijn mouw.

‘En als u nou eens gelijk had?’ vraagt ze.

‘Dan,’ zegt hij – en nu is hij het die moet zuchten, omdat hij geen zin heeft in dit gesprek, niet nu, niet vanavond, het is hem te veel, hij heeft zin in

Italiaanse gewürztraminer – ‘dan was het een waardeloos gelijk, een gelijk waaraan niemand iets had, niemand iets aan heeft, waarmee je niet oud kunt worden, een gelijk dat beter niet had kunnen bestaan. Ik moet terug. Laat me los.’

‘Ik heb haar ook afgeschaft,’ zegt ze, maar nog steeds houdt ze hem vast. Ze trekt aan zijn mouw.

‘Dat maakt niet uit.’ Hij spreekt zo luchtig mogelijk. ‘Dat zullen mensen steeds weer doen. Het is een club, een club van mensen die haar hebben afgeschaft, soms herkennen ze elkaar, soms niet. Ik moet...’

Hofmeester maakt zijn zin niet af. Hij pakt haar gezicht voorzichtig met twee handen vast. Vochtig zijn zijn handen, van de warmte en de spanning. Van gewürztraminer gaat Hofmeester extra zweten. Hij drukt zijn mond op die van haar, hij zoent. Lang heeft hij al niet echt lekker gezoend, heel lang.

Het doet goed. Het is, hoe raar dat ook mag klinken, een bevrijding. Deze kus. Misschien had de echtgenote gelijk. Het beest is niet dood. Het had zich alleen grondig verstopt, het had aan Hofmeesters leiband gelopen. Waar was het al die jaren geweest? In welke kelder heeft het gewoond?

Terwijl hij haar blijft zoenen, zij zijn hoofd pakt en hij voelt hoe ze haar tong steeds sneller beweegt, ja, zij zoent hem, zij zoent terug, en hij eindelijk iets ervaart wat verdacht veel op geluk lijkt, kan hij alleen maar denken: help. Inwendig schreeuwend om hulp omklemt hij het gezicht van Tirza’s klasgenote.

Maar hij zoent door. Hij weet niet meer wat hij doet. Zijn handen glijden onder haar blouse, vinden haar beha, zijn handen waarmee hij zo trouw het onkruid heeft gewied, te zwaar geworden takken heeft gekapt, het gras heeft gezaaid en gemaaid. Ze verweert zich niet. Ze laat alles toe.

Hij duwt haar beha omhoog, met de vingers van zijn rechterhand wrijft hij over haar tepels, iets te ruw misschien, maar wat is hier nog ruw? Dit is wat je overhoudt nadat het afschaffen van de liefde op een fiasco is uitgelopen. Een autonoom en slordig onderdrukt verlangen dat zich tussen alle conventies en afspraken slingert als een slang.

Hij duwt zijn hand in haar spijkerbroek, hij wringt. Dan maakt hij met moeite, en eigenlijk tamelijk onhandig, de knoop van haar spijkerbroek los en daarna ook de knopen van haar gulp.

Zijn handen glijden van haar af. ‘Ester,’ zegt hij. Een woord waaraan

opeens een lichaam vastzit, en wat voor lichaam, een woord van vlees. 'Ester,' herhaalt hij.

Hij is een man zonder geheugen geworden, zonder besef van plaats en tijd. Een man die alleen nog is wat er niet meer had moeten zijn, de opstandige resten van hardnekkige begeerte. Niets van wat hij was, van wat hij dacht te zijn, bestaat nog. Wat in hem leeft is een armoedig restje begeerte dat ooit iets tekortgekomen moet zijn.

Hij hurkt en in één opstandige ruk trekt hij haar spijker- en onderbroek naar beneden. Fanatiek, dat is het woord, begeesterd.

Vergeeten zijn de sardines, de sushi, de sashimi, zelfs Mohammed Atta. De Derde Wereldoorlog, het hedge fund, ze maken geen schijn van kans.

Hij staat op, legt zijn linkerhand op haar schouder. Met zijn rechterhand bevoelt hij haar geslachtsdeel. Ruw, opnieuw, maar ergens toch ook teder, de echo van tederheid. En hij denkt: ze is nat, ze is vochtig. Hij voelt dat hij nog meetelt, hij weet: ik maak haar vochtig, ik wind haar op. Ze wil me. Ze hebben me afgeschreven, maar te vroeg, de wereld heeft me te vroeg afgeschreven. Ik mag alles verloren hebben, maar Jörgen Hofmeester bestaat nog.

En terwijl hij denkt dat hij nog bestaat, terwijl het tot hem doordringt dat hij leeft en hij de inhoud van dat leven even lijkt te overzien, dit is het leven, dit, niets dan dit, deze overwonnen wanhoop, vingert hij haar. Niet heel goed, niet precies, niet zachtjes, overmand door zijn eigen begeerte, maar toch ook weer niet heel slecht voor een man van zijn leeftijd, laat op de avond, staand in de schuur.

Na enig zoeken en rondtasten heeft hij haar clitoris gevonden en nu laat hij niet los.

Het is als met een typefout in een manuscript, hij laat niet los tot hij hem heeft gevonden. Zo heeft hij Esters clitoris gezocht, als een vergeten aanhalingsteken, een ontbrekende komma. Met zijn oude vingers heeft hij in haar gegraven als in zijn tuin.

'Vindt u me aardig, meneer Hofmeester?' vraagt ze.

'Heel aardig,' zegt hij. Hij heeft ademnood. Hij praat als iemand die te hard heeft gelopen. 'Heel aardig, meer dan aardig, veel meer dan aardig, niet gewoon aardig. Lief, lief, vreselijk lief.'

En hij wrijft over haar clitoris alsof hij het vaker doet, wekelijks. Alsof het zijn werk is. Net als werken in de tuin. Harken, zaaien, kappen. Handarbeid die hij nooit geschuwd heeft, helemaal niet na de ziekte van zijn jongste dochter. Het leidt hem af van dat kalme, lichte verdriet dat eigenlijk nooit meer is verdwenen na die wandelingen door het middengebergte. Hij dacht dat dat leven was, licht en kalm verdriet. Maar nee.

En dan bukt hij zich, hij knielt, met zijn goede pantalon, in de vieze schuur, en hij begint het kutje van Tirza's klasgenote te likken. Hij likt en likt, en herinnert zich niets meer van het feest, de sushi en de sashimi, de tijd, de dorstige monden, de hongerige magen van de feestgangers. Voor altijd lijkt hij het feest nu vergeten te hebben. Alleen Ester bestaat nog voor hem.

Dus zo vergeet je: knielend in de schuur, likkend als een hond, je handen op de billen van een klasgenootje van je jongste dochter. En is vergeten niet genezen? Is hij nu niet eindelijk aan het genezen? Is het niet zijn beurt?

Hij drukt zijn gezicht steviger tegen haar geslachtsdeel, hij drukt zijn neus tegen de clitoris van Tirza's klasgenootje die door niemand aardig wordt gevonden, hij wrijft ertegen met zijn oude, vervelde neus, en hij ruikt, hij ruikt, hij snuift. Als iemand die te lang onder water is geweest, en die nu eindelijk bovenkomt en naar adem hapt. De geur, die geur alleen, dat is het leven, hoe meer hij die geur ruikt, hoe meer hij zich ermee besprenkelt, hoe meer hij weet dat hij leeft. Alleen die geur bestaat, de rest: reflecties over de dood, omwegen, afleidingen.

'Vindt u me mooi?' vraagt Ester.

Hij hijst zich op. Buiten adem, speeksel rondom zijn mond, op zijn kin, een gedeelte van zijn wangen, zijn neus. Zijn hele gezicht is nat van zijn speeksel en Esters vocht. Hij ziet eruit als een barbaar.

'Mooi,' zegt Hofmeester, 'meer dan mooi. Veel meer dan mooi.'

Hij maakt zijn broek open, onhandig en met trillende handen vanwege de haast en de opwinding. Maar hij bestaat nog. Iets anders dan dat voelt hij niet, ziet hij niet, neemt hij niet waar, de sensatie van het eigen bestaan die allesoverheersend is, die door alles heen dringt, die geen enkele conventie heel laat. De eigen begeerte die niets en niemand beschermt, die eindelijk haar plaats opeist in dit door God verlaten universum. En dan, terwijl hij zijn broek en onderbroek naar beneden stroopt, heeft hij dit krankzinnige idee: mijn begeerte, zij is God. Zij is de enige, nog levende God.

Hij draait Ester om, ze wankelt, houdt zich vast aan het handvat van de maaimachine en aan een houten plank. 'Hoe mooi vindt u me op een schaal van 1 tot 10?' vraagt ze en hij wrijft met zijn geslacht over haar schaamhaar, op zoek naar haar opening. Hij kan de opening niet vinden.

'Hoe mooi vindt u me, meneer Hofmeester, hoe mooi vindt u me nou?'

Ze jengelt. Ze zeurt. Zijn Ester zonder h. Ze stelt hem vragen op het moment dat hij al zijn spraak heeft verloren. Geen woorden meer, eindelijk geen woorden meer. Daden.

Ze moet hem helpen. Zijn daad vereist assistentie.

Ze duwt hem bij zich naar binnen.

Ze helpt hem, want ze wil hem, denkt hij.

Zo fanatiek als hij haar spijkerbroek naar beneden trok, zo neukt hij ook. Snuivend, happend naar adem. En overal ruikt hij haar. De scherpe geur van haar geslachtsdeel, en vaag ook de geur van ontlasting. Verse ontlasting.

Dan hoort hij in de verte iemand 'papa' roepen. En nog een keer: 'Papa, waar ben je?'

In een seconde, in een fractie van een seconde, is zijn geheugen weer terug. Althans een gedeelte ervan.

'Papa,' hoort hij opnieuw.

Hij laat Ester los, abrupt, geschrokken. Iets dringt tot hem door. Waar hij is, wie hij is, wat hij bezig is te doen.

Hij strompelt de schuur uit, de broek nog op zijn knieën, dan staat hij voor Tirza.

Ze was al dichterbij dan hij had gedacht.

'Papa,' zegt ze, 'juffrouw Veldkamp gaat naar huis.'

Tirza kijkt hem aan, haar blik glijdt over zijn lichaam. Haar ogen zijn als twee martelwerktuigen. Hij voelt ze.

Nog altijd ademt hij zwaar. Hij ziet nu ook juffrouw Veldkamp. Daar staat ze, en ze kijkt hem aan, aanvankelijk nog lachend, nu wat serieuzer.

De lerares en de vader. Onbeweeglijk. Twee mensen in een tuin, op een warme avond in de vroege zomer. Allebei even onmachtig een woord uit te brengen. In de woonkamer dendert het eindexamenfeest door

Dan hervindt juffrouw Veldkamp zich. Ze wordt weer degene die de orde in de klas handhaaft, ook als er onvoorziene dingen gebeuren. Zij blijft de orde handhaven. Zelfs hier. Zelfs nu.

‘Meneer Hofmeester,’ zegt ze, ‘toen ik hier aankwam was u halfnaakt en nu bent u het weer.’

Hij bukt zich, hijst zijn broek op, frommelt aan de riem, hij kan de gaatjes niet vinden. Waar zijn de gaatjes? Wat heeft hij gedacht? Waar was hij mee bezig? Waar zijn de gaatjes van de riem?

Hij hijgt en overal ruikt hij Ester zonder h, alles ruikt naar haar, de hele tuin, zelfs juffrouw Veldkamp ruikt naar Ester zonder h.

Maar ook Hofmeester hervindt zich. Nu zijn kruis aan het zicht is onttrokken, wordt hij weer wie hij had moeten blijven, de gastheer, de man van de sushi en de sashimi, Tirza’s vader.

‘Ik zal u uitlaten,’ zegt hij.

‘Doet u geen moeite,’ verklaart juffrouw Veldkamp, ‘u schijnt het druk genoeg te hebben hier in de tuin.’

Dan loopt ze weg. Kittig. Zo loopt ze.

Ze kijkt nog één keer om en aan haar blik ziet hij nu dat ze dit helemaal niet grappig vindt. Ze kijkt om als naar een gruwelijk ongeluk. Hij vraagt zich af waar Tirza is gebleven.

‘Tirza,’ roept hij.

Ze is de schuur binnengegaan. Hij hoort haar praten met Ester, maar hij kan niet verstaan wat ze zeggen. En nog altijd zoekt hij de gaatjes van zijn riem.

Hij komt dichterbij. Onzeker loopt hij. Wankelend eigenlijk. Duizelig van het genot dat hij ternauwernood is misgelopen. Altijd maar weer ternauwernood.

Daar staat Ester. Nog altijd met de spijkerbroek op haar enkels. Ze staat daar als een standbeeld. En hij zou bijna durven zweren dat ze triomfantelijk kijkt. Misschien zelfs gelukkig. Hij zou het durven zweren.

‘Papa, wat is hier gebeurd?’

Hij schudt zijn hoofd. ‘Niets,’ mompelt hij, ‘niets.’ Hij trekt Tirza de schuur uit, neemt haar mee naar de achterkant van de tuin, naar het donkere

gedeelte waar niemand hen kan zien, denkt hij.

‘Tirza,’ zegt hij, ‘mijn Tirza.’

‘Wat is er gebeurd?’ Ze dringt aan. Ze stelt zich niet tevreden met het woordje ‘niets’, terwijl dat toch zoveel samenvat.

Hij neemt haar gezicht tussen zijn handen zoals hij eerder Esters gezicht heeft vastgehouden. Ze duwt zijn handen weg.

‘Wat is er gebeurd?’ roept ze.

‘Sstt,’ zegt hij, ‘sstt.’

Maar ze laat zich niet sussen. Tirza wil geen stilte. Niet meer.

‘Ik weet wat er gebeurd is. Ik weet precies wat er gebeurd is. Ik ben niet gek. Denk je dat ik gek ben? Zij zit bij mij in de klas, papa. Ester zit bij mij in de klas.’

Ze antwoordt namens hem, ze spreekt namens de vader die met de beste wil van de wereld niet spreken kan.

Hij wil haar vastpakken om haar te kalmeren, maar ze duwt hem weg.

Ze huilt.

Bij Ester begon het tenminste als lachen, als happen naar een denkbeeldige koek.

Hij vindt het vreselijk als Tirza huilt. En nu nog vreselijker dan anders, deze avond nog veel vreselijker.

‘Hoe kon je dit doen?’ roept ze. ‘Op mijn feest, hoe kon je dit doen?’ En dan blijft ze herhalen: ‘Waarom op mijn feest? Waarom op mijn feest? Waarom op mijn feest?’

Alsof het beter was geweest als hij Ester terug had laten komen, op een donderdagavond als de werkster uit Ghana het huis aan kant had gemaakt. Alsof het dan allemaal niets had uitgemaakt. Alsof het dan prima was geweest.

Hij pakt, ondanks haar verzet, haar hoofd, hij houdt het vast. Hij moet nu iets zeggen, hij moet zich nu iets herinneren.

‘Ze heeft me verleid,’ zegt hij langzaam.

‘Ze heeft je verleid? Ze is zo oud als ik, nee, ze is jonger. Ze kan je niet verleid hebben. Zo iemand kan jou niet verleiden, papa.’

Ze rukt zich los. Tirza wrijft over haar ogen. Die nu net zo rood zijn als die van Ester daarnet.

‘En zelfs als dat zo zou zijn, wat is dat voor een excuus? Wat is dat voor een slap excuus? Weet je wat je bent? Je bent een vieze man, papa. Een vieze man.’

Ze huilt nu harder.

Hij moet tegen een boom leunen, hij is bang dat hij omvalt.

‘Ze heeft me verleid,’ zegt hij nog een keer en hij herinnert zich hoe nat ze was, zo nat was ze, zo vochtig. Ze was drijfnat. Hij wil dat aan Tirza vertellen, hij wil zeggen: ‘Tirza, mijn Tirza, Ester was drijfnat’, maar hij houdt zich in, hij zegt: ‘Ze was...’ Hij laat de boom los. Een paar stappen doet hij in de richting van zijn jongste dochter.

‘Raak me niet aan,’ krijst ze. ‘Ga weg.’

Hij blijft staan. Een glas gewürztraminer uit Italië zou hem goed doen.

‘Ik raak je niet aan, Tirza,’ zegt hij. ‘Ik ben... Ik ben... Ik ben ook nog een man. Ik kan er niets aan doen, ik ben ook nog een man.’

Ze houdt haar handen voor haar ogen.

‘Je bent geen man,’ zegt ze, ‘je bent vies. Dat is wat je bent. Hoe kan ik nog naar je kijken? Hoe kan ik je aanraken? Hoe kan ik nog aan je denken als papa?’ En ze schreeuwt: ‘Ga weg. Ga weg!’

Waarom moet Tirza nou zo grof en onaardig doen? Zo kent hij eigenlijk alleen Ibi.

Hij strekt zijn handen naar haar uit. ‘Maar dat is wat mannen zijn,’ zegt hij zacht, ‘Tirza, dat is wat ze zijn. Ik kan er niets aan doen. Ik ken er geen een die niet vies is. De man is zijn eigen viezigheid.’

‘Ga weg,’ fluistert ze, ‘ga weg, papa. Ga alsjeblieft weg. Ik weet zeker dat het goed komt, het komt goed. Maar je moet nu weggaan.’

Besluiteloos blijft hij staan op een paar centimeter afstand van zijn jongste dochter. Hij zou zich aan haar voeten willen werpen.

‘Kom met me mee naar het feest,’ zegt hij zacht. ‘We gaan samen naar binnen, Tirza. Het is zo mooi, je eindexamenfeest. Ik ga weer sardines bakken alsof er niets is gebeurd. Er is ook niets gebeurd.’

‘Ga weg,’ fluistert ze.

Nog even blijft hij voor haar staan, dan loopt hij langzaam in de richting van de schuur. Het lichte, kalme verdriet dat dankzij Ester enkele minuten veranderde in aanstekelijk geluk, is nu overgegaan in iets wat licht noch kalm is, maar brandend als een geslachtsziekte, onstuimig als een orkaan, dodelijk als een aardbeving.

In de schuur brandt licht.

Ester heeft nog altijd haar broek op de enkels. Maar ze is gaan zitten. Op de emmer.

Hofmeester staat in de deuropening. Hij kijkt naar het meisje op de emmer.

‘Gaat het?’ vraagt hij.

‘Ik ben aan het plassen,’ zegt ze.

Dan pas ziet hij dat de emmer niet meer omgekeerd staat. Hij ruikt nu ook de urine. Hij ruikt alles weer.

Snel loopt hij door. Zo snel als hij kan, zonder om te vallen. Die schuur wil hij voorlopig niet meer in.

In de keuken schenkt hij zichzelf een glas wijn in. Even denkt hij aan niets, er is alleen de smaak van de wijn.

Dan haalt hij, meer uit gewoonte dan uit noodzaak, de laatste schaal met sashimi uit de koelkast.

Als hij de kamer binnenkomt, ziet hij dat de echtgenote op de eettafel is geklommen. De lichten zijn nog meer verduisterd. De kinderen staan om haar heen. Ze is aan het playbacken. Dolly Parton. Natuurlijk, wie anders. Haar heldin.

Een van de borsten van de echtgenote is zichtbaar.

Terwijl ze aan het playbacken is, is ze bezig zich te ontdoen van de kleren die ze van haar oudste dochter heeft geleend.

In een hoek van de kamer staat Mohammed Atta. Ibi heeft zich over hem ontfermd.

‘Jolene, Jolene, Jolene,’ zingt Dolly Parton en Hofmeester kan dat gezang niet uitstaan.

Hij wil geen Dolly Parton, geen sentimentele uitbarstingen van de moeder van zijn kinderen.

‘Kom daarvan af,’ roept hij. Maar ze hoort hem niet. Niemand hoort hem. De muziek staat te hard. Het licht is te schaars en de echtgenote playbackt alsof haar toekomst ervan afhangt. ‘But I can easily understand how you could easily take my man, but you don’t know what he means to me, Jolene.’

Ze vinden het prachtig, de kinderen. Hofmeesters echtgenote op de tafel. Ze vinden het mooier en lekkerder dan zijn sushi, zijn sashimi en zijn sardines. Ze moedigen haar aan. Ze schreeuwen haar toe dat ze harder moet dansen, dat ze meer moet uittrekken, en ze heeft al vrij veel uitgetrokken. Te veel. Ibi’s spijkerrokje.

Zoiets hebben ze bij hun ouders nog niet gezien. Hofmeesters echtgenote is de attractie van de avond.

Met de schaal in zijn hand gaat hij naar de slaapkamer. Hij zet de sashimi op de grond, neemt plaats op bed. Hij ondersteunt zijn gezicht met zijn hand en weer ruikt hij Ester. Heel goed zelfs. Hij ruikt haar alsof ze aanwezig is.

Zoals Tolstoj op het eind van zijn leven de kunst afwees, zo komt Hofmeester de seksualiteit voor: ‘Eitle Kurzweil müßiger Menschen’.

Het lichte, kalme verdriet rook naar de naaldbossen van Zuid-Duitsland.

Alleen de schaamte is nu nog licht en kalm.

Maar dit hier waarvoor Hofmeester geen woorden heeft, deze pijn, als er al een woord voor moet zijn, dan maar pijn, dit ruikt naar het geslachtsdeel van Tirza’s klasgenote.

Nee, ruikt naar Tirza zelf.

5

Roerloos blijft Hofmeester op het bed in de slaapkamer zitten. Een gevangene in zijn eigen huis. Hij hoort de muziek, hij hoort de voordeur open- en dichtgaan, de stem van Tirza, stemmen van mensen die hij niet kan thuisbrengen. Gasten worden uitgelaten. Het feest loopt langzaam op zijn einde.

Veel zou hij ervoor overhebben om een glas gewürztraminer te kunnen drinken, maar hij durft niet naar beneden. Hij moet hier blijven zitten tot iedereen is vertrokken.

Boven zich hoort hij gestommel. De huurder is ook nog wakker.

Er zijn gedachten, talloze gedachten, maar Hofmeester kan ze niet ordenen. Het enige wat hij zeker weet, is dat er geen hoop is. Hij is Tirza kwijt, hij heeft haar verspeeld. Als een speler die het niet kan laten heeft hij het beste, het mooiste wat hij had ingezet, en waarom eigenlijk? Wat verwachtte hij? Dat het verdubbeld kon worden?

Hij heeft het gevoel dat hij al dagen op zijn bed zit. Al een half leven, gezeten op een bed, voor de klerenkast. Een man die zijn slaapkamer niet uit durft.

Dan gaat de deur open. Hij richt zijn hoofd op, hij verwacht de echtgenote. Het is Tirza. Zijn Tirza. De zonnekoningin. Ze blijft staan. Ze kijkt naar haar vader.

‘Wat doe je?’ vraagt ze.

Hij aanschouwt zijn dochter, hij bestudeert haar, voor zover hij daartoe nog in staat is. ‘Ik wacht,’ zegt hij.

‘Waarop?’

Hij haalt zijn schouders op. ‘Is iedereen al vertrokken?’ vraagt hij na enkele seconden stilte. Een gespannen, onaangename stilte.

‘De meesten wel. Er zijn er nog een paar. De laatsten.’

‘En? Is het allemaal opgegaan?’

‘Wat?’

‘De hapjes. De sushi.’

‘Ik weet het niet, pap, ik weet het echt niet.’

Ze kijkt rond in de kamer. En Hofmeester doet hetzelfde. Hij ziet de spullen van de echtgenote die haar gedeelte van het bed weer in bezit heeft genomen alsof ze nooit is weggeweest. Zijn hemden over een stoel. Stropdassen. Schoenen van de echtgenote. Sandalen.

‘Papa,’ zegt Tirza.

‘Ja.’ Hij spreekt zonder haar aan te kijken.

‘Hoe moet het nou?’

‘Waarmee?’

‘Met jou.’

‘Met mij?’ Nu kijkt hij haar aan. ‘Maar Tirza, wat is dat voor een vraag?’

‘Hoe moet het nou met jou?’ herhaalt ze.

Hij schudt zijn hoofd. ‘Jij hoeft je daar niet druk om te maken. Hoe het met mij moet. Jij moet je druk maken om jouw toekomst.’ En hij herinnert zich hoe hij, toen ze ziek was, tegen haar had gezegd: ‘Je hebt alles voor je, je hebt de toekomst voor je.’ Alsof die toekomst het doorslaggevende argument was om je niet dood te hongeren.

Hofmeester zweet. Onder zijn oksels ziet hij natte plekken. Het vocht van een te lange nacht.

‘Wat bezielde je?’ De stem van zijn dochter klinkt niet beschuldigend, maar onderzoekend. Bijna nieuwsgierig.

‘Wanneer? Wat zou me hebben moeten bezielen?’

‘Met Ester. Daarnet. Wat... wat dacht je?’

Hij wrijft over zijn wangen, zijn mond, zijn voorhoofd. Hij zou iets willen zeggen, maar er komt niets in hem op. Het beest in hem had gesproken, en het beest spreekt zonder woorden. De taal van het beest is woordeloos. Het bijt en likt, het spuugt en scheurt open. Maar spreken, zoals mensen spreken, nee, dat niet.

‘Dat je het denkt is al erg genoeg, maar dat je het doet. Op mijn feest.’

Hij kijkt naar het balkon. De deuren staan nog open.

‘Het was een mooi feest,’ zegt hij langzaam. ‘Iedereen heeft zich vermaakt, ik heb me om alle gasten bekommerd. Niemand is iets tekortgekomen. Er was genoeg sushi. En ook de sashimi is nog niet op.’

‘Papa, geef antwoord.’

‘Wat vroeg je?’

‘Wat je bezielde? Wat je dacht? Wat je overkwam? Overkwam je iets?’

Hij haalt zijn schouders op, een typische beweging voor hem, en terwijl hij dat voor de tweede keer doet, alsof die beweging afdoende antwoord moet zijn, gaat zij op het bed zitten. Naast hem, maar met afstand, ze raken elkaar niet aan.

‘Ik wil niet,’ zegt ze, ‘dat ik niet meer aan je kan denken als papa. Mama bestaat al niet. Niet voor mij tenminste. Ik wil geen wees worden. Ik wil dat je papa blijft. Ik ben te jong om wees te worden.’

Hij zou willen schreeuwen als een neergeschoten soldaat die alleen kan hopen op een genadeschot, maar die door zijn kameraden niet gevonden wordt. Onvindbaar is Hofmeester. En om eerlijk te zijn: niemand zoekt hem.

‘Ik blijf wie ik was,’ zegt hij met schorre stem. ‘Alles blijft zoals het was. Er is niets veranderd.’

‘Maar ik vind je eigenlijk al vies. Je bent vies voor mij geworden.’ Ondanks deze woorden legt ze haar hand in zijn nek en even denkt hij dat hij sterft, even denkt hij te weten wat het is: sterven.

‘Kom,’ zegt hij, ‘we gaan naar beneden. We gaan samen naar beneden. Het is niet erg. Ester en ik speelden. En het liep uit de hand. Dat kan gebeuren. Zeker op een feest.’

Hij wil opstaan, maar hij moet kracht verzamelen, moed. En terwijl hij daarmee bezig is, probeert hij het woord ‘vies’ te begrijpen. Het komt hem voor dat hij altijd al vies is geweest, voor zichzelf en voor anderen, en dat zijn pogingen naderbij te komen niets anders waren dan pogingen minder vies te zijn. In dat ene achteloos uitgesproken woordje zit, zo lijkt het, de kern van zijn existentie. De constante factor.

‘Wat speelden jullie dan?’

‘Een spel,’ fluistert hij. ‘Een spel, Tirza. Soms moet je spelen dat je iemand anders bent. Dat is gezond. Je moet flexibel omgaan met je identiteit. Alleen gekken blijven de hele tijd wie ze zijn. Ik ben je vader, en jij bent mijn

dochter, mijn liefste en mijn jongste dochter, mijn allerliefste dochter. Maar soms spelen we dat we iemand anders zijn, dat jij bijvoorbeeld de zonnekoningin bent en ik de hogepriester. Om niet helemaal gek te worden moeten we spelen. Om ons verstand niet te verliezen. We hebben geen keus. Hoe intelligenter je bent, hoe beter je kunt spelen. Jij bent heel intelligent, daarom kun je zo goed spelen.'

Wanneer hij denkt aan het woord 'vies' denkt hij aan smetvrees, denkt hij aan zichzelf: een man met smetvrees, een man die zijn eigen lichaam ziet als een smerig openbaar toilet. En naarmate het verval van dat lichaam vordert wordt de vrees, die feitelijk niets anders is dan afkeuring, groter.

'Ik begrijp je niet,' zegt ze. 'Maar dat geeft niet. Denk ik. Het maakt niet uit dat ik je niet begrijp. Als je het allemaal maar niet zou ontkennen. Je kunt toch ook zeggen: "Het spijt me."' "

'Jawel,' zegt hij, 'je begrijpt me. Je begrijpt me heel goed.'

Nog altijd heeft ze haar hand in zijn nek en veel meer dan daarnet heeft hij nu behoefte aan een glas Italiaanse gewürztraminer, alleen al het inschenken zou uitkomst bieden, de geur, het openen van de fles.

'Ik heb je nodig als papa,' zegt ze, 'begrijp je dat? Ik heb je nodig als papa.'

'Ik heb jou ook nodig,' fluistert hij, 'Tirza, ik heb jou ook nodig.' En hij duwt zijn vuist in zijn mond en hij bijt. Hij bijt als het beest dat hij verslagen dacht te hebben, het woordeloze beest dat in hem woont.

Nog altijd hoort hij de muziek van beneden.

'Was je dronken?' vraagt ze.

'Ja,' zegt hij opgelucht, 'de drank, dat was het. De drank.'

Nu kan hij opstaan. Nu heeft hij de kracht. Een eenvoudig en toch krachtig antwoord.

Maar ze laat zijn nek niet los.

'Dus ik hoef me geen zorgen te maken als ik in Afrika ben?'

'Natuurlijk niet,' zegt hij, 'waarom zou je je zorgen moeten maken? Om wie? Om mij? Waarom?'

'Het gaat allemaal goed, ook als ik er niet ben? Ook als mama weer weggaat? Dat maakt niets uit? Jij blijft hier gewoon voor jezelf zorgen?'

‘Natuurlijk,’ zegt hij, ‘ik leef verder. Zoals ik voor jou heb gezorgd, zal ik voor mezelf zorgen, ook als jij in Afrika bent. Ik heb niemand nodig. Ik leef er gewoon op los, dat weet je toch?’

‘Maar papa,’ zegt ze, ‘dat kun je toch niet. Leven. Dat lukt je helemaal niet.’

Aan haar hand in zijn nek merkt hij dat ze huilt.

Nog altijd heeft hij een gedeelte van zijn vuist in zijn mond. Het kalmeert. De tanden in het eigen vlees manen zijn gedachten tot kalmte.

‘Waarom heb je ons eigenlijk gemaakt?’

Hij heeft hard genoeg gebeten. De afdrukken van zijn tanden staan in het vlees van zijn hand. ‘Het was een idee van jullie moeder,’ zegt hij, ‘maar zodra ik jullie zag was ik verkocht. Ik was verkocht – helemaal verkocht.’

‘O.’

Hij staat op, strijkt zijn shirt glad, stopt het beter in zijn broek. Even heeft hij het gevoel dat hij alles weer onder controle heeft. Nu is hij weer de vader die hij de laatste jaren wilde zijn, de man die het vaderschap als beroep ziet waarin al zijn ambities uitmonden. Afstandelijk, maar charmant. In de woordgrap zit de tederheid, in de flauwiteiten en moppen waarmee hij zijn dochter en haar vrienden tegemoet treedt zit de liefde die legaal moet blijven.

‘En wat gebeurt er,’ vraagt hij, ‘als je straks in Afrika bent met die Mohammed Atta en je komt een twee meter lange neger tegen die je heel leuk vindt? Wat dan?’

‘Dan schrijf ik je een kaartje,’ zegt ze. ‘Dan schrijf ik: “Hoi pap, ik ben een twee meter lange neger tegengekomen die ik heel leuk vind.”’

In de verte hoort hij de klanken van ‘Bei mir bist du schön’.

Ze zijn weer begonnen met de muziek. Alles begint van voren af aan.

Hij loopt naar de deur. ‘Kom,’ zegt hij, ‘kom.’ Op de grond staat nog altijd de schaal met sashimi, maar hij laat hem staan.

Voorzichtig als een grijsaard gaat hij de trap af.

Er zijn nog vijf, zes mensen in de woonkamer. Mevrouw Van Delven staat in een hoek en praat met een leerling. Overal glazen, servetjes met restanten van rauwe vis, op de grond veel rijst, nog meer glazen, bierflesjes, overblijfselen van de garnering waarmee hij de schalen had opgemaakt. Tegen

de muur, in de buurt van de eettafel, staat de echtgenote tegen een jongen gedrukt wiens gezicht voor Hofmeester verborgen blijft. Ze zijn verwickeld in een zoen. Mohammed Atta ziet hij nergens.

Alles in de kamer ruikt naar feest. Oud feest.

Hij draait zich om naar Tirza. 'Waar is Mohammed Atta?' vraagt hij.

'Choukri,' zegt ze nadrukkelijk, 'Choukri is naar huis. Ik heb gezegd dat hij maar moest gaan. Ik wilde niet dat hij dit nog langer meemaakte.'

Ze wijst naar haar moeder. En in die ene achteloze beweging zit de verklaring voor veel. De moeder die zich niet kan inhouden. De moeder die zich nooit heeft willen inhouden.

Op een tafeltje naast de bank staat een halfvol wijnglas. Hofmeester pakt het en drinkt het haastig leeg.

'Ik breng jullie weg,' zegt hij. 'Ik breng jullie erheen. Jullie vliegen toch vanaf Frankfurt? Ik breng jullie naar het vliegveld.' Het is een ingeving, maar een die hem energie geeft. Plotseling heeft hij weer hoop.

'Dat hoeft niet. We kunnen ook met de trein.'

'Nee, nee,' zegt Hofmeester, 'laat mij nou. En dan blijven we een nachtje slapen in de Betuwe, in het huis van opa en oma. Dan zijn we nog een weekendje onder elkaar. Voor jullie weggaan. Ik bedoel dat van Mohammed Atta niet zo kwaad. Hij lijkt erop, daar kan hij ook weinig aan doen. Neem het niet zo zwaar, neem het allemaal niet zo zwaar.'

'We zullen zien,' zegt Tirza, 'we zullen nog wel zien.'

Vader en dochter staren naar Hofmeesters echtgenote. Ze is in een andere wereld. Die van de begeerte die gepaard gaat met lichte dronkenschap.

'Ken jij die jongen?' vraagt Hofmeester.

Zijn dochter knikt.

'Pap,' zegt ze, 'het feest is afgelopen, vind je niet? Het is klaar. We moeten de mensen naar huis sturen.'

'Ja, naar huis sturen. Je hebt gelijk.'

Het eindexamenfeest van Hofmeesters jongste dochter is voorbij. Ergens is het een opluchting.

Hij doet alle lichten weer aan, zet de muziek zachter en verzamelt enkele

glazen. Zijn kleren plakken aan zijn lichaam, zijn haren plakken aan zijn hoofd, zijn handen plakken aan de glazen.

‘Hè, Jörgen,’ roept de echtgenote, ‘moet dat nou, dat felle licht?’

Met drie in elkaar gestapelde bierglazen loopt hij naar haar toe. Ze is niet echt ontkleed, zoals toen ze op de tafel stond en deed alsof ze Dolly Parton was, maar je kunt nog wel zien dat ze onlangs half ontkleed is geweest.

‘Het feest is afgelopen,’ zegt hij nadrukkelijk. ‘Het is klaar. Het is over.’ Hij kijkt naar de jongen, het is de jongen die weleens heeft meegegeten. De jongen met de korte naam. Hij is hem alweer vergeten. Eén lettergreep.

Een van die jongens over wie Tirza had gezegd: ‘Hij blijft vanavond eten.’ Maar hij had het misschien verkeerd begrepen. Wat is eigenlijk ‘blijven eten’? In de wereld van Tirza betekent ‘blijven eten’ wellicht meer dan alleen eten. Wat is in godsnaam de ware betekenis van ‘blijven eten’?

‘Jongeman,’ zegt hij, ‘neem alsjeblieft afscheid van mijn echtgenote. Het was een mooi feest. Maar het is voorbij.’

‘Die formele toon, Jörgen. Alsjeblieft, je bent niet meer helemaal van deze tijd. En als hij nog even wil blijven, dan blijft hij nog even. Dit is ook mijn huis.’

Hij schudt langzaam zijn hoofd. ‘Nee, niet meer. Jouw huis is een woonboot. En als je op die woonboot niet langer welkom bent, dan kan ik daar ook niets aan doen, maar dit huis is niet meer jouw huis. Hier ben je te gast.’

Terwijl hij dit zegt, herinnert hij zich hoe hij avonden lang op de echtgenote heeft gewacht, hij herinnert zich zelfs dat hij haar lief vond, lief vond hij haar, helemaal aan het begin, en deze herinneringen verscheuren hem. Ze maken hem week, vloeibaar. Vloeibaarder dan alle Italiaanse gewürztraminer bij elkaar. Hij staart haar aan en hij heeft de neiging haar even, heel even maar, aan te raken. Het wrak dat ze is. Hij herkent het, dat is het probleem. Hofmeesters echtgenote is het herkenbaarste wrak dat hij ooit in zijn leven heeft gezien. En in dat herkenbare wrak vindt hij zijn eigen leven terug.

De jongen zegt niets. Hij is te dronken om zelfs maar minachtend of angstig te kijken. Het lijkt alsof de kater die normaal pas de volgende ochtend begint nu al zijn aanvang heeft genomen. Verdwaasd loopt hij weg, zonder groet. Hij kijkt zelfs niet om naar de echtgenote. Alsof hij nu al vergeten is

wat hij nog geen twee minuten daarvoor heeft gedaan.

Hofmeester hoort hoe de voordeur geopend wordt. Tirza zal de laatste gasten aan het uitlaten zijn.

‘Kon je het niet laten?’ vraagt hij. ‘Moest je weer anderen betrekken in ons spel?’

De echtgenote wrijft over haar mond. Haar mascara is licht uitgelopen, niet eens storend. Ach, zelfs in dit felle licht valt het nog mee.

Als je haar niet kent, is het nauwelijks een probleem te noemen, als je geen verleden met haar hebt, zie je andere dingen.

‘Welk spel?’ vraagt ze, ‘welk spel, Jörgen? Waar heb je het over? Er is alleen nog maar spel en als er alleen nog spel is, is het geen spel meer. We zijn al jaren opgehouden met ons spel. Je loopt weer eens achter de feiten aan.’

Het tocht. Verderop in het huis slaat een deur dicht.

‘Laten we doen...’ zegt hij, ‘laten we weer doen zoals vroeger. De woonkamer is het Vondelpark, het is nacht, overal is het nacht, en ik ben het beest. Het beest dat je komt verscheuren, het beest dat zich op je werpt, laat mij het beest zijn.’

‘Nee,’ roept ze, ‘houd op. Begrijp je het dan nog niet? Begrijp je dan niets?’ Ze pakt hem bij zijn colbertje en schudt hem voor zover ze daartoe nog de kracht heeft heen en weer. Even dreigt hij de glazen te laten vallen.

‘We spelen niet dat we kapot zijn, we zijn het, Jörgen, we zijn het. Hoe vaak moet ik iets zeggen voor je het begrijpt? Ik ben alleen maar teruggekomen omdat ik nergens anders heen kon. Niemand wilde mij, Jörgen. Niemand wilde mij. Begrijp je? Dringt het tot je door?’

Ze laat hem los en hij mompelt: ‘Nee, nee, dat begrijp ik niet.’ Alsof hij net een merkwaardig telefoonbericht heeft ontvangen.

Dan loopt hij naar de keuken. Op de bank zitten nog twee overgebleven kinderen, ze lijken te slapen, de voordeur staat open, hij hoort Tirza’s stem vanaf de straat.

Snel schenkt hij een glas wijn in. Vervolgens gaat hij naar de tuin. De fakkels zijn uitgegaan. Hij zal ze morgen opruimen. Alleen het licht in de schuur brandt nog.

Hij wil het uitdoen, maar dan ziet hij Ester zitten, op de emmer, zij het

niet meer met de spijkerbroek op haar enkels.

Hofmeester staart naar haar, niet meer als minnaar, maar als gastheer. De vader van de geslaagde. Een vriendelijke vader.

‘Het feest is afgelopen,’ zegt hij. ‘Iedereen is naar huis. Je kunt nu ook beter gaan.’

Glimlachend neemt ze hem in zich op. Arrogant, zo kijkt ze. Alsof ze boven hem staat, ver boven deze oude man die zich nog altijd niet heeft kunnen verzoenen met zijn eigen lichaam, die zich met niets heeft kunnen verzoenen, zou je misschien moeten zeggen.

Hij weet niet hoe hij zijn daden aan haar zou moeten uitleggen, maar hij zou het graag willen. Zelfs op dit uur van de nacht blijft hij zoeken naar verklaringen, die eindigen in excuses en complimenten. Een man die zichzelf verklaart, is een man die zich complimenteert met zijn eigen tekortkomingen.

‘Kunt u een taxi voor me bellen?’

‘Waar moet je heen?’

‘Amstelveen.’

‘Amstelveen.’ Hij herhaalt het woord alsof ze had gezegd: ‘Mars.’

Dan loopt hij naar de keuken en belt een taxi.

De voordeur staat nog altijd open. Tirza is op straat met iemand aan het praten. Net als vroeger. Als ze vriendjes of vriendinnetjes uitliet nadat ze waren blijven eten stond ze uren op de stoep, zelfs al was het koud of motregende het.

‘Jörgen,’ hoort hij. ‘Jörgen.’

De scherpe en tegelijkertijd schorre stem van de echtgenote.

Ze draagt glazen, borden en lege flesjes naar de keuken. Toen ze jong was, toen ze echt jong was, had ze in de horeca gewerkt.

Ze opent de prullenbak. Resten sashimi, hele sardines en peuken ziet hij verdwijnen.

‘Ik breng hen weg,’ zegt hij, ‘Tirza en haar... haar vriendje.’

‘Waarheen?’

‘Naar het vliegveld van Frankfurt. Dat is gezellig. Dan blijven we nog een weekendje in de Betuwe. Ik moet daar toch weer eens heen.’

Ze knikt, maar hij heeft niet de indruk dat ze naar hem heeft geluisterd.

‘De rest doen we morgen,’ zegt ze. ‘En morgen komt ook de werkster. We vragen gewoon of ze wat langer blijft. In het verleden is ze ook weleens langer gebleven. Vond ze geen probleem.’

Hij opent de laatste fles Italiaanse gewürztraminer.

‘Hoelang blijf je?’ vraagt hij.

‘Hier bedoel je? In de keuken? In dit huis?’

‘Hier. In dit huis, ja. Ik zou het nu weleens willen weten.’

Ze haalt haar schouders op. ‘Ik weet het niet,’ zegt ze. ‘Ik heb het je al gezegd: ik kan nergens heen. Waar moet ik heen? Wat dat betreft lijken we op elkaar. We kunnen nergens heen.’

Ze pakt zijn hand, zijn warme en ietwat natte hand. Hij weet nu dat ze niet langer spelen dat ze kapot zijn. Ze zijn het, maar wat hij zich daarbij moet voorstellen, hij heeft geen idee. Is hij ooit iets anders geweest?

‘Zo is het,’ zegt ze. Maar hij weet niet hoe het is, nog altijd weet hij niet hoe het is.

‘Als je wilt,’ gaat ze verder, ‘als er geen andere vrouw in je leven is, kan ik me langzaam voor je uitkleden. Dan kun je naar me kijken als je dat prettig vindt. Als tegenprestatie voor kost en inwoning.’

En daar is weer het wrak, net zo herkenbaar als daarnet. Hij vraagt zich af wanneer ze daarmee begonnen is, wrak te worden. En of het daaraan ligt dat ze nergens meer heen kan.

En als zij een wrak is, wat is hij dan? Waarom is het hem niet gelukt oud te worden zoals andere mensen oud worden? Waardig en min of meer geleidelijk. Met een vanzelfsprekendheid die alle dieren eigen is. De vanzelfsprekendheid dat het vergaat, het eigen lichaam en dat van anderen.

‘Pap.’

De stem van Tirza is zo mooi, vindt hij.

Ze roept hem, zoals heel vroeger toen ze op het potje zat. Of op haar kamer en een vraag had over haar huiswerk.

‘Ik kom,’ roept hij terug en hij denkt: dat zal de taxi wel zijn. Daarom heeft ze hem geroepen: de taxi is gearriveerd.

Hij loopt naar de schuur.

‘Je taxi,’ zegt hij tegen Ester, die nog altijd op haar emmer zit.

Ze staat niet op. Ze kijkt hem niet eens aan.

‘Heb je geld voor de taxi?’ vraagt hij. ‘Hoeveel is het eigenlijk naar Amstelveen?’

Ze zwijgt.

In zijn broekzak zoekt hij naar zijn portemonnee. Hij haalt er een briefje van honderd euro uit. Hij wil het aan haar geven, maar ze neemt het niet aan.

‘Dat is te veel,’ zegt ze.

‘Ik heb niet kleiner. Kom het wisselgeld maar eens langs brengen, als je komt eten. Of gewoon als je tijd hebt. Kom maar eens langs.’

Hij hijst haar op van de emmer. En even staat ze weer vlak bij hem, in zijn armen. Even ruikt hij haar, een bedwelmende geur. Een geur die meer dan wat dan ook jong, gezond en vrouwelijk is. Alles wat hij niet is en ook niet meer zal zijn, daarom houdt hij er zo van.

‘Doet het geen pijn aan je billen,’ vraagt hij, ‘een hele avond op een emmer zitten?’

‘Mijn billen doen geen pijn. Niet meer dan anders.’

Alsof ze gewond is, alsof ze zelf niet kan lopen, brengt hij haar door de keuken naar de straat. Het laatste gedeelte heeft hij haar alleen nog bij haar bovenarm vast. Zoals je een kind vasthoudt dat treuzelt bij het oversteken. De vader is bevreesd voor de aanstormende auto’s. Iets te stevig is zijn greep, iets te hoog houdt hij het kind vast.

Tirza staat op straat met een jongen te kletsen. Ze negeert haar vader.

De taxi is er nog niet. Hij heeft geen idee waarom Tirza hem riep. Maar hij durft het haar niet te vragen. Ze is in gesprek. Hij moet haar met rust laten.

Mevrouw Van Delven komt naar buiten. Ze haalt haar fiets van het slot. Naar Tirza zwaait ze nog even, maar ze doet alsof ze Hofmeester en Ester niet ziet. Het steekt hem. De onzichtbaarheid, de gedwongen onzichtbaarheid.

‘Wel thuis, mevrouw Van Delven,’ roept hij.

Er komt geen reactie. Ze hangt het slot aan haar stuur.

‘Wel thuis, mevrouw Van Delven,’ roept Hofmeester nog een keer.
‘Bedankt voor het komen.’

Weer geen reactie. Ze fietst weg alsof ze niet bij de Hofmeesters, maar bij de burens op bezoek is geweest.

Dit is geen kalm en licht verdriet, maar harde pijn. De pijn van het ontslag, de afwijzing, het falen.

‘Een sympathieke vrouw,’ zegt hij tegen het meisje als mevrouw Van Delven de hoek om is. ‘En goed geconserveerd.’

Zo wachten ze op straat, Ester en Hofmeester. Zijn straat, de Van Eeghenstraat, de beste van Amsterdam, en daarmee de beste van Nederland. Hij heeft er gewoond. Hij woont er nog steeds. Maar het heeft niet geholpen.

Als de taxi eindelijk komt, is Tirza al naar binnen.

Hij duwt Ester de wagen in.

‘Waar woon je?’ vraagt hij.

Weer geen antwoord.

Een arrogante blik. Maar niet, hoe zal hij het zeggen, liefdeloos. In de blik van het meisje herkent hij iets van zijn eigen begeerte, en zodra hij die begeerte heeft herkend moet hij denken aan haar geslachtsdeel, aan zijn handen die in dat geslachtsdeel graaiden en aan hoe nat ze was. Voor hem. Nat voor en van hem.

En het lijkt alsof alle waardigheid en menselijkheid die hij nog bezit gelegen is in het vochtige geslachtsdeel van dat meisje, alsof hij daar, in dat vocht, in dat geil, zijn waardigheid teruggevonden heeft, alsof hij mevrouw Van Delven en de anderen achter zich laat, al is het maar voor even.

‘Waar woon je?’ herhaalt hij. Hij knijpt in haar bovenarm.

‘Ergens in Amstelveen,’ zegt Ester zonder h.

‘Ze moet naar Amstelveen,’ zegt Hofmeester tegen de chauffeur. De man kijkt hem aan, wantrouwend. Minachtend, voor Hofmeesters gevoel.

‘Amstelveen,’ herhaalt Tirza’s vader met de glimlach van een man voor wie niemand bang hoeft te zijn.

Dan geeft de chauffeur gas.

Hofmeester zwaait de taxi na zonder te weten waarom en zonder zelfs maar even te denken dat Ester naar hem zal kijken. Hij zwaait haar na, zoals hij denkbeeldige passagiers op Schiphol uitzwaait, om niet op te vallen.

Als hij naar binnen wil gaan, merkt hij dat de voordeur dicht is en dat hij geen sleutels bij zich heeft. Hij moet aanbellen. Eerst doet hij het kort, dan, als er na een halve minuut nog geen reactie is, langer en harder. Ongeduldig. Hoewel hij dat niet wil zijn.

Hij rilt.

Tirza doet open.

'Tbi slaapt al,' zegt ze. Vermanend, maar niet onvriendelijk.

'Is iedereen weg?'

'Iedereen is weg.'

Ze gaat niet opzij. Ze leunt met de zijkant van haar hoofd tegen de tegels in de vestibule.

'Vond je het een mooi feest, Tirza? Vond je het ondanks alles een mooi feest?'

Er komt geen antwoord.

Ze zegt alleen: 'Ondanks alles', maar ze zegt het alsof ze het vraagt. 'Hoe bedoel je: ondanks alles?' Zo klinkt het.

'Papa.'

Hij wil naar binnen, hij heeft het koud.

'Papa,' zegt ze nog een keer, 'als ik hier niet meer woon, hoe moet het dan? Ik wil het weten.'

'Laat me naar binnen,' zegt hij.

'Hoe moet het dan?'

Hofmeester denkt aan de tijd dat hij in een pension in Zuid-Duitsland woonde en zij in een kliniek bezig was te genezen. Hij denkt aan haar cello. Aan de muziekstandaard. Aan de uitvoeringen op de muziekschool. Hij zat altijd op de eerste rij. En hij keek naar zijn dochter alsof hij haar moest hypnotiseren, alsof hij dacht dat ze een foute noot zou spelen als hij op zou houden met kijken.

'Speel wat voor me,' zegt hij.

‘Wat?’

‘Op je cello. Speel wat voor me.’

‘Nu?’

‘Nu.’

Ze lacht. ‘Je bent niet goed wijs.’ Alsof hij een grapje heeft gemaakt, aan tafel, terwijl twee vriendinnen zijn blijven eten. Een niet bijzonder geslaagd grapje.

Altijd als vriendjes of vriendinnetjes bleven eten of spelen, maakte hij grapjes. Volgens Hofmeester is de vader een uitslover.

‘Het is belangrijk.’

Ze moet voor hem spelen, zoals vroeger, op haar cello. Dat is wat hij nu nog kan bedenken, dat is alles wat hem nog kan redden. Zijn jongste dochter en haar cello.

‘Ik heb al jaren niet gespeeld.’

‘Dat maakt niet uit. Je bent het niet verleerd. Zoiets verleer je niet.’

‘Iedereen slaapt. Mama is ook al naar boven.’

‘Ze slapen erdoorheen. Ze zijn het gewend, van vroeger.’

‘Papa,’ zegt ze, en met de zijkant van haar hoofd leunt ze nog altijd tegen de tegels, ‘je bent niet goed wijs. Het klopt wat Ibi me jaren geleden vertelde. Je bent echt niet goed wijs.’

Tussen al zijn andere gedachten door vraagt hij zich af hoe het moet zijn een vader te hebben die niet goed wijs is, maar omdat hij geen antwoord op die vraag heeft, zegt hij: ‘Ik ben gezond, Tirza. Net zo gezond als jij. En ik vraag alleen maar of je wat voor me speelt. Een sentimentele vraag misschien, een rare vraag midden in de nacht. Maar niet niet goed wijs.’

Ze kijkt hem aan. Haar lippen krullen zich. Geen idee heeft hij of het een glimlach is. ‘Papa,’ fluistert ze. Ze kijkt hem lief aan, begrijpend. ‘Ik wil best nog een keer voor je spelen, maar niet nu.’

‘Nee, nu Tirza. Zo meteen. Vanavond. Vannacht.’

Ze zwijgt.

Zelf begrijpt hij niet waarom dit zo belangrijk voor hem is, een halszaak, nu alle andere halszaken zijn opgelost, verdwenen. Wat anders zou nog

belangrijk moeten zijn in zijn leven?

Hij haalt zijn portemonnee uit zijn binnenzak. 'Ik betaal je ervoor,' zegt hij. 'Ik geef je extra zakgeld mee voor Namibië.'

Hij telt alles uit wat er nog aan papiergeld in zit. 'Hier,' zegt hij, 'ruim vijfhonderd euro. Je kunt het goed gebruiken in Afrika.'

'Papa.'

Ze streelt met de rug van haar hand over zijn wang.

'Papa, waarom wil je toch zo graag dat ik voor je speel?'

Hij staat daar met het papiergeld in zijn hand. Meer heeft hij niet. Misschien heeft hij nooit meer gehad dan dat. Papiergeld dat moest verhullen dat hij niets anders te bieden had. Hij betaalt. Betalen is vrijheid. Betalen is waardigheid. 'Omdat het me gelukkig maakt,' zegt hij. 'Omdat het me zo gelukkig maakt.' Hij wil haar het geld in de handen duwen, maar ze maakt een afwerend gebaar.

Hij betaalt graag voor het geluk. In het geluk zit een ondraaglijke schuld verborgen. Een misstap. Iets wat hij moet afkopen.

Nu heeft hij het niet meer koud, hij heeft het warm. Hij voelt het zweet weer langs zijn rug lopen. Het lijkt wel alsof hij koorts heeft, alsof hij kou heeft gevat.

Tirza kijkt naar hem, maar niet meer als de dochter die naar de vader kijkt, zelfs niet als de zorgzame dochter die naar de man kijkt die voor haar gezorgd heeft, ze kijkt heel anders naar hem. In haar blik ziet hij de vreemdeling. De huurder die naar de huisbaas kijkt terwijl hij het aanbod overweegt.

Ze draait zich om, ze loopt van hem weg, hij hoort haar de trap op rennen. Als een hinde, denkt Hofmeester.

In de keuken schenkt hij een glas gewürztraminer in. Er is niet veel meer. Koud is de wijn ook al niet. Het doet er niet toe. Nog steeds rilt hij. Van de vermoeidheid, de emotie, de schaamte.

Dan hoort hij Tirza de trap afkomen. Hij gaat kijken. Ze heeft de cello bij zich. Ze sleept hem met zich mee. Alsof het een beest is, een onwillige koe die naar de slachtbank moet. Ze passeert haar vader zonder hem aan te kijken. Ze zet de cello in de woonkamer.

Hij kijkt in de deuropening met het lege glas in zijn hand hoe ze dat doet.

Nog een keer gaat ze naar boven. Ze komt terug met de muziekstandaard en bladmuziek. Ze installeert alles voor het raam. Ze pakt de cello, de strijkstok.

‘Weet je zeker dat je dit wilt?’ vraagt ze.

Hij knikt.

‘Is dit wat je gelukkig maakt?’

Hij knikt weer.

‘Ga zitten,’ zegt ze. De strijkstok in de aanslag.

En hij fluistert: ‘Elgar, dat kon je goed, dat speelde je ook op de muziekschool. Elgar. Het was toch Elgar?’

Hij weet het zelf niet meer. Hij neemt plaats op de grond. Tussen de restanten van het feest, tussen kleverige rijstkorrels en stukjes augurk die uit een mond zijn gevlogen.

Staan gaat niet meer. Weinig gaat meer. Het geld legt hij op de koffietafel.

Ze stemt de cello.

‘Papa,’ zegt ze. ‘Je bent niet goed wijs. Is dat erfelijk?’

‘Erfelijk?’

‘Ben ik het ook? Moet ik bang zijn dat ik net zo word als jij? Moet ik bang zijn dat ik gek word?’

Dan begint ze te spelen.

Haar schouders en bovenarmen zijn zichtbaar, en een van haar behabandjes.

Hij kijkt naar haar en hij herinnert zich alles. Hij is een rillend lichaam dat muziek hoort, zijn dochter ziet en zich alles herinnert. En terwijl Hofmeester naar de muziek luistert en naar zijn jongste dochter kijkt die voor hem speelt, voor hem en voor hem alleen, begint hij zich voor het eerst af te vragen waarom leven zoveel pijn doet.

Waarom het eigenlijk altijd al zoveel pijn heeft gedaan.

Niet al het leven. Er zijn mensen die er geen last van hebben. Velen

hebben er geen last van. Zijn leven. Hij heeft over van alles nagedacht, zij het niet altijd even grondig, maar nooit over pijn. Dat was iets voor mietjes, had hij altijd gevonden. En nu hij zich daar voor het eerst mee bezighoudt, bespeurt hij nog steeds lichte tegenzin. Weerzin.

Hij had alles, nu heeft hij niets meer. Zelfs toen hij alles had, deed het pijn.

Van het bestaan herinnert hij zich een ongemakkelijke stilte, een stijve motoriek, een zenuwtrek, een ternauwernood onderdrukt verlangen. De eeuwige behoefte onder alle omstandigheden beschaafd over te komen.

Dan houdt Tirza op met spelen.

Ze legt de cello voorzichtig neer. Zoals je een baby in bed legt die op je arm in slaap is gevallen. In de hoop dat hij blijft slapen.

Ze staat op, ze stapt over haar vader heen, die op de grond zit, net een kind dat nog niet op een stoel of bank kan zitten.

‘Neem het,’ zegt hij.

‘Wat?’

Ze blijft staan. Ze kijkt naar beneden. Daar ziet ze haar vader, haar oude vader, die misschien niet aan kinderen had moeten beginnen als het noodlot hem daartoe niet had gedwongen, zoals hijzelf zo graag placht te zeggen: het noodlot in de gedaante van een vrouw.

Hij heeft het voor anderen gedaan. Zijn kinderen, het huis, het verhuuren van de bovenste verdieping, zijn baan, het aanhouden van het huis van zijn ouders, ook na hun overlijden. En dat hij nooit dat naslagwerk over expressionistische dichters schreef, ook dat heeft hij voor anderen gedaan. Een leven geleefd voor anderen. In de veronderstelling dat je het dan pas echt leeft, als je het voor anderen doet, dat je niets bent als zelfverzorgend individu. Genoeg hebben aan jezelf, genoeg hebben aan je werk, genoeg hebben aan Schiphol, dat is de ware doodzonde.

‘Het geld. Neem het.’

Ze kijkt naar de biljetten op de koffietafel.

‘Neem het,’ herhaalt hij, ‘Tirza, je hebt ervoor gespeeld. Alsjeblieft, neem het. Ik heb het je beloofd.’

Hij ziet dat ze aarzelt.

Zelf durft hij het niet aan te raken. Het is al van haar. Het ligt op de koffietafel. Ze moet het alleen nog even pakken. Dat is alles. Het alleen maar even pakken.

‘Neem het, Tirza,’ zegt hij. ‘Neem het nou. Voor jou en Mohammed Atta, als jullie in Afrika zijn.’

‘Choukri.’

‘Choukri. Ook goed. Voor jou en Choukri, voor als jullie eens een keer lekker uit eten willen.’

Ze schudt haar hoofd.

‘We gaan niet naar Afrika om lekker uit eten te gaan, papa.’

‘Je kunt tegenwoordig overal lekker eten, ook in Afrika.’ Hij herinnert zich hoe hij een uur of twaalf geleden in de keuken stond om de rauwe vis te snijden.

‘Alsjeblieft,’ fluistert hij, ‘alsjeblieft, mijn zonnekoningin.’

Ze bukt zich.

Ze pakt het geld. Dan loopt ze weg.

Hij wil haar nog iets naroeppen, hij wil iets zeggen, maar het enige wat hem te binnen schiet is: ‘Welterusten.’

Hij hoort haar voetstappen.

‘Welterusten, Tirza,’ roept hij. ‘Welterusten. Het was een mooi feest.’

Hij wrijft over zijn hoofd. Hij rilt nog steeds. Als een zieke.

‘Je hebt zo mooi gespeeld,’ fluistert hij.

Vanaf de gang roept ze zachtjes: ‘Slaap lekker, pap.’

Hij hoort haar de trap op lopen.

Hofmeester blijft nog even zitten zoals hij zat. Dan kruipt hij naar de cello. Hij probeert zich omhoog te hijsen aan de muziekstandaard.

De poging mislukt.

De muziekstandaard ligt nu op hem, of beter gezegd: hij ligt onder de muziekstandaard. Niet bij machte op te staan, of zich zelfs maar te verroeren.

Zo blijft hij liggen, hij heeft geen idee hoelang. Hij beseft pas na een tijd

dat hij naar de voeten van zijn dochter kijkt. Tirza's voeten. Een paar minuten, misschien langer.

Ze strekt haar handen uit, ze trekt hem omhoog. Met moeite. Met tegenzin lijkt het wel.

Hij houdt haar vast.

Of zij hem.

Want hij dreigt om te vallen.

Eindelijk staat hij weer op twee benen, als een mens. Als een gastheer, gesteund door zijn jongste dochter.

'Je bent zo vies, papa,' zegt ze. 'Je bent zo verschrikkelijk vies.'

Ze kust hem op zijn neus, zijn wang, zijn voorhoofd.

Ze zijn bijna even groot, vader en dochter.

Hij lispelt een woord, maar ze lijkt hem niet te verstaan. Vijf, zes keer moet hij het herhalen voor hij ziet dat het tot haar doordringt.

'Zonnekoningin,' zegt hij. 'Zonnekoningin. Zonnekoningin.'

Ze laat hem niet los, bang als ze lijkt te zijn dat hij weer zal omvallen, dat hij dan niet meer zal kunnen opstaan, zelfs niet met haar hulp.

En nu lispelt Hofmeester iets anders dan dat ene woord. Hij heeft een vraag, eindelijk heeft hij een vraag voor de zonnekoningin. Geen advies, geen flauwe grap, geen praktisch verzoek of ze hem wil laten weten hoe laat ze thuiskomt, nee, een echte vraag.

'Zonnekoningin, waarom doet alles zo'n pijn? Waarom doet alles zo verschrikkelijk veel pijn?' lispelt hij in haar oor.

Ze zegt niets. Ze schudt zachtjes haar hoofd. Het enige antwoord dat ze geeft is dat ze Hofmeester blijft vasthouden, in de woonkamer, naast de cello en de gevallen muziekstandaard, terwijl het langzaam licht wordt.

Ook zij kan het niet. Loslaten.

Het zit in de familie.

III

De woestijn

I

Op zondagavond in de derde week van juli zal Tirza met haar vriendje vanaf Frankfurt naar Windhoek vliegen. Het ticket van Air Namibia is het goedkoopste dat ze heeft kunnen vinden. Eerst was ze van plan per trein naar Frankfurt te reizen, maar Hofmeester heeft haar ervan overtuigd dat het sneller en gezelliger is als hij haar met de auto wegbrengt. En als ze dan ook nog samen een weekend in het huisje in de Betuwe zullen zijn, dan komt het goed. Een weekendje in de Betuwe, dat is pas een fatsoenlijk begin van een wereldreis. En een mooi afscheid. Nog één keer allemaal echt bij elkaar. Nou ja, allemaal, de echtgenote gaat natuurlijk niet mee. Ze is niet uitgenodigd, en Ibi is allang weer in Frankrijk, in de herberg met haar donkere man.

Na wat tegensputteren heeft Tirza ermee ingestemd. Al moest Hofmeester beloven dat hij Choukri geen Mohammed Atta zou noemen. Ook geen Atta. Met die belofte nam ze genoegen. Wie op wereldreis gaat, gunt zijn vader een pleziertje.

Op vrijdagochtend vertrekken ze uit Amsterdam.

Hofmeester is al vroeg opgestaan. Hij wil, nu hij er toch een weekendje zal zijn, werkzaamheden verrichten in de tuin van het huis dat nu alweer ruim een decennium fungeert als het buitenhuis van de familie Hofmeester.

Maanden is hij er al niet geweest. Er zijn fruitbomen die hij in de lente wegens tijdgebrek niet heeft gesnoeid. Dat zal hij dan nu kunnen doen. Het gras moet worden gemaaid en hier en daar zal hij het opnieuw inzaaien.

In de schuur zoekt Hofmeester het gereedschap uit dat hij wil meenemen, omdat het niet voorhanden is in het buitenhuis, of omdat het er wel is, maar gerepareerd moet worden. Of omdat het gewoon zo oud is dat het onbruikbaar is geworden. De ouders van Jörgen Hofmeester waren verzamelaars uit gierigheid. Weggoeien was principieel zonde.

De schoffel, de machinezaag, een zak met zaad en een schep sleept hij uit de schuur waar hij drie weken geleden een avond met Ester heeft doorgebracht, en brengt ze naar de keuken. Een avond is te veel gezegd, een halfuur, meer zal het niet geweest zijn. Niet met weemoed of spijt denkt hij aan Ester terug, eerder met een licht onbehagen en tegelijkertijd een vaag

verlangen om haar weer te ruiken, die scherpe geur van het geluk.

Ester was niet meer gekomen om het wisselgeld terug te brengen. Dat geld kon Hofmeester niet zoveel schelen, maar hij wilde haar graag spreken voor Tirza's vertrek. Hij wilde haar zien om zichzelf nog eens te verklaren, maar nu beter, preciezer, overtuigender. Waarom hij ooit de liefde had willen afschaffen en waarom dat afschaffen voor hem nu niet meer zo'n prioriteit had. Maar dat hij haar veel succes wilde wensen met alles wat zij ging afschaffen. Ze zou het wel redden. Ze was pienter.

Vermoedelijk wilde hij haar nog een keer zien om zichzelf van iets te overtuigen, al wist hij niet waarvan precies.

Tot hij begreep dat ze niet meer zou komen, niet om het wisselgeld terug te brengen noch om een hapje mee te eten. Aanvankelijk legde hij zich neer bij het onvermijdelijke. Ze moest het zonder verklaringen doen. Zonder een afsluitend gesprek. Hij zou in haar leven blijven figureren als een vader die zich niet kon inhouden. Een man die even niet meer wist wat beheersing was, en zich merkwaardig genoeg juist op dat moment gelukkig had gevoeld. Althans levend had gevoeld. Voor het eerst sinds lange tijd: echt levend.

Hij durfde Tirza niet te vragen: 'Zeg, hoe is het eigenlijk met die Ester zonder h?'

Over het incident in de schuur werd gezwegen, over het hele feest werd gezwegen. Anderhalve dag erna was het alsof het nooit had plaatsgevonden.

Maar een paar dagen na zijn besluit om zich bij het onvermijdelijke neer te leggen, betrad hij 's avonds Tirza's kamer – ze was bij Atta op bezoek – en zocht hij in haar spullen naar het telefoonnummer van Ester. In een lade vond hij een lijst met leerlingen van het Vossius Gymnasium, klas 6A. Esters naam zat erbij, met adres en telefoonnummer.

Diezelfde avond, toen de echtgenote in bad lag, belde hij haar vanuit de keuken. Eerst kreeg hij een man aan de lijn, waarschijnlijk de vader. 'Met Hofmeester,' zei hij, 'ik zoek Ester.'

Er werden geen vragen gesteld, geen opmerkingen gemaakt. Hij hoorde alleen: 'Eén moment.' En een paar seconden later had hij Ester aan de lijn. Ik ben echt niet goed wijs, dacht hij.

'Ester,' zei hij, 'met Jörgen Hofmeester, de vader van Tirza, je weet

misschien nog wie ik ben?’

‘Ja.’

‘Sorry dat ik je stoor, maar ik krijg nog wat wisselgeld van je.’

‘Wisselgeld?’

‘Van de taxi. Ik gaf je honderd euro. En je moest naar Amstelveen. Dat kost geen honderd euro, zelfs niet met een taxi.’

Hij wreef over het aanrecht met zijn wijsvinger.

‘O ja, het was iets van veertig euro. Dus u krijgt nog zestig euro. Zal ik het overmaken?’

Even meende hij dat hij Tirza hoorde thuiskomen, maar het was de wind. Ze bleef waarschijnlijk bij Atta slapen. Ze bleef steeds vaker bij hem slapen.

‘Je kunt het me ook contant geven. Dat heb ik eigenlijk liever. Zullen we morgen koffiedrinken? Hier in de buurt misschien. Tegenover het oude Stedelijk Museum is een aardig café.’

Stilte.

‘Hallo? Ester?’

‘Ja, is goed,’ zei ze, ‘morgenmiddag?’

‘Vier uur?’

De volgende dag om vijf voor vier zat hij in het café tegenover het oude Stedelijk, hij was er eerder voor uit Schiphol gekomen. Op de stoel naast hem lag zijn aktetas, hij las de krant van de dag ervoor. Zelfs oude kranten verveelden hem niet.

Om tien over vier arriveerde ze, ook deze keer in een spijkerbroek en een ietwat verwassen blouse.

Er was een stoel naast hem vrij. Maar ze nam plaats tegenover hem.

Hij had een ander café kunnen uitzoeken, besepte hij nu, verder van huis, ach, het was onschuldig. Het zou onschuldig blijven. Een afsluitend en toelichtend gesprek, kon het onschuldiger?

Zo zaten ze tegenover elkaar, de vriendin van zijn dochter die niet echt een vriendin van zijn dochter was en Hofmeester.

‘Dit is nog van mijn opa geweest.’ Ze pakte de stof van haar blouse en

wreef die tussen haar vingers.

‘O. Draag je veel kleren van je opa?’

‘Ik draag ook weleens kleren van mijn vader.’

Ze keek hem aan, brutaal, maar niet uitdagend. Hautain, maar op een natuurlijke manier, alsof het haar bijna speet dat de wereld haar goedkeuring niet kon wegdragen.

‘Hoe is het?’

‘Waarmee?’

‘Met jou,’ zei Hofmeester. ‘Met jou natuurlijk, Ester.’

‘Goed.’

‘Wat wil je drinken?’

‘Doe maar rode wijn.’

Hij bestelde rode wijn voor Ester, en hoewel hij vast van plan was geweest het bij koffie te laten, bestelde hij ook voor zichzelf maar een glas wijn. Het was al laat in de middag, zou je kunnen zeggen. Hij vouwde de krant zorgvuldig op. De oorlog tegen het terrorisme duurde voort.

Toen ze allebei een slok van hun wijn hadden genomen voelde hij zich, tot zijn eigen verbazing, rustig. Kalm. En toch weer een heel klein beetje levend.

Over het voorval in de schuur werd niet gesproken, en dat was misschien maar beter ook. Over voorvallen valt weinig te zeggen als ze eenmaal zijn voorgevallen.

‘Hoe is het met je plannen?’ vroeg hij. ‘Om de liefde af te schaffen, hoe is het daarmee?’

‘Ik heb vakantie. Ik doe niets. Ik heb veel tijd. Mijn agenda bestaat uit witte vlekken.’ Ze nam een grote slok wijn, likte haar lippen af en vroeg: ‘En hoe is het met Tirza?’

Hij knikte. ‘Goed. Uitstekend. Ze is bij haar vriendje. Ze gaat binnenkort op reis. Naar Afrika.’

Het gesprek verliep anders dan hij had gehoopt, anders dan hij zich had voorgesteld.

‘Misschien weet je nog,’ zei hij, en hij ging steeds zachter praten, alsof hij

bezig was een geheim te verklappen, ‘dat ik ooit ook van plan ben geweest de liefde af te schaffen, dood te verklaren. Het was een project, een verhandeling moest het worden, een dikke verhandeling met voetnoten. Wetenschappelijk. Onderbouwd. Met bewijzen.’

‘Ja?’

‘In mijn archief zit nog materiaal, als je er wat aan hebt, als je het wilt inzien.’

Ze schudde langzaam haar hoofd, opnieuw een tikkeltje hautain. ‘Nee, meneer Hofmeester,’ zei ze, ‘ik wil geen verhandeling schrijven. Ik weet gewoon hoe het zit, dat is genoeg.’

Ze keken naar passerende mensen. De trams. Een taxi.

Tot zijn eigen ontsteltenis zei hij: ‘Ik ben graag in je gezelschap.’ Hij verbeterde zichzelf meteen. ‘Ik vind je ideeën verfrissend, interessant.’

Ze schudde opnieuw haar hoofd. ‘Ik heb geen ideeën. Ik weet gewoon hoe het zit.’

Uit het borstzakje van haar opa’s overhemd haalde ze zestig euro en legde die op tafel. ‘Het wisselgeld,’ zei ze.

‘Ja. Het was... het is niet belangrijk.’

‘Maar daarvoor ben ik gekomen.’ Ze keek hem licht verwijtend aan.

‘Ik wilde me nader verklaren, ik ben natuurlijk Tirza’s vader, ik ben vrijwel uitsluitend Tirza’s vader, dat is de hoofdzaak, maar er zijn bijzaken, kleine, onbelangrijke bijzaken. Ik ben ook nog iemand die graag in jouw gezelschap verkeert.’

Hij kon het beter zeggen, maar het kon ook stukken slechter worden gezegd. Met deze versie moest ze maar genoegen nemen.

Hij schrok nu niet meer van zijn eigen woorden. Dit goede gesprek luchtte hem op.

‘Ik moet weer verder,’ zei ze. ‘Ik vind het prettig om veel alleen te zijn. Als ik opsta ga ik eerst een halfuur op de grond zitten en dan aai ik mezelf.’ Net als in de schuur die avond streelde ze haar eigen armen, geconcentreerd en nauwkeurig. ‘Ik hoop niet dat ik u teleurstel.’

‘Zeiden we niet “je” tegen elkaar?’

‘Ik hoop niet dat ik jou teleurstel.’

‘Helemaal niet. Wat ik zei, wilde ik nog even gezegd hebben. Dat is alles.’

Ze stond op.

‘Ik heb nog iets voor je meegebracht. Een kleinigheid.’ Hij opende zijn aktetas, haalde er een kleine, zwarte pocket uit. ‘Ik heb het helaas alleen in het Duits kunnen vinden. *Was ist Kunst?* heet het. Het is een verhandeling van Tolstoj, je hoeft het woord “kunst” alleen maar door “liefde” te vervangen, het is eigenlijk zijn afscheid ervan.’

‘Ik lees geen Duits.’

‘Misschien later.’

Ze nam het boekje aan, kuste hem één keer op de wang en liep het café uit. Hij keek haar na, hoe ze in de richting van het Concertgebouw wandelde. Het overhemd van haar opa was haar echt te groot, zag hij nu pas.

Daarna rekende hij af, kocht bij delicatessenzaak Pasteuning drie flessen Chileense wijn en wandelde naar huis.

‘Hebben ze je vrij gegeven?’ vraagt de echtgenote, liggend op bed, terwijl Hofmeester een colbertje uitzoekt voor de reis.

‘Ik heb vrij genomen,’ zegt hij. ‘Ze hoeven me niets te geven.’ Hij moet een paar seconden denken aan de directeur, die had gezegd dat binnenkort ook lager opgeleide mannen de weg naar het boek zouden vinden, zij het niet noodzakelijkerwijs via de boekhandel. Het verbaast hem dat hij zijn kantoor met uitzicht op een boom en een tuin die ook binnenplaats kan worden genoemd, zijn collega’s, de routine, maandag productievergadering, nooit heeft gemist.

Voor half juli is het koud en regenachtig.

Hij trekt een blauw colbertje aan dat licht versleten is, maar dat hij graag draagt.

Hofmeester gaat naar de keuken en kijkt tevreden naar het gereedschap waarmee hij de tuin van zijn ouders te lijf zal gaan. Uit de koelkast haalt hij de etenswaren die hij heeft ingeslagen om Tirza nog een laatste keer voor ze naar de derde wereld gaat een goede maaltijd voor te zetten.

Achter in zijn Volvo laadt Hofmeester alles in: het tuingereedschap,

broden, vier verschillende soorten Franse kaas, oude Goudse, biefstukken, sla, frambozen, kersen, appels, radijsjes en komkommers. Er is nog plaats genoeg voor Tirza's rugzak en de rugzak die haar vriend ongetwijfeld zal meenemen.

Al zolang Hofmeester kinderen heeft, rijdt hij in een Volvo. Het is een auto die bij zijn adres past, vindt hij. Zoals hijzelf bij dat adres past, of misschien moet hij zeggen: paste.

Dan klopt hij op de deur van Tirza's kamer. Ze is bezig haar rugzak in te pakken, die ze speciaal voor deze reis heeft gekocht.

Hofmeester had gesuggereerd dat ze een degelijke koffer van een goed merk moest kopen, maar ze lachte hem uit.

'Ik ga naar Afrika, pap,' had ze gezegd, 'niet naar de Côte d'Azur.'

Hofmeester gruwet van jeugdherbergen en rugzaktoeristen. Het gebrek aan privacy dat de rugzaktoerist uitstraalt bezorgt hem rillingen. Het is geen snobisme. Het is een diepe, bijna dierlijke angst voor de slaapzaal en het stapelbed.

Van zijn studententijd, en dan vooral van de paar maanden die hij in een studentenhuis heeft gewoond, kan hij zich herinneren hoe andere studenten hem na een avondje stappen kwamen 'keren'. Met matras en al werd je dan omgedraaid. Vervolgens liepen ze een tijdje over je heen alsof het ging om een bijzondere vorm van Thaise massage. Andere studenten vonden dat niet zo'n probleem, hij wel. Hij verzette zich met hand en tand, wat het allemaal alleen maar erger maakte.

'Ben je bijna klaar?' vraagt hij. Hij duwt zonder op antwoord te wachten de deur open.

De kamer van Tirza is één grote chaos. Overal kleren, toiletartikelen, een paspoort met haar inentingingen, haar iPod, haar notitieboekje, ondergoed, een zwemmuts, een duikbril.

'Ik kan niet kiezen,' zegt ze, 'en er past zo weinig in. Het zal ergens in Afrika vast ook heel erg koud worden, denk je niet, pap?'

'Vast,' zegt hij, 'ergens in Afrika is het ook heel koud. Antarctica is niet ver weg.'

'Maar een warme trui neemt zoveel plaats in.'

'Ik heb je gezegd dat je geen rugzak moest kopen.'

‘Houd toch op,’ zegt ze. ‘Jij weet niet hoe mensen op reis gaan. Wanneer ben jij voor het laatst echt op reis geweest? Niet een paar dagen naar de Buchmesse. Echt op reis.’

Ze gooit wat uit haar rugzak en propt er een trui in.

‘Of is een coltrui beter?’ vraagt ze.

‘Een coltrui kriebelt.’

Hij gaat naar de keuken. De koffie die hij een kwartier geleden heeft gezet is doorgelopen. Hofmeester schenkt voor zichzelf een kop in en roept dan naar boven: ‘Tirza, wil je ook nog koffie?’

Er komt geen antwoord.

Hij heeft het gevoel dat Afrika al in zijn keuken begint, dat Tirza er al is, midden in Afrika, en daardoor is hij er ook een beetje, in Afrika.

Bij de groenteboer had een wat oudere dame die er al jaren werkt gezegd: ‘Uw dochter gaat op wereldreis hè? Mijn zoon is een jaar geleden naar Azië vertrokken, maar ik krijg elke week een lange e-mail van hem. Zo weet ik precies waar hij is en wat hij doet. Zo geniet ik met hem mee.’

Hofmeester zei ‘ja’ en na een pauze: ‘Ja, ja, natuurlijk.’ Vervolgens rekende hij vriendelijk glimlachend af. Meegenieten. Het woord heeft hem zeker een halve dag achtervolgd.

Hoewel ze geen antwoord heeft gegeven op zijn vraag, schenkt hij voor de zekerheid een kop koffie voor Tirza in. Ze drinkt ’s ochtends graag Hofmeesters koffie. Voor ze naar school fietste ontbeet hij altijd samen met haar in de keuken. Of beter gezegd: hij keek hoe zij at. Dat was de essentie van het vaderschap voor hem: bemoedigend toekijken. En als er vriendinnen bij waren je een beetje uitsloven, je van je beste kant laten zien. Op dat bemoedigend toekijken was het uitgelopen, en hij had ermee kunnen leven.

Met zijn ellebogen leunt Hofmeester op het aanrecht. Het is gaan motregen. Afrika, denkt hij. Hij hoopt maar dat ze het onzalige plan om met het openbaar vervoer van het zuiden naar het noorden te trekken zal laten varen, maar gerust is hij er niet op.

Tirza komt naar beneden met de rugzak en een kleine schoudertas.

Hij kijkt glimlachend naar haar bagage. De wijze, oude man. De rol die hij zo graag speelt. Te wijs en te oud om ergens aan mee te doen. Maar zo was hij al op zijn vijftiende.

‘Dat je op wereldreis gaat,’ zegt ze, ‘betekent nog niet dat je onelegant hoeft te zijn.’

‘Ik zeg niets,’ zegt Hofmeester. ‘Ik kijk alleen.’ Hij vraagt zich af hoe het zal zijn om iemand verschrikkelijk te missen. Het is een vraag die hij zich nu al een paar dagen stelt. De echtgenote heeft hij nooit gemist, hij heeft op haar gewacht. Hoe harder ze hem kwetste, hoe vuriger hij op haar wachtte, maar echt gemist, nee. Zijn ouders heeft hij ook nooit gemist. Hij heeft nog nooit iemand gemist.

Hij geeft zijn dochter haar koffie. Ze drinkt snel en achteloos.

‘Wil je nog ontbijten? Zal ik toast maken?’

Ze schudt haar hoofd.

‘Ik neem geen sieraden mee, alleen deze twee ringen. Dat kan toch? Vind je niet? En als ik ze kwijtraak of als ze gestolen worden is het ook geen ramp.’ Ze toont haar linkerhand.

De ene ring heeft hij haar gegeven toen ze zeventien werd, de tweede ring heeft ze zelf gekocht. Of misschien heeft ze die gekregen van een vriendje, maar wilde ze dat niet zeggen. Een ouder vriendje met geld.

Dat laatste kan Hofmeester zich niet voorstellen, gezien haar huidige keus. Tirza houdt van mannen zonder geld. De armoede trekt haar aan. Ze verslindt boeken over de armoede in Afrika, de natuur komt voor haar op de tweede plaats. Malaria vindt ze belangrijker dan een behoorlijke zonsondergang. De ellende van anderen geeft haar een levensdoel.

Hofmeester staart naar de regen. ‘Je hebt gelijk,’ zegt hij, ‘geen ramp. Als ze gestolen worden. Helemaal geen ramp. Wat zijn ringen nou helemaal?’

Hij had aangeboden Tirza’s vriendje op te halen, maar ze had gezegd: ‘Nee, hij komt wel hierheen. Dat is makkelijker.’

Over een kwartier, misschien zelfs minder, zal hij niet meer alleen zijn met zijn jongste dochter. Over een kwartier begint de rest van zijn leven, de epiloog. De epiloog van een onaanzienlijk leven, want dat het onaanzienlijk was, daaraan twijfelt hij nu niet meer, voor zover hij dat de laatste decennia nog deed. Een man die zich in de schuur op het eindexamenfeest van zijn dochter vergrijpt aan een van haar klasgenoten is eerst en vooral onaanzienlijk. Overbodig en boventallig, zonder dat hij daarvan ook maar iemand de schuld kan geven. Ergens in zijn leven moet zich de breuk hebben voltrokken van

veelbelovend naar onaanzienlijk, maar hij kan zich geen breuk herinneren. De breuk heeft zich ongemerkt voltrokken.

Ze legt een hand op zijn schouder. Samen kijken ze naar de tuin waarin hij Afrika ziet, wat hij niet eens vreemd vindt. Hij vindt het hooguit vreemd dat hij niet eerder heeft gemerkt dat Afrika in zijn tuin begint.

‘We gaan over een kwartier weg,’ zegt hij. ‘Hij is toch wel punctueel, die...’

Mohammed Atta wil hij zeggen. Hij slikt het in.

‘Ja, papa,’ zegt ze, ‘heel *pünktlich*, voor een Marokkaan buitengewoon pünktlich.’

Ze rent naar boven, alsof ze iets vergeten heeft. Hofmeester schenkt nog een kop koffie in.

In een kleine leren tas heeft hij wat ondergoed, sokken, twee overhemden, en de broek die hij aantrekt als hij in de tuin werkt gestopt.

Hij is nerveus, alsof hij zelf op wereldreis gaat.

Voor de zoveelste keer die ochtend telt hij het geld in zijn portemonnee, neemt het vluchtschema van zijn dochter door, en bestudeert een lijstje met werkzaamheden die hij van plan is te verrichten in de tuin die ooit van zijn ouders is geweest.

Als hij daarmee klaar is, staat de echtgenote in de keuken. Ze heeft haar ochtendjas aan. Een nieuwe. Ze koopt veel. Nog altijd. Ze steekt een arm uit.

‘Kippenvel,’ zegt ze, ‘zie je? Zo koud heb ik het. Kan de verwarming niet aan?’

Hij raakt gedachteloos haar arm aan, bergt dan zijn portemonnee weer op.

‘Wanneer ben je terug?’ vraagt ze.

‘Zondagnacht. Ik rijd in één ruk door uit Frankfurt. Hun vliegtuig gaat om acht uur ’s avonds, dus om zeven uur zal ik de kinderen wel hebben uitgezwaaid.’

‘Om zeven uur zul je ze wel hebben uitgezwaaid,’ zegt ze. ‘Hoelang duurt dat uitzwaaien nou helemaal? En dan zijn we onder elkaar, Jörgen. Dan moeten we het met zijn tweeën zien te redden.’

‘Hoe bedoel je?’

‘Zoals ik het zeg, dan zijn we onder elkaar. Dan zijn we weer *à deux*. Zoals vroeger.’

‘Zoals vroeger? *À deux*?’

Hij loopt naar de gang. Tirza komt de trap af, haalt haar bagage uit de keuken en zet die alvast buiten.

‘Je vriendje is er nog niet,’ zegt hij. ‘Waarom moet je nu al buiten staan? Op straat, in de regen?’

‘Ik sta niet in de regen.’

Hij pakt Tirza’s rugzak en brengt die naar de Volvo. ‘Jezus, wat zwaar,’ roept hij. ‘Wat heb je erin gestopt? Een lijk?’

Hij opent de achterklep, en nadat hij de rugzak zo goed mogelijk in de kofferruimte heeft weggewerkt, blijft hij voorovergebogen staan. Alsof hij daar nog iets aan het schikken is, de zaag die niet goed ligt, een plastic zak met zaad voor gras. Maar hij wil niet dat zijn dochter ziet hoe hij het begeeft. Dat is wat hij aan het doen is, als een machine: het begeven.

Nadat hij zich hersteld heeft loopt hij terug naar de keuken en brengt nu ook zijn eigen leren tas naar de auto. Een oude, versleten tas die nog van zijn vader is geweest.

De echtgenote is ook naar buiten gekomen.

Dan staan ze met zijn drieën in het portiek. Als een eenheid, als een – er is geen ander woord voor – gezin. Het gezin staat nog één keer in het portiek.

‘Ik krijg het koud,’ zegt de echtgenote. ‘Dit is geen zomer. Is dit zomer? Ik noem het winter.’

En Tirza antwoordt: ‘Ga maar naar boven, ik neem nu wel afscheid van je.’ Ze kust haar moeder één keer op iedere wang.

Dan doet ze een stap terug alsof ze haar nog even goed wil bekijken, de vrouw uit wie ze achttien jaar geleden is gekropen. De vrouw die ze jarenlang gehaat heeft.

‘Schrijf eens iets,’ zegt de moeder, ‘of bel. Collect call mag ook. Dat vindt je vader vast geen probleem.’

Ze gaat terug het huis in en Hofmeester kijkt haar na. Niet onelegant is ze, ondanks haar leeftijd. Door al het verval heen doet ze toch altijd weer denken aan de vrouw die ze lang, lang geleden is geweest: de vrouw die niet

ten onrechte dacht dat de wereld aan haar voeten lag. Toen Hofmeester haar leerde kennen, droeg de wereld haar op handen. En nu? De handen werden moe van het dragen. Zo wispelturig is die wereld.

Nu staan ze met zijn tweeën in het portiek, vader en dochter. De vader nerveuzer dan de dochter, spelend met zijn autosleutels, friemelend aan zijn colbertje, zoekend in zijn broekzakken. Tussendoor pakt hij de hand van zijn dochter en knijpt erin.

‘Kun je hem niet bellen?’ vraagt hij.

‘Hij komt zo.’

Zo blijven ze daar staan, twee minuten, drie minuten, tien minuten. Zwijgend. De man die bezig is het te begeven, de dochter die op wereldreis gaat.

Tot ze roept: ‘Daar heb je hem!’ Ze kijkt naar rechts, de kant van de Jacob Obrechtstraat, en Hofmeester kijkt met haar mee.

Hij ziet een man in trainingspak door de regen lopen, een sporttas achteloos over zijn schouder. Mohammed Atta, denkt hij. Daar heb je hem. Hij is terug. Hij is er weer. Dat ze het niet ziet.

Tirza rent hem tegemoet. Hofmeester blijft in het portiek staan en kijkt hoe ze hem omhelst. Hij volgt haar bewegingen, hij bestudeert de hand van Atta die op de rug van zijn dochter blijft liggen. Hij huivert.

Vervolgens lopen ze samen in de richting van Hofmeester, vlak naast elkaar.

Atta geeft de vader een hand.

‘Ik heb u toch niet te lang laten wachten?’ vraagt hij.

‘Een kwartier,’ zegt Hofmeester. ‘Meer niet.’

Hij opent de achterklep van zijn auto, en propt de sporttas van Atta naast de schep.

‘Je hebt niet veel bij je voor iemand die een lange reis gaat maken. Niet eens een rugzak.’

‘Wat ik mis kan ik altijd kopen, en kleren drogen snel in Afrika,’ verklaart Atta alsof hij het continent op zijn duimpje kent.

‘Dat is waar.’ Hofmeester knikt. ‘In Afrika droogt alles snel.’ Hij herinnert

zich vakantiewasjes in Italië. Hij herinnert zich de vakanties toen ze nog een gezin waren, een gezin dat min of meer intact was. Min of meer.

Hofmeester kruipt achter het stuur, hij zet de ruitenwissers aan. Tirza komt naast hem zitten. Atta blijft alleen op de achterbank.

Het gesprek verloopt moeizaam. Bij Utrecht hebben ze nog maar twee zinnen gewisseld. Tirza heeft haar iPod opgezet. Atta dommelt af en toe weg, ziet Hofmeester in zijn spiegel.

Het laatste stuk gaat het beter. Er ontwikkelt zich een beschaafde discussie over de voor- en nadelen van ontwikkelingshulp.

Na aankomst installeert Tirza zich in de kamer die al gebruikt werd als logeerkamer toen Hofmeesters ouders nog leefden. Atta loopt door de tuin en ruikt sporadisch aan een bloem. Na een kwartier gaat hij in de woonkamer zitten. Voor de open haard speelt hij een spelletje scrabble met Tirza.

Mohammed Atta scrabbelt. Interessant. Wie had dat gedacht?

Hofmeester zelf werkt in de tuin. Hij moet de spanning van de autoriteit zien weg te werken, de spanning van wat aanvoelt als een overbodige en eerloze rest: het laatste gedeelte van zijn leven.

Af en toe werpt hij een blik door het raam naar binnen en ziet zijn dochter en haar vriend verwickeld in een gezelschapsspel. Het stelt hem niet gerust.

Nu zijn kinderen het huis uit zijn, moet hij leren sterven. Maar hij weet niet waar of bij wie hij les kan nemen.

Om een uur of half twee gaat hij naar binnen en vraagt: 'Hebben jullie honger?'

'Honger nog niet echt,' zegt Tirza, 'maar koud hebben we het wel.'

'Ik zal de open haard aanmaken,' zegt Hofmeester. 'Ik had eigenlijk gehoopt dat we in de tuin konden dineren vanavond. Het wordt meer wintereten.'

Met enige moeite krijgt hij de haard aan. Het bukken doet hem pijn in de rug. Pijn is waarschijnlijk overdreven, hij is zich bewust van zijn rug. Een bewustzijn dat hij niet eerder kende.

Als het vuur eindelijk brandt, hij heeft behoorlijk moeten blazen en poken, blijft hij enkele minuten met de pook in zijn hand staan kijken. Het is

mooi. Hij vergeet zijn omgeving. Hij is een man die, terwijl hij bezig is het te begeven, naar vuur kijkt en dat vuur roept herinneringen bij hem op, vage en onsentimentele herinneringen aan zijn ouders, zijn jeugd, zijn studietijd.

Pas als hij zijn dochter 'pap' hoort zeggen, lukt het hem zich los te rukken uit zijn gedachten.

'Papa,' zegt ze, 'ik ga een tosti maken, zal ik er ook een voor jou maken?'

'Ik doe het wel,' antwoordt hij. 'Blijf jij maar lekker zitten.'

Hij hangt de pook in de standaard, veegt zijn handen af aan de oude broek die hij gebruikt voor in de tuin en kijkt enkele seconden naar het woord dat zijn dochter bezig is op het bord te leggen.

'Voor mij alleen met kaas alstublieft,' zegt Atta.

'O, wil jij ook een tosti?'

'Alstublieft, maar alleen met kaas.'

'Dat is geen probleem,' zegt Hofmeester terwijl hij naar het spel kijkt. Ze kan het goed, Tirza, scrabbelen. 'Wij eten de tosti's met kaas en tomaat in onze familie, wij zijn niet dol op ham, wij houden niet van plakkerig vlees.'

In een koekenpan roostert hij drie boterhammen met kaas en tomaat. De ouders van Hofmeester hebben nooit een broodrooster aangeschaft.

Aan de tafel in de woonkamer eet hij zijn tosti op, terwijl Tirza en Atta verdergaan met scrabbelen. Met een papieren servet veegt hij om de drie seconden zijn mond af, bang als hij is dat er kruimels aan zijn lippen blijven hangen.

'Speelt u ook graag scrabble?' vraagt Atta.

'Nee,' antwoordt Hofmeester, 'ik kan het niet goed.'

'Maar pap, je hebt vroeger heel vaak met mij gescrabbeld.'

Zijn dochter kijkt hem verbaasd aan. Alsof hij aan het liegen is.

'Ik vind het ook weer geen ramp om te doen, maar ik vond het bijvoorbeeld leuker als we risk speelden, of monopoly of boerenbridge.'

'Zullen we dan vanavond monopoly spelen, meneer Hofmeester?' stelt Atta voor.

Hofmeester kijkt hem aan, de man die zo zijn best doet, die zelfs aan bloemen ruikt om de vader van zijn vriendin gunstig te stemmen. Maar voor

Hofmeester hoeft het niet. Hij zou het hem willen zeggen: ‘Doe je best niet. Het helpt toch niet.’

‘Goed,’ zegt hij, ‘als ik het spel kan vinden, spelen we vanavond na het eten monopoly.’

Daarna gaat hij terug de tuin in en concentreert hij zich op zijn werk, om niet te hoeven nadenken.

Om een uur of vijf, terwijl hij bezig is dode takken van een appelboom te zagen, komt Atta naar hem toe.

Hofmeester zet de zaag uit. Hij klimt van zijn ladder.

‘Ik wilde u wat vragen,’ zegt Atta.

‘Ga je gang.’

‘U vindt het toch niet erg dat ik met uw dochter op één kamer slaap?’

Nu moet de vader lachen, voor het eerst moet hij echt om deze man lachen.

Hij verplaatst de zaag van zijn linker- naar zijn rechterhand.

‘Wat gaan jullie dan doen in Afrika?’ vraagt hij. ‘Op twee verschillende stapelbedden liggen? Twee verschillende jeugdherbergen boeken? Waar zie je me voor aan?’

‘Dat niet. Natuurlijk niet. Maar hier in uw huis is het iets anders. Misschien.’

‘Dit huis is net zozeer van Tirza als van mij. Als zij er geen bezwaren tegen heeft om met jou op één kamer te slapen, vind ik het ook prima.’

Atta kijkt naar de appelboom.

‘U doet het goed,’ zegt hij. ‘Ik bedoel: hoe u de takken zaagt.’

‘Mijn ouders hadden een gereedschapswinkel.’ Hofmeester kan het nog steeds niet zeggen zonder een licht gevoel van schaamte. Een gereedschapswinkel. Maar het verklaart een hoop. Hij heeft jong leren zagen.

‘Ja, Tirza vertelde zoiets. Hoe dan ook, ik wilde het alleen gevraagd hebben, mijn ouders zijn ook...’

‘Ja? Wat zijn ze ook?’

Hofmeester staart naar hem. Tirza’s vriendje. De man die hij niet alleen te

oud voor zijn dochter vindt, maar simpelweg onprettig. Onprettig in zijn beleefdheid, onprettig in zijn aanwezigheid, onprettig op het eerste gezicht.

‘Jij zult geen een man goed genoeg vinden voor Tirza,’ had de echtgenote gezegd. Maar dat is het niet. Het is intuïtie.

‘Mijn ouders zijn ook heel behoudend.’

‘Ik ben niet behoudend,’ zegt Hofmeester, ‘ik ben realistisch en praktisch. Zijn ze religieus?’

‘Mijn ouders? Ja, ook dat.’

‘Ook dat,’ herhaalt Hofmeester.

De jongeman blijft staan dralen, terwijl Hofmeester weer naar boven klimt en verdergaat met zagen. Als Atta er na vijf minuten nog staat, komt hij voor de tweede keer naar beneden en vraagt: ‘Wil jij het ook eens proberen?’

‘Wat?’

‘Takken afzagen. Snoeien. In de tuin werken.’

Atta lacht. ‘Ik heb het nog nooit gedaan.’

‘Hebben je ouders geen tuin?’

‘Ze hebben een balkon.’

Hofmeester veegt met de rug van zijn hand over zijn mond, zijn kin, zijn wangen. ‘O, maar een volkswoning met balkon kan ook heel aardig zijn. Nou, wil je het proberen?’

Atta aarzelt.

‘Je gaat toch naar Afrika? Je gaat toch naar de jungle? Dan mag een fruitboompje in de Betuwe geen obstakel zijn. Begin maar met die kleine tak.’

Hofmeester wijst naar boven, naar een tak die hij net zo goed kan laten zitten. Niet wat je noemt een dode tak.

Atta aarzelt, dan neemt hij de machinezaag aan.

Het gewicht valt hem niet mee. Zoveel is duidelijk. Maar iedereen die zo'n ding de eerste keer in handen neemt, moet wennen aan het gewicht. Met gereedschap dien je, net als met een mens, langzaam intiem te worden. Hoe beter je het leert kennen, hoe meer het doet wat je wilt.

Hofmeester laat zien hoe je de zaag aanzet. Hoe je hem uitzet. De

noodknop. Hoe je hem moet vasthouden.

‘Het is een Stihl MS 170,’ zegt Hofmeester, ‘in zijn soort de beste die er is.’

De jongeman klimt de ladder op. Als hij boven is, roept hij: ‘Is dit wel zo’n goed idee, meneer Hofmeester?’

‘Dit is een uitstekend idee. Als je het eenmaal onder de knie hebt, heb je er je hele leven plezier van. De MS 170 is heel veilig.’

Tirza’s vader wijst nog een keer de tak aan die afgezaagd moet worden. ‘Je moet niet bang zijn,’ roept hij. ‘Je moet gewoon je hoofd erbij houden.’

Veilig, dat hadden ze hem gezegd, in de winkel waar ze hem de zaag verkochten. Veiliger dan een elektrische met een snoer, makkelijker in het gebruik ook.

De vriend van Tirza staat op de ladder en hij zaagt. Al snel valt de tak op het gras. Het is een kleintje.

Atta klimt naar beneden. Hij is bleek.

‘Was je bang?’ vraagt Hofmeester hoopvol. ‘Vond je het dood-eng?’

‘Een beetje,’ zegt de man, die nu meer op een jongen lijkt dan ooit. Een vriendelijke jongen, al met al. Als je niet beter weet. ‘Ik geloof dat ik gewoon niet zo lekker ben. En ook moe.’

‘Het is een kwestie van oefening.’ Hofmeester neemt zijn zaag weer aan. Tevreden kijkt hij naar de boom. Zijn leven is in de epiloog terechtgekomen, maar hij weet hoe hij een fruitboom moet behandelen. Hij weet hoe hij een tuin tegemoet moet treden. Dat kan niemand hem ontnemen.

‘Mijn ouders,’ zegt Hofmeester, ‘waren dol op fruitbomen. Ze hielden meer van de bomen dan van elkaar.’

‘En ze hadden samen een gereedschapswinkel?’

‘Ja, zo ongeveer,’ zegt hij, kortaf nu. ‘De winkel was van mijn vader. Mijn moeder zong in een koor.’ Het spijt hem dat hij het gesprek onnodig heeft verlengd. Wat gaan die jongen zijn ouders aan? Hij bukt zich om wat onkruid onder de boom weg te plukken. Het laatste waaraan hij behoefte heeft is dat deze man naderbij komt. Geen nabijheid. Alles behalve dat.

‘En ze wilden niet dat u de winkel zou overnemen?’

‘Ze wilden dat ik ging studeren,’ zegt Hofmeester met het onkruid in zijn hand. ‘Dat vonden ze belangrijk. Dat hun enige zoon zou gaan studeren. Daarvoor hebben ze gewerkt. En ik héb gestudeerd.’

‘Ja, ja,’ zegt Atta. ‘Ik weet het. Duits en criminologie, toch?’

‘Criminologie heb ik nooit afgemaakt. Door omstandigheden. Ik kreeg een baan aangeboden als redacteur bij een zeer gerenommeerde uitgeverij. Ik kon het aanbod niet weigeren. Het lag in de lijn der verwachtingen dat ik uitgever zou worden.’

Hij loopt naar de vuilnisbak en gooit het onkruid weg.

Als hij terugkomt, staat Atta nog altijd bij de appelboom.

‘Is het nu eigenlijk de tijd om te zagen?’ vraagt de jongeman.

‘Dat niet,’ zegt Hofmeester, ‘maar ik ben er nu, daarom zaag ik. Ik moet van de gelegenheid gebruikmaken. Ik zaag als ik er ben. Waar is Tirza?’

‘Die slaapt. Ze was ook moe.’

Atta loopt weer naar binnen, maar vlak voor het huis draait hij zich nog een keer om. ‘Meneer Hofmeester, kan ik u straks helpen in de keuken? Met het avondeten?’

Hofmeester schudt zijn hoofd. ‘Dat doe ik allemaal zelf. Het meeste is al gedaan. Het enige wat jij hoeft te doen is het op te eten. Je bent mijn gast. Vergeet dat niet.’

Hij blijft staan kijken hoe de jongeman naar binnen loopt. Door de gordijnen ziet hij hoe Atta in de woonkamer bij de open haard gaat zitten. De lichte euforie die Hofmeester net voelde is alweer verdwenen. Hij heeft niet gewonnen, hij heeft verloren. En winnen is het enige wat telt. Alles wat niet winnen is, is een excuus, een vakkundig gecamoufleerd excuus, maar een excuus. Ach, vrijwel alles wat hoog wordt aangeschreven in deze wereld, kunst, politiek, is een alibi voor verliezers.

Hofmeester heeft de eettafel voor de open haard geschoven en drie biefstukken gebakken – voor hem en Tirza rood, voor Atta goed doorbakken – die hij serveert met brood, sla en vers fruit toe.

Het vuur knettert, Hofmeester opent zijn tweede fles rode bordeaux van die dag. ‘Wat vinden je ouders er eigenlijk van,’ vraagt hij aan Atta, ‘dat je met

mijn dochter naar Afrika gaat?’

‘Bedoelt u dat ik naar Afrika ga, of dat ik met Tirza ga?’

‘Allebei.’ Hofmeester snijdt een stuk brood af en dept het voorzichtig in de jus die op zijn bord is blijven liggen. Eigenlijk kan dit niet, maar in zo’n buitenhuis gelden andere regels.

‘Ik heb niet meer zoveel contact met mijn ouders. Ik zie ze vrij weinig.’

Hofmeester kauwt op het brood. Het smaakt hem.

‘Choukri heeft met zijn ouders gebroken,’ zegt Tirza en ze knijpt haar vriendje in zijn schouder.

Gebroken, het woord doet hem aan Ibi denken, maar die heeft niet met haar ouders gebroken, die heeft zich gewoon teruggetrokken. Dat is makkelijker dan breken.

‘En waarom als ik vragen mag?’

‘Ze hadden andere ideeën,’ zegt de jongen. ‘Andere ideeën dan ik.’

‘Andere ideeën?’ Hofmeester heeft zijn brood op. Hij snijdt nog een stuk af, biedt het Atta aan, maar die weigert beleefd.

‘Andere ideeën?’ herhaalt Hofmeester.

‘Andere ideeën. Zoals dat gaat. Andere gedachten. Over het leven. U zult vast ook wel andere gedachten hebben dan Tirza. Over het leven. Over wat goed is. Over hoe je moet leven. Over wat je moet doen om een goed mens te zijn.’

Hofmeester kijkt zijn dochter aan. Wat zal ze die Atta verteld hebben? Over hem, de echtgenote, de huurders die hij heeft versleten, zoals de echtgenote minnaars.

‘Ik heb geen ideeën,’ zegt hij. ‘Zie ik eruit als een man met ideeën?’

Atta vist met zijn vingers een laatste blaadje sla van zijn bord. ‘Nou ja, ideeën, ik bedoel dat u zich misschien een voorstelling heeft gemaakt van het leven van uw dochter. Hoe het eruit zou moeten zien. Later.’

‘Een voorstelling? Later? Als ik dood ben? Zie ik eruit als iemand die weet hoe je moet leven?’

Atta lacht zenuwachtig.

Hofmeester voelt dat hij bezig is de jongen in het nauw te drijven. Hij

drijft mensen graag in het nauw. Omdat hij bang voor hen is. Omdat hij zich geen raad met hen weet. Ook zijn kinderen heeft hij vroeger in het nauw gedreven. Verbaal, uitsluitend verbaal, om hen te sterken. Om hun woordenschat uit te breiden, om hun de kunst van het argumenteren bij te brengen. Voor hem is taal toch vooral een middel om mensen te omcirkelen, hen in het nauw te drijven, hun de laatste uitweg te ontnemen. De taal, één grote poging tot vernedering. Misschien is hij daarom ook gaan zwijgen. Uit respect. Bij wijze van overgave. De stilte is zijn witte vlag.

‘Dus jij denkt dat ik me een voorstelling heb gemaakt van het leven van mijn dochter?’ Hofmeester veinst een glimlachje. ‘Dat ik weet wat je moet doen om een goed mens te zijn?’

‘Ik bedoel... wat ik wilde zeggen is dat alle ouders verwachtingen hebben. Soms iets te veel. Soms misschien ook verkeerde verwachtingen.’

Tirza heeft al een tijd niets gezegd. Ze kauwt nog op haar biefstuk.

‘Verkeerde verwachtingen? Hoe weet je of verwachtingen verkeerd zijn?’

Atta haalt zijn schouders op. ‘Nou ja,’ zegt hij.

Daarom gaat Hofmeester zelf maar verder. ‘Ik heb verwachtingen gehad. Ik heb ze teruggetrokken. Zoals je soldaten terugtrekt, omdat ik tijdig heb ingezien dat die verwachtingen niet zo goed waren voor Tirza. Ook een vader leert. Ik heb geen verwachtingen, niet van Tirza, niet namens haar. Ik verwacht niets.’

‘Ik wil toch wat brood.’ De stem van Atta klinkt nu nog verlegener.

Hofmeester snijdt het af. ‘Je bent een goede eter,’ zegt hij, en Atta begint op het brood te kauwen zonder het in de jus te dopen.

‘En nu?’ vraagt Atta.

‘En nu? Nu deel ik Tirza’s verwachtingen. Voor zover ze die heeft. Ik heb wellicht af en toe een mening. Vaak ook niet. Waarom zou ik? Ik vertrouw op haar mening. Hoe je een goed mens zou moeten worden, weet ik al helemaal niet. Ik twijfel zelfs of je daarnaar moet streven. Is het niet belangrijker een levend mens te blijven dan een goed mens te worden? En jij? Wat zijn jouw verwachtingen eigenlijk van Tirza? Behalve dan op het seksuele vlak?’

‘Papa,’ zegt Tirza, ‘zullen we dit onderwerp vanavond overslaan en gewoon monopoly gaan spelen?’

De vader schenkt iedereen nog een glas wijn in. ‘Het is een tamelijk

belangrijk onderwerp,' verklaart hij, 'vooral als je naar het magische centrum van de aidsepidemie afreist.'

Vroeger praatte Hofmeester vaak over het seksleven van de mens. Hoe minder seks hij had, hoe meer hij erover praatte. Niet op de vulgaire manier die de meeste mannen eigen is. Op een informerende, haast wetenschappelijke wijze. Hij ploos het seksleven van de mens uit. Vooral als Tirza's vriendinnen een hapje bleven mee-eten, sloeg hij aan het uitpluizen.

'Ik weet niet wat ik van Tirza verwacht,' zegt Atta zacht. 'Als je van iemand houdt, verwacht je dan iets van diegene?'

'Ben je klaar met eten?' vraagt Hofmeester.

Tirza knikt.

Hij stapelt de borden op elkaar en staand zegt hij: 'Dus jij houdt van Tirza?'

Het sarcasme in zijn stem kan niemand ontgaan. Daar is hij weer, de man die de liefde ging afschaffen, de man die zeker wist dat hij daarin zou slagen.

Atta knikt en Hofmeester moet aan Ester denken, aan het feest waarop hij zich verheugd had, waar hij naartoe had geleefd, meer nog dan Tirza zelf.

'Dat is mooi, dat je van haar houdt. Dat is heel mooi.'

'Papa,' zegt Tirza.

Hij ruimt verder zwijgend af.

Achter in de kast vindt hij het monopolyspel.

Hij telt het geld uit, geeft iedereen een pion.

Ze concentreren zich op het spel. De conversatie beperkt zich tot het noodzakelijkste.

Pas als Hofmeester bezig is te winnen en Atta een hypotheek moet nemen op zijn straten, vraagt Hofmeester: 'Heb jij de koran eigenlijk gelezen?'

Atta gooit met de dobbelstenen. 'Het meeste wel,' zegt hij. 'Ook uit nieuwsgierigheid.'

Hij heeft twee vieren gegooid.

'Nieuwsgierigheid?' Over het bord buigt de vader zich naar de jongen toe.

'Interesse.'

Hofmeester kijkt naar de hand van de jongen, waarmee hij een blauwe pion vasthoudt.

‘Acht,’ zegt Hofmeester, ‘je hebt acht gegooid. Je komt op mijn hotel.’

Ook vroeger al speelde hij monopoly zoals hij de huur inde, beschaamd en toch gretig, op het einde altijd bloeddorstig. Alsof hij zich dan opeens weer herinnerde dat alles wat geen winnen genoemd kon worden een excuus was.

‘Ik heb hem ook bij me.’

‘O ja?’

‘Tirza was nieuwsgierig.’

‘Waarnaar?’ vraagt Hofmeester. Hij weet even niet meer waar het over ging. Zijn antwoorden komen automatisch, zijn gedachten zijn elders.

‘Naar de koran.’

‘Ach ja. Ik ben ook nieuwsgierig,’ zegt de vader. ‘Altijd al geweest. Niet alleen naar de koran. Naar alles van de mens. Naar de ander. De ander heeft me altijd gefascineerd. Omdat de ander bepaalt wie ik ben.’

De jongen schudt zijn hoofd. ‘Ik bepaal wie ik ben,’ zegt Atta. ‘Ik ben Choukri. Ik speel gitaar. Ik houd van uw dochter. Dat is wie ik ben. Daar heeft de ander niets mee te maken.’

Ze spelen nog een minuut of twintig verder. De spanning is eraf. Wie gaat winnen is nu duidelijk.

Tirza en haar vriend gaan als eersten naar boven.

Hofmeester blijft nog even beneden om het vuur in de open haard te doven en de laatste glazen en schaaltes naar de keuken te brengen. Traag ruimt hij het spel op, alsof de bewegingen hem pijn doen. Hij laat het op tafel liggen. Misschien kunnen ze morgen nog een spelletje doen, het is een manier om de avond door te komen.

In de slaapkamer waar zijn ouders hebben geslapen opent hij de klerenkast, waarin nog altijd een paar pakken van zijn vader hangen. Een vergeten overhemd.

Even ruikt hij aan de pakken voordat hij op bed gaat liggen. Nu weet hij zeker dat hij niets is, een zwart gat dat even opleeft als de ander naar hem kijkt. Zoals een presentator die zijn beroep te lang heeft uitgeoefend alleen nog tot leven komt als het rode lampje van de camera begint te branden.

Hij valt in slaap, wordt om half drie 's nachts wakker, kleedt zich ordentelijk uit, hijst zich in een oude pyjama en slaapt dan weer verder.

De volgende ochtend is het nog steeds regenachtig en grijs. In zijn pyjama kookt Hofmeester drie eieren, maar omdat Tirza en haar vriend uitslapen en hij hen niet wil wekken, eet hij de eieren staand in de keuken zelf op.

Daarna begint hij in de tuin met het maaien van het gras, maar als om elf uur Tirza en haar vriend nog steeds slapen, wordt het hem te gortig. Hij klopt op de deur van de logeerkamer. 'Tirza,' roept hij. 'Zonnekoningin.'

Voorzichtig opent hij de deur.

Zijn dochter slaapt nog. De deken ligt maar half over haar heen. Ze is voor zover hij kan zien volledig ontkleed. Aan de andere kant van het bed ligt Atta. Eveneens volledig ontkleed.

Hofmeester blijft in de deuropening staan kijken naar zijn dochter. Morgen vliegt ze naar Afrika. Over ruim vierentwintig uur staat hij op het vliegveld van Frankfurt.

'Tirza,' zegt hij, 'het is al elf uur.'

Haar enige reactie is dat ze zich omdraait. Op het nachtkastje ligt de iPod, waarmee ze zo blij is, een zwart boekje, waarin ze aantekeningen maakt over haar leven en waarin ze soms ook dingen plakt, zoals bioscoopkaartjes en treintickets, een enkele keer ook de rekening van een restaurant, een recept voor honingkoek, het losgeweekte etiket van een wijnfles.

Hij gaat de kamer uit en sluit zacht de deur. In de keuken wast hij zijn handen. Dan gaat hij in zijn Volvo zitten. Hij legt zijn hoofd op het stuur en als iemand hem zo gezien zou hebben, zou diegene beslist gedacht hebben dat Hofmeester sliep. Na vijf minuten zo gezeten te hebben, start hij de auto en rijdt naar het dorp. Hoewel hij alles al in Amsterdam heeft aangeschaft, doet hij boodschappen. In de banketbakkerij wordt hij herkend. Men wil een gesprek over zijn ouders beginnen, maar Hofmeester houdt het af. Daarna drinkt hij nog snel twee glazen witte wijn in het café voor hij naar het buitenhuis terugrijdt.

Tirza en haar vriend zijn inmiddels wakker. Ze zitten beneden aan de eettafel. Tirza heeft een lang T-shirt aan, verder niets. Atta draagt een spijkerbroek en een overhemd dat Hofmeester alleen kan omschrijven als oud.

Hij biedt aan eieren voor hen te koken of te bakken, maar ze willen uitsluitend fruit en wat thee en koffie.

‘Behalve wat ik uit Amsterdam heb meegenomen,’ zegt hij, ‘zijn er ook nog druiven die ik net in het dorp heb gekocht.’

Hij wast de druiven en brengt ze op een schaal de woonkamer binnen.

Zonder dat ze iets tegen hem zeggen pakt hij een stoel en gaat erbij zitten. Af en toe eet ook hij gedachteloos een druif. De pitten slikt hij door.

Als de tros bijna leeggegeten is, zegt hij: ‘Laat hem eens zien.’

‘Wat?’ vraagt Atta.

Niet zonder tevredenheid merkt Hofmeester de schrik in de stem van de jongen. Het ongemak. Het is het ongemak dat de ander menselijk maakt.

‘Je koran,’ zegt Hofmeester, ‘laat hem eens zien. Je hebt hem toch bij je?’
‘Boven in mijn tas.’

Hofmeester onderzoekt de tros op een gave druif. ‘Ik heb mijn kinderen agnostisch opgevoed, maar ik heb hun wel voorgelezen uit de bijbel, net als uit Tolstoj, en ook uit Toergenjev. Ken je die mooie zin op de laatste bladzijde van *Anna Karenina*? “Ik zal met mijn verstand niet kunnen begrijpen waarom ik bid en toch zal ik blijven bidden.” Weet je waar ik het over heb?’

‘Ik ken *Anna Karenina* niet.’

‘Dat verbaast me niet,’ zegt Hofmeester. ‘Haal hem maar even. Jouw koran.’

De jongen gaat naar boven.

Daar zitten ze aan tafel. Vader en dochter. ‘Je doet een beetje vijandig,’ zegt ze zacht.

‘Ik? Ik houd het gesprek gaande. Ik toon interesse. Ik doe mijn best.’

Ze schudt haar hoofd.

‘Pap, denk je dat je ooit nog een vriendin krijgt, een echte? Ik bedoel: denk je dat je ooit nog eens echt goed verliefd wordt?’

Hij denkt aan de echtgenote, en aan de werkster uit Ghana met wie hij enige tijd op bescheiden schaal seksuele omgang heeft gehad. Niemand weet dat verder. Zulke dingen hangt men niet aan de grote klok. Maar de werkster is hem al die jaren vriendin genoeg geweest. Verliefd was hij niet op haar.

Verliefd. Het is echt iets voor Tirza om van hem te eisen dat hij nog eens verliefd wordt. Alsof het allemaal niet moeilijk genoeg is, moet hij ook nog eens verliefd worden. Op wie? En bovendien: hij heeft haar toch? Hij heeft de zonnekoningin. Een echte vader, eentje die dat woord verdient, is verliefd op zijn kinderen. Levenslang. Tot de dood. En ook nog daarna.

‘Moet ik een contactadvertentie zetten?’ vraagt hij. ‘Is dat wat je zegt?’

‘Ik weet het niet. Ik denk wel dat je iemand moet zoeken. Dat met mama kan toch niet zo doorgaan. Je moet gewoon weer verliefd worden, zoals ik.’

Atta is weer beneden. Hij heeft een groen boek in zijn handen. Wat Hofmeester nog wilde zeggen, slikt hij in.

‘De tweetalige editie,’ zegt Atta. ‘Speciaal gekocht voor Tirza. Ik ben eigenlijk ook agnostisch.’

De vader bladert er even in, leest een stuk. ‘Aardig,’ zegt hij, ‘heel aardig. Maar het is geen Tolstoj.’

En in een poging om minder vijandig te zijn vraagt hij: ‘Wat kan ik voor jullie doen?’

‘Niets,’ zegt Tirza. ‘Je kunt even helemaal niets voor ons doen.’

Hij haalt zijn schouders op, gaat dan naar de tuin, begint weer aan zijn werkzaamheden. In ieder geval is het droog. Hij raapt wat bladeren op, plukt onkruid, haalt de zaag tevoorschijn om nog enkele takken te snoeien die hij over het hoofd heeft gezien. De tijd gaat snel als je geconcentreerd in de tuin aan het werk bent.

Af en toe denkt hij aan de epiloog die zijn leven is, aan de werkster uit Ghana die natuurlijk niet als vriendin kan gelden. Een vriendin is iemand met wie je meer hebt dan alleen wat fysieke omgang op een vast tijdstip. Maar toch.

Het was geleidelijk gegaan, onverwacht en tot ieders tevredenheid. Op een dag was ze niet alleen Hofmeesters werkster, maar ook zijn minnares. Het sprak vanzelf dat hij haar vanaf die dag ook iets meer betaalde. De vrouw uit Ghana maakte niet alleen Hofmeesters huis schoon, ze hield ook zijn lichaam op orde, ze reguleerde de sappen.

Bovendien had hij haar in contact gebracht met een advocaat die hij kende uit zijn studententijd. De advocaat kon iets voor haar betekenen. Ze was illegaal, als alle vrouwen uit Ghana, maar ze maakte goed schoon. Hofmeester

beseftte dat er een verband bestond tussen haar bereidwilligheid en haar niet geheel legale status, maar dat stoorde hem verder niet. Het is de illegaliteit die mensen bereidwillig maakt. Misschien was hij zelf ook wel illegaal, zonder het te weten. Een zekere bereidwilligheid kon hem niet worden ontzegd.

Tegen zessen begint het weer te regenen. Hij brengt al het gereedschap naar de keuken. Morgen moet hij het weer inpakken en meenemen. Eerst naar Frankfurt, dan terug naar Amsterdam. Ook daar moet de tuin onderhouden worden. Het gras, de bomen, de struiken.

Hij opent een fles wijn en drinkt een glas. 'Tirza,' roept hij.

Hofmeester drinkt zijn tweede glas. 'Tirza,' roept hij nog een keer, 'waar ben je?'

Hij loopt naar de woonkamer. Zijn dochter ligt op tafel.

Een fractie van een seconde heeft hij nodig om het tafereel tot zich te laten doordringen. Ze hebben hem gehoord noch gezien.

In de deuropening staart hij naar het dierlijke, naar het afschuwelijke, naar het onbegrijpelijke. De koran ligt nog op tafel, en een schaalje met de restanten van een tros druiven. Het monopolyspel. Hij weet dat hij weg zou moeten gaan, maar hij kan zich niet losrukken, het lijkt alsof hij is gehypnotiseerd. Hij begrijpt ook niet waarom ze hem niet zien of horen, waarom ze niet doorhebben dat er iemand anders in de kamer is. Het kost hem moeite in zijn dochter nog zijn dochter te zien nu ze daar zo ligt, gebruikt wordt, opengescheurd wordt. Ze mompelt iets.

Hij moet zich vasthouden. Hij is misselijk, alsof hij iets verkeerd heeft gegeten, een bedorven oester, een acute voedselvergiftiging. Hij is duizelig, hij doet een stap achteruit, houdt zich vast aan de pook die naast de open haard in zijn standaard hangt. Jörgen Hofmeester snuift als een verkouden hond.

De kamer draait hem voor de ogen, maar ze horen hem niet. Ze zien hem niet. Ze gaan op in hun spel. Zo heet dat toch? Liefdesspel.

Uiteindelijk sluipt hij terug naar de keuken, waar hij drie glazen wijn drinkt en zijn gezicht en handen wast.

Dan loopt hij naar de tuin en ondanks de regen begint hij onkruid uit de aarde te trekken. Vooral onder de bomen en langs de randen van het grasveld zit veel. Hij werkt als een bezetene, alsof hij weer twintig is. Zonder zich een

pauze te gunnen, zonder zijn handen af te vegen. Zo werkte hij toen zijn ouders nog leefden, toen hij nog thuis woonde, hij werkte als een hond, want zijn ouders hadden hem geleerd: alleen werk maakt gelukkig. Na een halfuur is hij nat van de regen en het zweet, overal zit aarde. Zelfs in zijn oren.

Hij gaat de keuken binnen, veegt zijn handen af aan een theedoek, die meteen zwart wordt. Het maakt niet uit.

Nu hoort hij hen niet meer. Het spel is opgehouden. Kan seks wel spel worden genoemd? Is dat geen vergissing, begint seks niet juist waar het spel ophoudt? Ja, dat is het. Bij seks houdt het op, daar begint iets anders. De werkelijkheid, dat wat geen spel meer kan worden genoemd. De dood. Er zit zand in zijn oren.

‘Tirza,’ roept hij. ‘Tirza.’

Hij gaat de woonkamer binnen.

Op tafel ligt de iPod, de koran, een dobbelsteen die hij gisteravond kennelijk vergeten heeft op te bergen. Het monopolyspel. Hij pakt het boek, bladert er weer in. Hij legt de dundruk, die alle heilige teksten eigen is, maar ook sommige oudere delen van de Russische Bibliotheek, terug op tafel.

Zijn schoenen laten grote, modderige vlekken achter. Hij moet ze uittrekken. Maar hij doet het niet. Uit zijn haren druppelt water. Zijn overhemd kleeft aan zijn rug.

‘Tirza,’ roept hij nog een keer.

Hij gaat de trap op, maar halverwege blijft hij staan. In de badkamer hoort hij de douche lopen, maar het kan ook het geluid van de regen zijn. Ze zullen wel douchen. Na het liefdesspel het douchen. De echtgenote sprong ook altijd meteen onder de douche nadat hij met haar de liefde had bedreven, alsof Hofmeester een soort modderbad was. Tirza is nog mooier dan de echtgenote in haar jonge jaren.

Hij daalt de trap weer af. In zijn hand houdt hij de dobbelsteen van het monopolyspel. Die raak je altijd kwijt. Vooral vroeger, toen Ibi nog meespeelde. Die kon niet tegen haar verlies. Als ze verloor ging ze met de dobbelstenen gooien, en maanden later kwam je ze dan onder de verwarming tegen.

In de keuken opent hij een nieuwe fles wijn. Deze vindt hij het lekkerst. Italiaanse gewürztraminer. Hij drinkt twee glazen wijn, maakt zijn schoenen

schoon. Hij drinkt staand en denkt even, hoewel hij niet begrijpt waarom, aan Ester die de liefde wil afschaffen.

Hofmeester besluit eten te gaan halen, hij heeft geen zin om te koken deze laatste avond. Hij wil met haar samen zijn, met Tirza zijn, alleen met haar zijn, genieten van de tijd die ze nog samen kunnen doorbrengen. Nog altijd hoort hij het geluid van de douche, ze houden niet op met douchen, ze willen warm worden. Dat krijg je van dat neuken op de eettafel.

‘Nee,’ zegt Hofmeester zacht tegen zichzelf, ‘het is de douche niet, het is de regen. Ze doen een middagdutje.’

Hij wast zich in de keuken, zijn gezicht, zijn handen, hij voelt zich zo vies. Boven kleedt hij zich nog snel om. Hij trekt een overhemd van zijn vader aan.

Met een plastic zak over zijn hoofd rent hij naar de auto. Snel rijdt hij naar het dorp. Hij rijdt door plassen. Het water spat hoog op.

Hoewel het in deze tijd van het jaar pas om tien uur donker wordt, rijdt hij met groot licht. De wegen zijn uitgestorven. In sommige tuinen ziet hij opblaasbadjes staan. Men heeft op iets anders gerekend.

De vrouw achter de balie bij de Indonesiër herkent hem.

‘U bent toch meneer Hofmeester?’ vraagt ze. ‘Ik ken u nog van vroeger.’

Hij knikt.

‘Wat ziet u eruit.’

‘Ik heb in de tuin gewerkt.’

‘In dit noodweer?’

Hij negeert haar opmerking.

‘Ik heb voor drie mensen eten nodig, maak er maar iets lekkers van, een beetje van dit en een beetje van dat en wat extra kroepoek. Mijn dochter is dol op kroepoek. En ze gaat morgen naar Afrika. Namibië, Botswana, Zaire, ze wil alles zien.’

‘Ach, Afrika.’ Zelf moet ze er zo te zien niet aan denken, en terecht. Er is zoveel moois in eigen land te zien. Als je maar oog hebt voor het kleine. De mieren, de strandtenten, de wegen. De huizen. De vogels, de duinen.

‘Ik maak er een kleine rijsttafel van. Altijd lekker.’

‘Ze gaat maar een paar maanden weg. Volgend jaar komt ze terug om te

studeren.'

Na een kwartier krijgt hij twee plastic zakken mee met daarin warm eten voor drie personen en extra kroepoek.

Hij rijdt naar huis, met de autoradio aan. Een artiest die hij niet kan thuisbrengen zingt in het Nederlands.

De rijst, het vlees en de vis stalt hij op de eettafel uit. Echt feestelijk zijn die plastic bakjes niet, maar om dat te compenseren steekt hij kaarsen aan. Er zit ook plastic bestek in de zakken, dat hij maar besluit te gebruiken nu hij het toch heeft meegekregen.

'Tirza,' roept hij, 'eten.'

Hij brengt de fles wijn naar de eettafel en opent voor de zekerheid een nieuwe.

Ze zijn nog boven, ze komen er zo aan. Ze liggen weer in bed, hij kent het, hij herinnert het zich van vroeger. Seks, uitstekend. Maar waarom daarna zo lang blijven liggen? Of nog erger: in slaap vallen. Als je al midden op de dag seks hebt, ga daarna dan iets doen, steek de handen uit de mouwen. Ibi was minstens zo erg. Hoe vaak had hij niet aan het eind van de middag haar kamerdeur geopend en haar zien slapen met een kerel in haar armen? Seksen en slapen, en als hij er wat van zei, antwoordde ze: 'Je bent gek.'

Maar hij was niet gek, hij was bezorgd. Hofmeester kende de toekomst als een al te vaak bezochte camping.

Op tafel ligt Tirza's iPod. Gedachteloos begint Hofmeester ermee te spelen. Net zo gedachteloos doet hij de dopjes in zijn oren. Hij luistert naar muziek die hij niet kan thuisbrengen. Dan staat hij op en begint te dansen.

Zo danst Tirza soms ook bij hem in de keuken of in de woonkamer. De stille disco noemt ze het.

Normaal danst Hofmeester niet, maar nu is hij niet bang gezien te worden. Hij verliest zichzelf.

De regen is niet opgehouden. Het stuk gras dat hij gisteren opnieuw heeft ingezaaid is veranderd in een modderpoel. Hij legt de iPod terug op tafel en loopt naar de tuin. Zonde, denkt hij. Alles is weggespoeld, al het zaad. Weg. Verdwenen.

Hij steekt een hand in de aarde. Hij moet leren sterven. Daar is hij ook mee bezig. Hofmeester is een autodidact in het sterven.

En terwijl hij zo zit, gehurkt in zijn tuin, probeert hij zich voor te stellen hoe het morgen zal gaan. De laatste dag, de dag van Tirza's vertrek. De laatste dag voor de epiloog van zijn leven een aanvang neemt.

Hij zal vroeg opstaan, zoals altijd. Hij zal de dag beginnen met het maken van een lekker ontbijtje voor drie personen. Zelf zal hij het staand in de keuken eten, veel honger zal hij toch niet hebben. Op dergelijke dagen heeft hij nooit honger.

Het ontbijt voor zijn dochter en haar vriend zal hij hun op bed brengen. Ze zullen rechtop in hun bed zitten, zonder iets te zeggen. Alsof ook zij het vreemd vinden en onbehaaglijk, zo'n laatste dag in het oude Europa. Zo'n laatste dag met Hofmeester, en Tirza zal zijn hand pakken, voor hij zich omdraait om weer naar beneden te gaan. 'Je moet weer eens goed verliefd worden, pap,' zal ze fluisteren. 'Echt goed verliefd, net als ik.'

Om elf uur zullen ze wegrijden. Om het zekere voor het onzekere te nemen. Misschien zijn er files, wegopbrekingen. Je weet het niet. En je wilt je geen zorgen maken in de auto, je wilt niet op van de zenuwen en de spanning op het vliegveld arriveren. Veel te vroeg zullen ze in Frankfurt aankomen.

Ze zullen een kop koffie drinken in de vertrekhal, haastig, zonder al te veel te zeggen. Hij zal zweterige handen hebben.

Bij het inchecken zal hij hen alleen laten, het stel dat geen stel is, maar een vergissing. Hij zal blijven wachten bij het bord waarop staat 'meeting point'.

Voor ze door de douane zullen gaan, zullen ze nog één keer bij hem terugkomen. Verlegen.

Zoveel had hij willen zeggen, maar als het moment daar zal zijn, zal hij niets anders weten uit te brengen dan: 'Pas op. Pas goed op elkaar. Doe voorzichtig.'

Atta zal hem een hand geven.

Dan zal Hofmeester Tirza tegen zich aandrukken.

Atta zal beleefd een paar stappen achteruit doen.

Hofmeester zal tegen de tranen vechten, hij zal het van de tranen winnen, hij heeft het altijd van de tranen gewonnen.

'Doet je mobiele telefoon het daar eigenlijk?' zal hij nog vragen.

‘Papa,’ zal ze zeggen, ‘die zet ik daar echt niet aan, dat is veel te duur. Als hij het daar al doet.’

Hij zal in haar armen knijpen. Hij zal knijpen en knijpen, hij zal de wanhoop uit haar knijpen als het laatste restje tandpasta uit de tube.

‘Bel me als je bent aangekomen. Maakt niet uit hoe laat. Bel me. Collect call,’ zal hij zeggen.

Ze zal hem loslaten. ‘We moeten naar de gate,’ zal ze zeggen.

‘Je hebt alle tijd.’

‘Het is nog een eind lopen,’ zal ze zeggen.

Hij zal meewandelen tot aan de douane.

Er zal een lange rij staan.

Als de douanier haar paspoort bekeken zal hebben, zal ze zich nog een keer omdraaien om naar haar vader te zwaaien. En hij zal terugzwaaien en blijven zwaaien, ook als hij hen niet meer ziet, zwaaien en zwaaien en nog meer zwaaien. Hij heeft het ontelbare malen gezien op Schiphol. Hij weet hoe het moet.

Als het bijna helemaal donker is, begrijpt hij dat Tirza en haar vriend in een diepe slaap zijn gevallen. Hij loopt naar de gang en roept nog een keer naar boven, maar ze reageren niet. Hij zal de rijsttafel alleen moeten opeten. Zo onbeschoft is Mohammed Atta: zich alles aan laten leunen, alles gebruiken, maar niets bijdragen aan de gemeenschap. Nooit sociaal zijn. Hofmeester herinnert het zich van Ibi en haar vriend. Die verschenen op het laatst ook niet meer voor het avondeten. Dat is de invloed van de kleurling. Asociaal gedrag.

Voor hij begint te eten schenkt hij nog een glas wijn in. Hij gaat aan tafel zitten en staart naar de tuin die van zijn ouders is geweest, de tuin waar Ibi en Tirza hebben gespeeld, en hij beleeft nog een keer de dag die zal komen. Want zo, voorbereid en wel, kan hij beter tegen de tranen vechten, de tranen die hij zichzelf niet toestaat, die overbodig zijn. Walgelijk.

Om twee uur 's nachts staat hij op. Hij kan niet slapen. Voorzichtig, om niemand wakker te maken, sluipt hij de trap af. Hofmeester opent een fles

wijn, Italiaanse gewürztraminer, en drinkt haastig een glas, alsof iemand hem zou kunnen betrappen.

Hij is bang dat hij zijn verstand verliest, hij moet iets doen om te kalmeren. In zijn onderbroek gaat hij de tuin in. Het is opgehouden met regenen. De tl-buis in de keuken geeft hem genoeg licht. En hij begint de tuin op orde te maken. Alles maakt hij aan kant. Het gras, de bloemen, de struiken. Hij verdeelt de aarde, hij zaait opnieuw het gras in. Ja, dit doet hem goed. Hij werkt zo hard dat hij ondanks zijn schaarse kleding de kou niet voelt.

Na een uur gaat hij de keuken binnen en maakt nog een fles wijn open, hoewel de vorige nog voor driekwart vol is. Hij moet niet bang zijn, Tirza zal terugkomen uit Afrika. De Tirzaloze episode zal een korte episode zijn. Hij zal die episode overleven.

Het is al licht als hij ophoudt met werken in de tuin, als hij het gereedschap schoonmaakt en in de keuken op de grond legt om verder te drogen.

Secuur als hij is maakt hij ook nog de overloop en de woonkamer schoon alsof er ieder moment hoog bezoek kan komen. Hij bladert nog even in de koran. Een wonderlijk boek voor wonderlijke mensen.

Dan gaat hij op bed liggen. Ze wil dat ik verliefd word, denkt hij, ze wil dat ik goed verliefd word, maar ik ben al goed verliefd, ik ben het al.

Hij ziet nog kans ruim twee uur te slapen.

Die zondag gaat alles precies zoals hij dacht. Voor één keer stelt de toekomst hem niet teleur. Hij staat daar op Frankfurt Flughafen te zwaaien, precies zoals hij het zich de dag ervoor al heeft voorgesteld.

Zoals Hofmeester zich heeft voorgenomen blijft hij zwaaien, eerst alleen met zijn rechterhand, dan met allebei de handen. Hij rekt zich uit, opdat Tirza zijn handen nog kan zien, boven al die andere zwaaiende handen uit.

Tot hij het indringende gevoel heeft dat hij net als op Schiphol bezig is naar niemand te zwaaien.

Langzaam, bijna slenterend, loopt hij naar de parkeergarage. Hij moet even naar zijn auto zoeken.

Als hij hem heeft gevonden, gaat hij achter het stuur zitten en merkt dat

er nog altijd aarde onder zijn nagels zit. Hij heeft een weekend in de modder gegraven. In de modder geleefd, zou je kunnen zeggen.

Op het moment dat hij wil starten ziet hij op het dashboard de iPod van Tirza liggen. Hij wil de auto uit rennen, naar de vertrekhal, maar hij beseft tijdig dat hij toch niet door de douane komt.

Even blijft hij besluiteloos met het kleine ding in zijn handen zitten. De oplader zit er ook bij. Dan belt hij haar op. Misschien kan hij ze naar haar jeugdherberg opsturen. In ieder geval wil hij haar laten weten dat ze niet bang hoeft te zijn dat ze haar iPod is kwijtgeraakt. Zij is zo gehecht aan dat ding. Maar ze neemt al niet meer op. Hij krijgt haar voicemail, hij hoort haar stem. 'Hoi, dit is Tirza. Ik ben er even niet. Maar laat maar een leuk berichtje achter.'

Hij doet de dopjes van de iPod in zijn oren en luistert naar Tirza's muziek. Heel af en toe komt er een nummer voorbij dat hij kent. The Andrews Sisters heeft ze er ook op gezet. Voor hem. Hij neuriet mee.

Met bijna honderdtachtig kilometer per uur rijdt hij over de Autobahn richting Amsterdam.

In de buurt van Oberhausen moet hij bij een benzinstation stoppen. Hij kan niet meer.

Als in trance loopt hij naar het toilet. Alle toiletten zijn bezet. Hij wacht zeker vijf minuten tot er een vrij komt. Dan geeft hij over. Kroepoek, wijn, meer kroepoek.

Te midden van een paar vrachtwagenchauffeurs verfrist hij zich beschaamd voor de spiegel. Veel helpt het niet. Onzeker loopt hij terug naar de auto.

Hij gaat achter het stuur zitten. Opnieuw neemt hij de iPod in zijn handen. Hij kijkt ernaar terwijl hij aan Afrika denkt. Ze zijn nu een uur of twee in de lucht. Waar zullen ze zijn? Ergens boven het zuiden van Italië.

Gedachteloos speelt hij met de iPod, hij vraagt zich af of hij het buitenhuis wel goed heeft afgesloten, hij draait de iPod om en ziet nu pas dat op de achterkant iets gegraveerd staat.

Hij moet zich inspannen om het te kunnen lezen in dit licht.

'Zonne-koningin' staat er. Verdeeld over twee regels. Zonnekoningin.

Hij legt het apparaat op de stoel naast hem en verlaat de auto.

Weer loopt hij naar het toilet. Nee, hij rent.

Hij moet nog een keer overgeven. Alles komt er nu uit.

Hangend boven de pot, nog niet in staat zich te verroeren, mompelt hij: 'Zonnekoningin. Zonnekoningin.' Het woord stelt hem gerust. Zolang dat woord bestaat, bestaat zijn wereld nog.

Terug in de auto stopt hij de iPod en oplader in zijn aktetas.

Minutenlang blijft hij zo zitten. Een kwartier misschien wel. Tot iemand hard op zijn auto klopt. Hij gaat rechtovereind zitten. Ja, hij kan hier niet slapen, hij mag hier niet slapen. Hij weet het.

Hofmeester kijkt op zijn horloge.

Italië hebben ze nu ook verlaten. Libië, daar zullen ze nu wel zijn. Ze zijn al boven Afrika.

'Ik heb het van de tranen gewonnen,' zegt Hofmeester tegen het stuur.

Om half een is hij terug in de Van Eeghenstraat. Alleen zijn tas met kleren haalt hij uit de auto. De gereedschappen brengt hij morgen wel naar de schuur. Voorzichtig opent hij de voordeur, in de veronderstelling dat de echtgenote al slaapt.

Maar ze zit in de woonkamer, aan de eettafel, met een krant en een fles wijn. Hij kijkt naar haar.

Ze negeert hem of ze heeft hem niet gehoord. Een minuut blijft hij zo staan, de tas in zijn hand.

‘Wat ben je aan het doen?’ vraagt hij uiteindelijk.

Nu kijkt ze op van de krant.

‘Een cryptogram,’ zegt ze. ‘Ik ben er al de hele dag mee bezig. Het is een lastige.’

Ze tikt met de pen op haar arm.

‘Wat is er gebeurd?’ vraagt ze. Ze klinkt niet verontrust. Eerder bozig.

Hij zet de tas neer, hij komt dichterbij. De smaak van braaksel zit nog in zijn mond.

‘Hoe bedoel je? Wat zou er gebeurd moeten zijn?’

‘Hoe je eruitziet. Je ziet er zo... zo... hoe zal ik het zeggen, je ziet er zo verfomfaaid uit.’

Hij gaat aan tafel zitten, wrijft zijn handen tegen elkaar. ‘Het is het noodweer. Ik heb in de tuin gewerkt. Er moest veel gebeuren. Ik moet er vaker heen. Het verwaarloost daar. Dode takken, onkruid, nog meer dode takken, meer onkruid.’

‘Je stinkt,’ zegt ze.

‘Wat ruik je dan?’

Hij reikt naar de fles wijn, maar ziet tijdig dat die leeg is. Hij zou wel zin hebben in een glaasje, maar om nou op dit uur van de nacht een nieuwe fles te openen.

‘Stank. Niets bijzonders. Gewoon stank. Hoe was het? Het uitzwaaien?’

Hij knikt, opgelucht bijna, alsof het nu weer tot hem doordringt dat hij zijn kind heeft weggebracht. Dat hij haar heeft uitgezwaaid, zoals ouders dat doen als hun kind langere tijd van huis weggaat. Alsof hij nu pas weet wat hij hier komt doen. Thuiskomen, dat is wat hij komt doen. Thuiskomen.

‘Goed,’ zegt hij, ‘snel en goed. Je weet hoe die dingen gaan. Op een vliegveld. Er is altijd haast bij.’

Dan staat hij op van tafel en hij voelt hoe ze hem nakijkt terwijl hij wegloopt. Hij weet dat ze hem bestudeert, dat ze zich afvraagt waarom hij er zo verfromfaaid uitziet. Maar niet lang. Niet werkelijk. Het cryptogram roept. Hoeveel interesse kun je eigenlijk opbrengen voor een ander, vooral als je die ander zo goed kent? En vooral zo lang al. Zo verschrikkelijk lang. Een half leven.

In de slaapkamer kleedt hij zich uit. Hij neemt een douche. Nadat hij zich heeft afgedroogd, haalt hij met een schaarje de aarde onder zijn nagels vandaan. Het lukt hem niet zijn nagels helemaal schoon te krijgen. Hij doet een schone onderbroek aan, spuit deodorant onder zijn oksels.

In zijn onderbroek gaat hij naar beneden. Zonder werkelijk doel. De planten water geven, dat is een mogelijkheid. Het verrichten van alledaagse handelingen, dat moet doel genoeg zijn. De geruststelling die dat met zich meebrengt. Meer heeft hij even niet nodig, meer zoekt hij nu niet.

De echtgenote zit nog aan tafel met haar cryptogram.

Hij gaat op de bank zitten, aan de andere kant van de kamer. Eigenlijk zou hij muziek willen opzetten, maar hij kan zich even niet verroeren.

‘Ben je de deur niet uit geweest?’ vraagt hij.

‘Alleen een kwartiertje in de tuin,’ zegt ze, zonder haar blik van de krant af te wenden. ‘Waarom zou ik? Met dit weer?’

Hofmeester bestudeert zijn voeten. Zijn teennagels zouden weer een keer geknipt mogen worden.

‘Ik heb gedoucht,’ zegt hij.

‘Mooi.’

Nu vindt hij kracht om op te staan. Hij loopt naar haar toe.

‘Ik ben weer fris. Ik stink niet meer.’

‘Dat is mooi,’ zegt ze. Nadrukkelijk.

Hofmeester staat bij de eettafel, in zijn onderbroek. Hij houdt niet van cryptogrammen. Hij heeft er geen geduld voor. Cryptogrammen zijn voor mensen die de taal niet serieus nemen.

Een behoefte voelt hij opkomen, maar hij weet niet welke. Hij weet alleen dat het een bewijs is dat je in leven bent, dat je een behoefte voelt. Geen verlangen, dat klinkt te romantisch, geen begeerte, dat ruikt naar vlees. Een behoefte. Bijvoorbeeld om met de echtgenote te praten. Om haar stem te horen. De stem van de moeder van zijn kinderen.

‘Wist je dat ik... dat ik en de werkster?’ vraagt hij.

‘De werkster en jij? Welke? De oude?’

‘De nieuwe, uit Ghana. Wist je dat zij, en ik... Dat we iets hadden? Heb ik je dat verteld?’

Ze schudt haar hoofd. ‘Nee,’ zegt ze, ‘dat wist ik niet. Je hebt het niet verteld. Is het belangrijk? Moet ik het weten? Wil je er iets over zeggen?’ Er klinkt een lichte ironie door in haar stem.

‘Niet belangrijk. Ik dacht alleen: ik vertel het je even.’

Ze legt de pen neer. ‘Die vrouw uit Ghana?’ Ze kijkt hem ongelovig aan. Verbaasd nu ook. Ze vindt het, ziet hij, een hoogst merkwaardig verhaal.

Hij gaat zitten. ‘Ja. Uit Ghana. Zei ik toch. Op donderdag. Tussen de middag fietste ik van mijn werk naar huis, en dan... dan nam ik haar. Zo noem je dat toch? Niet?’

‘Ja, zo kun je het zeggen. Als dat is wat je deed, ik heb geen idee, maar als dat is wat je deed, dan moet je het zo maar noemen.’

‘Op donderdagmiddag. Om twaalf uur. Ik zorgde meestal dat ik stipt op tijd was. Het is begonnen toen ik een keer ziek was. Een nare griep. Per ongeluk eigenlijk. Toevallig. Jij was al weg. Jij was op de woonboot. Daarna werd het een ritueel. Het is niet dat we niet praatten. Dat moet je niet denken. Maar ze spreekt nauwelijks Nederlands, haar Engels is ook maar matig. Daarom nam ik haar. Hier op de bank. We gingen niet naar boven. Zo’n slaapkamer is zo... Zo intiem. Zo persoonlijk. Bovendien had ik allemaal boeken en kranten op het bed gelegd. Dat vond ik makkelijk. En ik dacht: als zij naar boven komt, moet ik die eraf halen. Als het afgelopen was, kleepte ik me weer aan. Soms nam ik een douche. Als ik erg gezweten had. Er

zijn dagen dat je zo zweet, dat het zo lang duurt, dat het moeizaam gaat. Die dagen, je kent ze wel. Zij ging verder met het huis en ik fietste terug naar mijn werk. Het is niet dat ik verliefd op haar was, hoewel dat natuurlijk had gekund. Ze is niet lelijk. Het was... het was seks tussen vrienden.'

'Tussen vrienden. Aha. Waarom vertel je me dit?'

Hij raakt haar aan. Haar hand, haar arm. Alleen met zijn vingertoppen. Als een blinde.

'Ik dacht: het is goed als je het weet. Al die geheimen. Waarom nu nog? Waarom zouden we iets verzwijgen? Voor elkaar? We zijn vreemden, toch? Bekenden, maar vreemden. Kennissen. Exen. Misschien worden we vrienden, misschien.'

'Misschien.' Ze glimlacht. 'Misschien,' zegt ze. 'Maar de laatste maand heb je dus niets gedaan. Ik heb in ieder geval niets gemerkt.'

'Nee, nee, we doen al een tijdje niets. Ze begrijpt het. Ze vraagt er niet om. Ze kan ook zonder. Maar ik geef haar toch haar extraatje.'

Er ligt een kurk op tafel. De douche heeft de smaak in zijn mond niet kunnen verwijderen. Braaksel. Kroepoek. Oude, natte kroepoek.

'Vind je me eigenlijk normaal?' vraagt hij.

'Normaal?' Ze kijkt hem aan, opnieuw verbaasd, niet-begrijpend. 'Waarom? Waarom vraag je dat?'

'Zomaar. Zonder reden.'

Hij pakt de kurk op, laat hem ronddraaien.

'Ben ik normaal?'

'God, Jörgen, waarom wil je dat weten? Ik bedoel: is dat niet een beetje laat? Je bent bijna gepensioneerd. Je hebt het tot nu toe gered, dus het zal wel loslopen. Het doet er niet meer toe. Wat je bent. Ik bedoel: het zit erop. Je leven is klaar. Het dondert niet.'

De kurk valt op de grond. Hij raapt hem op.

'Maar wanneer kun je zeggen,' gaat hij verder, 'ik heb een normaal seksleven? Als je geen seks hebt? Of twee keer per week, in een verder monogame relatie, in de slaapkamer, en één keer in het kwartaal na een feestje bij vrienden, in de keuken. Wanneer is het normaal, het seksleven van de mens? Wanneer kun je zonder te liegen zeggen: "Ik heb een gezond

seksleven.”?’

Nog altijd betast hij met zijn vingertoppen haar arm, haar schouder, haar nek en nu ook haar gezicht.

Ze slaat de krant dicht. ‘Ik weet het niet. Ik geloof niet dat je mij moet vragen of je normaal bent. En wat normaal is. Bedoel je wat de norm is? Wat het gemiddelde is? Hoe vaak ze het doen? De andere mensen? Ik ken je te lang, te goed, ik kan over jou niets zeggen, vraag het je collega’s. Vraag het je dochters misschien. Vraag het de anderen.’

Zijn hoofd klopt als een zwerende wond en toch kan het geen hoofdpijn worden genoemd.

‘Welke standjes zijn normaal?’ wil hij weten. Het maakt nu niet meer uit wat hij zegt en wat hij niet zegt. Wat hij verraadt, wat hij voor zich houdt, welke geheimen hij met zich mee het graf in zal slepen. ‘Welke zijn niet normaal? Als er bloed uit de anus komt, is het dan nog normaal? Waar begint het abnormale? Waar ligt de grens? Waar is het moment dat je beseft: verdomme, ik ben ergens overheen gegaan, ik heb een grens overschreden, en ik kan niet meer terug, zelfs als ik zou willen, ik kan niet meer terug. Ik ben aan de andere kant terechtgekomen, maar wat is die andere kant? Wat is het?’ Zijn wijsvinger rust op haar neus.

‘Komt er bloed uit de anus? Bij wie? Bij die vrouw uit Ghana?’

Het klinkt als een grap uit haar mond. Een pointe. Maar hij heeft het begin niet gehoord, en nu weet hij niet waarom hij moet lachen.

Hofmeester is stil, hij heeft geen idee meer wat hij moet zeggen. Half verwacht hij dat de echtgenote nu zal opstaan om naar boven te gaan, maar ze blijft zitten.

‘Misschien,’ zegt hij na een tijd, ‘is het normaalste uiteindelijk geen seks. Of alleen met jezelf in de badkamer. Jij ’s ochtends vroeg, liggend op bed, terwijl ik koffiezet. Alleen met je gedachten en halve fantasieën, onbepaalde, onuitgeleefde fantasieën waarvoor niemand je kan straffen.’

Ze pakt haar glas, waar nog een restje wijn in zit. Ze leegt het.

‘Ik was je fantasie,’ zegt ze, ‘weet je nog? Je fantasie, dat was ik.’

Hij knikt. Hij is moe, zijn gedachten vervagen. ‘Mijn fantasie,’ mompelt hij. ‘Ja, dat was jij.’

Ze staat op. ‘Ik ga naar bed.’ Ze vouwt de krant op, pakt het glas. ‘Je moet

er gewoon niet zoveel over nadenken,' zegt ze. 'Wat je met die vrouw doet. Het is maar de werkster. Zit er niet over in. Ik bedoel: hallo, die vrouw komt uit Ghana, die zal daar heus wel ergere dingen hebben meegemaakt. En ze is onze werkster. Jouw werkster.'

Ze loopt naar de keuken. Hij gaat haar achterna. Voor het aanrecht blijft hij staan en hij staart naar de klok die boven het aanrecht hangt. 'Ze zijn nu boven Mali,' zegt hij. 'Of Kameroen. Hoe heet het daar?'

'Wie?'

'Tirza en Mohammed Atta.'

Samen met hem staart ze een paar seconden naar de klok.

'Of misschien zijn ze boven Ghana. Misschien vliegen ze nu boven de familie van je werkster.'

Ze lacht en ze slaat een arm om de man heen met wie ze kinderen heeft gemaakt.

'Ben ik ziek?' fluistert hij in haar oor. 'Is dat wat ik ben? Is dat wat de mensen niet weten?'

Ze laat hem los. 'Maar ze weten het. Het kan hun alleen niets schelen. Zolang ze er geen last van hebben.'

Ze gaat naar boven. Ze loopt zachtjes, alsof ze iemand wakker zou kunnen maken.

'Wat zijn zij dan?' roept hij haar na. 'Als ik ziek ben, wat zijn zij dan?'

Nu opent hij toch maar een fles wijn, om de smaak in zijn mond kwijt te raken.

Hij drinkt anderhalf glas. En hij roept nog een keer naar boven: 'Wat zijn zij dan?'

Er komt geen antwoord.

Zeven dagen na het vertrek van Tirza vraagt de echtgenote aan Hofmeester: 'Heeft ze eigenlijk al gebeld?'

'Wie?'

'Wie? Tirza natuurlijk.'

Hij schudt zijn hoofd.

‘Ze zou toch bellen als ze er was?’

‘Dat zou ze doen, maar ze heeft het niet gedaan.’

Ze zitten in de tuin. Het is warm geworden.

De echtgenote zont topless om de verkleuringen te voorkomen die kleven aan het zonnen met bikini.

‘Moeten we ons zorgen maken?’ vraagt Hofmeester.

‘Natuurlijk niet.’ Ze pakt zonnebrandcrème en smeert zich in. ‘Ik vroeg me gewoon af of ze al gebeld had. Ibi belde ook nooit als ze op reis was. Maar Tirza. Ik weet het niet. Ik vroeg het me af. Het leek me juist iets voor haar om wel te bellen. Heb je je e-mail gecheckt?’ Ze smeert zich grondig in, alsof het haar werk is.

‘Ik heb haar twee keer gebeld,’ zegt hij. ‘Op haar mobiel. Ze heeft ook geen e-mail gestuurd. Niet aan mij in ieder geval. Aan jou toch ook niet?’

‘Aan mij heeft ze nog nooit een e-mail gestuurd, Jörgen. En? Toen je haar belde?’

‘Ik kreeg haar voicemail.’

De echtgenote zet de zonnebril af.

‘Ja, ze heeft daar natuurlijk geen bereik. Wat denk je?’

Tegen de zon heeft hij een strooien hoed opgezet. Sinds hij kalend is, verbrandt hij snel op zijn hoofd, ook in de schaduw. Het wordt rood en begint te jeuken.

‘Zal ik iemand bellen?’ stelt hij voor.

‘Wie wil je bellen?’

‘De jeugdherberg bijvoorbeeld, de jeugdherberg waar ze de eerste dagen heen zouden gaan.’

‘Jörgen, Tirza is daar met haar vriendje, ze zijn in Afrika, het is er warm. Ze is op vakantie. Houd je een beetje op de vlakte. Weet je wat die twee de hele tijd aan het doen zijn? Ze zijn aan het wippen.’

‘Daarvoor hoefde ze toch niet naar Afrika? Ze wilde iets zien, iets begrijpen. Iets meemaken. En jij begon te vragen: “Heeft ze al gebeld?” Jij zorgt hier voor onrust. Berisp me niet.’

‘Ik zorg niet voor onrust. Ik stelde een neutrale vraag. Heeft ze eigenlijk al gebeld? Dat is een neutrale vraag.’

‘Nee, dat was geen neutrale vraag. Niet op de manier waarop jij het vroeg.’

‘Luister, je lievelingsdochter is een wipkip, leg je daarbij neer. Zo erg is het niet.’ Haar stem klinkt honend, treiterig.

‘Houd op,’ roept hij, ‘die schunnige taal van je. Houd ermee op. De enige wipkip die we in de familie hebben gehad ben jij.’

In de keuken opent hij een koude fles wijn. Hij houdt de fles tegen zijn voorhoofd. Een wipkip. Hoe kun je je dochter een wipkip noemen? Wat voor iemand moet je zijn om dat te doen?

Die avond belt hij met de jeugdherberg in Windhoek waar Tirza de eerste dagen heen zou gaan. Hij heeft alle informatie die ze had over haar reis overgeschreven in zijn agenda, zoals een goede vader betaamt.

Een vrouw die keurig Engels spreekt neemt op. Ze hebben er nog nooit van een Tirza Hofmeester gehoord. Ze kunnen ook geen reservering vinden. Zelfs dat niet. Nee, een vergissing is uitgesloten. Alles wordt bijgehouden. Ze is er niet geweest. Niet de afgelopen weken. Misschien vorig jaar. Misschien lang geleden. Dat zou kunnen.

‘One moment,’ zegt hij.

‘Hoe heet die Choukri eigenlijk van zijn achternaam?’ roept hij naar de echtgenote.

Ze kijkt hem verbaasd aan vanaf de bank. ‘Geen idee, ik dacht dat jij dat wist. Hij heette toch Atta volgens jou. Atta was zijn naam, niet? Hoe moet ik weten hoe die heet?’

‘Thank you, thank you for all your efforts,’ zegt hij door de telefoon en hij hangt op.

Hij gaat op de bank zitten. Er zoemt iets in zijn oren. Hij heeft weer last van geluid dat er niet is.

‘Luister, Jörgen, Tirza loopt niet in zeven sloten tegelijk. Gedraag je niet als een verliefde puber. Ze duikt weer op. Ze wil rust van ons. Ze is gewoon naar een andere jeugdherberg gegaan. Een betere, met schonere douches en minder vieze bedden. Weet ik veel.’

‘Waarom zou ze rust van ons willen? Ik heb haar met rust gelaten, en jij

hebt haar al helemaal met rust gelaten, jij hebt je niet om haar bekommerd. Rust. Waar heb je het over?’

Ze steekt een sigaret op.

‘En overigens maak jij je ook zorgen,’ gaat hij verder. ‘Ik zie het aan je gezicht. Voor het eerst in je leven begin je je zorgen te maken. Het is laat, maar beter laat dan nooit.’

‘Ik maak me geen zorgen. Dat moet nog komen. Zover is het nog lang niet. Ik ben gewoon nieuwsgierig. Ik ben benieuwd hoe ze het daar heeft. Dat is alles. Mag ik me niet meer interesseren voor mijn eigen dochter? Wil je haar echt helemaal voor je alleen? Goed, ik heb weleens onaardige dingen over haar gezegd, maar welke moeder doet dat niet? Ik was nu eenmaal mooier toen ik haar leeftijd had. Pittiger. En je weet het, Jörgen, je weet dat ik de waarheid spreek.’

‘Nou,’ zegt hij, ‘ach, Tirza mag er ook wel zijn.’

Als de echtgenote slaapt, gaat hij naar Tirza’s kamer en begint hij te zoeken. Hij heeft geen idee wat hij zoekt. Een geruststelling waarschijnlijk. Maar er is niets te vinden. Niets wat op een geruststelling lijkt. Dagboeken die hij al heeft gelezen. Een agenda met haar e-mailadres en het wachtwoord, afspraken die zijn doorgestreept nadat ze ze is nagekomen. Foto’s. Brieven van vriendinnen en vriendjes. Een notitieboekje met korte berichten, waarvan hij pas na een tijd begrijpt dat het sms’en zijn die ze heeft opgeschreven. Sms’en van vriendjes, denkt hij. ‘Ik mis je. Waar ben je?’ Dat soort berichten. Keurig opgeschreven in een boekje, met de datum en tijd eraan. Alleen geen afzender.

Hij gaat op haar bed zitten, hij kijkt om zich heen. Op het bureau een etui met make-up, waarvoor geen plaats was in de rugzak.

Hofmeester staat op, opent haar klerenkast, de kleren hangen op kleur, hij pakt een paar schoenen, staart naar de zolen alsof hij een schoenmaker is. Dan neemt hij weer plaats op haar bed. Het is keurig opgemaakt. Ze heeft het netjes achtergelaten. Haar ezel ligt half onder de deken. Ieder moment kan ze binnenkomen. Zo lijkt het als hij hier is. Elk moment kan ze thuiskomen, als van een feest, moe en schor, de geur van sigaretten en drank om zich heen. Beneden in de keuken staan haar vriendinnen nog een glaasje van het een of ander te drinken.

Hij gaat op het bed liggen, drukt zijn hoofd in haar kussen, slaat zijn armen om haar blauwe ezel en probeert te slapen. Hij vindt vier haren op het kussen die van Tirza zijn. Het lukt hem niet om in slaap te vallen.

Vroeg in de ochtend gaat hij naar zijn eigen slaapkamer. Maar ook daar kan hij niet slapen. Hij zit rechtop in zijn bed. Hij kijkt door de vitrage hoe het licht wordt.

Tot de echtgenote wakker wordt. 'Wat is er?' mompelt ze. 'Jörgen, waarom slaap je niet?'

'Ik kijk naar de zon.'

Ze pakt haar horloge van het nachtkastje.

'Het is nog vroeg. Ga slapen. Je houdt me wakker.'

'Ik kan niet.'

'Wat niet?'

'Slapen.'

'Ga liggen, dan val je vanzelf in slaap.'

Ze draait zich om, trekt de deken beter over zich heen.

Hij blijft rechtop zitten.

'Weet je dat ik niet meer werk? Dat ik geen werk meer heb?'

Eerst komt er geen reactie. Dan vraagt ze: 'Waar ga je dan elke ochtend heen?'

'Naar Schiphol.'

'En wat doe je daar?'

'Ik loop er rond. Ik houd de boel in de gaten.'

'Je houdt de boel in de gaten? Je loopt er rond?'

'Eerst door de vertrekhal. Daarna door de aankomsthal. Ik zwaai mensen uit.'

Nu gaat ze rechtop zitten. De echtgenote is helemaal wakker.

'Wie zwaai je uit?'

'Mensen. Die door niemand worden uitgezwaaid. Die zwaai ik uit.'

Ze wrijft over haar gezicht, door haar haren.

‘Waarom werk je niet meer?’

‘Ze hadden me niet meer nodig. Ze gingen de oorlog met nieuwe soldaten winnen.’

‘Welke oorlog?’

‘Geen idee. De oorlog om de lezer vermoed ik. De boekenoorlog.’

‘En kon je geen ander werk vinden? Bij een andere uitgeverij? In een boekhandel? Een bibliotheek?’

‘Ze betalen me tot mijn pensioen uit. Ik ben te oud om nog ontslagen te worden. Maar ik hoefde niet meer te komen. Ik ben niet langer bruikbaar. Ik zit hun alleen in de weg. De nieuwe soldaten.’

Ze stapte het bed uit en loopt naar de badkamer. Hij hoort haar plassen.

Als ze terugkomt gaat ze weer naast hem liggen en vraagt: ‘En nu?’

‘Ik ga naar Schiphol, zei ik toch. Het is interessant, zo’n luchthaven. Je ziet van alles, maar eigenlijk zie je altijd hetzelfde. Het is een soort industrieel proces. Een abattoir. Er verdwijnt iets en er komt iets anders voor terug.’

Hij moet niezen.

‘Waarom belt ze niet?’ vraagt hij.

‘Wie? Tirza? Jörgen, houd op. Dit is terreur. Jouw onrust is terreur. Jouw zorgen zijn terreur. Het is besmettelijk.’

‘Ik ga erheen,’ zegt hij na een paar seconden stilte. ‘Ik moet erheen.’

‘Waarheen?’

‘Naar Afrika.’

‘Wat ga je daar doen? Werk zoeken? Denk je dat je daar opeens niet onbruikbaar bent?’

‘Geen werk zoeken. Ik ga voor Tirza. Het is niet normaal, zo lang als we niets hebben gehoord. Ik zou mezelf de rest van mijn leven verwijten maken.’

‘Doe niet hysterisch, Jörgen.’

‘Ik doe niet hysterisch. Ik ken mezelf. Ik wil mezelf geen verwijten maken. Later.’

Ze stapelt de kussens achter zich beter op.

‘Waar wil je zoeken? In de jeugdherberg hebben ze nog nooit van haar gehoord. Waar begin je aan? Ga je op straat staan met een bord? Ga je cafés af met een fotootje?’

‘Windhoek is niet groot, zegt men. Mensen zullen haar gezien hebben. Ze is een opvallende verschijning. Misschien is het overbodig. Nou, dan heb ik een paar duizend euro weggegooid. Ook geen ramp.’

Ze pakt hem bij zijn arm. ‘Het helpt niet.’

‘Wat?’

‘Ze is achttien. Ze is daar met een man. Jörgen, ze is geen kind meer.’

‘Begin niet weer over die wipkip. Ik sla je als je over de wipkip begint.’

Hij houdt zijn hoofd vast. Hij heeft meer herinneringen dan goed voor hem is. Ze lopen door elkaar, zijn herinneringen. Zijn gedachten verwarren hem.

‘Ze heeft andere dingen aan haar hoofd dan ons te bellen,’ zegt de echtgenote nu rustig. ‘En het helpt niet. Ze is op wereldreis of hoe je het ook wilt noemen. En daarna gaat ze studeren. Of ze blijft eeuwig op wereldreis. Of ze begint net als Ibi een herberg, maar ze komt hier niet terug, Jörgen. Neem een huisdier als je het te stil vindt. Ga in een bejaardentehuis werken als je behoefte hebt aan aanspraak en verzorgend wilt overkomen, maar het is zinloos om naar Afrika te gaan. Je maakt je belachelijk. En zelfs als je haar vindt, zal ze je uitlachen. Ze is weg. Ik bedoel: ze is het huis uit. Ze begint aan haar eigen leven, zonder jou. Je zult het niet willen geloven. Maar ze kan het. Mensen kunnen zonder jou leven. Ik heb het gekund. Ibi kan het. Tirza zal het ook kunnen. En bovendien: ik ben er weer. Je hebt Tirza nu toch niet meer nodig?’

‘En als er wel iets is gebeurd?’

‘En als er wel iets is gebeurd, dan ben je nu te laat, Jörgen. Als ze door tien negers is verkracht en vermoord, dan maakt het niet meer uit of je nu het vliegtuig neemt of een week later.’

Ze knijpt in zijn arm alsof dat haar woorden kracht bijzet.

Hofmeester is stil. Haar argumenten zijn overtuigend en toch kunnen ze hem niet kalmeren. Hij heeft het indringende gevoel dat zichzelf ook niet helemaal door haar eigen argumenten overtuigd is. Hij moet erheen. Gemoedsrust, is dat niet waar het op aankomt als de epiloog van je leven is

begonnen? Hij moet erheen voor zijn eigen gemoedsrust. En voor die van de echtgenote.

‘Laten we spelen,’ zegt hij zacht.

‘Wat dan, wat wil je nu weer spelen?’

‘Zoals vroeger.’

‘Wat speelden we vroeger?’

Hij haalt diep adem. Hij moet zich concentreren. Wie gemoedsrust wil, moet eerst en vooral orde scheppen in het eigen hoofd.

‘De woonkamer was het Vondelpark.’

‘Ja, ja,’ zegt ze, ‘dat weet ik nog.’

‘Jij was het meisje op de fiets. Het was nacht. Overal was het nacht.’

‘Dat kan ik me ook nog herinneren.’

‘En ik was de verkrachter met het mes.’

‘Maar Jörgen...’ Ze aait over zijn haar. ‘Dat speelden we toen we verliefd op elkaar waren. Toen was het een leuk spel. Nu is het geen leuk spel. Nu is het een treurig spel. Dat moeten we niet spelen. Dat is niet goed.’

Hij pakt haar pols. ‘Laten we nog één keer spelen,’ zegt hij, ‘nog één keer. Laten we doen alsof het vroeger is.’

‘Dat gaat niet.’

‘Waarom niet?’

‘Het is niet vroeger. Het is nu. Het is zomer. Jij bent ontslagen, althans niet echt ontslagen, verwijderd, dat is wat je bent, op non-actief gesteld. Je bent onbruikbaar, je hebt het me zelf gezegd, en volgens mij was je altijd al onbruikbaar. Je mag in je handjes knijpen dat ze er nu pas achter zijn gekomen. En Tirza is in Afrika, en we horen niets van haar, ik ben... Ik ben iemand die nergens meer heen kan. Daarom ben ik hier. Wat moeten we spelen? Voor wie?’

Hij houdt haar pols steviger vast. ‘Nog één keer,’ zegt hij, ‘voor ik naar Afrika ga. Zoals vroeger. Alsjeblieft.’

Op non-actief gesteld. De woorden blijven in zijn hoofd zitten. Dat is het dus, dat is het wat ze met hem hebben gedaan. Het voelt alsof het nu pas tot hem doordringt.

‘Bel nou eerst voor je die lange reis maakt.’

‘Met wie?’

‘Met de Nederlandse ambassade in Namibië bijvoorbeeld, misschien weten zij iets.’

Hij laat haar los, ze stapt uit bed, ze trekt de gordijnen open.

‘Als er iets gebeurd is, weten zij het vast,’ fluistert ze, ‘maar ik weet bijna zeker dat ze gewoon ergens in de woestijn of de jungle zit. Dat ze gelukkig is. Het is Afrika, daar heb je niet overal telefooncellen.’

Ze draait zich om. ‘Goed,’ zegt ze, ‘goed. We spelen nog één keer.’

Hij komt naar haar toe. Ze pakt hem bij zijn hals. Hij legt zijn handen op haar schouder. ‘Maar alleen omdat we kapot zijn, Jörgen,’ zegt ze, ‘alleen daarom. Vergeet dat niet.’

In de namiddag krijgt hij de Nederlandse ambassade in Windhoek te pakken. Ze hebben niets gehoord van een ongeluk of een misdrijf, dus alles zal wel in orde zijn. De man aan de telefoon zegt hem dat hij zich vooral niet ongerust moet maken. De openbare telefoons in Namibië werken met kaarten en die zijn niet overal verkrijgbaar. Zeker niet in de woestijn.

Vrijwel letterlijk geeft Hofmeester het door aan de echtgenote.

Ze leven alsof er niets is gebeurd, geen woonboot, geen vertrek, geen terugkeer, geen eindexamenfeest. Ze leven als op een dobberende boot die onbestuurbaar is geworden. Wachtend op wind die hen in een bepaalde richting zal duwen.

Elke ochtend vertrekt Hofmeester naar Schiphol en hoewel de echtgenote daar een paar keer iets van heeft gezegd, dringt ze niet verder aan dat hij moet stoppen met dat idiote gedoe. Hij heeft haar uitgelegd dat hij echt het huis uit moet, dat hij anders gek wordt. Daarom vertrekt hij 's ochtends met zijn aktetas en loopt hij door de vertrek- en aankomsthal en bladert tussendoor in het manuscript van de auteur uit Azerbeidzjan. Om niet gek te worden.

Ruim twee weken nadat hij Tirza heeft weggebracht, zegt de echtgenote 's avonds in de tuin: ‘Misschien moeten we toch nog een keer bellen?’

‘Met wie?’

‘Met de ambassade in Windhoek. Misschien staakt het openbaar vervoer

daar en zitten ze ergens vast. Of er is een zandstorm. Over Namibië lees je nooit iets in de krant, heb jij er weleens iets over gelezen?’

Hij staat op van zijn tuinstoel en begint te ijsberen. ‘Wat moet ik zeggen?’ vraagt hij. ‘Neemt u me niet kwalijk, maar staakt het openbaar vervoer bij jullie? Is er een zandstorm? Wie zegt dat de ambassade rapporten opstelt over ieder minuscuul zandstormpje? Ze verklaren me voor gek. Bovendien kan ze daar natuurlijk alleen maar liften, leer mij die kleurlingen kennen. We hebben het over Afrika. Niet over de Elzas, of de Oostenrijkse Alpen. En ik heb al een keer met de ambassade gebeld. Dat weten ze heus nog wel.’

‘Ga zitten. Het helpt niets als je je zo opwindt. Daar wordt het niet beter van.’

Hij stapt in een schaal met nootjes die de echtgenote naast haar stoel heeft neergezet. Het is een mooie avond. Warm en niet te vochtig.

‘Bel jij,’ zegt hij. ‘Bel jij. Of anders ga ik erheen. Misschien moet ik er gewoon heen. Dit slaat nergens op. Dit wachten hier. Dit geruzie. Dit wachten. Die paniek om niets waarschijnlijk.’

Ze is een tijd stil, ze bukt zich om de nootjes die uit het bakje zijn gevallen te verzamelen.

‘Ja,’ zegt ze als ze daarmee klaar is, ‘misschien moet je erheen.’

‘Hoe bedoel je?’

Hij is van zijn stuk gebracht.

‘Zoals ik het zeg.’ Ze eet de nootjes die op de grond zijn gevallen. ‘Misschien moet je erheen. Wat kunnen we hier doen?’

De tuinstoelen waarop ze zitten zijn oud. Hofmeester vond het indertijd zonde om veel te investeren in tuinmeubilair. Hij maakt graag een goede indruk, en hij houdt vooral omwille van zijn omgeving van een zekere stijl, maar het tuinmeubilair heeft geen prioriteit.

‘En dan,’ zegt hij, ‘als ik erheen ga?’

‘Jij begon erover. Het was jouw idee. Dan vind je haar. Dan zijn we gerustgesteld. Zo zal het gaan. En dan... Ja, dan weet ik het niet.’

Hij leunt achterover. ‘Jij,’ zegt hij, ‘jij hebt je niet om haar bekommerd, de laatste jaren heb je niet eens meer gebeld. Niet eens gebeld. Je had het te druk. God mag weten waarmee. En nu speel je hier de bezorgde moeder, de

vrouw die niet kan slapen omdat het onbekend is waar haar dochter in Namibië precies uithangt, als ze daar nog is. Misschien zitten ze al in Botswana. Of Zaïre.'

'Ik had nog een leven naast mijn kinderen, ja. Dat is geen misdaad. Dat is mijn goed recht.'

'Ernaast? Noem je dat ernaast? Het was niet ernaast. Het was eroverheen, er dwars doorheen. Niet ernaast.'

'Wat ik ook al die jaren heb gedaan en niet gedaan, en wat ik ook over haar heb gezegd, en wat zij ook tegen mij heeft gezegd, ik blijf haar moeder. Ik ben niet meer je vrouw, maar ik ben nog wel haar moeder.'

Hij staat op. In de keuken houdt hij zijn polsen onder koud water. Hij rilt. Langzaam droogt hij zijn handen.

Hij ziet hoe ze de tuinstoelen opklapt en naar de schuur brengt. Ze vindt het kennelijk koud worden. Ze zet de wijnglazen en de nootjes op een dienblad. Ze loopt naar hem toe. Ze kijkt hem aan.

'Goed,' zegt hij zacht, 'ik ga erheen. Je hebt gelijk. Ik moet het doen. Het is beter. De onbruikbare gaat naar Afrika.'

Ze zet het dienblad op het aanrecht en pakt zijn hand met een tederheid die hij provocerend vindt. In deze fase van zijn leven is tederheid choquerend.

'Waarschijnlijk vindt ze het nog leuk ook, als je daar opeens opduikt in Afrika. Je weet toch hoe dol Tirza op je is? Ze is echt vreselijk dol op je.'

'Waarschijnlijk,' zegt hij, 'waarschijnlijk vindt ze het leuk. Het zou me niet verbazen. Ze is dol op mij.'

Hij trekt zijn hand los, hij houdt zijn polsen weer onder de koude kraan.

De volgende ochtend koopt hij een ticket, via Zürich en Johannesburg naar Windhoek, met South African Airways. Hij moet nog drie dagen wachten voor hij kan vertrekken. De komende dagen zitten de vluchten helemaal vol. Goedkope tickets zijn niet meer te krijgen.

Die laatste dagen gaat hij niet meer naar Schiphol. Hij werkt wat in de tuin, doet boodschappen, loopt een rondje door het Vondelpark.

De avond voor zijn vertrek pakt hij zijn koffer in, een kleine blauwe koffer die hij vroeger een paar keer heeft meegenomen op dienstreis. New York. Turijn. Ach, veel dienstreizen heeft hij nu ook weer niet gemaakt.

Hij pakt niet veel in, een pak, wat overhemden, twee zomerbroeken. Lang zal hij er niet blijven. Tien dagen moet genoeg zijn. In tien dagen kun je veel doen.

Op een zaterdagmiddag in augustus om een uur of half twee staat hij op het punt de Van Eeghenstraat te verlaten. De echtgenote zit in de tuin een damesblad te lezen.

‘Ik ga alvast naar buiten,’ roept hij vanuit de keuken, ‘ik heb een taxi gebeld.’

‘Wacht,’ zegt ze, ‘ik heb nog wat voor je.’

Ze gaat naar de slaapkamer en komt terug met een pakje.

‘Wat is dit?’ vraagt hij.

‘Pak maar uit.’

Hij maakt het pakje open. Er zit een jurk in, een blauwe zomerjurk.

‘Voor Tirza. Hij was in de aanbieding, en hij is precies haar maat. Ik dacht: een aardigheidje, ze zal het daar goed kunnen gebruiken.’

Hij lacht. ‘Wat aardig van je. Wat lief.’ Hij bekijkt de jurk. ‘Hij zal haar goed staan,’ zegt hij. ‘Het is haar smaak. Ze houdt van simpele dingen.’

Zorgvuldig pakt hij de jurk weer in.

Snel opent hij de koffer, onder zijn toilettas is nog plaats voor het pakje van de echtgenote.

‘Ik bel je,’ zegt hij, ‘als ik er ben.’

Hij geeft haar een vluchtige kus op de rechterwang.

Maar ze gaat niet terug naar de tuin, ze loopt met hem mee naar de voordeur.

‘Het komt wel goed,’ zegt ze, ‘het komt goed. Het is dat we oud zijn geworden, daarom maken we ons zorgen om ons kind. Omdat we oud zijn en ons vervelen.’

‘Ja,’ zegt hij, ‘dat is het. Omdat we oud zijn geworden. Ga nu maar terug naar de tuin. Straks gaat het weer regenen. Geniet nog even van de zon.’

‘Hier,’ zegt ze, ‘dit moet je ook meenemen.’ Ze geeft hem een enveloppe.

Aarzelend pakt hij hem aan.

‘Wat zit erin?’

‘Een foto. Ik dacht: het is goed als je een foto bij je hebt.’

Hij haalt de foto uit de enveloppe. Tirza, niet lang voor haar eindexamenfeest, een paar dagen ervoor, twee weken misschien.

‘Dank je,’ zegt hij. ‘Dank je. Waar heb je die gevonden?’

‘In haar kamer. Je weet het nooit. Misschien komt hij van pas.’

‘Je weet het nooit,’ zegt hij en stopt de enveloppe in zijn binnenzak.

‘Heb je Ibi eigenlijk iets verteld?’ vraagt ze.

‘Ik niet,’ zegt hij. ‘Ik niet. Ik heb haar de laatste dagen niet meer gesproken.’

Zij gaat terug naar de tuin en hij gaat in het portiek staan. Hij heeft zijn koffer bij zich en zijn aktetas, met daarin de iPod, de oplader, Tirza’s agenda en haar notitieboekje, het manuscript van de auteur uit Azerbeidzjan en zijn vier potloden.

Nog zeker tien minuten moet hij wachten op de taxi. Een buurman zegt hem in het voorbijgaan gedag. Hij loopt voor zijn eigen huis op en neer als een beest in een kooi. Zijn bagage staat in het portiek op hem te wachten. Die bagage lijkt iets tegen hem te willen zeggen, maar hij weet niet wat.

Op de vlucht naar Zürich heeft hij niemand naast zich en lukt het hem te slapen, maar tussen Zürich en Johannesburg zit hij naast een Frans echtpaar. Tijdens het eten ontwikkelt zich een gesprek. Zij gaan Zuid-Afrika verkennen en hij? willen ze weten.

‘Ik ga mijn dochter bezoeken,’ zegt hij in matig Frans.

‘In Johannesburg?’

‘In Windhoek.’ Hij snijdt in zijn kip. Het gesprek bloedt dood.

Na het eten haalt hij het manuscript en zijn potloden tevoorschijn en begint hij gewoontegetrouw te lezen.

In Johannesburg moet hij bijna vier uur wachten. Zijn hoofd doet pijn van de moeheid. Hij bestelt koffie, gaat bij het raam zitten met uitzicht op de vliegtuigen, maar hij heeft geen rust om er lang te blijven.

Met de aktetas in zijn hand loopt hij over het vliegveld, dat niet groot is,

zeker niet als je het vergelijkt met Schiphol of Frankfurt.

Een paar keer haalt hij de enveloppe uit zijn binnenzak en bekijkt hij de foto van de zonnekoningin. In een winkel koopt hij een verloopstekker voor Zuid-Afrika en Namibië, en een hoed tegen de zon. De zon zal er wel fel zijn. Hij zet de hoed op, kijkt in een spiegel, en besluit hem op te houden. Hij misstaat Hofmeester niet, hij geeft hem iets extra's.

Nu is hij een man met een hoed.

Ruim van tevoren loopt hij naar de gate.

Een grondstewardess zegt: 'We zijn nog niet met boarden begonnen, meneer. Over een kwartiertje.'

Hij doet een paar stappen terug en blijft zo staan wachten.

Ze kijkt hem even aan, de stewardess, dan vraagt ze: 'Gaat u vakantie vieren in Namibië?'

Hij haalt de enveloppe uit zijn binnenzak. 'Ik ga mijn dochter bezoeken,' zegt hij in redelijk Engels. Hij toont haar de foto.

'Een mooi kind,' zegt ze. 'Gefeliciteerd. En van die levendige ogen.'

Hij kijkt zelf nog eens goed naar de foto, misschien wel om de levendigheid van Tirza's ogen te controleren.

In de bus naar het vliegtuig valt het hem op dat de mensen veranderd zijn. Nog wel blank, maar anders blank dan hij. Andere kleren, andere gezichten, zelfs andere bewegingen. Hij hoort Duits, Afrikaans, Italiaans, een beetje Engels.

In het vliegtuig naar Windhoek zit hij naast een Italiaan die bij een groep hoort. De Italiaan bestudeert een reisgids. Met een pen streept hij af en toe iets aan.

Tot Hofmeesters verbazing krijgen ze ook op deze korte vlucht eten. Vlees met bonen. Hij eet een paar bonen, hij heeft geen honger.

'Eerste keer?' vraagt de Italiaan in bijna onverstaanbaar Engels als de bakjes weer worden opgehaald.

'Eerste keer wat?'

'Afrika? Eerste keer?'

'Eerste keer,' zegt Hofmeester. 'Mijn eerste keer.'

‘Voor mij,’ zegt de Italiaan, ‘tweede keer. Ik houd van Afrika.’

Hofmeester knikt.

Hij valt in slaap, hij wil slapen, lang en diep. Een winterslaap die geleidelijk overgaat in totale afwezigheid van alles wat leeft, van het leven zelf.

De landing gaat gepaard met veel turbulentie. Hofmeester is niet bang, maar het heen en weer schudden maakt hem misselijk. Bevreesd als hij is dat hij zal moeten overgeven, houdt hij zich stevig vast aan de stoel.

Als ze bijna geland zijn, kijkt hij uit het raam in de verwachting iets van een stad te zien, of ten minste een paar huizen. Maar hij ziet alleen woestijn. Woestijn in verschillende kleuren. Een beetje rood, een beetje grijs.

Het vliegveld van Windhoek is klein, op het aandoenlijke af, vindt Hofmeester.

Uit het bagagevak haalt hij zijn hoed. Hij laat anderen voorgaan. Hij heeft geen haast. De anderen wel.

Er is maar één ander vliegtuig op het vliegveld, een groot, grijs vliegtuig waarop ‘Luftwaffe’ staat. Als Hofmeester de trap is afgedaald, blijft hij even stilstaan. Hij ademt de warme lucht in. Hier is Tirza geland, hier heeft ze gelopen. Dit is Windhoek. Hier in de buurt moet ze zijn, hier wilde ze heen.

Hij kijkt naar de lucht. Schapenwolkjes, heel veel schapenwolkjes. De hitte valt hem nog mee. Het is droge warmte.

Als hij na een minuut of tien wachten in een rij is aangekomen bij een gezette douanière, geeft hij haar het formulier dat hij in het vliegtuig al heeft ingevuld.

‘Wat is de reden van uw bezoek?’ vraagt ze.

‘Toerist’ had hij toch aangestreept op het formulier? Geloof ze hem niet?

Hij haalt de enveloppe uit zijn binnenzak. Hij laat haar de foto zien. ‘Mijn dochter,’ zegt hij, ‘ik kom haar verrassen.’

Ze kijkt niet naar de foto. Ze zet een stempel in zijn paspoort.

Bij de bagageband in een kleine, ietwat benauwde hal valt hem pas goed op dat hij er anders uitziet dan de andere reizigers, met zijn nette broek uit Amsterdam, zijn ietwat versleten, maar toch keurige colbertje, zijn hoed. Hij is de vreemdeling. Het valt niet te ontkennen. Het is een status die hem niet verontrust. Het tijdelijke dat aan de vreemdeling kleeft ligt hem wel. De acties

van de vreemdeling reiken nooit ver, de consequenties van zijn daden zijn gelimiteerd, de vreemdeling is zo weer weg. Hij is van nature licht. Als een blaadje. Als een plastic zak.

Wanneer hij zijn koffer heeft, loopt hij vastberaden naar de aankomsthal. Op een vastberaden tred komt het in dergelijke gevallen aan. Eigenlijk is hij altijd tijdelijk geweest. Een tijdelijke man, daarom konden ze hem ook zo makkelijk op non-actief stellen.

Ook de aankomsthal komt hem aandoenlijk voor. Een poppenhuis. In een hoek ziet hij een geldautomaat. Hij probeert geld op te nemen, maar het lukt niet.

Het wisselkantoor is gesloten.

Uit zijn broekzak haalt hij een zakdoek en veegt zijn gezicht schoon. Hij haalt diep adem. Tevergeefs zoekt hij iets wat op een toeristeninformatiepunt lijkt.

Dan loopt hij met vastberaden tred naar buiten. Zijn schoenen, die hij in Amsterdam nog heeft gepoetst, glimmen.

Een jongeman roept: 'Taxi?' Hij heeft Hofmeesters koffer al beet en voor Hofmeester goed en wel begrijpt wat er aan de hand is, zit hij achter in een blauwe Mercedes uit de jaren zeventig.

'Windhoek?' vraagt de jonge, donkere chauffeur.

'Windhoek,' zegt Hofmeester.

'Het is ruim veertig kilometer, dat weet u, baas?' De chauffeur spreekt Engels met een Afrikaans accent.

'Dat weet ik niet. Maar het maakt niet uit. Ik moet naar Windhoek.'

De auto wordt gestart. Hofmeester draait het raampje open.

'Waar in Windhoek, baas?' vraagt de chauffeur.

'Dat weet ik nog niet. Ik zoek een hotel, een goed hotel, kunt u iets aanbevelen? En noem me geen baas.'

Hij haalt de zakdoek weer uit zijn broek, maar hij krijgt zijn gezicht niet droog.

'Ik zal u geen baas noemen. Ik ben Jefried. Hoort u niet bij een groep?'

'Nee, ik hoor niet bij een groep. Ik reis alleen.'

Jefried rijdt snel. Maar er is geen verkeer, dus dat scheelt. Toch zoekt Hofmeester zittend op de achterbank naar een gordel. Dat hij moet leren sterven wil nog niet zeggen dat het à la minute moet gebeuren.

Er is geen gordel. Of, beter gezegd: de gordel is kapot.

‘Komt u het land bekijken?’

‘Ik kom voor mijn dochter.’

Hofmeester haalt de foto tevoorschijn en laat hem aan Jefried zien, die hem meteen uit zijn handen grist.

Jefried trapt hard op de rem. Ze staan stil langs de kant van de weg, in het zand. De chauffeur opent het handschoenenvak van de auto, haalt er een groezelig boekje uit, vist een verkreukelde foto uit het boekje en drukt die Hofmeester in de hand.

Hofmeester staart naar vijf zwarte kindertjes.

‘Mijn familie,’ zegt Jefried. ‘Mijn kinderen.’

Hofmeester opent het portier. ‘Ik moet naar buiten,’ antwoordt hij, ‘even een luchtje scheppen.’ Hij stapt de auto uit, met zijn hoed en zijn aktetas.

Hij zet de hoed op, klemt de aktetas onder zijn arm. Geen verkeer op de weg. Geen huizen. Zand en verdord gras. Hier en daar een halfkale boom. Licht glooiende heuvels. Het zand lijkt om de kilometer van kleur te veranderen. Waar ben ik? vraagt Hofmeester zich af, wat doe ik hier? Wat is dit?

Nu is Jefried ook uitgestapt. Hij komt naast Hofmeester staan.

‘Niet bang zijn, baas,’ zegt Jefried. ‘Ik geloof in Jezus.’

‘Ik ben niet bang, ik moest een luchtje scheppen. En noem me geen baas.’

Een windvlaag doet Hofmeesters hoed afwaaien. Jefried rent erachteraan. Als een hond. Hij geeft de hoed terug aan Hofmeester, die hem niet meer opzet, maar vasthoudt.

‘Jefried, waar zijn de beesten?’

‘Welke beesten, baas?’

‘Noem me geen baas.’

‘Welke beesten, meneer?’

Hofmeester wijst naar de lege, half verdorde vlakte.

‘De wilde beesten. Waar zijn ze? Ik zie niets.’

‘Die houden zich schuil, meneer, het is midden op de dag. Het is te warm voor ze. Ze zijn er wel, maar we zien ze niet. Ze zien ons natuurlijk wel, meneer. Ze zien ons en ze ruiken ons.’

Zo blijven ze staan. Twee mannen langs de kant van de weg. De eerste wachtend op de tweede, de tweede wachtend op iets wat hij zelf niet kan benoemen. Op een ingeving. Een herinnering. De herinnering aan wat hij hier ook alweer kwam doen.

‘Meneer,’ zegt Jefried na vijf minuten, ‘vindt u het erg als we weer verder rijden naar Windhoek?’

Hofmeester schudt zijn hoofd. ‘Helemaal niet erg. Naar welk hotel ga je mij brengen? Ik zocht op het vliegveld naar een toeristeninformatiepunt, maar alles was dicht. Wat is een goed hotel? Ken je de hotels in Windhoek?’

‘In Windhoek. Daar zijn veel goede hotels. Wat zoekt u precies? Groot hotel, klein hotel?’

‘Het beste hotel.’

Het beste, waarom ook niet? Zo’n eerste nacht in een vreemd land wil Hofmeester geen risico’s nemen. En duur zal het hier niet zijn. Nu de financiële onafhankelijkheid vernietigd is, mag er ook best iets verspild worden.

Jefried begint hardop na te denken en Hofmeester voelt hoe droog zijn mond is. Hij stapt weer in de auto. Op de achterbank ligt nog de foto van Jefrieds kinderen. Hij geeft hem aan de chauffeur en in ruil daarvoor krijgt hij de foto van zijn jongste dochter terug. Even kijkt hij er weer naar. Levendige ogen. Ja, misschien is dat het eerste wat opvalt als je naar Tirza kijkt, op deze foto. Levendige ogen. Op een eigenaardige manier geruststellende ogen. Alsof de wereld haar gerustgesteld heeft, en zij op haar beurt nu hetzelfde doet met de wereld.

‘Heinitzburg,’ zegt Jefried.

‘Wat?’

‘Heinitzburg.’

‘Wat is er met Heinitzburg?’

‘Dat is een goed hotel. Echt iets voor meneer.’

Heinitzburg. Het klinkt als de naam van een dorp veertig kilometer over de grens bij Zevenaar.

‘Heinitzburg,’ herhaalt Hofmeester.

‘Bent u Duits?’

Jefried start de auto.

‘Ik? Nee, Nederlands.’

‘Maar ze spreken er Duits? Waar u vandaan komt? Nietwaar?’

‘Ze spreken er Nederlands.’

‘Maar u spreekt Duits?’

‘Ik heb Duits gestudeerd. En criminologie. De laatste studie nooit afgemaakt. Ik kreeg een baan aangeboden op een uitgeverij, een aanbod dat ik niet kon weigeren. Het lag in de lijn der verwachtingen dat ik uitgever zou worden.’

Jefried lijkt niet meer te luisteren. Hij rijdt weer snel. Hij zet de radio aan.

Als hij de eerste huizen van Windhoek ziet, vraagt Hofmeester:
‘Accepteert u ook euro’s?’

Jefried kijkt hem aan via zijn spiegeltje. ‘Liever niet, meneer, maar er zijn banken, we kunnen stoppen.’

‘Geldautomaten?’

Jefried knikt. ‘Dit is een modern land, meneer. Wij hebben alles. Behalve werk. Er is niet genoeg werk. Verder is hier alles.’

In een straat die de indruk wekt de hoofdstraat te zijn van een verlaten dorp, stoppen ze bij een benzinstation. Klein Windhoek heet het hier, heeft Hofmeester op een bord gezien. Klein, zeg dat wel.

Jefried wijst hem een geldautomaat.

Tirza’s vader loopt erheen.

Er zijn alleen zwarten op straat. Misschien is het de wijk, misschien het uur van de dag. De paar blanken die hij ziet, zitten in auto’s. Terwijl hij zijn Postbankpasje in de automaat stopt, kijkt hij nog eens naar de blauwe Mercedes van Jefried.

Jefried kan nu weggrijden. Met Hofmeesters spullen. Veel is het niet, maar het zou wel vervelend zijn.

Ondanks het feit dat er weinig waardevols in zijn bagage zit, benauwt het idee hem dat Jefried er met zijn koffer vandoor kan gaan. Een kleurling blijft een kleurling. Terwijl hij voor de automaat staat, probeert hij de auto onopvallend in de gaten te houden, waardoor hij merkt dat een drietal bediendes van de benzinepomp hem aanstaart.

Hij drukt de hoed steviger op zijn hoofd.

Hier lukt het hem wel geld op te nemen, hij heeft alleen geen idee wat de koers is van de Namibische dollar. Tegen zijn gewoonte in heeft hij zich slecht voorbereid op deze reis. Zeg maar: niet. Hij besluit duizend Namibische dollars op te nemen, dat zal genoeg zijn voor Jefried.

Vanaf het benzinestation zijn ze binnen vijf minuten bij het Heinitzburghotel, dat een kasteeltje op een heuvel blijkt te zijn.

Als Jefried de auto heeft geparkeerd, komen twee jongemannen op de Mercedes af. Ze ontfermen zich over Hofmeesters bagage. Ze willen ook zijn aktetas uit zijn handen trekken, maar dat laat hij niet toe.

‘Hoeveel ben ik je schuldig?’ vraagt Hofmeester aan Jefried.

‘Vierhonderd, meneer.’

Hij geeft Jefried vierhonderdvijftig. En Jefried zegt: ‘Als u me nodig hebt, meneer. Ik rijd veilig. Dat hebt u zelf gezien. Waar u maar heen wilt. Walvis Bay, Swakopmund. Of verder. Naar het noorden. Ik ken het land. Als u me nodig hebt. Bel me.’ Jefried geeft Hofmeester een visitekaartje.

Het visitekaartje is van iemand anders. Achterop heeft Jefried zijn naam en telefoonnummer geschreven.

Hofmeester loopt de heuvel op, hij volgt de bordjes ‘receptie’. Het kaartje heeft hij in zijn binnenzak gestoken.

Even schiet het door hem heen: wat als ze geen kamer voor me hebben? Maar dan zullen ze wel een taxi voor hem bellen, als hij ergens anders heen moet. Het maakt niet uit. Hij is er, dat is waar het om gaat.

De receptie ziet er keurig en schoon uit. Een schaal appels, een rek ansichtkaarten. Een man in een wit overhemd heet hem welkom en vraagt Hofmeester onder welke naam hij gereserveerd heeft.

‘Ik heb niet gereserveerd,’ zegt hij, ‘het spijt me, het kwam er niet meer van. Het kwam allemaal nogal onverwacht. Hebt u een kamer, voor twee, drie nachten?’

‘Voor hoelang precies? Twee of drie?’

‘Drie nachten. Het hangt ervan af.’

Er wordt niet gevraagd waarvan. De man begint in een groot boek te bladeren.

Op twintig meter afstand staan de twee jongens bij Hofmeesters koffer. Ze kijken naar hem. Ze wachten.

‘U hebt geluk,’ zegt de receptionist. ‘We hebben een kamer vrij. Een mooie, ruime kamer.’

‘Prima,’ zegt Hofmeester. En daarna: ‘Dank u.’ Alsof hem een gunst is verleend.

Hofmeester pakt een appel en bijt erin. Hij is uitgedroogd.

‘Als u zich hier wilt inschrijven?’

Een gastenboek wordt voor hem neergelegd. Hij vult alles netjes in, waar hij woont, paspoortnummer, alleen waar hij heen zal gaan weet hij niet. Hij laat het maar open.

‘Ik zal u uw kamer laten zien,’ zegt de man.

De kamer is inderdaad mooi. Zelfs voor Europese begrippen, en dat zijn de enige begrippen die Hofmeester kent. Een hemelbed, een bad, een roos naast de wastafel. Afrika valt mee. Voor Hofmeester in ieder geval wel. Tot nu toe.

De twee jongens komen hem samen zijn koffer brengen. Hij geeft hun allebei geld.

Dan is hij alleen. Hij gaat op een stoel zitten. Dit is Windhoek, Namibië. Hier wilde ze heen, zijn dochter, hier moest en zou ze haar wereldreis beginnen. Nou ja, wereldreis, Afrikareis. Ze heeft er veel over gelezen, ze heeft foto’s gezien. Ze is begaan, Ibi is ook begaan. Zo zijn kinderen. Ze leren het snel af.

Hij legt zijn aktetas en de hoed op het bed. Zijn colbertje hangt hij in de kast. Hemd en broek gooit hij over een stoel. Onderbroek en sokken doet hij uit in de badkamer.

Voor een spiegel bekijkt hij zichzelf. Het valt best mee voor een man van zijn leeftijd. De buik, het vel. Het verval.

Dan gaat hij onder de douche staan.

Het water doet hem goed, het geeft hem energie. Hij laat het minutenlang over zich heen lopen zonder zich te verroeren. Zonder na te denken.

Daarna trekt hij een lichte broek aan en een overhemd met korte mouwen. Uit zijn colbertje haalt hij de enveloppe met de foto en zijn telefoon. Hij wil de kamer verlaten, maar bedenkt zich en pakt de aktetas en de hoed van het bed.

Zo loopt hij naar de receptie.

‘Kan ik hier ergens een kleinigheid eten?’ vraagt hij.

De receptionist brengt hem naar de andere kant van het gebouw, waar een terras is met uitzicht op de stad.

Er zit verder niemand.

Hij installeert zich. De enveloppe en zijn telefoon legt hij op de tafel. De aktetas en hoed op een stoel.

Een meisje vraagt hem niet bijzonder vriendelijk wat hij wil drinken.

‘Ik wil ook iets eten,’ zegt hij.

Hij zet zijn telefoon aan en schuift de foto uit de enveloppe. Levendige ogen, het klopt. Dat is het. Ze zijn zo verschrikkelijk levendig, die ogen. Toch raar dat niemand ziet dat ze zulke mooie lippen en jukbeenderen heeft, prachtige jukbeenderen.

Na een korte bestudering van het lunchmenu kiest hij voor kipkebab. Daarmee zal weinig mis kunnen gaan, kipkebab.

‘En drinken?’

Hij kijkt weer even in het menu.

‘Mangosap.’

‘Mangosap en kipkebab.’ Ze schrijft het niet op.

‘En doe maar een glas witte wijn.’

‘In plaats van het mangosap?’

‘Nee, samen. Met het mangosap. Tegelijkertijd.’

Hij heeft bereik, ziet hij. Na een lichte aarzeling belt hij de echtgenote, maar ze neemt niet op. ‘Ik ben aangekomen,’ spreekt hij in, ‘ik ben in Windhoek. Het ziet er hier goed uit. Ik spreek je later.’

Uit zijn aktetas haalt hij het manuscript en zijn potloden. Hij rommelt in de tas en merkt dat hij zijn puntenslijper heeft vergeten mee te nemen. Een dezer dagen zal hij een puntenslijper moeten aanschaffen.

Als het drinken wordt gebracht, ziet hij hoe het meisje naar de foto kijkt die op tafel ligt.

‘Mijn dochter,’ zegt Hofmeester met een vriendelijke lach, ‘mijn jongste dochter. Tirza.’

‘Hoe?’

‘Tirza.’

Hij moet de naam spellen. Het schijnt een vreemde naam te zijn in deze contreien.

‘Ze is hier in Windhoek,’ zegt hij, ‘ze is hier op vakantie. Misschien heb je haar weleens gezien.’

Het is geen vraag en er komt daarom ook geen antwoord op.

Gretig drinkt hij het mangosap en vervolgens de wijn.

In de verte ziet hij een gebouw. Het hoogste van de stad, kennelijk. Er staat ‘Kalahari Sands’ op. Hij staart er een tijdje naar. Kalahari Sands.

Nu hij hier is, moet hij een plan bedenken. Maar hoe langer hij naar de stad kijkt die beneden hem ligt, hoe leger en kaler zijn gedachten worden. Wat hij ook bedenkt, het komt hem al heilloos voor zelfs voordat hij eraan is begonnen.

De kip eet hij snel en haastig, als een hond, zonder er iets bij te drinken.

Uit zijn aktetas haalt hij Tirza’s notitieboekje en leest de sms’en die ze de laatste maanden heeft ontvangen. Gek dat ze de afzender er niet bij heeft gezet. Of zouden ze allemaal van dezelfde persoon komen?

Misschien zijn het sms’en die zij heeft verstuurd? Nee, dat lijkt hem onwaarschijnlijk. Het zijn berichten die ze heeft ontvangen. Er zit iets van een boekhouder in haar, zo grondig als ze al die sms’en heeft genotuleerd.

Sommige van die berichten zijn voor buitenstaanders niet te begrijpen, zoals: 'Ik ben hier', of alleen maar één woord: 'Kus'.

Op een lege bladzijde schrijft hij met potlood: 'Windhoek, Kalahari Sands. Papa roept de zonnekoningin.' En daaronder de datum: 10 augustus 2005.

Als het meisje komt afruimen, vraagt hij: 'Waar gaan jonge mensen heen, hier in Windhoek? Toeristen uit Europa, waar gaan ze heen?'

Ze kijkt vol onbegrip naar de man die ze bedient.

'Waar gaan ze heen?' vraagt hij nog een keer. 'De toeristen?'

'Naar de kust,' antwoordt ze. 'Of naar de woestijn.'

Hij zet zijn hoed op, pakt zijn spullen, loopt naar de receptie en vraagt om een plattegrond van de stad, die ze niet blijken te hebben. Hij krijgt uiteindelijk een kopie van een plattegrond van Windhoek van enkele jaren terug.

'Hoe ver is het naar het centrum?'

'Met de auto?'

'Te voet.'

'Een kwartiertje,' zegt de receptionist. Hij tekent op de plattegrond met een groene stift hoe Hofmeester moet lopen.

Na vijf minuten wandelen houdt het trottoir op. Hofmeester loopt nu door het zand, langs een weg. Door de warmte zijn zijn voeten opgezwollen. Het lopen doet pijn. Zijn leren schoenen zijn niet berekend op deze weg.

Af en toe blijft Hofmeester staan en veegt zijn gezicht af. Hij voelt het zweet in zijn nek lopen. Onder zijn oksels zitten grote vochtplekken. Straks, als hij weer terug is in het hotel, zal hij een bad nemen. Hij kan zich er nu al op verheugen.

Na een wandeling van twintig minuten staat hij op de Independence Avenue, die, zo heeft de receptionist gezegd, de hoofdstraat van Windhoek is.

Hij kijkt naar rechts, dan naar links, dan weer naar rechts. Iemand botst tegen hem op.

Er zijn hier in ieder geval mensen. En winkels.

Hij besluit naar links te gaan. Misschien zou hij de weg aan iemand

moeten vragen, maar hij weet niet wat hij precies moet vragen. Hoe pak je zoiets aan? Ibi en de echtgenote zouden het anders hebben gedaan. Schaamteloos, zonder terughoudendheid. Zonder bewustzijn.

Hofmeester gaat een winkelcentrum binnen, maar hij koopt er niets. Wel neemt hij nog eens duizend Namibische dollars op. Hij bekijkt de kleren en de souvenirs in de etalages.

De airconditioning doet hem goed. Nog een paar etalages bestudeert hij, zonder al te veel interesse.

Nadat hij tien minuten over de Independence Avenue heeft gelopen, doen zijn voeten zo'n pijn dat hij moet stilstaan. Tot zijn vreugde ziet hij een ijssalon annex pizzeria, Sardinia genaamd. Ook hier. De Italianen zitten overal. Zelfs in Windhoek.

Hij strompelt naar binnen, de meeste tafels zijn leeg. De bediening zit in een hoek. Hij kiest een tafeltje uit vlak bij de toonbank.

Het is aangenaam koel binnen. Met een papieren servetje wrijft hij over zijn voorhoofd en zijn nek. Daarna verfrommelt hij het servetje tot een balletje en stopt het in zijn zak.

Een jongensachtig meisje dat voor een Italiaanse kan doorgaan vraagt wat hij wil.

Hij bestelt een espresso en een glas witte wijn. Misschien is ze Italiaans. Het zou een aardig begin zijn voor een gesprek: 'Ben je Italiaans?' En dan de foto tevoorschijn halen en vragen: 'Ken je dit meisje, heb je haar weleens gezien?' Hoe zoek je kinderen als je dat nog nooit eerder hebt gedaan, volwassen kinderen, in een ander land?

Tot lang nadat hij alles heeft opgedronken blijft hij zitten. Hij beseft dat hij het zal moeten vragen. Ergens zal hij moeten beginnen, waarom niet hier? Juist hier, in pizzeria annex ijssalon Sardinia.

Van de tafel naast hem pakt hij nog een papieren servet en wrijft over zijn nek, zijn voorhoofd, zijn hals.

Hij rommelt in zijn aktetas.

Dan staat hij op en loopt zo normaal mogelijk naar de toonbank.

'De rekening,' zegt hij. En meteen daarna haalt hij de enveloppe uit zijn binnenzak en legt de foto op de toonbank. 'Ben je Italiaans?'

‘Ik ben hier geboren.’ Ze antwoordt hem zonder hem aan te kijken.

‘Ah, ik begrijp het. Hebt u haar hier weleens gezien?’ vraagt hij.

‘Wie?’

Hij wijst op de foto.

Het meisje dat zo op een jongetje lijkt werpt een vluchtige blik op de foto. Ze geeft Hofmeester de bon.

‘Nee,’ zegt ze, ‘wie is het?’

Hij telt het geld uit, schraapt zijn keel. ‘Mijn dochter,’ zegt hij. ‘Mijn jongste dochter Tirza.’

En terwijl hij het zegt, nog terwijl hij aan het spreken is, voelt hij al dat ze hem niet zal geloven.

‘Mam,’ roept ze.

Hij wil de foto weer opbergen. Maar hij wacht af. Misschien weet de moeder iets.

Een vrouw met geblondeerd haar komt naar hem toe.

‘Waarmee kan ik u helpen?’ vraagt ze.

Weer wijst hij op de foto.

‘Mijn dochter,’ zegt hij, ‘hebt u haar toevallig gezien?’

Ze schudt haar hoofd. Ze neemt de vader van Tirza in zich op.

‘Toerist of zakenman?’

‘Ik ben hier voor mijn dochter,’ zegt Hofmeester nadrukkelijk. Het beseft dat hij niet overkomt als vader dwingt hem de vader in hem wat zwaarder aan te zetten. Hij bergt de foto weer op. Eerst in de enveloppe, dan in zijn binnenzak. Hij moet nog iets vragen wat de mensen geruststelt. Bijvoorbeeld: ‘Is hier een grote Italiaanse gemeenschap?’

‘Zoekt u vertier?’ De stem van de moeder klinkt scherp, maar uitnodigend.

Hij schudt van nee, hij loopt langzaam naar de uitgang.

De moeder komt hem achterna.

‘Zoekt u vertier? Speciaal vertier?’

Hij staat nu buiten op straat, de moeder ook.

Hofmeester moet zichzelf verklaren. Hij begrijpt het. Je kunt mensen niet zomaar een fotootje van je kind laten zien en zeggen: 'Ik zoek mijn dochter.' Ze hebben uitleg nodig. Anders vertrouwen ze het niet. Achtergrondinformatie.

'Ik ben hier voor mijn dochter. Ze is nog nooit in Afrika geweest. Drie weken geleden is ze naar Windhoek vertrokken. Precies drie weken geleden. En sindsdien hebben we niets van haar gehoord.'

De vrouw kijkt hem nu aan alsof ze alles begrijpt. Hij is opgelucht.

'Geen telefoontje, geen e-mail. Mijn echtgenote zegt: "Het is omdat we zo oud zijn." Maar wat heeft het voor zin je thuis op te vreten van de zenuwen als je ook even naar Namibië kunt? Wat is veertien of achttien uur vliegen in deze tijd? En wat kost het nou helemaal? Hoe gaat het er hier aan toe? Met de toeristen? U bent van hier. Zijn er veel toeristen?'

Hij spreekt een beetje opgewonden, maar ze glimlacht. Ach, moeders begrijpen dat soort dingen. Ze zal hem helpen. Ze zal hem uitleggen waar hij heen moet gaan.

'U zoekt speciaal vertier,' zegt ze, 'is dat het? Ik kan u helpen.'

Hij begint bij haar vandaan te lopen. Als hij vijf passen verder is, draait hij zich nog eens om. Ze staat voor haar zaak en kijkt hem na.

Hofmeester neemt zijn hoed af. 'Bedankt,' roept hij, 'bedankt voor de moeite. Ik kom zeker een keer terug, maar ik ben hier voor mijn dochter.'

Dan begint hij de heuvel op te lopen, in de richting van het Heinitzburghotel. Elke stap kost hem nu moeite. Zijn schoenen lijken hem vier maten te klein. Zijn onderbroek schuurt onaangenaam. Hij moet zijn anus insmeren met olie. Alles is ruw.

Vanaf het moment dat hij Independence Avenue heeft verlaten, is het stil geworden op straat. Af en toe hoort hij stappen achter zich. Hij heeft het gevoel dat iemand hem achtervolgt, misschien wel meerdere mensen, maar hij durft niet om te kijken.

Hij concentreert zich op iedere stap om minder pijn te voelen. Hij klampt zich vast aan de aktetas. Hij heeft het gevoel dat Tirza in die tas zit, dat hij haar heeft meegenomen in zijn aktetas. Dat hij de tas alleen maar hoeft te openen en dat ze dan tevoorschijn zal komen.

3

Als hij eindelijk het hotel heeft bereikt, lijkt hij een hartinfarct nabij. Met een rood en nat hoofd en pijn in de borst noemt hij bij de receptie zijn kamernummer.

‘Hoe laat wilt u dineren, meneer Hofmeester?’ vraagt de receptionist.

‘Acht, half negen.’

‘Eén persoon?’

‘Eén persoon.’

Zodra hij in zijn kamer is, laat hij zich op bed vallen. Hij doet zijn schoenen uit, sluit zijn ogen, wrijft zachtjes over zijn voeten.

Zeker twintig minuten blijft hij zo liggen. Half slapend, half wakend.

Het is het geluid van de wind dat hem op zijn horloge doet kijken. Ergens kleppert een luik of een deur. Bijna zeven uur al.

Straks moet hij gaan eten.

Hij kleedt zich haastig uit, laat het bad vollopen en gaat erin liggen.

In het warme water lukt het hem zich te ontspannen. Even lijkt dit een gewone reis, zoals hij die vroeger weleens maakte. Op bezoek bij een auteur in zijn geboorteland, een boekenbeurs, een enkele keer een conferentie. Vooral aan het begin van zijn carrière bezocht hij ze nog weleens, conferenties.

Pas als hij zijn mobiele telefoon in de slaapkamer hoort overgaan, dringt het doel van zijn reis weer tot hem door. Zonder zich af te drogen komt hij het bad uit.

Zo snel als hij kan loopt hij naar de telefoon. Hij glijdt bijna uit, maar weet zijn evenwicht te bewaren.

Het is de echtgenote.

‘En?’ vraagt ze.

‘En? Ik ben er. Dat is alles wat ik je nu kan vertellen. Ik zal morgen een plan opstellen. Bij de ambassade langsgaan. Langs de jeugdherbergen gaan. Maar Windhoek ziet er niet gevaarlijk uit. Klein, eigenlijk vooral klein. Ik

denk niet dat ze hier lang zijn gebleven. Toeristen gaan naar de kust of de woestijn, heb ik gehoord.'

Ze neemt de informatie zonder veel commentaar tot zich.

'Bel me als je iets hoort,' zegt ze. 'En lees je e-mail van tijd tot tijd, misschien stuurt ze je een e-mail.'

'Dat zal ik doen.'

'En Jörgen.'

'Ja?'

'Nee, niets. Laat maar. Ik wacht hier op jou. Ik zal de tuin voor je bijhouden.'

Dan gaat hij weer in bad liggen. Hij heeft nog tijd voordat hij aan tafel moet.

In de kamer naast de zijne hoort hij mensen praten. Hij probeert te verstaan welke taal ze spreken, maar de geluiden zijn te ver weg.

Het gepraat gaat over in gehuil. Maar als hij goed luistert, hoort hij dat het geen gehuil is, het is gehijg.

Voordat hij uit bad gaat, doucht hij het schuim van zich af en neuriet zijn lievelingsliedje. 'Bei mir bist du schön, please let me explain. Bei mir bist du schön, means you are grand.'

Met een grote witte handdoek droogt hij zich grondig af en heel even denkt hij aan de werkster in Amsterdam.

Nu pas opent hij zijn koffer.

Het cadeautje voor Tirza bergt hij op in een la. De rest van de kleren laat hij in zijn koffer.

Hij besluit een pak aan te trekken, doet aftershave op. Je weet nooit wie je tegenkomt.

Pas als hij zijn schoenen wil aantrekken, merkt hij dat dat niet goed meer gaat. Zijn voeten zijn gehavend. De schoenen zijn niet ingesteld op deze hitte, ze zijn niet gemaakt voor opgezwollen voeten. Met pijn en moeite wurmt hij zich erin.

Anders dan hij had gehoopt wordt het diner niet op het terras, maar binnen geserveerd.

Hij krijgt een tafel in een hoek. Hofmeester is een van de weinige mannen in pak. De andere gasten zijn nonchalanter gekleed. Als toeristen in Afrika. Maar hij is nu eenmaal niet nonchalant.

Tijdens het voorgerecht probeert hij het manuscript te lezen. Al snel houdt hij daarmee op. De wijn en de vermoeienis van de reis verdoven hem licht, maar aangenaam. Zijn gedachten dwalen af.

Hij legt de foto van Tirza op tafel in de hoop dat iemand hem daarover een vraag zal stellen. Maar niemand stelt een vraag. Hij wordt adequaat bediend. Dat wel. Commentaar over de foto blijft uit. Regelmatig wordt de wijn bijgeschonken, hij heeft meteen maar een fles besteld. Geen Italiaanse gewürztraminer, maar wel lekker. Hij speelt met de foto, hij houdt hem omhoog. Toch wordt over Tirza geen enkele vraag gesteld. Niemand wil weten wie ze is, niemand is geïnteresseerd in wat Hofmeester over haar te vertellen heeft.

Na het hoofdgerecht wordt de pijn in zijn voeten zo erg, dat hij schoenen en sokken uittrekt. De tafellakens hangen laag. Men zal het niet zien.

Opgelucht bestelt hij een limoenparfait. Als iets knelt, eet je niet makkelijk.

Terwijl hij in de limoenparfait lepelt, probeert hij zijn leven samen te vatten, zoals het tot nu toe is gelopen. Het lukt hem niet. Als hij terugkijkt, ontdekt hij niets waarop hij trots kan zijn. Wat hij daar ziet liggen in de mist van zijn eigen geschiedenis zijn kleine, tamelijk onbeduidende nederlagen. Geen grote, een uitzondering daargelaten. De dagelijkse nederlaag, die zich niet laat onderscheiden van de dagelijkse schaamte.

Op Tirza is hij trots. Dat wel. Op Tirza. Trots. Zonder goed te weten waarom. Wat is zijn verdienste? Zaad. Het bereiden van wat warme maaltijden. Dat hij haar gedisciplineerd naar cello- en zwemles bracht, maar later bleek dat hij dat iets te gedisciplineerd had gedaan. Nee, het is trots zonder reden. Onzinnige trots.

Koffie en cognac besluit hij aan de bar te drinken. De eetzaal is nu op een paar tafels na leeg. Men gaat hier kennelijk vroeg slapen. Door het raam zie je beneden de lichtjes van Windhoek. In de avond lijkt het nog een aardig grote stad.

Hij loopt langzaam naar de bar. Een ober komt hem achterna.

‘Meneer,’ zegt de ober, ‘dit heeft u vergeten.’

Hij houdt Hofmeesters schoenen en sokken omhoog.

Hofmeester kijkt naar zijn voeten. Ze zijn bloot.

De schaamte is iets overweldigends, zoveel sterker dan genegenheid.

De ober geeft Hofmeester zijn schoenen en sokken.

‘Dank u,’ zegt hij. ‘Dank u vriendelijk. Helemaal vergeten. Wat aardig van u.’ En hij gaat aan de bar zitten.

Hij durft zijn sokken en schoenen niet aan te trekken. De schaamte verdwijnt maar langzaam, de schaamte verdwijnt nooit helemaal. Geconcentreerd roert hij in zijn koffie, alsof er niets aan de hand is.

De foto ligt nu op de bar. Als een bewijs. Een verklaring.

De barkeeper kijkt wel. Hij heeft geen keus. Er zitten geen andere mensen aan de bar. Naar wie moet hij kijken of luisteren?

‘Mijn dochter,’ zegt Hofmeester. ‘Tirza. Achttien jaar oud.’

‘Wat doet ze?’ vraagt de barkeeper.

Hofmeester haalt zijn schouders op. ‘Ze gaat studeren,’ zegt hij. ‘Weet nog niet wat. De ene week is het muzikwetenschappen. Volgende week psychologie. De week daarop klassieke talen. Heeft geen idee. Ze heeft nog de tijd.’

Hij pakt een tandenstoker en verwijdert discreet iets uit zijn mond. Hij spreekt – hij merkt het zelf – met dubbele tong.

‘En waar is ze nu?’

Tirza’s vader kijkt naar de foto alsof daar het antwoord op die vraag gevonden kan worden.

‘Hier,’ zegt hij. Hij kijkt om zich heen. ‘Hier. Ze is ergens hier. In Namibië.’

Hij zegt het alsof het een geheim is.

Hij laat cognac bijschenken. De laatste gasten verlaten de eetzaal. Alleen het personeel is er nog. Glimlachend kijkt de barman naar Hofmeester.

‘Bent u hier alleen?’ vraagt hij.

Tirza’s vader knikt. Traag en lang. ‘Ik ben hier alleen,’ zegt hij, ‘maar niet echt alleen, ik ben hier om mijn dochter te verrassen. Dus eigenlijk zijn we

samen. Ik wilde mijn kinderen geld nalaten. Veel geld. Een substantiële som. Opdat voor hen de deuren zouden opengaan die voor mij gesloten zijn gebleven. Maar het is verdwenen. Het geld. Het is opgegeten. Weet u wie het heeft opgegeten?’

Hij wenkt hem, hij wappert met zijn handen. De barkeeper moet dichterbij komen.

‘De wereldeconomie,’ fluistert hij zacht. ‘Na 11 september 2001, toen de beurzen instortten, ze waren al ingestort, maar ze stortten nog verder in, toen verdween mijn hedge fund. Het hield op te bestaan. Van de ene dag op de andere. Weg hedge fund. Alsof het er nooit geweest was. Mohammed Atta heeft mijn geld opgegeten. Weet u nog wie Mohammed Atta is?’

De barman schudt zijn hoofd.

‘Doet er ook niet toe,’ zegt Hofmeester. ‘Waar het om gaat is dat de mensen denken: Mohammed Atta is dood. Mohammed Atta is er niet meer. Zeggen ze. Maar er zijn duizenden Mohammed Atta’s, tienduizenden, miljoenen Mohammed Atta’s. Miljoenen. De wereldeconomie kan zoveel Mohammed Atta’s niet aan. Hij is ook bij me thuis geweest. Mohammed Atta.’

Hofmeester stopt de foto van zijn dochter in zijn binnenzak, trekt zijn colbert recht. Langzaam bukt hij zich om zijn schoenen en sokken op te rapen. Zijn rug kraakt.

‘Zien we u morgen?’ vraagt de barkeeper.

Hofmeester knikt. Op blote voeten loopt hij naar zijn kamer. Er zijn geluiden van insecten. De nacht produceert net als zijn hoofd zoemende geluiden. Ja, Mohammed Atta is bij hem thuis geweest, dat is iets waarvan de mensen zullen opkijken. Iets waarover ze hem later nog vragen zullen stellen.

Hij moet buitenom om zijn kamer te bereiken. Bij elke stap die hij zet, heeft hij het idee dat hij ergens op gaat staan, maar hij weet niet waarop. Kleine dieren waarschijnlijk. Mieren. Bladeren. Mos.

In zijn kamer knielt hij voor de minibar. Hij haalt er een blikje cola en een klein flesje witte wijn uit. Het blikje drukt hij tegen zijn voorhoofd, de wijn opent hij. Morgen, besluit hij, morgen zal hij nieuwe schoenen kopen. Morgen gaat hij aan de slag.

Voor hij zich uitkleedt, gaat hij voor de spiegel staan. Hij doet zijn beide

armen omhoog. En weer naar beneden. En nog een keer omhoog. Er is niets bijzonders aan hem te zien.

De foto legt hij op het nachtkastje, naast zijn horloge. Er zijn vlekken op de foto gekomen, vette vingers.

Vier keer wordt hij die nacht wakker. Eén keer staat hij op om water te drinken. In de badkamer beseft hij dat het water hier misschien niet drinkbaar is, dat hij er ziek van kan worden, en hij gaat weer in bed liggen. Hij begint iets te begrijpen. Hij begrijpt dat er misschien iets verschrikkelijks is gebeurd, iets onherroepelijks. Dat het moment dat je elkaar weerziet niet zal komen. Maar hij begrijpt het in zijn dromen.

De dagen daarna koopt Hofmeester een paar sandalen, bezoekt hij de Nederlandse ambassade, loopt rustig en georganiseerd door de stad en gaat enkele goedkope hotels binnen. Hier en daar laat hij Tirza's foto zien. Af en toe begint hij een gesprek. Men kan hem niet verder helpen.

Twee keer bezoekt hij een internetcafé, maar er is geen e-mail van Tirza, alleen van de echtgenote.

In een van de hotels meent men weliswaar Tirza gezien te hebben, maar men weet zeker dat ze een Zwitsers meisje was dat bij een groep hoorde.

‘Dat kan ze niet zijn,’ antwoordt Hofmeester. ‘Dat is iemand anders.’

In het Heinitzburghotel is inmiddels iedereen op de hoogte van het feit dat Hofmeester zijn dochter zoekt. Bij het ontbijt en het diner spreekt men geruststellend op hem in. De ene keer zegt het personeel dat ze naar het noorden zal zijn gegaan, dan weer verklaart men dat Tirza beslist ergens rond Sossusvlei in de woestijn moet zijn. De volgende ochtend zegt iemand dat ze misschien wel gelift is richting Kaapstad. Het liften richting Kaapstad is populair bij toeristen dezer dagen.

Hofmeester maakt notities in het boekje dat ooit van Tirza is geweest, maar zijn ijverige aantekeningen kunnen niet verhelen dat zijn ongeloof zich uitbreidt. Hij weet niet wat hij nog moet doen, hij weet niet waar hij heen moet, hij heeft geen idee waar hij nog kan zoeken. Uren loopt hij door een hete stad met een foto in zijn binnenzak, een hoed op zijn hoofd, een aktetas onder zijn arm. Een mevrouw van de ambassade zegt tegen hem: ‘Het is onbegonnen werk. Hier kunt u niets doen. Gaat u terug naar Nederland. Wacht u rustig af.’

Het onbegonnen werk, is dat niet van jongs af aan al zijn specialiteit geweest?

Ook in het internetcafé kent men hem inmiddels. De man met de hoed die op een bericht van zijn dochter wacht. Men leeft met hem mee, als met een film, maar het helpt niet. En zelfs op sandalen doen zijn voeten pijn.

Elke ochtend verlengt hij zijn verblijf in het hotel met één dag. Waar moet hij heen? Terug naar Nederland? Uitgesloten. Twee keer nog belt de echtgenote, naast haar vriendelijke, maar ook wat dwingende e-mails. De onrust in haar stem is hoorbaar. Ze zegt: 'Ik heb het Ibi maar verteld, ik bedoel, wat heeft het voor zin het voor haar te verzwijgen?'

En Hofmeester antwoordt alleen: 'Dat was niet nodig geweest. Over een paar dagen is ze er weer. Je moet de mensen niet ongerust maken.'

Op een dag aan het eind van de middag – hij heeft weer een paar uur door de stad gelopen, de enveloppe met de foto in zijn binnenzak, de aktetas onder de arm – beklimt hij de heuvel in de richting van het Heinitzburghotel. Nog even en het zal gaan schemeren.

Hofmeesters mond is droog. Voor het eerst heeft hij het idee dat hij onderscheid kan maken tussen pijn en wanhoop. Dof en ietwat verlamd is de wanhoop, en ook verdovend. De wanhoop is geen gevoel, het is het tegenovergestelde, de bewustwording dat je niet meer voelt, dat het gevoel bezig is weg te glippen, je alleen achter te laten.

In een rustige straat, niet ver van het autoverhuurbedrijf Hertz, merkt hij dat iemand vlak achter hem is gaan lopen. Hij klemt zijn aktetas nog steviger dan voorheen tegen zich aan. Hoewel de angst van de eerste dagen geleidelijk aan is verdwenen, is hij toch op alles voorbereid. Dit is Afrika.

Hij versnelt zijn pas.

'Do you want company, sir?' hoort hij.

Zonder te stoppen met lopen draait hij zich om en ziet een meisje van – wat zal het zijn? – een jaar of tien, negen in een flodderig jurkje.

Hij gaat nog sneller lopen. Het eechoot na in zijn hoofd: 'Do you want company, sir?' Is het wel een vraag, is het niet veeleer de bevestiging van een toestand? 'Do you want company, sir?' Waarom heeft nog niemand dat aan hem gevraagd? Terwijl het zo voor de hand ligt, het was een kleine moeite

geweest. 'Do you want company, sir?' Vijf woorden, dat is alles .Vijf simpele woorden.

Er is niemand op straat. Zelfs de wachter die normaal altijd voor Hertz staat, ziet Hofmeester vandaag niet. Waarschijnlijk is hij even naar de wc. Ook wachters moeten plassen.

Het meisje loopt met hem mee, beter gezegd: ze rent met hem mee. Hij slaat een straat in die hij helemaal niet moet inslaan. Dit is niet de weg naar het hotel. Hier loopt hij anders nooit. Hij moet terug. Er zitten blaren op zijn voeten die opspelen, en ook eksterogen.

'Do you want company, sir?' vraagt ze nog een keer.

'Nee, nee,' sist hij, zonder te stoppen met lopen. 'Ga weg! Ga weg!'

Bij een kruising met een stoplicht blijft hij stilstaan. Hij veegt met een zakdoek over zijn gezicht. Ze is er nog steeds. Eerst achter hem, nu naast hem.

Als hij zijn zakdoek weer heeft opgeborgen, pakt het kind zijn linkerhand.

Ze laat hem niet los. Ze houdt de hand vast.

Het stoplicht springt op groen. Even blijft hij staan, het kind aan zijn hand. Ze moet hem loslaten, maar ze doet het niet. Ze blijft hem vasthouden. Dan steekt hij over. Met het meisje.

Zo lopen ze zwijgend in de richting van het Heinitzburghotel. Een man en een kind, een blanke en een zwarte, een mens met hoed en eentje zonder.

Bij een volgende kruising kijkt hij nog eens naar haar. Vluchtig en beschaamd, als naar een verboden vrucht.

Nu pas ziet hij dat ze geen schoenen aan heeft.

Hij ziet haar voeten. Hij denkt: er kan rotzooi op straat liggen, glas, vuilnis, etensresten. Zachtjes knijpt hij in haar hand.

Ze knijpt niet terug. Ze blijft hem alleen stevig vasthouden.

En als hij bij de receptie naar zijn kamersleutel vraagt, houdt ze nog altijd zijn linkerhand vast.

Er wordt naar hem en het kind gekeken, maar niemand zegt iets. Als alle andere dagen geeft men hem de kamersleutel, en als alle andere dagen vraagt men hem: 'Gebruikt u het avondeten bij ons in het restaurant?'

Hofmeester knikt.

Eenmaal in de kamer zet hij het kind op een stoel en gaat zelf op bed zitten. Zijn hand is nat van het zweet.

Hij doet zijn hoed af, veegt over zijn gezicht met een zakdoek.

Het kind kijkt naar hem, het volgt zijn bewegingen. Ingespannen, maar niet nerveus.

Hofmeester houdt zijn hoofd vast, hij weet niet waaraan hij is begonnen. Hij was hier om Tirza te zoeken. Nu heeft hij een kind op zijn kamer, een zwart kind in een groezelig jurkje zonder schoenen.

Hij opent de minibar. 'Water?' vraagt hij. Het kind knikt. Hij schenkt water in een glas en geeft het haar. Ze drinkt gretig.

Hij gaat weer op bed zitten en kijkt toe. Dan doet hij zijn sandalen uit. Zijn rechervoet is op twee plaatsen aan het bloeden. In zijn toilettas zoekt hij naar pleisters.

Het zijn zijn laatste pleisters.

Als hij klaar is met het behandelen van de wonden, vraagt hij: 'Hoe heet je?'

'Kaisa.'

'Ka-isa?'

Ze knikt.

'Ik ben Jörgen,' zegt hij. 'Jörgen Hofmeester.' Hij spreekt met haar in het Engels, langzaam en duidelijk, alsof hij weer op de Buchmesse is en over boeken praat die hem, als hij eerlijk is, niet zoveel kunnen schelen. Ze vallen tegen, wat valt niet tegen vergeleken met Tolstoj?

Zo zitten ze tegenover elkaar. Hij op het bed, zij op de stoel.

Ergens in de verte bemerkt hij een beginnende hoofdpijn. Een beginnende ziekte. Griep.

Na een kwartier stelt ze de vraag die ze al twee keer aan hem heeft gesteld.

'Do you want company, sir?'

Hij schudt zijn hoofd, opent zijn aktetas, en hij herinnert zich dat hij nog altijd geen puntenslijper heeft gekocht. Iets zoekt hij in zijn aktetas, maar wat ook alweer?

Haar glas is leeg.

‘Water, Kaisa? Meer water?’

Ze knikt.

Hij opent de minibar en geeft haar een fles.

Deze keer drinkt ze minder gretig. Hij begint de situatie te analyseren, voor zover dat mogelijk is, voor zover zijn leven nog zoiets toelaat als analyse, beschouwing, bestudering, conclusie.

Er is een kind op zijn kamer. Dat kind maakt geen aanstalten weg te gaan. Hij zal haar te eten moeten geven, dat om te beginnen.

‘Honger?’ vraagt hij.

Ze knikt.

Hij kijkt op zijn horloge, nog een uur, dan kunnen ze aan tafel.

‘Nog een uur,’ zegt hij. ‘Over een uur gaan we eten.’ Hij vraagt zich af of ze weet wat dat is, een uur.

Weer zitten ze zwijgend tegenover elkaar. Ze kijkt hem aan, zonder dat het een onbeleefd staren wordt. Het kind kijkt naar hem alsof hij de tv is, een poppenspeler die ieder moment met zijn act kan beginnen.

Uit zijn binnenzak haalt hij de enveloppe. Hij laat Kaisa de foto zien.

‘Mijn dochter,’ zegt hij.

Het kind houdt de foto vast, werpt er even een blik op. Dan kijkt ze naar hem.

Hofmeester gaat weer op bed zitten, precies zoals hij al die tijd al zat.

‘Tirza,’ zegt hij tegen Kaisa, ‘zo heet ze. Toen ze zo oud was als jij, las ik haar voor. Ook uit Dostojevski. *Aantekeningen uit het ondergrondse*. Met een zeker nihilisme kun je niet vroeg genoeg beginnen. Want je moet erdoorheen. Als een trein door een tunnel. En ze begreep het. Ze was...’ Hij krijgt het woord bijna niet uit zijn mond, maar het lukt hem toch. ‘Hoogbegaafd,’ zegt hij met schrille stem. ‘Ze is hoogbegaafd.’

Weer dreigt hij het als een machine te begeven. Even trilt zijn lip. Maar hij vermant zich, alles is onder controle.

Er wordt op de deur geklopt. Het kamermeisje. Ze wil het bed gereedmaken voor de nacht. Hij laat haar binnen. Ze kennen elkaar, het

kamermeisje en de gast. Ze hebben elkaar al meerdere malen gezien. Toch blijft het onwennig. En nu met Kaisa erbij is het onwenniger dan ooit.

Het kamermeisje doet alsof ze het kind niet ziet. Hofmeester trekt zich terug in de badkamer terwijl het bed wordt opgemaakt. Hij poetst zijn tanden.

Als ze verdwenen is, zijn de gordijnen gesloten. Anders dan andere avonden ligt er niet één chocolaatje op het kussen, maar twee.

Hij grinnikt, hij kan het niet laten.

Hofmeester pakt ze, de chocolaatjes, en geeft ze aan Kaisa.

Ze stopt ze allebei tegelijk in haar mond. Zonder haar ogen van hem af te houden. Ze is alert.

‘Tirza,’ zegt hij, ‘heeft levendige ogen. Net als jij.’ Hij neemt de papiertjes van de chocolade van haar aan en gooit ze in de prullenmand.

Nog drie kwartier. Dan moet hij met dit kind de eetzaal in. Hij weet niet hoe hij het voor elkaar krijgt. Hij en dat zwarte kind in die groezelige jurk.

Hij opent de minibar en zet een flesje wodka aan zijn mond.

‘Wil je je handen wassen?’ vraagt hij.

Hij wacht niet op antwoord. Hofmeester strekt zijn hand uit. Hij neemt haar mee naar de badkamer, doet de kraan open, geeft haar zeep. Ze kan er net bij.

Het kind wast haar handen. En als ze klaar is, kijkt ze hem vragend aan.

‘Wil je ook je voeten wassen?’

Ze schudt haar hoofd.

‘Misschien is het lekker?’

Ze heeft haar haar in een staartje, ziet Hofmeester nu pas. Hij heeft niet goed naar haar gekeken, hij durfde het niet.

‘Weet je het zeker? Ik ga ook mijn voeten wassen. Je mag je wassen als je wilt.’

Hij laat het bad halfvol lopen, haalt voor het meisje de fles water uit de kamer, en voor zichzelf het kleine flesje witte wijn dat elke dag weer in de minibar wordt gestopt.

Hij zet haar op de rand van de badkuip met haar benen in het water.

‘Niet te warm?’ vraagt hij. ‘Is het goed zo?’

Ze knikt.

Hofmeester stroopt zijn broekspijpen op en gaat ernaast zitten. Ze nemen een voetenbad, de man en het kind. Vergeleken met de huid van het kind lijkt de zijne niet alleen bleek, maar zelfs ongezond, ziekelijk. Aangetast.

Het doet hem goed, een voetenbad. Al weet hij dat zijn problemen er niet minder op zijn geworden. Voor het eerst sinds zijn aankomst hier zijn de problemen zelfs acuut.

Straks moet hij met haar naar de eetzaal. Hoe gaat hem dat lukken?

De wijn is op.

Hij haalt zijn voeten uit het water en pakt een tweede flesje wodka uit de minibar. Haastig en met lichte tegenzin drinkt hij het op. Het is een medicijn.

‘Kom,’ zegt hij, ‘we gaan een hapje eten.’

Op de grond in de badkamer spreidt hij een grote witte handdoek uit. Hij tilt haar op, zet haar op de handdoek.

Hofmeester knielt en droogt haar voeten grondig af.

‘Ook tussen de tenen,’ zegt hij, ‘anders krijg je schimmel. Weet je, ik heb twee dochters. Ouder dan jij. Eigenlijk wilde ik geen kinderen. Trouwen wilde ik ook niet. Mijn echtgenote heeft me overgehaald. Ik had plannen. Andere plannen.’

Haar linkervoet is droog. Nu haar rechtervoet.

‘Ik wilde,’ zegt hij, ‘bewijzen dat God noch de vooruitgang dood was, maar de liefde.’ Hij lacht alsof hij een goede grap heeft verteld. Hij houdt haar enkels vast en lacht.

‘Klaar,’ zegt hij. ‘Nu ik nog, dan kunnen we gaan eten.’

Achter een kastdeur – hij blijft discreet – kleedt hij zich om, hij trekt zijn pak aan. Omdat hij deze avond een gast heeft, doet hij een stropdas om.

Hij zet zijn hoed op. Snel drinkt hij een flesje gin leeg. De wodka is op.

Het kind kijkt.

‘Het is een medicijn,’ zegt hij. ‘Tegen de schaamte.’ Hij pakt een tweede flesje gin en drinkt ook dat halfleeg.

‘En weet je wat schaamte is? Beschaving.’ Staand en met lichte tegenzin leegt hij het tweede flesje gin. Met het lege flesje in zijn hand neemt hij plaats op het bed. ‘Ja, beschaving,’ mompelt hij, ‘dat is het. Beschaving. Beschaving. Beschaving.’

Eerst pakt hij zijn aktetas, dan haar hand. Net als zij is hij blootsvoets.

Zo lopen ze naar de eetzaal.

Men kijkt naar hem als hij binnenkomt. En naar het kind. Men kijkt van hem naar het kind en weer terug.

Het meisje dat hem al talloze malen heeft bediend, zegt: ‘Ah, meneer Hofmeester, u hebt een gast vanavond?’

Hij knikt. Hij brengt Kaisa naar haar stoel, zet zijn hoed af. Hij denkt dat hij het besterft, maar hij zet door. De gesprekken om hem heen zijn stilgevallen.

Anders dan andere avonden bestelt hij water zonder bubbeltjes. Hij buigt zich naar de serveerster alsof hij haar iets vertrouwelijks wil vertellen. ‘Neemt u ons niet kwalijk voor de blote voeten,’ zegt hij. ‘Het is de hitte. Opgezette voeten. Het vocht loopt niet weg. Het vocht verzamelt zich in de voet. Waarom in de voet? Ik weet het niet. Maar het zit in de voet, het vocht. Neemt u ons niet kwalijk. Excuseert u ons, ook bij de andere gasten.’

‘Natuurlijk,’ zegt ze, ‘meneer Hofmeester, natuurlijk. Geen probleem.’

Bij het brood dat geserveerd wordt zitten als altijd een paar lange stengels.

Hij breekt er een doormidden, geeft de helft aan Kaisa. ‘Eet,’ zegt hij.

Ze eet, terwijl ze hem blijft aanstaren.

Hij trommelt met zijn wijsvinger zacht op tafel. De gesprekken om hen heen komen maar langzaam op gang.

‘Tja,’ zegt hij, hij weet niet wat hij moet doen, ‘Kaisa, ik kom dus uit Nederland, weet je waar dat ligt? In het noorden van Europa. Ver weg. Veertien uur vliegen van hier. Met overstappen achttien uur. Ik ben...’

Hij geeft haar nog een lange stengel. Deze keer breekt hij hem niet af.

‘Of wil je gewoon brood?’

Ze schudt van nee.

‘Ik ben vlak voor mijn pensionering. Eigenlijk kun je zeggen dat ik al gepensioneerd ben, want ik ben niet meer actief. Ik ben op non-actief gesteld. Ze wilden me ontslaan, maar volgens de huisjurist was dat gezien mijn leeftijd onmogelijk.’ Hij veegt kruimels van de tafel.

Elke avond draaien ze hier dezelfde muziek. Nu pas valt het hem op dat hij al honderd keer naar deze liedjes heeft moeten luisteren. Elke avond drie, vier keer dezelfde nummers.

‘Ik ben,’ zegt hij, kalm door het medicijn, maar toch nog een beetje beschaamd, ‘ik ben al met al een ongelukkig mens.’ En weer lacht hij alsof hij een grap heeft gemaakt. Hij lacht veel deze avond. ‘Maar,’ vervolgt hij, ‘niemand heeft iets gemerkt. Hoe zouden ze ook? Waaraan zouden ze dat kunnen merken? En met ongeluk moet je je afvragen...’

Hij krijgt de wijnkaart in zijn handen gedrukt, zonder lang na te denken bestelt hij een chardonnay uit Zuid-Afrika. ‘En voor de jongedame,’ zegt hij, ‘een limonade? Een coca-cola?’

Ze knikt.

‘Coca-cola?’

Ze knikt nog een keer. Deze keer met meer overtuiging. Met een zekere geestdrift zelfs.

‘Coca-cola,’ zegt hij, ‘voor de jongedame.’ Alsof ze al dagen op reis zijn. Alsof ze niets anders doen dan dit. Eten, slapen, opstaan, eten. Ze lijken volledig op elkaar te zijn ingespeeld.

Hij geeft haar nog een stengel.

Ze eet met smaak.

‘Ongeluk,’ zegt hij, ‘daar hadden we het over. Ongelukkig, iedereen is het. En als je dat door hebt, maakt het niet meer uit. Het geluk is een pose, een mythe, een vorm van beleefdheid, op feesten, tijdens dinertjes. Ik ben ongelukkig, maar niet ongelukkiger dan anderen, dat heb ik mezelf altijd voorgehouden op moeilijke momenten. Mijn ongeluk was gemiddeld. Ik heb twee kinderen. Een mooi huis. Een erg mooi huis.’

Opeens houdt hij op met praten.

‘Nu moet jij wat vertellen.’

Ze stopt met eten. Een stuk stengel zit nog in haar hand. Knuistje, zou je moeten zeggen. En Hofmeester denkt aan het woord 'knuistje' als aan zichzelf toen hij nog anders was, onbepaald, niet of nauwelijks gedefinieerd. Een verhaal dat nog aan het ontstaan was, dat nog alle kanten uit kon.

'Ja,' zegt hij, 'nu moet jij wat vertellen. Hoe oud ben je?'

De chardonnay wordt gebracht. Hij proeft voor zonder te proeven. Haastig doet hij het, op het onbeleefde af. Terwijl hij dat juist niet wil zijn. Maar hij is ongeduldig.

Nog even wacht hij tot de coca-cola voor het kind wordt geserveerd.

'Wil je er een citroentje in?' vraagt hij. 'Vind je dat lekker? Tirza, mijn dochter, dronk haar cola altijd met citroen. Al van jongs af aan. Maar ze mocht bijna nooit cola drinken. Wij waren tegen cola. Ik was tegen cola.'

Ze schudt van nee. Geen citroentje.

'Goed dan. Dan drinken we op dit... Op deze avond, op onze ontmoeting. Op jou, Kaisa, op jou.'

Hij stoot zijn glas tegen dat van haar.

Zij drinkt zoals hij. Met overgave.

Als ze de menukaarten hebben gekregen, merkt hij dat ze niet kan lezen, in ieder geval niet goed genoeg. Ze staart naar het menu zoals ze naar hem staart. Met halfgeopende mond. Alsof er iets moet komen. Alsof de menukaart zal gaan spreken.

Hij bestelt kippensoep voor haar. Ook kippensoep schijnt een medicijn te zijn.

'En daarna,' vraagt hij, 'vis of vlees?'

Ze kijkt hem aan met het laatste stuk stengel nog altijd in haar knuistje.

'Vis of vlees?' herhaalt hij. 'Kaisa, wat zal het zijn?'

'Vlees,' zegt ze.

Hij besluit: lamsvlees. Altijd goed.

Voor zichzelf bestelt hij de carpaccio van springbok en daarna een vis.

De serveerster verwijdert zich, nadat ze alles heeft opgeschreven. Hij ziet dat ze met haar collega's fluistert en hij denkt, nee hij weet dat ze het over hem hebben. Voor het eerst sinds zijn aankomst in Namibië zit hij met

iemand aan tafel. Een zwart kind. ‘En hij zocht zijn dochter,’ zullen ze wel zeggen. ‘Maar het was in werkelijkheid vertier. Speciaal vertier.’

Hij leunt achterover.

‘Eet,’ zegt hij.

Ze eet het laatste stukje stengel, dat al die tijd in haar hand zat.

‘Waar waren we gebleven?’ vraagt hij. ‘O ja, hoe oud ben je?’

Juist op deze momenten komt het aan op de kunst van de conversatie. Al die borrels die hij heeft bijgewoond, boekpresentaties, boekenbeurzen, het is niet voor niets geweest, hij heeft er wat van opgestoken.

‘Negen,’ zegt ze.

Hij houdt zijn hoofd vast.

‘Dan schelen we ruim vijftig jaar,’ antwoordt hij, ‘min of meer een halve eeuw, laten we het daarop houden. Een halve eeuw.’

Weer die blik van haar. Neutraal, maar onderzoekend.

‘Vijftig jaar is een halve eeuw. Dat weet je toch? Hoe oud is je moeder?’

Het is een eenzijdig gesprek, maar Hofmeester geeft niet op. Zijn leven hangt er vanaf, zo voelt het althans. Hij neemt nog een paar slokken wijn. Het is het enige medicijn tegen de schaamte dat effectief is.

‘Hoe oud is je moeder, Kaisa, weet je dat, hoe oud ze is?’

‘Mamma is thuis.’

Ze zegt het zacht en bijna vragend, maar net niet helemaal. Eigenlijk precies zoals ze zei: ‘Do you want company, sir?’ Bijna vragend, maar toch niet helemaal. Alsof ze al wist dat hij het wilde. Alsof ze dat gezien had.

‘Aha,’ zegt Hofmeester, ‘thuis. Ja, zo hoort het. Mijn ouders leven niet meer. Ze zijn kort na elkaar overleden. De kinderen waren nog klein. Maar ze zijn nooit echt enthousiaste grootouders geweest. Op het eind van hun leven deden ze de deur niet meer open. Ook niet als wij kwamen. Dan moesten we weer terug naar Amsterdam. Vervelend voor de kinderen, want die dachten dat ze opa en oma gingen zien.’

Hij schenkt haar cola bij.

Hij wacht tot ze iets gaat zeggen, maar wat volgt is stilte. Nog meer stilte. Daarom neemt hij het woord. Hij moet praten, zolang hij praat is er niets aan

de hand, en bovendien maakt het voor één keer niet uit wat hij zegt.

‘Mijn ouders waren niet ziek. Maar ze waren ook niet helemaal gezond. Of eigenlijk wel, supergezond, te gezond. Ze waren bekeerd, en ze waren bevreesd dat het dorp erachter zou komen. Dat ze bekeerd waren, dat ze eigenlijk van huis uit...’ hij laat zijn stem dalen alsof er een verschrikkelijk geheim volgt, ‘... niets waren. Dat mocht niemand weten. Niemand wist het ook. Ze waren bang anders te zijn, op te vallen. Eerst alleen buitenshuis, maar later ook in huis. Het werd hun tweede natuur. Ze haatten alles wat afweek. Begrijp je? Alles wat niet blank was. Alles wat anders was, alles wat afweek van de norm. Ze haatten het zieke. Want alles wat niet de norm was, was het zieke. Voor mijn ouders was er geen verschil tussen psychiatrische patiënten, joden, negers, homo’s, allemaal zieken die niet te genezen waren. Zij zelf waren genezen van een ziekte, maar ze waren toch bevreesd dat er iets was achtergebleven, een litteken, een residu, een hardnekkig restant dat ieder moment weer zou kunnen gaan ontsteken. Daarom heeft mijn vader een keer een jood half doodgeslagen. Voor zijn winkel. Met een schep. Zodat niemand in het dorp eraan zou twifelen dat hij genezen was. Ze namen het serieus, het genezen. Maar op het eind van hun leven deden ze de deur dus niet meer open. Ook niet als wij kwamen.’

Hij kijkt het kind aan. Ze ziet een poppenspeler in mij, denkt hij. Ik ben de poppenkast.

‘Weet je wat ik zo leuk vind?’ zegt Hofmeester. ‘Ik kan met je praten.’

Het voorgerecht wordt geserveerd, en Hofmeester zegt dat ze voorzichtig moet zijn, dat ze moet blazen voor ze een hapje neemt van de soep. Hij neemt de lepel, hij doet het voor. En zij blaast.

Zo werken ze zich door de maaltijd heen. De mensen aan de andere tafels letten steeds minder op het stel. Zijn ze een stel? vraagt Hofmeester zich af. Een tijdelijk stel misschien, maar toch, wat anders dan dat? Een stel. Stellen zijn per definitie tijdelijk, nog tijdelijker dan de jeugd.

Na het hoofdgerecht, waarvan ze maar weinig eet, smeert hij het kind nog een toetje aan, sorbetijs, en bestelt hij gewoontegetrouw een cognac. Deze reis wordt duurder dan hij aanvankelijk had gedacht. Maar wat doet het ertoe? Als je bijna alles verloren hebt, kun je ook alles verliezen.

Voor de cognac komt, staat hij op en loopt naar de wc. In de buurt van het urinoir trapt hij met zijn blote voeten in nattigheid, en hij herinnert zich weer dat hij moet sterven. Dat er nog maar één uitweg is, dat alle andere uitwegen

zich hebben gesloten. Met zijn blote voeten in andermans urine probeert hij zich zijn eigen dood voor te stellen.

Terwijl hij plast, houdt hij zich met één hand vast aan de muur. Een lichte duizeling voelt hij. Niets ernstigs.

Terug aan tafel – het sorbetijs en de cognac zijn inmiddels gebracht – zegt hij nog maar een keer: ‘Ik vind het zo leuk dat wij met elkaar kunnen praten, Kaisa. Echt praten. Wat doet je moeder eigenlijk? En je vader?’

Ze haalt haar schouders op.

‘Is ze huisvrouw?’

Weer haalt het kind haar schouders op.

En alsof het hem nu pas te binnen schiet, vraagt hij: ‘Maakt ze zich niet ongerust? Moet je niet even bellen?’

Ze schudt haar hoofd. ‘Nee,’ zegt ze met een mond vol ijs.

‘Ze maakt zich niet ongerust? Wil ze niet dat je thuiskomt? Je bent natuurlijk ook een grote meid.’

En terwijl hij zijn glas cognac leegt, bedenkt hij dat je het inderdaad moet leren, dat je er misschien wel een zeker talent voor moet hebben, doodgaan.

Hij staat op, helpt het kind uit de stoel. Ze pakt zijn hand.

Als elke avond loopt hij naar de uitgang.

Als elke avond zegt het personeel: ‘Goedenavond, meneer Hofmeester.’

Maar ondanks alle medicijnen die hij heeft geslikt, ziet hij dat ze anders kijken dan andere avonden. Hij is in hun ogen een ander geworden. Niet langer is hij de man die zijn dochter zoekt, nu is hij de man die speciaal vertier zoekt. Hij heeft het gezocht en hij heeft het gevonden.

En toch klopt het niet, hij zou zich nader willen verklaren. Hij zou willen zeggen: ‘Het is niet wat jullie denken.’

In de buurt van de receptie blijft hij staan. ‘Goed,’ zegt hij, ‘het was een mooie avond. Ik weet niet waar je heen moet, waar je woont, maar ik kan een taxi voor je bellen.’

In Afrika maakt de nacht geluiden. Hij hoort overal insecten. Helaas weet hij weinig van insecten.

Boven de receptie hangt een elektrocutermachine voor klein, vliegend

gespuis. Elke keer als een vlieg wordt geëlektrocuteerd, knettert de machine gemoedelijk.

‘Waar is je huis?’ vraagt hij. ‘Is het ver, Kaisa?’

Ze laat zijn hand niet los. Terwijl nu toch het moment is gekomen om die los te laten. Hij moet naar bed. Slapen. Slapen voor het sterven.

‘Woon je in Windhoek?’

Ze lijkt hem niet te horen. Net als hij kijkt ze nu naar de electrocuteermachine voor het vliegend gespuis. ‘Do you want company, sir?’ vraagt ze, verlegener dan eerst, met minder overtuiging.

Zijn blik blijft nog even op de machine rusten die daar boven de ingang naar de receptie hangt. Dan kijkt hij naar het kind. ‘Nee, nee,’ zegt hij. ‘Maar als je wilt kun je blijven slapen. Als het te laat is om naar huis te gaan.’

Hij zet zijn hoed even af, veegt over zijn voorhoofd. Windhoek ligt hoog, 1700 meter. Het koelt aangenaam af ’s avonds en toch heeft hij het heet.

‘Het maakt niet uit,’ zegt hij, ‘als je wilt blijven slapen. Het is een tweepersoonskamer. Ik weet niet wat ze van ons moeten denken. Maar wat ze van ons denken maakt jou geloof ik niet uit en mij eigenlijk ook niet. Ik ben een vreemde hier. Het heeft me lang iets uitgemaakt, wat de mensen van me dachten, want je bent wat de mensen van je denken. Maar hier, nu, in dit land? Ik ben een toerist. Wat kunnen ze van me verwachten?’

Hand in hand lopen ze naar de kamer.

Hij doet de lichten aan, hangt zijn hoed op.

Ze gaat op dezelfde stoel zitten waarop ze al eerder zat.

‘Ja,’ zegt hij, ‘daar zijn we dan.’ Hij doet ook de lichten in de badkamer aan.

‘Je hebt zeker geen tandenborstel bij je?’ vraagt hij. ‘Nee, je hebt helemaal niets bij je. Dat is de jeugd. Gaat uit logeren. Neemt niets mee. Zorgeloos. Komt tijd, komt raad. Tirza moest ik ook vaak van alles achterna brengen als ze ergens bleef logeren. Je kunt mijn tandenborstel wel lenen, ik zal hem goed voor je schoonmaken.’

Hij houdt zijn tandenborstel onder de kraan en kijkt, terwijl hij zijn tandenborstel schoonmaakt, naar het kind.

Ze zit daar onbeweeglijk.

‘Kom,’ zegt hij.

Hij wenkt haar.

Ze loopt aarzelend naar hem toe. Hij doet tandpasta op de tandenborstel. Hij knielt en hij poetst haar tanden. Hoewel zijn tandenborstel eigenlijk iets te groot is voor haar gebit.

Het is lang geleden dat hij dat heeft gedaan, maar hij is het niet verleerd.

Ze opent haar mond zonder vraag of protest.

Hij poetst grondig.

‘Goed,’ zegt hij, ‘dat was dat. Het is belangrijk. De tanden.’

Hij brengt haar naar het bed, hij slaat het bed open. De kant waar normaal niemand ligt.

Ze heeft een pyjama nodig. Naakt slapen zou wel kunnen, maar het lijkt hem geen goed idee.

‘Wacht,’ zegt hij.

Hij loopt naar de kast en haalt de jurk eruit die de echtgenote voor Tirza heeft gekocht. Voorzichtig verwijdert hij het papier, dat hij weer terug in de la stopt.

‘Doe je jurkje uit,’ zegt hij.

Ze glipt uit haar jurkje in een seconde. Hij houdt haar de jurk van Tirza voor.

‘Het is geen echte pyjama,’ zegt hij, ‘maar we hebben niets anders. Je moet wel iets aan in de nacht. Het koelt af. Deze is van Tirza.’

Met enige moeite – hij heeft lang geen kinderen meer aangekleed – trekt hij haar de jurk van Tirza aan.

Ze ziet eruit alsof ze zich verkleed heeft voor een feestje. Hij schudt zijn hoofd en moet een beetje lachen.

Een verkleedpartij, daarop loopt het uit. Deze reis. Zijn leven. Alles.

Hij stopt haar in.

In de badkamer kleedt hij zichzelf uit. Hij houdt zijn onderbroek aan. Een pyjama heeft ook hij niet bij zich.

Dan gaat hij aan zijn kant van het bed liggen.

‘Goed,’ zegt hij, ‘slaap lekker.’

Ze ligt met haar hoofd op het grote witte kussen. Koddig, dat is het woord dat in hem opkomt als hij naar haar kijkt.

‘Goed,’ zegt hij nog een keer, ‘we gaan slapen. Het was een lange dag.’

Ze richt zich op. ‘Do you want company, sir?’ vraagt ze.

Langzaam schudt hij zijn hoofd.

‘Houd op,’ fluistert hij, ‘Kaisa, houd op met die onzin. Vandaag niet. Het is te laat. Zie ik er zo uit? Als iemand die gezelschap nodig heeft? Nee, echt niet.’ Hij reikt langs haar heen om haar nachtlamp uit te doen.

‘Ik ben het niet meer gewend om met vreemden in één bed te liggen,’ zegt hij, ‘dus neem me niet kwalijk als ik onrustig slaap. Ik heb de laatste jaren alleen geslapen. Tot mijn echtgenote terugkeerde. Ik vind het prettig één kant van het bed als tafel te gebruiken waarop je papieren legt, kranten, boeken. Maar dat ging dus niet meer, toen ze terugkwam. Welterusten.’

Nu doet hij zijn nachtlampje uit. Hij ligt nog zeker twintig minuten wakker. Soms houdt hij zijn adem in om te horen of Kaisa slaapt.

Midden in de nacht wordt hij wakker. Hij heeft van Tirza gedroomd. Ze waren aan het fietsen in de Betuwe. Zijn ouders leefden nog. Hij staat op, maakt licht in de badkamer en gaat even op de rand van de badkuip zitten. Zijn gedachten zijn nog niet scherp. Vaag herinnert hij zich dat hij een kind in bed heeft. Hij is nu ruim een week in Windhoek. Hij probeert zich te herinneren wanneer hij voor het laatst Tirza’s stem heeft gehoord. Dat was toen hij haar belde en haar voicemail kreeg. Zacht begint hij tegen haar te praten.

‘Tirza,’ zegt hij, ‘ik ben in Windhoek. Een eigenaardige stad, geen stad eigenlijk, meer een dorp. Ik praat een beetje zachtjes, want ik ben niet alleen.’

Om half negen wordt hij wakker. Kaisa is al wakker. Ze zit rechtop in bed en kijkt hem aan.

‘Goedemorgen,’ zegt hij.

Hij wrijft over zijn gezicht. Van het nachtkastje pakt hij zijn horloge.

‘Het is al laat,’ zegt hij.

Zonder te douchen trekt hij wat kleren aan.

‘Blijf je vaak logeren?’ vraagt hij.

Meer stilte.

‘Of je vaak bij mensen blijft logeren?’

‘Ja,’ zegt ze.

‘Je kunt natuurlijk blijven ontbijten, maar daarna moet ik aan de slag. Ik ben hier voor mijn dochter. We zijn haar kwijt. Weet je hoe ik haar noem? De zonnekoningin.’

Hij tilt haar uit bed. Ze heeft niets anders om aan te trekken dan het groezelige jurkje. Voorzichtig, bang als hij is dat hij het beschadigt, trekt hij haar Tirza’s jurk uit.

Hij pakt hem weer in, legt hem in de la en geeft haar haar eigen jurk. Ze trekt hem niet aan. Hij gaat op zijn hurken voor haar zitten.

‘We gaan wat ontbijten,’ zegt hij, ‘je moet je aankleden.’

Ze lijkt haar neus tegen die van hem te willen wrijven, maar uiteindelijk drukt ze haar mond op de zijne. Hij deinst terug.

‘Nee, nee,’ zegt hij, ‘dat is niet nodig. Dat hoeft niet.’

Hij voelt hoe warm het alweer is en hij ruikt dat de kleren die hij heeft aangetrokken een beetje stinken. Wat maakt het uit? Stank in Afrika is iets anders dan stank in de Van Eeghenstraat.

‘Ik moet je aankleden,’ zegt hij. ‘We gaan ontbijten.’

Hofmeester trekt haar de jurk aan.

Even blijft hij zitten alsof hij iets vergeten heeft. ‘Tandenpoetsen,’ zegt hij, ‘doen we na het ontbijt.’

Op de minibar ziet hij de foto van Tirza liggen. Hij stopt hem in de enveloppe en de enveloppe in zijn binnenzak. Vanochtend doet hij toch maar zijn sandalen aan.

Langzaam loopt hij met Kaisa naar het ontbijtbuffet dat op het terras wordt geserveerd.

Er zijn twee tafels bezet. Hij herkent mensen van gisteravond. Opnieuw vallen de gesprekken stil, nu hij met het kind verschijnt.

Ze gaan zitten. De gasten moeten zichzelf bedienen bij het buffet, maar Hofmeester staat nog niet op. Het lopen gaat moeizaam.

Het meisje dat ook gisteravond bediende, vraagt: 'Koffie, meneer Hofmeester?'

Hij knikt. 'En voor de jongedame,' zegt hij, 'hete chocolademelk, is dat iets? Hete chocolademelk.'

Zijn hoed heeft hij deze ochtend niet opgezet, maar zijn aktetas heeft hij wel bij zich. Daar zit alles in wat hij nodig heeft.

Net als hij wil opstaan om met het kind naar het buffet te gaan, trilt de telefoon in zijn binnenzak. Het is de echtgenote.

'Waarom hoor ik niets van je?' vraagt ze.

'Maak je je ongerust?' fluistert hij, hoewel niemand hem kan verstaan. 'Dat hoeft niet.'

'Niet om jou. Om Tirza.'

'Ik denk dat ze niet meer in Windhoek is. Ik denk dat ze naar de kust zijn gegaan of naar de woestijn. Ik zal daar eens kijken.'

'Eens kijken? Jörgen, het is geen speurtocht. Wordt het niet tijd dat je naar de politie gaat en aangifte doet van een vermist persoon?'

'Ik weet dat het geen speurtocht is. Denk je dat ik voor een speurtocht achttien uur ga vliegen?'

'Ik wil dat je iets doet.'

'Ben je bezorgd?'

'Tbi is bezorgd. Ze belt twee keer per dag. Ze maakt mij bezorgd. Ze maakt me nerveus, ik weet dat het onzin is, maar toch. Ben je al bij de politie geweest?'

'De politie? Dit is Namibië.'

'Ja, maar eens moet je toch naar de politie. Of wil je dat in Amsterdam doen?'

'Ik bel je later. Alles is onder controle. Ze komt wel weer boven water. Je hebt het zelf gezegd. Ze is ons gewoon even vergeten.'

Hij klapt zijn telefoon dicht, bergt hem op.

Het kind kijkt net zo neutraal naar hem als altijd.

‘Mijn echtgenote is bezorgd, ze denkt dat het goed is als we naar de politie gaan.’

Hofmeester staat op, loopt samen met het meisje naar het buffet. Voor het buffet grijpt het kind zijn hand. Ze wijst een croissant aan. Hij legt de croissant op een bordje.

‘Yoghurt?’ vraagt hij. ‘Vruchtenyoghurt?’

Als ze weer aan tafel zitten en er een glas chocolademelk voor het kind staat, zegt hij: ‘Ik moet je iets vertellen, Kaisa. Het is eigenlijk grappig.’

Met zijn koffielepel proeft hij een beetje van haar vruchtenyoghurt.

Hij buigt zich verder naar haar toe, de lepel nog altijd in zijn hand. ‘Mijn leven loopt ten einde,’ zegt hij, ‘ik kan nergens heen.’

Er klinkt in zijn stem iets triomfantelijks, hij hoort het zelf. Alsof het ergens een prestatie is om nergens meer heen te kunnen. Om niet meer te kunnen ontsnappen.

Ze knikt. Het zal de klank van zijn stem zijn geweest die een glimlachje op haar gezicht doet verschijnen. De klank van iemand die grootmoedig een grapje maakt, de klank van een man die op het punt staat een kind te kietelen.

‘Mensen,’ zegt hij, ‘maken een verhaal van hun leven. Zo scheppen ze orde. Dat is wat verhalen zijn. Orde scheppen. Het verhaal dat ik ervan heb gemaakt is...’ Hij neemt een grote slok koffie. ‘Het is uit de hand gelopen.’

Even voelt hij het kalme verdriet dat hij kent uit de heuvels van Zuid-Duitsland, toen zijn dochter in de kliniek lag.

‘Als je nergens meer heen kunt,’ zegt hij, ‘houdt het spel op, dan ben je eindelijk aangekomen in de realiteit. Mijn echtgenote en ik speelden vaak. Vroeger. Dan was ik de verkrachter met een mes, en zij een fietser. In het Vondelpark. In Amsterdam. ’s Nachts. We speelden, mijn echtgenote en ik, wat we met elkaar deden was een spel.’

Hij haalt zijn schouders op. Hij weet niet wat hij verder nog moet zeggen.

Wanneer het meisje zijn koffie bijschenkt, ziet hij aan haar gezicht dat hij niet lang meer in dit hotel kan blijven. Hij ziet een afkeuring die nauwelijks verschilt van woede. Men is niet gesteld op reizigers die speciaal vertier zoeken, en hoewel hij graag zou willen uitleggen dat hij geen speciaal vertier

zoekt, niet eens normaal vertier, weet hij dat het onbegonnen werk is.

Hij staat op, helpt het kind uit haar stoel, en loopt naar zijn kamer. Terwijl ze lopen, grijpt het kind zijn hand. Het verbaast hem nu niet meer dat ze dat doet. Het lijkt wel alsof het zo hoort.

Voor de deur blijft hij staan. Hij bukt zich. 'Je moet naar huis,' zegt hij. 'Waar woon je, Kaisa?'

Ze geeft geen antwoord, ze kijkt langs hem heen.

Nog een keer herhaalt hij de vraag. Weer geen antwoord.

'Ik moet mijn dochter zoeken, Kaisa,' zegt hij, 'ze is kwijt. Men maakt zich ongerust. Men maakt zich vreselijk ongerust. Waar woon je?'

Hij pakt haar beide handen, knijpt er een beetje in. 'Waar woon je?' vraagt hij.

Haar antwoord komt niet als een verrassing en toch maakt het hem misselijk. 'Do you want company, sir?'

Altijd heeft hij gedacht dat het onzin is, mensen die zeggen dat ze misselijk zijn van angst. Hij heeft er niet in geloofd. Nu maakt hij het mee. Hij is misselijk van angst en hij weet niet eens waarvoor hij bang is, of er überhaupt nog wel iets is om bang voor te zijn.

Hofmeester opent de deur, het meisje glipt langs hem heen, gaat op de stoel zitten die ze kennelijk beschouwt als de hare.

'Goed dan,' zegt hij, staand voor de minibar, 'je mag nog een dag blijven. Ik vind het leuk, omdat we zo goed met elkaar kunnen praten. We begrijpen elkaar, Kaisa. En weet je hoe dat komt? Omdat we elkaar niet afkeuren.'

Hij drukt zijn hoed op zijn hoofd, pakt zijn aktetas weer op en neemt de hand van het kind. Voor de spiegel blijft hij even staan.

'Het lag in de lijn der verwachtingen dat ik uitgever zou worden,' zegt hij via de spiegel tegen Kaisa, 'maar weet je wat er gebeurde? Ik werd geen uitgever. Ik verloor mijn ambitie, ik raakte mijn geloof kwijt. Mijn ambitie was mijn geloof. Een mens zonder geloof is niet veel. Gehard, dat misschien wel, gepantserd. Een tank. Kijk naar ons, Kaisa. Wat zijn wij? Mensen zonder geloof. Al hebben we elkaar. Ik zweef door de ruimte, ik zit aan niemand vast. Tot je mijn hand pakte, daar bij het stoplicht. Toen zat ik aan jou vast. Zo is het. Je had een andere hand kunnen pakken, maar je pakte de mijne. Wat dacht je, Kaisa? Wat zag je toen ik voorbijkwam? Was het mijn hoed? Had je

al veel mensen aangesproken die dag?’

Hij loopt met haar naar de stad. Zij op blote voeten, hij op sandalen. Nu en dan blijft hij bij een kruispunt staan en vraagt hij: ‘Waar gaan we heen, Kaisa?’ Zij trekt hem dan mee in de richting die volgens haar de beste is. Ze lunchen bij een benzinstation en om vier uur ’s middags drinken ze cola in een biljartclub. Af en toe zegt Hofmeester iets, over zijn dochter, zijn werk, Afrika. Kaisa luistert zonder iets terug te zeggen. Heel soms fluistert ze: ‘Geld, meneer. Geld.’ Dan geeft hij haar een paar Namibische dollars, maar ze heeft niets om ze in te bewaren. Ze heeft alleen die jurk. Bij een straatverkoper schaft hij een felgekleurd tasje voor haar aan. Hij laat haar zien dat ze de Namibische dollars erin kan stoppen. ‘Kijk,’ zegt hij, ‘zo gaat het open en dicht.’

Het staat haar, het tasje, het fleurt haar op. Ze sleept het met zich mee als een pop.

In een park in het centrum van de stad gaat hij op een bankje zitten bij een kinderspeelplaats. Er zijn schommels en twee glijbanen, een hoge en een lage. Hofmeester is hier de enige blanke. Eerst klimt Kaisa op de lage glijbaan, maar na een paar keer durft ze ook van de hoge. Hofmeester loopt naar haar toe, door het zand, het kriebelt tussen zijn tenen, het prikt in zijn wonden.

‘Kom maar,’ zegt hij onder aan de glijbaan, ‘het is niet eng.’ Hij vangt haar op, en hij herinnert zich weer hoe hij zijn eigen kinderen ooit zo heeft opgevangen.

Om vijf uur staat hij voor het internetcafé vlak bij Independence Avenue. Even twijfelt hij. Dan loopt hij het trapje af dat naar het café leidt. Hij gaat achter zijn vaste computer zitten, neemt het kind op zijn schoot.

‘Hier kom ik vrijwel dagelijks,’ zegt hij zacht, ‘om te kijken of ze gemaild heeft.’

Hij opent zijn e-mail, er zijn alleen e-mails van de echtgenote en wat reclame. Hij leest de e-mails die hij heeft ontvangen niet, ook niet die van de echtgenote, hij blijft achter de computer zitten zonder iets te doen. Zacht streelt hij het meisje door haar haar.

Steeds minder houdt hij rekening met de omgeving. Hij vergeet wat de omgeving over hem zou kunnen denken. Hij trekt zich terug. Wat ze over hem denken is onbelangrijk. Hier in Namibië mogen ze alles denken.

Dan opent hij de aktetas en haalt het notitieboekje van Tirza eruit. De sms'en die ze heeft overgeschreven slaat hij over, alleen af en toe valt zijn oog op een bericht, een achteloos gemaakt tekeningetje. Waarschijnlijk vervaardigd toen ze aan het telefoneren was. Sommige mensen tekenen terwijl ze telefoneren, hij niet.

Hij pakt haar agenda, bladert door naar de pagina waar haar e-mailadres en het wachtwoord staan.

Hofmeester kijkt ernaar alsof het een brief is. Weliswaar niet voor hem bestemd, maar toch een brief.

Dan typt hij www.yahoo.com in, vervolgens de gebruikersnaam van Tirza en daarna haar wachtwoord: ibi83.

Hij ziet de e-mails die hijzelf verstuurd heeft en die nooit gelezen zijn, hij ziet e-mails van vrienden en vriendinnen, e-mails van mensen van wie hij nog nooit heeft gehoord.

Al die e-mails leest hij niet, hij gaat door naar 'Compose'.

De computer werkt hier langzaam. Nerveus wacht hij tot het volgende venster verschijnt.

Hij typt zijn eigen e-mailadres, en als onderwerp: 'Eindelijk'.

Dat is het toch wel: eindelijk.

Met het kind op zijn schoot begint hij een e-mail te schrijven.

'Lieve pap,' typt hij, 'sorry dat je zo lang niets van me hebt gehoord. Maar ik zit in de woestijn en telefoons zijn hier niet in overvloed aanwezig. De natuur is prachtig.'

Hij stopt met typen, kijkt het kind op zijn schoot even aan. 'Dat klopt toch, denk je niet? Dat de natuur hier prachtig is?'

Hij wrijft over zijn hoofd met een zakdoek, en daarna ook over het hoofd van het kind. Ondanks de airconditioning in het internetcafé zweten ze allebei.

Vervolgens typt hij verder: 'We blijven hier nog even. Zodra we weer in de bewoonde wereld zijn, zal ik bellen. Niet ongerust zijn. Ik ben gelukkig. Het is goed. Ik voel me net een prinsesje. Veel kussen, groeten aan mama. Tirza de zonnekoningin.'

Dat schreef ze altijd onder kaarten en brieven: Tirza de zonnekoningin.

En dat van dat prinsesje zei ze ooit tegen hem toen hij haar een lang weekend had meegenomen naar Parijs. De badkamer in hun hotel was mooi en erg groot. 's Avonds in bad riep ze naar haar vader, die op bed tv lag te kijken: 'Pap, ik voel me net een prinsesje.'

Hij stond op om naar zijn dochter in bad te kijken. 'Dat is ook de bedoeling,' zei hij, 'dat is ook precies de bedoeling.' Even voelde hij zich toen licht, licht en niet bezwaard.

Nog zeker twee keer leest hij de e-mail die hij heeft geschreven, dan drukt hij op 'Send'.

Het kind is op zijn schoot blijven zitten. Het zit daar goed. Het heeft alles gevolgd wat Hofmeester heeft gedaan en gezegd en tegelijkertijd lijkt het allemaal langs haar heen te zijn gegaan. Kaisa trekt geen conclusies uit wat ze ziet en hoort.

Nu opent hij zijn eigen e-mail. Hij leest de e-mail die Tirza hem net heeft gestuurd.

'Tirza de zonnekoningin,' zegt hij. Meer tegen zichzelf dan tegen het meisje op zijn schoot. Alsof het hem verrast wat hijzelf heeft geschreven. Alsof hij het toch niet verwacht had.

Uit zijn binnenzak haalt hij zijn telefoon en starend naar het bericht dat Tirza hem heeft gestuurd, belt hij de echtgenote.

Ze neemt snel op. Waarschijnlijk zit ze in de tuin, of in de woonkamer op de bank. Bezigt een oud cryptogram op te lossen.

'Ik ben het,' zegt hij.

'En? Is er nieuws?'

Het kind op zijn schoot strekt haar handen uit naar het toetsenbord. Zachtjes duwt hij de hand weg.

'Ja, er is nieuws. Ik heb een e-mail gekregen van Tirza.'

Hofmeester blijft naar het bericht kijken dat hijzelf getypt heeft. Het komt hem voor dat hij het niet kent, nog niet goed genoeg. Hij zou het bericht nog een keer moeten lezen. Hij zou het uit zijn hoofd moeten leren.

'Ze is in de woestijn,' zegt hij.

'En? Gaat het goed? Wat is er gebeurd? Waarom heeft ze niet even gebeld of eerder gemaild?'

De stem van de echtgenote klinkt heel anders dan hij gewend is.

‘Het gaat goed. Er is niets gebeurd.’

De echtgenote klinkt niet opgelucht. Haar relatie met Tirza is altijd al gecompliceerd geweest. Het schijnt geen opluchting te zijn dat haar kind nog leeft. Leven is ook niet echt een opluchting te noemen. De dood misschien wel. Hofmeester zou erover na moeten denken. Als hij tijd heeft. Hij begrijpt zelf niet waarmee hij het zo druk heeft.

‘En wat schrijft ze?’

Hofmeester leest de e-mail in zijn geheel voor. Hij is tevreden. De woordkeus, de korte zinnen. Het bericht is niet te lang, en toch staat alles erin wat er zo ongeveer in moet staan. Dat prinsesje, dat bevalt hem. Het ontroert hem.

‘En nu?’ vraagt de echtgenote. ‘Kom je nu naar huis?’

Hofmeester wrijft over zijn mond. Op die vraag heeft hij niet gerekend. Op alle vragen, maar niet op die. ‘Ik ga eerst naar de woestijn,’ zegt hij. ‘Ik ga haar opzoeken nu ik hier toch ben. Het moet er mooi zijn. Leeg, veel zand, zo schijnt het leven eruit te hebben gezien toen het begon, het leven.’

Even is ze stil. Het lijkt alsof de echtgenote moet nadenken. ‘En de jurk,’ zegt ze, ‘de jurk die ik je heb meegegeven, neem je die voor haar mee?’

‘Natuurlijk, natuurlijk neem ik die voor haar mee. Hij ligt in mijn klerenkast. Hij gaat mee. Ze zal er blij mee zijn. Het is een echte woestijnjurk.’

‘Laat iets horen,’ zegt ze, ‘laat snel iets horen. Ik ben blij. En Ibi zal ook wel blij zijn.’ In haar stem hoort hij een eigenaardige twijfel. Twijfel, denkt hij, of ze ooit nog iets van hem zal horen. De twijfel waarmee je over iemand praat die voor altijd verdwenen is.

‘Dat zal ik doen,’ zegt hij, ‘ik zal je bellen. Zodra ik weer terug ben uit de woestijn bel ik je.’

‘Ik mis je.’

Hij verplaatst de telefoon van het ene oor naar het andere.

‘Hoe bedoel je?’

‘Zoals ik het zeg.’

‘Dat is niet nodig,’ zegt hij, ‘je hoeft me niet te missen. Ik kom weer terug. En het is ook te laat, ik bedoel: om me te missen, om überhaupt iemand te missen.’

‘Het is leeg hier. Neem je me iets kwalijk?’

Hij kijkt naar het kind op zijn schoot.

‘Nee, niets. Ik bedoel, ach. Dingen gaan zoals ze gaan. Ik neem je niets kwalijk. Dat bedoel ik. Niets.’

‘Zeg Tirza dat ik van haar houd, als je haar ziet.’ Weer meent hij die twijfel in haar stem te horen, maar hij zal het zich wel verbeelden.

‘Dat zal ik doen.’

‘En Jörgen...’

‘Ja?’

‘Het komt wel goed, toch?’

Hij laat de vraag onbeantwoord. Met een korte groet sluit hij het gesprek af.

Hij zet het kind op de grond en betaalt aan de balie.

‘En?’ vraagt het meisje van het internetcafé. ‘Is er nieuws? Bent u iets te weten gekomen?’

‘Ze is terecht,’ zegt hij, ‘mijn dochter, ze is terecht, ze is in de woestijn.’

‘Zei ik het niet?’

Hij knikt.

‘Kinderen,’ zegt het meisje, ‘begrijpen niet hoe ongerust ouders zich kunnen maken. Ik heb er eentje van twee en nu pas begrijp ik mijn moeder.’

‘Ja, ja, je begrijpt je ouders pas als je zelf kinderen hebt.’ Hofmeester zegt maar wat. Hij heeft zijn ouders nooit begrepen en vice versa.

Hij verlaat de zaak. Een hoek verderop voor het kantoor van South African Airways zegt hij tegen het kind: ‘Je moet de mensen kalmeren. Het is niet altijd even netjes, maar het moet. Een gekalmeerd mens is een gelukkig mens. Ik kan niet tegen verdriet, tegen paniek. Ik wil dat de mensen kalm zijn. Ik heb een hekel aan hysterie. Emoties, dat is de vloek van deze tijd, emoties.’ Hij spreekt het woord uit alsof het een scheldwoord is. ‘De openbaarheid ervan, de trots erop, het geloof erin,’ fluistert hij, ‘waanzin,

waanzin. Het gevoel is een geloof dat overwonnen dient te worden.'

Dan opent hij zijn aktetas om te controleren of hij Tirza's notitieboekje en haar agenda wel heeft meegenomen uit het internetcafé. Alles wat erin moet zitten, zit nog in de tas. Alleen heeft hij nog altijd geen puntenslijper gekocht. Hij vergeet het steeds. En hij kan zich ook niet herinneren wat puntenslijper in het Engels is.

'Ik ga je verlaten,' zegt hij, 'we moeten afscheid nemen. Het was mooi, maar ik moet verder. Ik ga naar mijn dochter, en jij gaat naar je familie. Bedankt voor alles.' Hij aarzelt, hij weet niet meer wat hij moet zeggen. Mensen botsen met hun boodschappentassen tegen hem op. 'Je moet me nu echt vertellen waar je woont.'

Hij pakt haar gezicht, hurkt, en nog een keer zegt hij met een harde, vertwijfelde stem, alsof hij bang is haar nooit meer kwijt te zullen raken: 'Waar woon je, Kaisa? Je moeder zal toch wel willen dat je langzaam maar zeker eens thuiskomt?'

Ze schudt haar hoofd. 'Ik moet werken,' fluistert ze.

Hij schudt het kind door elkaar. 'Waar woon je?' roept hij in de hoofdstraat van Windhoek. 'Kaisa, waar woon je?' Mensen kijken om.

Ze noemt een naam. Van een straat, een familie, een wijk, een café misschien wel. Hij heeft geen idee.

Ze noemt een naam die hij niet onthoudt en die hij ook nauwelijks heeft verstaan, maar het is iets, het is genoeg.

'Ik breng je erheen,' zegt hij.

Op Independence Avenue houdt hij een taxi aan. In de taxi laat hij het kind de naam herhalen. Hij heeft geen idee waar ze heen gaan, maar ze gaan naar het huis van Kaisa. Zoveel is zeker.

De taxi is zo'n taxi die je deelt met andere mensen. Anderen stappen in en uit. Hofmeester moet het kind op schoot nemen. Naast hem zit een dikke negerin met twee tassen en naast haar een man. In de kleine auto krijgt hij het langzaam benauwd.

'Is jouw moeder soms ook ongerust,' vraagt hij zacht aan het kind, 'als je een paar dagen niet thuiskomt? Maakt ze zich dan zorgen?'

Het kind schudt het hoofd, het kan ook zijn dat Hofmeester het zich verbeeldt, dat het door de auto komt. De chauffeur rijdt hard. Er zitten

hobbels in de weg.

‘Ik wel,’ zegt hij, ‘vanaf het moment dat Tirza geboren was, zag ik overal ongelukken, overal zag ik de ramp. Eén moment van onoplettendheid. Meer was er niet voor nodig. Om voor altijd gestraft te worden. Door Tirza zag ik de wereld zoals zij is, gevaarlijk, door en door gevaarlijk. Onherbergzaam en onlogisch. Een verwarmingsbuis, een liftdeur, een badkuip, overal gevaar. Overal pijn. Jonge kinderen kennen geen angst. Je moet hun de angst leren, je moet de angst er bij hen instampen, je moet hun leren griezelen. “Au,” moet je zeggen, “dat is au. En dat is au. En ook dat is au.” Je moet jonge kinderen bang maken, anders gaan ze dood.’

Ze rijden door wijken van Windhoek waar hij nog nooit is geweest.

Het kind kijkt naar buiten, naar Hofmeesters idee met een verveelde blik. Alsof ze hier al vaak heeft gereden. Alsof ze alles al meerdere malen heeft gezien.

‘En de vreugde?’ zegt hij. ‘Dat zeggen de mensen dan. De vreugde, leven is toch vreugde? Zeker, ik heb vreugde gekend. Vroeger bijvoorbeeld. Met Tirza. Soms bracht ik haar lopend naar de celloles. Dan vertelde ik haar verhalen, of zij legde me uit hoe alles in elkaar zat. Dat was vreugde.’

Hij spreekt het woord ‘vreugde’ uit als ‘emotie’. Een woord dat hij zijn keel niet uit krijgt, een vijandig woord.

‘Jij hebt ook vreugde gebracht in mijn leven, maar verder? Weinig, ik zeg het eerlijk. Vreugdeloos, dat was het. Dagenlang. Wekenlang. Ik beklag me niet. Er zullen andere mensen zijn met meer vreugde in hun leven, maar niet veel. Als ik manuscripten moest redigeren, legde ik vier potloden op tafel, vier potloden die alle vier precies even lang waren. Daarin zat voor mij de vreugde. Ik heb de vreugde in de details gezocht.’

Allebei kijken ze naar buiten. Er zijn weinig mensen op straat.

‘Het was mooi,’ zegt hij zacht, ‘de tijd die we samen hebben doorgebracht, het was echt mooi, ik zal je niet vergeten. Maar ik moet verder.’

De dikke vrouw met de boodschappentassen stapt uit, samen met de man. Nu is Hofmeester alleen in de taxi, met het meisje. Ze klimt van zijn schoot.

Hij opent en sluit zijn aktetas.

Ze rijden langs de luchthaven voor binnenlandse vluchten, Eros genaamd, een eigenaardige naam voor een luchthaven. Vliegveld Eros, de naam voor

een luchthaven waar men speciaal vertier zoekt.

Hij heeft het idee dat ze de stad verlaten.

‘Waar gaan we heen?’ vraagt hij. ‘We gaan toch naar je moeder, we gaan naar je familie, niet?’

Ze knikt.

Het zal wel goed komen, denkt hij. Het kind weet wat ze doet. Ze heeft hem aangesproken, ze zal ook wel weten hoe ze thuis moet komen. Ze is niet gek.

Dan staan ze stil. Abrupt. Langs de kant van de weg. Geen huis te bekennen. Een snelweg. Maar er wordt ook gefietst. En gewandeld.

‘Is het hier?’ vraagt hij aan het kind. ‘Zijn we er?’

Er komt geen antwoord.

‘Wat is er gebeurd?’ vraagt hij aan de chauffeur. ‘Hebben we panne?’

Er wordt iets gemompeld wat Hofmeester niet kan verstaan. Hij pakt het kind bij de schouders. ‘Zijn we er?’ vraagt hij. ‘Zeg wat.’

Hij schudt haar weer door elkaar.

Ze knikt. ‘Ja, meneer,’ zegt ze zacht maar hoorbaar.

Hij betaalt, te veel, maar hij kan niet op wisselgeld wachten, hij heeft geen geduld. Hij stapt uit. Nu staan ze aan de kant van wat in Namibië snelweg heet.

Hofmeester ziet hutten, aan de andere kant van de vangrail, kleine hutten met iets als golfplaat op de daken.

Drie mannen zijn vlees aan het grillen op twee omgekeerde regentonnen.

De zon prikt in zijn ogen. Hij drukt zijn hoed op zijn hoofd.

Het kind pakt zijn hand en trekt hem voort, langs de mannen die vlees aan het grillen zijn.

Hier zijn geen blanken, en hij voelt dat hier ook geen blanken komen. Dit is geen buurt voor hem, dit is geen plek voor hem. Ze lopen langs identieke bouwsels die misschien huizen genoemd moeten worden. Hij weet het niet. Er wonen mensen. Dat rechtvaardigt het woord ‘huis’. Maar ‘bouwsel’ is beter, doet meer recht aan de waarheid. Met een huis is het als met schoonheid, het hangt er maar van af wie kijkt. Steeds sneller trekt het kind

hem voort. 'Wacht,' roept hij, 'niet zo snel. Trek niet zo aan mijn aktetas.'

Als hij een ander mens passeert, staart hij naar de grond, wetend dat hij hier niet hoort, wetend dat hij gehaat wordt. Het maakt hem niet uit. Als je nergens heen kunt, kan de haat er ook nog wel bij.

Toch is hij bang. Bang om gestenigd of uit elkaar gerukt te worden. Bang voor de dood, hoewel hij dat zelf niet begrijpt. Vreugdelozer dan het leven kan de dood niet zijn, maar wel rustiger, kalmer. Vreedzamer, vooral dat. In de dood ziet hij wat hij in het leven niet heeft kunnen vinden: genezing.

'Waar breng je me heen?' fluistert hij. 'Tirza, dit gaat zo niet.'

Pas na een paar seconden dringt het tot hem door dat hij haar Tirza heeft genoemd.

Hij neemt niet de moeite om zich te corrigeren. Ze heeft hem vast niet gehoord.

Steeds sneller loopt het kind. En nu is hij het die haar hand vasthoudt. Als ze me loslaat, denkt hij, glipt ze weg in een van die hutten, en dan ben ik verloren, ik weet niet eens hoe ik terugkom naar de snelweg. Ze zullen me uit elkaar rukken, langzaam en geluidloos. Ze zullen me straffen voor misdaden die ik niet heb begaan.

'Niet zo snel,' zegt hij, 'mijn voeten doen pijn.'

Na tien minuten staan ze voor een hut. De deur is een douchegordijn.

De vestibule bestaat uit drie lege pannen op de grond. Daarna komt nog een echte deur, althans, een echtere deur. Alles is hier relatief.

Binnen is het donker. Hofmeester ziet niets. Hij ruikt alleen veel. Hij ruikt vuilnis.

De stank maakt hem week. De stank ergert hem.

Hij knijpt zijn ogen dicht, opent ze weer, maar nog steeds ziet hij niets.

De vloer bestaat uit zand, voelt hij met zijn sandalen. Hij heeft de behoefte om om hulp te roepen, om een menselijke stem te horen. Hij voelt de merkwaardige behoefte om te schreeuwen dat God tevoorschijn moet komen. Niet dat hij gelovig is of gelovig dreigt te worden. Maar de gedachte dat nu niemand op hem neerziet, dat alleen het kind hem ziet, dat verder niemand naar hem kijkt, is onverdraaglijk.

'Kaisa,' zegt hij, 'zeg iets. Waar zijn we?'

Langzaam begint hij te wennen aan de duisternis. In de hoek van de ruimte ligt een mens op een soort van bed. Onder een doek.

Een vrouw.

Het kind trekt hem naar de vrouw.

‘Is dit je moeder?’ vraagt hij. ‘Kaisa, is dit je moeder?’

Hij frunnikt aan zijn colbertje.

Hij schraapt zijn keel. ‘Ik ben Jörgen Hofmeester,’ zegt hij met de hoed in zijn hand. ‘Ik heb uw dochter een paar dagen gezelschap gehouden. Of beter gezegd: zij heeft mij een paar dagen gezelschap gehouden. Het waren bijzondere dagen. We hebben met elkaar gesproken, en dat was erg prettig. Uw dochter is een warm mens, een lief mens.’

De moeder is niet dood, want ze opent haar ogen. Ze knippert met haar ogen. De stank zorgt ervoor dat Hofmeester onwel wordt. Hij heeft in ieder geval het onaangename idee dat hij onwel gaat worden, dat hij moet overgeven. Dat hij in deze hut zal gaan kotsen als een hond, dat hij over de grond moet kruipen in zijn eigen braaksel.

‘Verstaat u me?’ vraagt hij. ‘Spreekt u misschien Afrikaans?’

Ze beweegt haar lippen, ze schijnt iets te zeggen, maar er komt geen geluid uit haar mond.

‘Ik versta je moeder niet,’ zegt hij tegen Kaisa. ‘Ik versta haar niet.’

Maar ook Kaisa zwijgt.

‘Ik versta u niet,’ zegt hij.

Hij knielt neer bij het bed. Zijn broek is toch al bevlekt. In Afrika maakt het niet uit. Het is hier niet de Van Eeghenstraat. In Afrika maakt weinig uit. Ander land, andere regels.

Er zitten vliegen op het gezicht van de vrouw.

Hij wuift ze weg.

‘Ik versta u niet,’ zegt hij, ‘maar ik ben een vriend van uw dochter Kaisa, een vriend uit Nederland.’

Ze beweegt nu haar handen.

Hij kijkt ernaar, hij staart naar de bewegende handen als naar een exotisch poppenspel, en het kost hem een paar seconden om te begrijpen dat het

doventaal is. Dat ze doventaal tegen hem spreekt.

Hij staat op. Weer frunnikt hij aan zijn colbert. Hij zoekt iets in de binnenzakken. 'Ik ben de doventaal niet machtig,' zegt hij overdreven luid en duidelijk.

Maar hij denkt: ze is doofstom, dat is het. Ze is doofstom.

'Wat zegt je moeder?' vraagt hij. 'Ik versta haar niet.'

Hij schreeuwt: 'Ik ben de doventaal niet machtig.'

Hofmeester knielt voor Kaisa. 'Ik moet weer verder,' zegt hij. 'Ik moet terug naar de stad. Ik geef je een kusje, Kaisa, ik kan hier niet blijven. Ik geef je een kusje. Weet jij wat je moeder zegt?'

Stilte. Het geluid van insecten. De vliegen dalen met tientallen tegelijk neer op hoofd en lichaam van Kaisa's moeder. Een luchthaven voor vliegen is dat lichaam, niets anders. Een luchthaven.

'Do you want company, sir?' fluistert Kaisa. 'Sir?'

'Nee, nee,' zegt hij. 'Nee, nee. Ze spreekt de doventaal. Zie je dat dan niet? Ze spreekt de doventaal. Je moeder. Ze zegt iets, maar we weten niet wat.'

Hij zoekt in zijn aktetas, maar daar zit niets. Althans niets wat hem verder helpt.

Uit zijn broekzakken haalt hij alle losse Namibische dollars die hij bij zich heeft, ook in zijn binnenzak vindt hij nog wat geld, en met dat geld besprenkelt hij het lichaam van de vrouw op het bed. Nog steeds beweegt ze haar handen, maniakaal. Misschien is ze hem in gebarentaal aan het uitschelden.

'Hier,' zegt hij, 'hier, ik versta u niet, want ik ben de doventaal niet machtig. Hier is wat geld. Voor boodschappen. Of voor... voor wat dan ook.'

Dan verlaat hij de hut als een vluchteling. Hij rent, maar zijn voeten doen te veel pijn om het lang vol te houden. Hij loopt langs identieke bouwsels. De geur van rotting blijft hem achtervolgen. Net als Kaisa. Ze komt achter hem aan. Snel is ze. Razendsnel. Ze grijpt zijn hand. En hij grijpt terug. Hij knijpt in de hand van Kaisa.

Ze lopen langs de mannen die vlees braden. Ze roepen iets naar hem, de mannen, maar Hofmeester blijft niet staan. Hij heeft ook geen idee wat ze

roepen.

‘Een taxi,’ zegt hij, ‘we moeten een taxi aanhouden. Waar vinden we een taxi?’

Hij klimt over de vangrail, hij zwaait met zijn aktetas.

Er zijn geen auto’s.

Nog steeds ruikt hij de stank. De dood in Afrika stinkt.

‘Je vindt het toch niet erg dat we je moeder zo hebben achtergelaten?’ vraagt hij. ‘Ik heb haar geld gegeven. Ze moet naar een dokter. Ik weet niet wat ze heeft, maar ze moet naar een dokter. Een dokter die de gebarentaal beheerst.’

Hij buigt zich naar het kind toe.

‘Jij moet nu terug naar huis. Je moet loslaten, je moet de mensen loslaten, ik heb de mensen losgelaten. Maar jij bent nog te jong om hen los te laten, jij moet hen vasthouden. Daarom moet je terug naar je moeder.’

Een auto komt langs. Hij zwaait met zijn aktetas.

De auto stopt niet.

Wind komt op. Er waait fijn zand in zijn ogen.

‘Kaisa,’ zegt hij, ‘je kunt niet mee. Ik ga naar de woestijn. Ik kan nergens heen. Ik ga verdwijnen. Je kunt niet mee. Verdwijnen moet je alleen doen. Alles moet je uiteindelijk alleen doen, natuurlijk, zo is het, maar verdwijnen moet je echt alleen doen. Daar kun je niemand bij gebruiken, zeker geen kinderen, Kaisa. Geen kinderen.’

Hij loopt een paar meter langs de vangrail. Een vrachtwagen rijdt voorbij. De schemering zet in.

Kaisa loopt achter hem aan. Ze pakt zijn hand. ‘Ga weg,’ roept hij. Hij zet zijn hoed af en zwaait ermee als met een vliegenmepper. ‘Ga weg.’

Hij bukt zich. Hij knielt op het hete asfalt. Zijn hoed in zijn hand, zijn aktetas onder zijn arm.

‘Kaisa, zie je dan niet wie ik ben?’ fluistert hij. ‘Zie je het dan niet? Begrijp je het dan niet? Ik ben wat Tirza ziek heeft gemaakt, ik ben de ziekte van de blanke middenklasse. Ik ben de eetziekte.’

Ze blijft staan. Ze is niet onder de indruk van zijn woorden.

‘Wat wil je van me?’ roept hij en hij staat weer op. ‘Wat is het dan dat je van me wilt?’

Ze komt dichterbij. Ze trekt aan zijn hand, hij moet zich bukken. Hij bukt zich, dieper, steeds dieper.

Ze brengt haar mond bij zijn oor en ze fluistert: ‘Do you want company, sir?’

4

Bij Hertz vraagt hij diezelfde avond nog om een jeep, maar die hebben ze niet meer. Ook geen kleine. Ze hebben nog een lichtblauwe Toyota in de aanbieding.

‘Kan ik daarmee de woestijn in?’ informeert hij.

‘Als u voorzichtig doet,’ zegt het meisje van het verhuurbedrijf, ‘kunt u er een eind mee komen. En niet verder rijden in een zandstorm. Als er een zandstorm opkomt, meteen stoppen. Ook niet langzaam rijden. Het heeft geen zin. Je maakt de auto er alleen maar kapot mee.’

‘Meteen stoppen,’ herhaalt Hofmeester.

Later die avond verlaat hij het Heinitzburghotel. Omdat hij niet tijdig heeft uitgecheckt, moet hij een extra nacht betalen. Het kan hem niets schelen. Wie genoeg verliest, verliest op een gegeven moment ook zijn zuinigheid. Je legt de zuinigheid af als een overbodig kledingstuk.

De mensen van het hotel doen hem vriendelijk, maar met duidelijke afstand uitgeleide. Niemand informeert meer naar zijn dochter. Of ze is gevonden. Of hij er nu heen gaat. De fooi die hij op het nachtkastje heeft achtergelaten voor de kamermeisjes wordt hem nagebracht door de bazin van de dienstmeisjes, een oude, blanke vrouw. ‘Dit heeft u vergeten, meneer Hofmeester.’

Hij durft niet te zeggen dat hij het geld niet vergeten heeft, beschaamd neemt hij het aan.

Een jongeman die overdag dienstdoet als tuinman helpt hem met de bagage. Als de tas achter in de Toyota zit, wijst hij op zijn eigen schoenen. Gympen.

‘Ze zijn te groot, meneer,’ zegt hij. ‘Wel vier of vijf maten.’

Het kind houdt Hofmeesters hand vast, ze kijkt naar de man, wiens huidskleur nog donkerder is dan die van haar.

‘Ik heb ze gekregen, maar ze zijn veel te groot,’ zegt de tuinman. ‘Ik kan er niet op lopen.’

De deur van het portier staat al open. Ze zijn klaar om te vertrekken, Tirza's vader en zijn reisgenote.

'Hebt u geld voor goede schoenen?' De stem van de tuinman klinkt alsof het een vraag is die hij niet had mogen stellen. Een verboden vraag.

Hofmeester kijkt naar de blote voeten van het kind, naar de schoenen van de man. Even vraagt hij zich af wat er zo'n probleem is aan te grote schoenen. Beter dan geen schoenen, niet?

Hoewel Hofmeester de man al twintig Namibische dollars heeft gegeven, geeft hij hem nog eens honderd. Hij zet het kind voorin, laat het zien hoe het de riem moet vastmaken.

Zijn aktetas en zijn hoed legt hij op de achterbank. Hij zwaait nog naar de tuinman, die als enige van het personeel buiten staat om de Nederlander die zoveel langer is gebleven dan hij aanvankelijk had gepland uitgeleide te doen.

Hofmeester rijdt in de richting van Okahandja. Het is al donker. De radio staat aan, de Duitse zender van Namibië. Met schlagermuziek. Muziek die elders niet of nauwelijks meer te horen is. 'Theo wir fahr'n nach Lodz. Steh auf, du altes Murmeltier, bevor ich die Geduld verlier. Theo, wir fahr'n nach Lodz.' Hofmeester neuriet mee. 'Du altes Murmeltier,' mompelt hij. Af en toe kijkt hij naar het meisje naast hem, maar ze lijkt niet op de muziek te reageren, noch op zijn geneurie.

Dertig kilometer ten noorden van Windhoek ziet hij een bord: 'Okapuka Ranch'. Hij heeft te veel vaart om tijdig te stoppen. Dan maar doorrijden, denkt hij. Maar na een kilometer of drie besluit hij te keren. Hij heeft het gevoel dat er niets meer komt. Dat de Okapuka Ranch de enige gelegenheid is om te stoppen tussen Windhoek en Okahandja.

En hij is moe, te moe om nog lang door te rijden.

Voor het hek van de Okapuka Ranch staat een wachter die langzaam, wat Hofmeester betreft treiterend langzaam, naar de auto komt toegelopen.

Tirza's vader observeert het kind naast hem als een kidnapper zijn gijzelaar. Hij zou iets voor haar moeten kopen, schoenen, een nieuwe jurk. Als hij de tuinman schoenen geeft, kan hij toch ook voor haar schoenen kopen? Hij heeft het steeds uitgesteld. Hij vond dat het verdacht was, verkeerde associaties zou kunnen oproepen. Hij zocht geen speciaal vertier. Hooguit zou je kunnen zeggen dat hij Tirza zocht. Hooguit dat.

‘Ja?’ vraagt de wachter.

‘Ik zoek een kamer voor de nacht. Is het hier open? De Okapuka Ranch?’

De wachter kijkt naar het kind dat naast Hofmeester zit. Hij heeft een zaklantaarn bij zich, hij schijnt ermee de auto in.

Dan vraagt hij: ‘Hebt u gereserveerd?’

Hofmeester schudt zijn hoofd.

De wachter doet niets. Hij staat daar. Nog een keer schijnt hij met de zaklantaarn in de Toyota. Ook op de achterbank, waar Hofmeesters tas en hoed liggen.

Vervolgens opent de wachter langzaam het hek. Een bord waarschuwt dat betreden van het terrein op eigen risico is. Er zijn wilde dieren.

De receptie is nog een eind rijden en de zandweg is hobbelig. Hofmeester hoort het geluid van opspringende steentjes. Hij zegt: ‘We vernielen de auto’. Het kind reageert niet.

Achter de receptie zit een donkere, gezette vrouw.

Hofmeester legt uit waarvoor hij komt. Hij verontschuldigt zich dat hij niet heeft gereserveerd. Ze bladert niet bijster geïnteresseerd in een boek. Verder is er hier niemand, voor zover hij kan zien. Een winkeltje met souvenirs, maar ook dat is leeg.

‘Wilt u nog eten?’ vraagt ze.

‘Als het kan.’

Ze kijkt op haar horloge. ‘Dan moet u snel zijn.’ Ze wijst op het kind. ‘Wilt u een apart bed voor haar? Een kinderbed?’

‘Het is mijn nichtje,’ zegt Hofmeester, ‘een tweepersoonsbed is prima.’ En terwijl hij dat zegt, beseft hij dat hij klinkt als een man die speciaal vertier zoekt en dat heeft gevonden. Een man die naar Afrika is gekomen om te halen wat hij in zijn eigen land niet probleemloos kan krijgen.

‘Hut elf,’ zegt ze. Ze geeft hem de sleutel. ‘De keuken is nog een halfuur open.’

Hij moet met de auto naar hut elf. Lopen met bagage is te ver. De route voert over een drooggevalen riviertje. Weer hoort hij het geluid van opspringende stenen.

De andere hutten zien er verlaten uit. Er zijn kennelijk niet veel gasten op de Okapuka Ranch. Het is het seizoen niet, of de Okapuka Ranch is niet zo in de gratie. In Windhoek had hij een caféhouder horen klagen: 'Namibië is te duur geworden voor de toeristen.' Beleefd als Hofmeester is, had hij een extra stuk apfelstrudel besteld. Het Duitse verleden van het land zit op het eerste gezicht vooral in culinaire eigenaardigheden en enkele straatnamen die men vergeten heeft te wijzigen: de Bahnhofstraße bijvoorbeeld. Hofmeester had langdurig naar het straatbordje gekeken.

Hij sjouwt met zijn koffer naar de hut. Het kind loopt achter hem aan. Er hangt een ventilator aan het plafond. Het bed is groot, de kamer schoon. Een lichte, maar geen onaangename geur van hout en ontsmettingsmiddel. Dit is het Afrika van de toeristen. De wereld kan worden ingedeeld in toeristen en personeel. Zij die altijd en overal weer weg kunnen, de toeristen, en zij die de toeristen bedienen. Vermaken. Bezighouden. Zij die niet weg kunnen.

Hofmeester wast zijn handen en trekt een nieuw overhemd aan dat hij ook een paar keer in Windhoek heeft gedragen, maar dat net iets minder verkreukeld is dan het hemd dat hij al de hele dag aanheeft. Het kind loopt rond door de kamer en blijft bij een stoel staan. Terwijl Hofmeester zijn hemd dichtknoopt, bekijkt hij haar en hij denkt aan haar moeder. Een vrouw op een bed. Een vrouw die hem aan een koe deed denken, voornamelijk vanwege de vliegen op haar gezicht. Hij associeert vliegen met koeien. Vooral als ze op het lichaam plaatsnemen en niet meer wegvliegen. Waren het wel vliegen? Kleine insecten, dat zeker. Tientallen kleine insecten. Hij is niet thuis in de dierenwereld. Hij zou er eens een boek over moeten lezen.

'Was je moeder altijd al doofstom?' vraagt hij, terwijl hij met de knopen bezig is. 'Is ze zo geboren?'

Het kind lacht fijntjes, of is dat Hofmeesters verbeelding? Het schudt het hoofd. Aha, de moeder is dus pas op latere leeftijd doofstom geworden.

'Je moeder was vroeger vast een mooie vrouw,' zegt hij.

Dan pakt hij haar hand. 'Kom, we gaan eten. Maak je geen zorgen om je moeder. Ik heb geld voor haar achtergelaten. Ik heb geld op haar bed gelegd, genoeg om boodschappen te doen. Voor een week. Voor een maand. Ze moet er weer eens uit. Te veel slapen is ongezond. Daar wordt een mens depressief van. Beweging, ook als je je niet lekker voelt, dat is genezend. O, het komt vast allemaal goed met je moeder.'

Hij praat als een bejaarde tijdens het dagelijkse koffie-uurtje, maar hij kan

het niet laten: hij wil geruststelling. Hij moet geruststellen.

Door scherp gras lopen ze in de richting van de eetzaal. Het kind houdt zijn hand vast. Ze blijft staan. ‘Meneer,’ zegt ze.

Ze wijst op een beest.

Hij had het niet gezien. Zijn gedachten waren elders. In de Van Eeghenstraat. Bij de echtgenote, de jurk die ze voor Tirza heeft gekocht. Jaren heeft ze niets van zich laten horen en toen kwam ze aanzetten met een jurkje voor de wereldreis. Typisch de echtgenote. Onvoorspelbaar. Impulsief.

Het beest is een meter of twintig van hen verwijderd. Hofmeester kent het alleen van foto’s in boeken. Hier wilde Tirza heen. Namibië. Voor de wilde dieren, maar vooral voor iets anders, de cultuur. Cultuur. Hij lacht.

Het beest rent weg, verdwijnt in de duisternis, maakt nauwelijks geluid.

Hofmeester gelooft niet in cultuur, voor zover je daarin kunt geloven. Wat is cultuur? Zijn overlevingsstrategie is die van aanpassing, het vermogen jezelf onzichtbaar te maken. Of zou dat ook cultuur zijn? Hoe onzichtbaarder, hoe beter. De onzichtbare is onkwetsbaar.

Maar zijn kinderen heeft hij geprobeerd anders op te voeden, als kritische individuen die in de gemeenschap geen vangnet zien, maar een kooi. Die uitblinken, in het zwembad, op de muziekschool, in Latijn en Grieks, in wis- en natuurkunde. En dan komt het geld vanzelf. Alle werkelijke vrijheid is geld, en als geld geen vrijheid kan kopen, is er gewoon niet genoeg geld. Maar waar hij vrijheid ziet, nemen Tirza en Ibi een kapitalistische samenzwering waar. Die is weer in de mode. En hoe vaak Hofmeester ook heeft betoogd dat het geen samenzwering is, dat het vrijheid is, ze willen hem niet geloven.

Toen ze nog een kind was, had Tirza alle reden om gelukkig te zijn. Ze was hoog-hoogbegaafd, ze deed mee aan zwemwedstrijden, en ze won, ze speelde beter cello dan andere kinderen van haar leeftijd. En op het hoogtepunt van haar hoog-hoogbegaafdheid besloot ze zichzelf dood te hongeren. Een zonde, een vergrijp.

‘Mooi hè?’ zegt Hofmeester tegen het kind. ‘Mooi hè?’ Hij weet zelf niet of hij het nu over het beest heeft dat ze hebben zien wegrennen, het scherpe gras, de hut, of gewoon de wereld an sich.

De eetzaal bestaat uit zeker achttien tafels, waarvan er maar drie bezet zijn. Oudere mensen. Zuid-Afrikanen zo te horen, ook twee Duitsers van iets

meer dan middelbare leeftijd.

Men kijkt nog wel naar het zelfs voor Namibische begrippen ongebruikelijke stel. De oude blanke en de jonge, de bijzonder jonge zwarte. En altijd is er dan weer het confronterende moment van de schaamte, het moment dat Hofmeester alles recht zou willen zetten, zich nader zou willen verklaren. Maar het duurt elke dag minder lang. Elke dag is er meer gewenning. Het moreel breekt beetje bij beetje. Elke dag wordt hij een beetje meer de man die men hier in hem is gaan zien: een westerling met een onmiskenbare hang naar speciaal vertier.

Is dat niet uiteindelijk de enige opdracht van de mens? Je moet worden wat de anderen in je wensen te zien.

Hij en het kind krijgen een tafel aan de rand van de zaal, met uitzicht op wat Hofmeester doet denken aan een steppe. Ramen zijn er niet, ramen zijn hier niet nodig. Het is allemaal open. Alleen een dak. Voor als het eens regent.

Het menu is eenvoudig. Sla, een stuk springbokfilet, dessert.

‘Eet,’ zegt hij tegen het kind.

Het kind kijkt naar de steppe, hoewel daar door de duisternis weinig te zien is. Het eet langzaam en met een zekere tegenzin.

Maar Hofmeester smaakt het en de rode wijn uit Zuid-Afrika smaakt hem nog beter. Hij laat het kind meedrinken. Ze neemt een paar slokjes, maar wijn vindt ze niet lekker. Cola, daar houdt ze van.

‘Daar zitten we dan weer,’ zegt Hofmeester als de springbokfilet is opgegeten. ‘Daar zitten we dan, we komen maar niet van elkaar af, Kaisa.’

Hij leunt achterover, speelt met een tandenstoker, hij bestelt een tweede fles rode wijn. Voor het kind nog een flesje cola.

Hij doet alsof hij op vakantie is. Misschien is hij dat ook. Eindelijk is hij op vakantie.

‘Ze hebben me alles afgenomen,’ zegt hij zacht, ‘eerst mijn echtgenote, toen mijn geld. Mohammed Atta heeft dat gedaan, ken je Atta? Ken je hem?’

Ze schudt haar hoofd.

‘Ja,’ zegt hij, ‘Atta. Velen zijn hem alweer vergeten. Ten onrechte. Hij heeft me mijn geld afgenomen. Meer dan een miljoen. Hij heeft ook nog

andere dingen gedaan. Andere mensen heeft hij hun kinderen afgenomen. Maar van mij heeft hij mijn geld afgepakt. Mijn vrijheid.'

Hij zoekt onder de tafel naar zijn tas, maar beseft dat hij die in hut elf heeft achtergelaten. Net als zijn hoed.

'Mijn werk hebben ze me ook afgenomen,' zegt hij. 'In zekere zin ook mijn kinderen. Mijn familie. Maar ik heb het genomen zoals men het weer neemt. Regen, sneeuw, wind, je kunt er niets aan veranderen, Kaisa. Onkwetsbaarheid is een deugd, dat weten de mensen niet meer. Wie nergens in gelooft, is onkwetsbaar. Hij staat boven de partijen, hij staat boven zichzelf. Hij kent geen twijfel, omdat hij alles accepteert. Wie gekwetst wordt, twijfelt. Jij bent ook onkwetsbaar, Kaisa. Men kan jou niets afnemen, want je hebt niets. Hoe men jou ook noemt, het maakt je niets uit, want je bent niets. Zelfs als men jouw leven zou beëindigen, zou je dat niet kwetsen. Feitelijk ben je al dood.'

Hij pakt haar hand, maar laat die weer los als de tweede fles wijn en Kaisa's cola worden gebracht.

Meteen daarna pakt hij de hand weer. Hij streelt haar hand. Zacht, klein en toch niet krachteloos.

Hofmeester ziet een tor lopen, een grote Afrikaanse tor in felle kleuren. Hij wijst ernaar en samen kijken ze naar de tor. Alsof het een attractie is, speciaal voor hen daar neergezet.

'Ik had,' zegt Hofmeester, 'of beter gezegd: ik heb een werkster uit Ghana. Een vriendelijke vrouw. Illegaal, maar vriendelijk. Toen mijn echtgenote verdween, kreeg ik een seksuele relatie met de werkster.'

Hij houdt de hand van het kind vast. Hij heeft het idee dat ze hem begrijpt, dat ze alles wat hij zegt begrijpt en kan navoelen. Beter dan anderen. Ze kent hem.

Ze vergeeft hem. Zo lijkt het in ieder geval, zo voelt het, voor het eerst eigenlijk. Zwijgend vergeeft ze hem.

'Ik kan zo goed met je praten,' zegt hij, 'ik heb het al vaak gezegd, maar ik kan het niet vaak genoeg zeggen. Ik kan met je praten, Kaisa.'

Er zit nog een restje cola in de eerste fles. Hij leegt die, voor hij haar glas verder vult met de inhoud van het tweede flesje. Geen zuinig mens meer, maar nog wel een zorgvuldig mens.

‘Het was iets tussen vrienden. Dat tussen mij en de werkster. Ik regelde een advocaat voor haar, stopte haar wat toe. Het was aangenaam, zeer aangenaam eigenlijk,’ zegt hij peinzend, zoekend naar woorden, langzamer pratend dan anders, door de wijn en ook wel door het kind dat hem begrijpt. ‘Ik nam haar op de bank, in de woonkamer. Altijd van achteren. Weet je, Kaisa...’ Hij leunt iets naar voren, en weer neemt hij haar hand in de zijne. Zo klein, zo zacht is die hand. ‘De kern van seksualiteit tussen volwassenen is de vernedering. Op zichzelf is het niet zoveel, seks, stelt het niet veel voor. Op de vernedering na. Dat is waar het om gaat, dat is feitelijk het enige.’

Hij brengt zijn hoofd nog dichterbij dat van Kaisa. Hij kan haar adem ruiken.

‘Als zij haar stront van mijn pik likte, was ik alle ballast kwijt, ik had geen bewustzijn, en daarom geen schaamte, geen schuld, ik was niets en alles tegelijk, ik was het beest. Het beest dat ik altijd al wilde zijn, dat ik altijd al ben geweest. Het genot zit in de vernedering. En de bevrijding is het kwijtraken van onze ziekte, het genezen van die ziekte, van onze aids: het humanisme. En van alles wat daaraan vastzit, nog altijd, steeds weer, telkens opnieuw. Begrijp je? Het is verlossing. De verlossing zit in de vernedering.’

Hij brengt zijn mond naar haar voorhoofd, hij kust haar voorhoofd, over de tafel heen.

‘Jullie zijn al verlost,’ zegt hij. ‘Jullie zijn dood terwijl jullie ademen, hier in Afrika. Niets kan jullie gebeuren. Jullie zijn de ware onkwetsbaren, onkwetsbaar als een machine, een product, een... ding. Jullie zijn voorbij alle toekomst, en daarmee voorbij alle wanhoop.’

Hofmeester drinkt zijn wijn. Hij ziet erop toe dat ook zij drinkt. De andere gasten zijn al naar hun hutten. Ook de bediening gaat slapen, maar Hofmeester en het kind mogen blijven zitten zolang ze willen blijven, hebben ze gezegd. Geen probleem. Al is het de halve nacht.

En dat doen ze ook. Ze maken gebruik van hun voorrecht. Ze zitten en ze blijven zitten.

Hand in hand. Af en toe onderbreekt Hofmeester zijn woorden en hij kust haar op het hoofd. Ze laat de kussen over zich heen komen als zijn woorden: met veel begrip en stilte.

Ja, ze accepteren elkaar, Hofmeester en het kind.

‘Zoals wij zijn,’ zegt hij, ‘zullen de mensen worden, onkwetsbaar en

ongenaakbaar. De anderen zullen volgen. Maar ze weten het nog niet, ze willen het nog niet weten, ze houden nog vast aan vergane idealen. Ze hebben nog hoop en geloof en ze zien niet dat ze door die hoop, door dat geloof verslagen zullen worden. Verslagen, Kaisa. Verslagen.'

Hij kust haar weer, over de tafel. Niet alleen het voorhoofd, ook de wangen. Hij pakt haar gezicht met zijn beide handen. Voorzichtig, zoals je een kostbare vaas oppakt.

'Toen ik zo oud was als jij,' zegt hij, 'nee, iets ouder, werkte ik aan een project. God was al dood. Toen de liefde nog. Ik heb de liefde afgeschaft. Het is verwaterd, het project, opgelost in verplichtingen, een baan, een gezin, een huis, een huurder. Kinderen. Maar ik had het anders moeten noemen: de dood van het mededogen had het moeten heten. Ik, Kaisa, ben een mens zonder mededogen. Ik weet niet wat het is, ik geloof er niet in, mededogen, ik heb het van me afgeschud als een onaangename, maar hardnekkige verkoudheid. Niet dat ik denk dat wij anderen willen zien lijden, integendeel. Over het algemeen willen wij anderen juist niet zien lijden, niet echt in ieder geval. Maar mededogen? Wat is dat? Ik kan je verkrachten, Kaisa, het zou kunnen, en vlak voor ik bij je naar binnen ga, zou ik kunnen denken, zou ik kunnen voelen – want je schijnt het te voelen, mededogen, zeggen ze, zij die het weten kunnen – maar goed, dan zou ik kunnen denken: ik laat het hierbij. Dat zou ik kunnen voelen. Ik heb je de kleren van het lijf gerukt, ik heb je een paar keer in je gezicht geslagen, en nu denk ik, nu voel ik, opeens, als uit het niets, mededogen. Ik denk: verder dan dit moet ik niet gaan. Het is mooi geweest. Het is goed zo. Begrijp je nu waarom ik daarmee niets te maken wil hebben? Ik ervaar het mededogen als een persoonlijke belediging. Het beledigt mij. Het maakt me razend.'

Hij laat haar gezicht weer los.

Een paar minuten zwijgt hij, drinkt hij alleen zijn wijn. En dan roept hij haar naam. 'Kaisa,' roept hij. En nog een keer, hard en schril: 'Kaisa.'

Ze kijkt hem aan, geschrokken. Maar niet zo geschrokken dat ze zou willen opstaan en weglopen. Ze wil niet weglopen.

'Toen mijn echtgenote weer voor de deur stond, heb ik haar binnengelaten,' zegt hij nu, maar zachter, bijna op fluistertoon. 'Mededogen? Laat me niet lachen. Ik heb haar binnengelaten, omdat ik alles accepteer. Ook haar terugkeer, zelfs haar thuiskomst. Omdat ik bereid ben me aan te passen, te assimileren. Geen echtgenote, wel een echtgenote. Tirza, dat is een ander

verhaal. Zij was ziek, en ik was de ziekte. Dat is het verhaal. Andere mensen kunnen zeggen: “Ik ben ziek. Ik moet genezen.” Of: “Ik kan niet genezen, hoe graag ik dat ook zou willen.” Maar de ziekte kan dat niet. Dat is het verschil tussen het bijvoeglijk en het zelfstandig naamwoord. De ziekte moet ziekte blijven. Ik ben het zelfstandig naamwoord.’

De wijn is op, maar haar cola nog niet. Hij pakt haar glas. ‘Mag ik?’ vraagt hij. Hij neemt een paar slokken. Het smaakt hem niet. Maar hij heeft dorst.

‘Het verhaal. Ja,’ zegt hij, ‘het verhaal van de familie Hofmeester is de vernietiging van de familie Hofmeester. Dat is het verhaal. Dat is mijn verhaal. Een wereld zonder mededogen is onvoorstelbaarder dan de eigen dood, daarom komt men er steeds op terug, daarom hangt men eraan. Ik had op verscheidene plekken in mijn leven kunnen denken: ik moet terug. Deze weg is niet de mijne, deze weg is niet de beste. Maar ik ging niet terug. O zeker, Kaisa, zeker...’

Hij staat op, hij gaat naast haar staan, legt zijn handen op haar hoofd, haar jurk, dat gedeelte van de rug dat de jurk niet bedekt. ‘Er zijn keuzes,’ zegt hij, ‘die goed zijn, er zijn keuzes die slecht zijn, er zijn twijfelgevallen. Als de hoogste vorm van mededogen eruit bestaat dat je de ander in leven laat, kan ik alleen bevestigen: ik ben een mens zonder mededogen. Ik verloor mijn controle, wellicht. Maar pas toen ik mijn controle verloor, werd ik wie ik was. Dat gedeelte van Jörgen Hofmeester dat buiten de wet staat is zijn harde kern. Daarom ben ik hier. Zo ben ik hier beland. Omdat ik er niet langer aan hoef te twijfelen wie ik ben.’

Het kind draait haar gezicht naar hem toe. Ze kijkt naar hem. Ze is niet bang, waarom ook? Ze lijkt zelfs te lachen. Ze lacht naar de man die dingen zegt die ze niet begrijpt, woorden waarnaar ze vermoedelijk niet eens luistert.

Uit de keuken komt muziek. De Duitstalige zender van Namibië. Alweer.

Allebei luisteren ze even naar de radio in de verte, zonder iets te kunnen verstaan. En zij lacht.

En omdat ze lacht, omdat ze eindelijk lacht, zegt hij: ‘Kaisa, bestaat er verschil tussen vergiffenis en acceptatie? Ik vergeef de wereld door haar te accepteren. Ik accepteer alles. Er is niets wat ik niet accepteer. En jij? Jij zag me lopen, op een middag in Windhoek, een warme middag. Je zag een man die moeizaam liep, want hij had wonden aan zijn voeten. Van de hitte. Schoenen die knelden. En je kwam achter me aan. Ik weet niet waarom. Doet het ertoe? Je pakte mijn hand, je ging mee. We kunnen er betekenis aan

toekennen. Dat het zo moest zijn. Dat het niet anders kon. Dat iemand er een bedoeling mee had. Misschien moest het zo zijn, maar misschien ook niet. Waar het om gaat, is dat je er bent. Dat we allebei buiten de wet staan. Daar gaat het om.'

Hij bukt zich, zoekt onder de tafel, maar hij heeft deze avond zijn tas niet meegenomen. Hij vergeet het steeds weer. De tas is in de hut. Hofmeester neemt het kind bij de hand. Ze laat zich van haar stoel glijden. Hij is 'sir' en zij is 'company'. Dat is hun spel. Het duurt nu al dagen.

In het donker, waarschijnlijk ook door de wijn, kan hij de weg naar hut elf niet meer zo makkelijk vinden. Ze lopen door het hoge gras. Langzaam. Kaisa kan niet snel, Hofmeester kan ook niet snel. Niet op dit uur van de nacht. Niet door het hoge gras. Niet hier in Namibië, met zijn nog altijd lichtelijk opgezwollen voeten.

Ze lopen rondjes. Hofmeester merkt het, en hij zegt: 'We lopen rondjes. Waar is onze hut, Kaisa?'

Hij neemt het kind op zijn schouders. 'Waar is onze hut?' vraagt hij. 'Waar wonen wij?'

Nog langzamer loopt hij nu, bang als hij is om te vallen.

Hij zet het kind voorzichtig weer op de grond.

'Tirza,' zegt hij, 'Tirza. Ja. Het probleem met Tirza was dat ze hoog-hoogbegaafd was... is. Hoog-hoogbegaafd. De laatste jaren woonde ik alleen met haar.'

Hij gaat zitten in het gras.

'Haar zus was al naar Frankrijk, mijn echtgenote was naar haar jeugdliefde vertrokken. Ik was alleen met Tirza en eigenlijk, achteraf bekeken, was het de beste tijd van mijn leven. Ik kookte voor haar. Ik bemoeide me niet te veel meer met haar leven. Dat had ik gedaan. Maar dat was een vergissing.'

Hij staat op. Iets prikt door de stof van zijn broek heen. Na vijf minuten hebben ze eindelijk hut elf gevonden.

Hofmeester doet de ventilator aan. Uit zijn aktetas haalt hij Tirza's iPod. Hij laat de gravering aan het kind zien. 'Zonnekoningin,' zegt hij, 'dat staat er. Zonnekoningin.'

Hij laadt de iPod op, stopt de oortelefoontjes van het apparaat in de oren van het kind.

‘Dit is de muziek waarnaar Tirza luistert,’ zegt hij. ‘Dit is haar muziek.’

Hofmeester gaat op bed zitten, terwijl het kind naar Tirza’s muziek luistert. De ventilator draait en even weet Hofmeester niet meer waarvoor hij naar Namibië is afgereisd. Hij herinnert zich nog maar weinig. Zijn eigen verleden lijkt een ander leven. Iemand anders heeft het geleefd, iemand anders was redacteur buitenlandse fictie, iemand anders is op al die plaatsen geweest, iemand anders wilde de liefde afschaffen. Hij was altijd al in Namibië, met Kaisa.

De volgende ochtend rijden ze in één ruk door naar Swakopmund, een kustplaats. Er zijn veel toeristen, meer dan elders. Gewone toeristen ook. Die met chartervluchten uit Duitsland zijn gekomen, voor de zon en de zee en een vleugje exotica. Niet van die mensen die iets speciaals met Afrika hebben. Ze hebben iets speciaals met de zon, ze onderhouden een intieme relatie met hun bikini.

Samen met het kind neemt hij zijn intrek in het kleine Eberweinhotel, niet ver van het strand. Men spreekt er vloeiend Duits en ook de inrichting doet erg Duits aan.

Mevrouw Eberwein zelf zit achter de receptie. Gerimpeld en uitgedroogd door de zon, maar kwiek en zelfs een tikkeltje agressief. Mevrouw Eberwein is hier de baas. Niemand zal eraan twifelen. Het is haar hotel. Ze vraagt of Hofmeester een kinderbed nodig heeft. Ook hier verklaart hij dat een groot tweepersoonsbed prima is. ‘We blijven niet lang,’ zegt hij. ‘Ze is mijn nichtje.’

En omdat hij het niet kan laten, legt hij toch even de foto van Tirza op de balie. ‘Hebt u dit meisje hier misschien gezien, de afgelopen weken?’

De vrouw met wit, waarschijnlijk geverfd, krullend haar kijkt ernaar. Ze pakt de foto zelfs even op. ‘Nee,’ zegt ze, ‘nooit gezien. Wie is het?’

‘Mijn dochter,’ zegt Hofmeester, ‘mijn jongste dochter.’

Mevrouw Eberwein brengt de foto nog dichterbij haar ogen. ‘Ze lijkt op u,’ zegt ze. ‘Ze heeft uw kin.’

En dan kijkt ze naar het meisje dat naast Hofmeester staat. Alsof mevrouw Eberwein de kin van het meisje wil controleren.

Hofmeester loopt met het kind over het strand, staart met het kind op de pier naar vissers, deelt een salade met haar in café Out of Africa, en wordt,

terwijl zij in een draaimolen zit, gebeld door zijn echtgenote.

Hij vertelt de echtgenote vrijwel alles, over zijn reis, de accommodatie, de Toyota, Swakopmund, behalve over het kind.

‘Ik ben bijna in de woestijn,’ zegt hij, ‘ik ben bijna bij Tirza. Het is nog een dag rijden.’

‘Tbi,’ zegt de echtgenote, ‘vindt het zo raar dat zij niets van Tirza heeft gehoord.’

Haar stem heeft nog altijd niet het verkwikkende en schorre sarcasme dat hij zo van haar gewend is. De schorheid die sommige mannen zo opwindt.

‘Tbi moet niet altijd denken dat ze de belangrijkste is.’

Er valt een stilte in het gesprek. De draaimolen mindert vaart. Kaisa klimt van haar paard. Hofmeester wenkt haar.

‘En hoe gaat het daar?’ vraagt hij. ‘Hoe is het?’

De Van Eeghenstraat lijkt zo ver weg. Een andere wereld. Al niet meer de zijne.

‘Goed,’ zegt ze, ‘het gaat hier goed. Jörgen, wat ik nog wilde zeggen, ik heb een telefoontje van de moeder van Choukri gehad. Ik had eerst geen idee wie het was. Ze sprak Frans.’

Kaisa staat nu naast hem. Hij gebaart dat ze nog een rondje met de draaimolen mag. Nog een rondje en nog een en nog een. Hij geeft haar geld. Maar ze blijft staan, haar hoofd tegen zijn lichaam. Alsof ze moe is. Alsof ze hem vertrouwt.

Wie weet vertrouwt ze hem ook. Het is een kwestie van tijd, en noodzaak. Vooral het laatste.

Hij kent geen mededogen, maar hij is te vertrouwen.

‘Jörgen, ben je daar?’

‘Ja.’

‘De moeder van Choukri belde. Ze vroeg waar haar zoon was. Mijn Frans is niet zo goed.’

‘Ik dacht dat hij geen contact had met zijn familie. Die jongen.’

‘O, nou ja, ze klonk... ze klonk sympathiek, maar ongerust.’

‘Je hebt toch wel gezegd dat ze in de woestijn zitten? Wat denken die mensen, dat er in de woestijn om de tien meter een telefooncel staat? Ze komen zelf uit de woestijn.’

‘Dat heb ik ook gezegd, dat ze in de woestijn zijn. En dat er geen bereik is. Ik heb beloofd aan je door te geven dat je Choukri moet vragen zijn moeder te bellen. Het schijnt dringend te zijn.’

Het kind pakt zijn hand, het wil kennelijk doorlopen.

‘Jörgen, ben je daar nog? Het lijkt steeds alsof je wegvalt.’

Atta moet zijn moeder bellen, denkt hij. Atta moet naar huis.

‘Ik ben er nog. Ja, ik zal het doorgeven.’

‘Ik heb een boek gekocht, met foto’s van de Kalahari. En van de Namib-woestijn. Wat zouden mensen daar zoeken in die leegte? Wat zou Tirza daar nou doen de hele dag?’

‘Kijken,’ zegt Hofmeester, ‘kijken. Je kijkt ernaar, daarvoor ga je naar de woestijn.’

Het kind trekt nu echt aan zijn hand. Het wordt ongeduldig.

Nu ze een wrak is, ontwikkelt de echtgenote opeens moederlijke gevoelens. Een boek met foto’s over Namibië. Vroeger had ze wel betere dingen te doen gehad.

‘Ik moet nu echt ophangen,’ zegt hij, ‘morgen ga ik naar de woestijn. Ik bel je dan weer over een paar dagen, een week of zo. Wees niet ongerust als het wat langer duurt.’

‘Jörgen, hoe moet het nu verder?’

‘Waarmee?’

‘Met ons.’

‘We hebben het er nog over.’

‘Misschien moeten we het weer proberen. Met elkaar. Omdat we geen keus hebben. Omdat we oud zijn.’

‘Misschien.’

‘Ik heb tegen de werkster gezegd dat ze niet meer hoeft te komen, ik maak het huis nu wel schoon. Ik heb toch niets te doen.’

Hij hangt op. Het kind is moe. Het laatste gedeelte van de weg naar het hotel moet hij haar dragen. In zijn kleine kamer in hotel Eberwein sluit hij de gordijnen. Hij legt het kind op bed, en gaat er zelf naast liggen. Het is vier uur 's middags in Namibië.

Iets na zessen wordt hij wakker. Het kind slaapt nog. Voorzichtig staat hij op en kleedt zich aan. Hij pakt zijn aktetas en zijn hoed en gaat zonder lawaai te maken de kamer uit.

De schemering heeft al ruimschoots ingezet. Aanvankelijk loopt hij doelloos door Swakopmund. Voor een etalage van een reisbureau blijft hij staan kijken naar een poster waarop tochten naar de woestijn worden aangeprezen. Per jeep, of per vliegtuigje. Er is voor elk wat wils.

Hij kijkt naar de woestijn op de poster. Hij tuurt naar de mensen op de achtergrond, alsof een van hen Tirza zou kunnen zijn.

In een textielsupermarkt schaft hij een trainingsbroek en een T-shirt aan voor Kaisa. En vier onderbroeken waarvan hij denkt dat ze haar passen.

In de rij voor de kassa merkt hij dat hij de enige blanke is. Het verontrust hem steeds minder.

Terug in hotel Eberwein treft hij Kaisa huilend op bed aan. Eén snikkend brokje ellende met allemaal lakens en kussens om haar heen. Hij neemt het kind in zijn armen.

‘Niet bang zijn,’ zegt hij, ‘ik ga niet weg. Ik ga echt niet weg. Ik kan namelijk nergens heen.’

Hij laat haar het T-shirt, de trainingsbroek en de onderbroeken zien.

‘Je moet toch eens iets fris aantrekken,’ zegt hij. ‘Niet dat ik vies van je ben, maar het kan nooit kwaad om weer eens iets fris aan te trekken.’

Hij gaat zitten op de enige stoel in de kamer. Het kind is gestopt met huilen.

‘Hoeveel zijn er eigenlijk van jou?’ vraagt hij, terwijl ze haar nieuwe kleren past. ‘Hoeveel kinderen zoals jij zijn er in dit land?’

Ze zit op bed en staart hem aan.

‘Hebben jullie contact met elkaar? De kinderen die gezelschap verkopen?’

Ze blijft hem aanstaren.

Hij hangt zijn kleren in de badkamer en draait de warmwaterkraan van de douche open, in de hoop dat de stoom de kreukels uit de kleren zal verwijderen.

Die avond eten ze niet. Ze liggen op bed en kijken tv. Om tien uur trekt Hofmeester het kind haar nachthemd aan: de zomerjurk die de echtgenote voor Tirza heeft gekocht.

Midden in de nacht wordt Hofmeester wakker. Het meisje ligt overdwers. Ze heeft haar voeten op zijn buik gelegd. Voorzichtig legt hij haar zo dat haar voeten niet meer op zijn buik hoeven te liggen. Het kost hem zeker een uur voor hij weer in slaap valt.

Om half zeven staan ze op. Als ze in de ontbijtzaal arriveren, is mevrouw Eberwein nog bezig het buffet op te bouwen.

‘U bent er vroeg bij,’ zegt ze. ‘Koffie? Thee?’

‘Koffie alstublieft, en chocolademelk voor het kind.’

Het ontbijt is kariger dan in hotel Heinitzburg en Okapuka Ranch en om de een of andere reden lijken ze allebei ook minder trek te hebben.

Bij het afrekenen zegt mevrouw Eberwein: ‘Het is een mooi meisje. Uw nicht. Een erg mooi meisje.’

Ze geeft hem een factuur, die Hofmeester twee keer opvouwt en in zijn binnenzak stopt.

Hij wil al weglopen, maar mevrouw Eberwein zegt: ‘Er zijn hier veel kinderen zonder ouders.’

Hofmeester heeft zijn hoed opgezet. Zijn koffer zit al in de achterbak van de Toyota. Alleen zijn aktetas heeft hij, als altijd, onder zijn arm geklemd.

Hij moet iets terugzeggen. Maar wat? Wat valt er te zeggen over kinderen zonder ouders?

‘Aids,’ sist mevrouw Eberwein, ‘omdat ze zich niet kunnen inhouden. De zwarten.’

Hij kijkt ernstig naar de vrouw met de vele rimpels in het gezicht. Hij weet wat ze ziet, of beter gezegd, wat ze denkt te zien.

‘Kijk maar uit,’ zegt ze. ‘Het lijken kinderen. Maar ze jatten. O, ik begrijp het best. Als ik niets had, zou ik ook jatten. Het zit in hun bloed. Altijd anderen de schuld geven van de eigen ellende.’

Er ligt een schaal met zuurtjes. Hofmeester pakt er een en stopt die in zijn mond. Daarna loopt hij zonder verder iets te zeggen met het kind achter hem aan naar de Toyota.

‘We gaan naar Tirza,’ zegt hij als ze weer in de auto zitten, ‘we gaan naar de woestijn.’ Hij vouwt een kaart van Namibië open die hij heeft gekregen van het verhuurbedrijf. ‘Sossusvlei,’ zegt hij, ‘daar wilde ze heen. De duinen.’ Hij legt zijn handen op het stuur. Geen idee heeft hij wat hij zich erbij moet voorstellen. De duinen. Hij vraagt zich af waar hij heen rijdt.

Tot Walvis Bay is de weg geasfalteerd. Daarna begint een zandweg. Aanvankelijk durft Hofmeester niet meer dan veertig, vijftig kilometer per uur te rijden. Geleidelijk voert hij het tempo op tot tachtig, bijna negentig.

Aan het geluid van steentjes die tegen de auto spatten is hij gewend geraakt.

De autoradio doet het niet meer. Ook zijn telefoon heeft hier geen bereik. Hier is niets meer. Hij is alleen met Kaisa.

Af en toe werpt hij een blik op haar. Ze heeft een fles water tussen haar benen geklemd. Als hij erom vraagt, geeft ze hem de fles. Zo kan hij drinken zonder te stoppen.

Hoewel hij vindt dat hij flink doorrijdt, doet hij er langer over dan hij had gedacht. Het is al in de middag als hij in Solitaire arriveert. Op de kaart een stip zo groot als een kleine stad. In feite niet meer dan een motel en een tankstation.

Hij tankt en koopt twee stukken appeltaart. Het kind eet haar stuk helemaal op. Ze heeft honger.

‘Goed zo,’ zegt Hofmeester, alsof het een prestatie is.

De Toyota zit onder het stof en het zand. Het meisje trekt met haar wijsvinger strepen over de motorkap.

‘Laten we gaan zitten,’ zegt hij, ‘even uitrusten.’

Naast de pomp zijn wat stoelen en tafels neergezet. Ze zien er oud uit, vergaan door het weer, de tijd, het gebruik. Er is ook iets wat meer op een echt café lijkt. Maar ze hebben geen tijd. Vindt Hofmeester. Ze moeten voortmaken.

Hij strijkt met een zakdoek over zijn hoofd, en dan ook over dat van het kind. Hoewel zij niet zweet.

Er is een boom, verderop een watertoren. Daarna niets. Zand, stenen, wat struiken. Een hek om het ene perceel van het andere te scheiden. Maar wat betekent perceel hier?

Ze zwijgen.

‘Heb je begrepen wat ik aan het doen ben?’ vraagt hij na een tijd. ‘Heb je het al door?’

Ze wijst naar de stoffige Toyota.

‘Nee, nee,’ zegt hij. ‘Niet de Toyota, of misschien ook wel. Ik ben bezig te verdwijnen. Dat is wat ik aan het doen ben.’ Het woord ‘verdwijnen’ stelt hem gerust. Het is zoveel lieflijker en onschuldiger dan sterven. Het is sterven, maar dan zonder geweld.

Hij moet in slaap zijn gevallen, want hij wordt wakker van het kind dat op zijn wang tikt. De zon staat al lager. Zijn hoed is op de grond gevallen.

Hij wrijft in zijn ogen, raapt de hoed op.

‘Ja,’ zegt hij, ‘we gaan.’

Ze doen er nog twee uur over om de Sossusvlei Lodge te bereiken. Hutten in merkwaardige kleuren, midden in de woestijn, dat is de Sossusvlei Lodge. Maar er is geen plaats meer.

Daarop had hij niet gerekend. Dat de woestijn populair zou zijn.

Het meisje achter de balie zegt: ‘Probeer de Kulala Desert Lodge, misschien hebben ze daar nog wat. Ik kan wel even bellen?’

‘Graag.’

Hij staat daar, met het kind aan zijn hand. Stoffig en dorstig.

Een van die toeristen die de reis niet goed heeft voorbereid. Slordige toeristen.

De receptioniste belt. Er is plaats in de Kulala Desert Lodge. Hij bedankt vriendelijk voor de moeite.

Ondanks vermoeidheid en dorst rijdt hij hard verder. Bijna honderd kilometer per uur over een zandweg.

Als ze eindelijk een bord met Kulala erop zien, is het al donker.

De kleine weg – een weg is het nauwelijks te noemen – die erheen voert, is nog bijna zes kilometer lang. Ze doen er een kwartier over. Het enige licht is dat van de auto. Hofmeester heeft steeds meer moeite zich te concentreren.

Tot hij eindelijk de Kulala Desert Lodge ziet. Een tentenkamp. Maar de tenten zijn geen tenten. Het zijn hutten in de woestijn.

Hij parkeert de auto. Hij haalt kind, hoed en aktetas eruit en loopt naar de ingang. Hij wankelt, hij is duizelig. Waarschijnlijk heeft hij te weinig gegeten, of te weinig gedronken.

Er staat een jonge vrouw bij de ingang met een dienblad. Ze overhandigt hem een drankje. Een doek heeft ze sierlijk om haar hoofd geslagen.

Hofmeester drinkt gretig, het drankje smaakt tegelijkertijd naar thee en alcohol. Ook het kind drinkt. Vandaag draagt ze haar nieuwe trainingsbroek.

Ze ziet er goed uit. Minder sletterig dan in haar afgedragen jurk, voor zover een kind er sletterig kan uitzien. Het woord herinnert hem aan de echtgenote. Sletterig, een woord als een spel dat allang niet meer gespeeld wordt.

‘Ik ben Jörgen Hofmeester,’ zegt hij, ‘er is net gebeld namens mij. Voor één of twee nachten. Moet ik mij ergens inschrijven?’

‘Komt allemaal later,’ zegt ze.

Een man komt op hem af. Een blanke. De man blijkt een jonge Fransman te zijn. Hij heet Hofmeester welkom, zegt dat alle formaliteiten later zullen worden afgehandeld, vraagt of ze eerst iets willen eten. Ook de bagage zal later uit de auto worden gehaald. Nu moeten ze eerst maar uitrusten. Bijkomen.

Hofmeester wordt naar een tafel geleid. Zo moe is hij, dat hij vergeet zijn hoed af te zetten. Te moe ook om te merken of en hoe er naar hem en het kind wordt gekeken.

Als een mandje met zelfgebakken brood op tafel verschijnt, eten hij en het kind het binnen vijf minuten op.

‘Kaisa,’ zegt hij, ‘we zijn er. We zijn er bijna.’

En eindelijk zegt ze wat. Voor het eerst die dag. Met een glimlach op haar gezicht, een glimlach die bijna ironisch lijkt. ‘Meneer,’ zegt ze, ‘meer brood, alstublieft.’

Hij wenkt een van de meisjes. Ze komt met meer brood. Het meisje blijft bij de tafel staan en kijkt naar het kind.

‘Uw dochter?’ vraagt ze.

‘Mijn nicht,’ zegt Hofmeester.

Dan begint het meisje te zingen. Ze zingt in een taal die hij niet kan verstaan en ze maakt klakkende geluiden met haar tong. Ze heeft een mooie stem, maar hij wil geen gezang. Hij wil eten, slapen, verdwijnen.

Als het meisje is uitgezongen, streelt Hofmeester Kaisa over haar arm. Terwijl zij in een stuk zelfgebakken brood hapt.

‘Niet al het brood eten,’ fluistert Hofmeester, ‘anders heb je straks geen honger meer.’

Even stopt ze met kauwen. Ze glimlacht naar de man met wie ze nu al een paar dagen op reis is.

Het maakt haar niet uit, denkt hij. Het maakt haar niet uit wie ik ben. Ook onverschilligheid kan vergiffenis zijn.

Na de maaltijd geeft hij de autosleutels af aan een jongen die de bagage alvast naar de hut zal brengen. Maar na een paar minuten is de jongen weer terug. Hij krijgt de achterklep niet open.

‘Ik denk dat er te veel zand en stof in het slot is gekomen,’ zegt hij. ‘We zullen het morgen schoon spuiten. Maar ik vrees dat u nu zonder bagage de nacht moet doorbrengen. Is dat een groot probleem? Hebt u iets nodig?’

‘Nee,’ zegt Hofmeester. ‘Geen probleem. We hebben niets nodig.’

Ze worden door de Fransman naar hun verblijf gebracht. De hutten staan relatief ver uit elkaar. Ze moeten voorzichtig lopen. De weg is gemarkeerd met stenen, maar veel licht is er niet. Overal zand en stof.

‘Pas op,’ zegt de Fransman. ‘Meestal komen de gasten eerder. Als het nog licht is.’

De hut voldoet aan Hofmeesters verwachtingen. Een bed, een ventilator, een spuitbus tegen insecten, een douche.

‘Als u wilt,’ zegt de Fransman, ‘kunt u boven op het dak slapen. Er liggen dekens. Sommige mensen vinden het prettig om onder de sterrenhemel te slapen. Het is een bijzondere ervaring. Een attractie.’

Ze lopen buitenom naar de achterkant van de hut, waar een ladder staat.

Het kind is binnen gebleven.

Hofmeester knikt. 'Bent u al lang hier?' vraagt hij.

'Een jaar of drie,' zegt de Fransman. 'Het wordt eigenlijk tijd dat ik weer verderga. Maar ik kan geen afscheid nemen. De woestijn is verslavend.'

Ze kijken naar boven, naar de hut en naar het bed dat daar op het dak ligt. Geen afscheid kunnen nemen. Het komt Hofmeester bekend voor en ook weer niet. Wat is er zo bijzonder aan deze plek dat je er niet weg kunt?

'En hoe bent u hier terechtgekomen?' vraagt Hofmeester.

De Fransman lacht. 'Ik wilde wat anders.' Even is hij stil, alsof hij verwacht dat er nog meer vragen zullen komen. Dan zegt hij: 'Goed, ik laat u alleen. Morgen spuiten we uw auto schoon en dan krijgt u hopelijk uw bagage. En dan moet u ook maar even laten weten aan welke excursies u wilt meedoen.'

Hofmeester gaat terug de hut in. Hij wast zijn handen. Het water is opmerkelijk warm.

'We hebben geen tandenborstel,' zegt hij. 'De tandenborstel is nog in de achterbak en die krijgen ze niet open. Maar het geeft niet, toch?'

Hij kleedt zich uit, hangt zijn kleren in een kleine kast.

'Wil je dit aanhouden?' vraagt hij. 'Nu we jouw gebruikelijke nachtjapon niet bij ons hebben?' Hij wijst op de trainingsbroek, het T-shirt.

Het kind knikt. Het is goed.

Hij kijkt rond. Er is geen telefoon in de kamer. Alles is er, op een telefoon na. Hij opent zijn eigen telefoon. Bereik heeft hij hier ook niet.

Zo staat hij daar in zijn onderbroek. Hij slaat de dekens open, maar dan bedenkt hij iets. 'Wil je misschien buiten slapen?' vraagt hij. 'Buiten. Op het dak? Om naar de hemel te kijken? De sterren?'

Hij wijst naar het plafond, alsof hij toch een beetje bevreesd is dat ze hem niet verstaat.

'Op het dak?' vraagt hij nog een keer.

'Ja,' zegt ze, 'op het dak.'

Een beetje geschrokken van dit antwoord loopt Hofmeester met het kind

naar de achterkant van de hut. Het zand voelt niet onaangenaam aan zijn blote voeten. Hij wist niet dat ze dit wilde. Op het dak slapen. Nou ja, waarom ook niet. Het is een attractie. Misschien heeft Tirza het ook gedaan.

‘Ga jij maar eerst,’ zegt hij. ‘Als je valt, dan vang ik je op.’

Langzaam beklimt het kind de ladder. Halverwege blijft ze staan. Ze kijkt naar beneden.

‘Ga maar,’ zegt Hofmeester. Hij duwt tegen haar billen, bang als hij is dat ze onverwacht hoogtevrees zal krijgen. Bang dat ze zal vallen.

De beklimming van de ladder kost hem meer moeite dan hij had verwacht. Stijve gewrichten, slappe spieren, het verval.

Zonder dekens is het tamelijk koud op het dak. De nachten zijn fris in de woestijn.

Hij trekt de dekens over zichzelf en het kind heen.

Het kind blijft rillen.

‘Kom maar,’ zegt hij, ‘ik houd je vast.’

Terwijl hij Kaisa vasthoudt, kijkt hij naar de hemel. Sterren. Inderdaad, als beloofd. Dit is mooi, denkt hij, maar waarom is dit mooi? Is het een afspraak? Of vinden alle mensen het mooi, zonder iets van de afspraak te weten?

De slaap wil niet komen, terwijl hij de hele dag gereden heeft en moe is. Na een tijd merkt hij dat ook het kind niet slaapt.

Ze heeft haar ogen open.

Net als hij. Maar kijkt ze of slaapt ze met haar ogen open?

Moet je naar de sterren kijken? Is dat de bedoeling van deze attractie? Speciaal ontworpen voor de westerling, opdat die weer even weet wat dat is, de blote hemel.

‘Kaisa,’ zegt hij, ‘slaap je al?’

Er komt geen antwoord.

‘Heb je het koud?’ vraagt hij. ‘Kaisa?’

Weer geen antwoord. Hij voelt iets op zijn wang. Een hand. De hand van Kaisa.

Ze aait hem, lijkt het. Ze heeft haar hand op zijn gezicht gelegd. Maar haar hoofd heeft ze niet bewogen.

Hij verroert zich niet. De hand blijft liggen.

Stilte. Stilte en duisternis. Dat is de woestijn in de nacht. Af en toe het geluid van de wind.

‘Weet je wat het was met Tirza,’ zegt hij zacht, ‘weet je wat het was?’ Hij hoeft niet te fluisteren, maar hij doet het. Het is zo stil hier, zijn stem lijkt tientallen meters verderop te horen te zijn. ‘Ze leek op mij. Dat was het. Ze was... Ze was...’

De hand beweegt langzaam over zijn gezicht, als de hand van een blinde. Het is geen aaien, het is zoeken. Maar wat zoekt de hand, Kaisa’s hand?

‘Ik kwam de woonkamer binnen,’ fluistert hij, ‘de woonkamer die van mijn ouders is geweest, en daar lag ze. Op de tafel. Tirza. Ze hoorde me niet. Hij mij ook niet. Het maakt zoveel lawaai, Kaisa, seks. Het is zo lawaaiig, dat maakt het ook zo onaangenaam voor derden. Het lawaai. Het lawaai. Niets dan lawaai.’

De hand op het gezicht van Hofmeester houdt niet op met bewegen. Zijn mond. Zijn oren. Zijn neus. Alles wordt aangeraakt.

‘Ik wilde eigenlijk weggaan. Naar de keuken. Ik was daar iets aan het doen. Ik weet niet meer wat. Wijn aan het drinken. Denk ik. Italiaanse gewürztraminer. Maar ik bleef staan. Ik vond het raar dat ze me niet gehoord had. Daarom bleef ik staan kijken. Het was zo liefdeloos, Kaisa. Opeens zag ik dat. Hoe liefdeloos het was. Hoe...’

Zijn lippen zijn droog. Hij heeft dorst, maar hij heeft geen water mee naar boven genomen en hij is te moe om nu naar beneden te gaan, om in de hut een flesje te zoeken.

De hand ligt stil op zijn neus. Het is geen onaangenaam gevoel. Het is een aangename hand. Een zachte hand.

‘Liefdeloos is seks,’ fluistert hij, ‘in het algemeen, altijd, onder alle omstandigheden, dat dacht ik. Dat zag ik. Het had me niet moeten verbazen, en toch verbaasde het me. Ik bedoel: het beest kent geen liefde, het kent hooguit razernij. Honger, dorst, moeheid. En ik dacht: wat gebeurt hier? Wat gebeurt hier eigenlijk? Wat is hier aan de hand? Mijn dochter krijgt een goede beurt, dat is er aan de hand, dat gebeurt hier. En die woorden, een goede

beurt, bleven in mijn hoofd zitten, bleven rondcirkelen, ze gingen niet meer weg als een... als een gebed, Kaisa. Een goede beurt, dacht ik, een goede beurt, dat is wat mijn dochter krijgt van het leven. En ik keek naar zijn billen, de billen van Mohammed Atta, en ik dacht: wat zijn ze wit. Wat heeft hij een witte billen voor een bruine man. Wat grappig. Witte billen. Ik stond daar bij de open haard, ik zag ze op en neer gaan, die billen, als in een film. Ik had weg kunnen gaan zoals ik was binnengekomen, stil en behoedzaam, maar ik ging niet. Ik verroerde me niet. Ik bleef daar staan kijken, naar die witte billen.'

De hand ligt nu op zijn wang. De vingers lijken piano te spelen op zijn wang. En hij denkt: ze is me aan het kietelen. Ze kietelt.

'Kaisa,' fluistert hij, 'je kunt het je niet voorstellen, maar zo stond ik daar. Minuten leek het, in werkelijkheid waren het maar seconden, maar het leken minuten, uren, een half leven. En hoewel ik niets zei en niets deed, zagen ze me plotseling, of ze hadden wat gehoord. Wat geroken. In ieder geval draaide Mohammed Atta zijn hoofd om. En ik dacht: dit heb ik allemaal al eens meegemaakt. Zo oud ben ik dat ik alles twee keer meemaak. En Tirza zag me ook en ze klom van tafel. Ze was niet eens helemaal ontkleed. Ze was... Ze was half ontkleed, niet ontkleed eigenlijk. En ik dacht: waarom op mijn eettafel? Een eettafel is een tafel waaraan je eet, zoals het woord al zegt. Je eet eraan. Ik dacht: Mohammed Atta, jij hebt mijn geld van me afgenomen, en nu neem je mijn dochter op mijn eettafel, op de eettafel die van mijn ouders is geweest. Goed, ze deden de laatste jaren van hun leven niet meer open, maar dat is een ander verhaal.'

De hand van het kind beweegt nu over zijn voorhoofd.

'Kaisa,' fluistert hij, 'je hand is zo zacht. Zo zacht. Fijn is dat.' Hij denkt na. Een paar seconden, een minuut. 'Ja,' zegt hij, 'ze stond daar, Tirza, en ze zei: "Papa, wat doe je hier?" Niet boos, verbaasd. Misschien een beetje verbolgen dat ik daar stond. Ik had beter kunnen vragen: "Wat doen jullie hier? Dit is een eettafel. Onze eettafel. Wij gaan hier straks aan eten." Maar ik dacht vooral: wat is Tirza mooi, wat is ze lief. Wat heeft ze een lief gezichtje. En mooie ogen, en een goed karakter. Een zorgzaam karakter. Als peuter al was ze zo zorgzaam. Wij hoefden niet alleen op haar te passen, zij paste ook op ons. En ik dacht aan haar schoenen, aan haar eerste schoentjes, die ik voor haar heb gekocht. Ze waren zo klein, dat er drie, vier in één hand pasten. Ik heb ze bewaard, de eerste schoentjes van Tirza, ergens in de Van Eeghenstraat in een kast. En ik dacht: ze is de zonnekoningin, dat dacht ik,

mijn zonnekoningin is ze, mijn allerliefste zonnekoningin. En toen pakte ik de pook en ik sloeg op haar hoofd. Ze zakte meteen in elkaar en ik sloeg nog een keer, toen ze al op de grond lag, en nog een keer, en terwijl ik dat deed bleef ik denken: ze is mijn zonnekoningin, ze is mijn allerliefste zonnekoningin. Ze is de zonnekoningin. En aan haar schoentjes dacht ik, haar allereerste schoentjes. Blauw waren ze, zonder veters, met klittenbandjes.'

Hij voelt dat er een hand op zijn gezicht ligt, de warmte van het kind, die voelt hij ook nog, verder niet veel meer.

'Kaisa,' fluistert Hofmeester, 'jouw hand is zo fijn. Jouw hand... Nu weet je wie ik ben. Ik wist het zelf ook niet. Je weet niet wie je bent, tot je de controle verliest. Pas dan dringt het tot je door. En hij, die Atta, weet je wat hij deed? Hij rende weg. De held. Hij ging ervandoor. Ik vond hem in de keuken. Hij trilde, hij rilde. Hij was... hij was niets meer. Een wrak. Niets. Geen mens. Helemaal niets.'

Hofmeesters mond is droog. Hij slikt een paar keer.

'Kaisa,' fluistert Hofmeester, 'Kaisa. Atta stond daar in mijn keuken, bij de deur, hij had niet eens de tijd genomen zich fatsoenlijk aan te kleden. En weet je wat hij zei? "Ik smeeek u, meneer Hofmeester. Ik smeeek u," dat zei hij. En pas op dat moment begreep ik dat ik de pook nog in mijn handen had. De pook van mijn ouders. En hij smeekte en jammerde. Heb ik gejammerd? Toen Mohammed Atta mijn geld afpakte, en mijn dochter? Ik heb nooit gejammerd. Ik deed een stap in zijn richting en op dat moment pakte hij mijn Stihl, die ik daar in de keuken had neergezet om te drogen en schoon te maken. Mijn zaag. De hele dag had ik in de tuin gewerkt. Ik houd ervan om in de tuin te werken.'

Er komt meer wind opzetten. Het geluid ervan stelt Hofmeester gerust. Het geeft hem het idee dat niemand hem hoort, zelfs Kaisa niet. 'Fruitbomen moet je behoorlijk onderhouden,' fluistert hij, 'de tuin moet je onderhouden, dode takken afzagen, onkruid uittrekken, gras zaaien. Dat is mijn werk. Daar houd ik van. Ik laat me mijn Stihl MS 170 niet afnemen en al helemaal niet door Atta. Ik liet de pook vallen en ik pakte de zaag uit zijn handen. Hij had hem niet eens goed vast. Hij weet niet hoe je zo'n ding moet bedienen, hoe je hem moet vastpakken. Hij trilde te veel. Hij was in de war, hij was lijkbleek.'

Hij voelt Kaisa's voet tegen zijn been, maar meer nog dan dat haar hand op zijn hoofd. 'Kaisa,' fluistert hij, 'Kaisa. Mijn Kaisa. Hij rende naar de woonkamer als een kat in het nauw. Met zijn broek nog op zijn knieën. Atta.

Ik ging hem achterna. Wat moest ik doen? Ik kon hem niet laten ontsnappen, ik had geen keus, Kaisa. Hij stond daar, helemaal in paniek. In de war. Een zenuwinstorting nabij. En op tafel, op de eettafel, lag nog altijd dat monopolyspel en zijn koran. Een groen boek met een harde kaft. Ik keek ernaar, met de zaag in mijn hand. En toen werd me alles duidelijk. Ik begreep het, het misverstand, de dwaling, het irrationele dat over deze aarde jaagt als een spook, als een orkaan. Ik zei tegen hem: "Atta, wie denk je dat sterker is, Allah of de MS 170? Bid tot Allah, misschien komt hij je helpen. Of tot de profeet, misschien komt de profeet je helpen, Atta." Maar hij wilde niet bidden. Hij weigerde te bidden. Kun je je dat voorstellen? Ik scheurde een bladzijde uit de koran en ik zei: "Als je niet wilt bidden, zul je eten, Atta." Ik propte de bladzijde in zijn mond. En hij at. Hij at, Kaisa. Maar er kwam geen hulp. Natuurlijk kwam er geen hulp. Ik was de hulp. "En trek jullie vandaag terug, o schuldigen," stond er op de bladzijde, en meer van dat soort kreten. Ik kwam dichterbij, Kaisa, nog dichterbij Atta, steeds dichterbij. Ik kon hem ruiken, angst stinkt, de geur van angst gaat door alles heen, en op de grond lag mijn dochter, mijn zonnekoningin. Ze was genezen van haar ziekte, maar kennelijk niet helemaal, niet van mij, van mij was ze niet genezen, van mij kun je niet genezen.

Wat kon ik doen? Hij had een bladzijde van de koran in zijn mond, Mohammed Atta, als een circusbeest. Hij durfde niet eens door te slikken. Hij kauwde niet. Hij stuurde me aan. Als een aap. "Waar is Allah," vroeg ik? "Waar is de profeet? Waarom zijn ze niet gekomen om je te helpen? Heb je misschien niet hard genoeg geroepen, heb je misschien niet met genoeg overgave gebeden? Roep nog maar een keer. Allah, roep hem maar, roep hem zoals je je hondje roept dat verdwaald is in het park. Laten we hem samen roepen, Atta, misschien komt hij als we hem samen roepen. Misschien is hij een beetje doof." En weet je wat hij zei, weet je wat hij antwoordde met die bladzijde van de koran nog in zijn mond? "Ik ben Mohammed Atta niet. Ik ben Mohammed Atta niet." "Natuurlijk," zei ik, "zul je niet zeggen dat je Mohammed Atta bent, natuurlijk gebruik je een schuilnaam. Wie durft vandaag nog te bekennen dat hij Mohammed Atta is?" Daarna deed ik de MS 170 aan, en als die eenmaal aanstaat, dan hoor je weinig meer, geen gebeden, geen stemmen, eigenlijk ook geen gebrul, dan hoor je alleen nog de MS 170, dat is een soort muziek. Boven die muziek riep ik uit: "Roep nog een keer, Atta. Roep nog een keer heel hard om Allah. Misschien verstond hij je niet vanwege je accent. Misschien is Allah even op vakantie." Maar Atta zei niets meer. En daarna heb ik hem gesnoeid, als een fruitboom. Als een zieke

fruitboom met allemaal dode takken. Eerst de linkerkant en toen de rechterkant, en vervolgens de onderkant en helemaal op het eind de bovenkant. De MS 170 is een compacte zaag, maar hij gaat overal doorheen. Daarom zijn amateurtuiniers zo dol op hem. Hij is ook zuinig in het gebruik.'

Hij draait zich om. De hand rust nu op zijn achterhoofd.

'Kaisa,' fluistert hij, 'Kaisa. Mijn Kaisa. Ik heb me gewassen, in de keuken, zo goed en zo kwaad als dat ging, en mijn kleren schoongeborsteld en een overhemd aangetrokken dat nog van mijn vader was geweest. Want mijn eigen overhemd werd niet meer schoon. Het was te vies. Daarna ben ik eten gaan halen in het dorp. Een rijsttafel. Een kleine rijsttafel voor drie personen. Met extra kroepoek. En ik heb die rijsttafel helemaal in mijn eentje opgegeten. Ik had zo'n honger, zo'n razende honger had ik, sommige bakjes heb ik leeg gelikt. Kaisa, heb je ook weleens zo'n honger? Daarna heb ik een kuil gegraven in de tuin. Ik ben er de hele nacht mee bezig geweest. Ik had geen tijd voor twee kuilen. En ik heb de kinderen erin gelegd, ik heb hen erheen gesleept moet ik zeggen, met mijn laatste krachten. De zonnekoningin in haar geheel, de ander in brokjes. Zoals je de restanten van het snoeien bij het grofvuil neerzet. En daarna heb ik de kuil dichtgegooid. Ik heb de tuin weer zo mooi mogelijk gemaakt, hij was nog van mijn ouders. En toen heb ik eerst mijzelf gewassen en vervolgens de MS 170 schoongemaakt en daarna het huis, want overal was het sap van de fruitboom te vinden. Overal takjes en blaadjes die ik vergeten had in de kuil te stoppen. Jij weet niet wie Atta was, jij weet niet wat hij met ons zou hebben gedaan als hij de kans had gehad. En toen was alles schoon, alles was aan kant, alleen de koran lag op tafel. En die ben ik gaan lezen. Er was maar één bladzijde uitgescheurd. Ik ben een nieuwsgierig mens. Ik kon niet slapen. Er staan interessante dingen in. 'Waarlijk hebben de bezitters van de tuin op die dag een blijde bezigheid,' las ik. Dergelijke dingen. En ik dacht: dat ben ik, ik ben de bezitter van de tuin. Maar de MS 170 is sterker dan Allah, sterker dan God ook, krachtiger dan Jezus. De Stihl MS 170 is de heerser, Kaisa, onze heerser. En terwijl ik dat allemaal dacht, voelde ik niets. Hooguit zorgen om praktische dingen. Of het huis wel echt schoon was. Of ik niets vergeten had. Geslapen heb ik niet, alleen maar even gedommeld, en 's ochtends heb ik ontbijt gemaakt voor drie mensen. Ik heb me geschoren en het zalfje gebruikt tegen mijn droge huid, tegen huidschilfers. En daarna ben ik naar het vliegveld van Frankfurt gereden. En ik heb de kinderen uitgezwaaid, tot ik hen niet meer zag.

Nu weet je wie ik ben, en waarom ik hier ben. Omdat ik Tirza zoek,

terwijl ik weet dat ze hier nooit is geweest. Maar het gekke is, er zijn momenten dat ik twijfel. Dat ik het niet meer zeker weet. Dat ik denk: het was allemaal een spel, een spel in mijn eigen hoofd. Dat ik denk dat ze toch naar Namibië is gevlogen met Atta, dat ik me de dingen niet goed herinner. Ik kan me niet voorstellen dat ik Tirza nooit meer zal zien. Het is gek, maar jarenlang heb ik een vaag vermoeden gehad dat ik een monster was, een beest. En toen ik dat vermoeden eindelijk bevestigd zag, kon ik het niet geloven. Vroeger, toen ik jong was, toen speelde ik met mijn echtgenote, we speelden dat ik het beest was dat 's nachts door het Vondelpark scharrelde. Om dit alles ben ik hier in Namibië, Kaisa, om te verdwijnen, om op te lossen, omdat ik nergens meer heen kan. Misschien is dat de definitie van het spel, dat je altijd weer terug kunt naar wie je was voor het spel begon. Maar ik kan niet terug. Ik ben afgesneden van wie ik was, Kaisa. Voor jou ben ik zonder toekomst, zonder verleden, neutraal als een bankbiljet. Een westerling, een van de velen, verdwaald in zijn eigen leven. Ze zeggen dat ze spiritualiteit zoeken, of rust, of iets anders, maar ze bedoelen allemaal hetzelfde Kaisa, verdwijnen. Ik wil je... Ik wil je zeggen hoe fijn ik het vind met je te spreken. Je gezelschap is... je gezelschap is belangrijk voor me. Mensen hebben gezelschap nodig voor ze verdwijnen.'

Hij zegt nu niets meer, maar hij kan niet slapen. Hij ligt in de woestijn, voelt de warmte van het kind, graaft in zijn geheugen en proeft de smaak van oude wijn in zijn mond. Er is niets monsterlijks aan hem. Alles wat monsterlijk aan hem is, is in zijn geheugen begraven. Hij ligt daar als een kind.

Stijf wordt Hofmeester wakker. Hij blijft nog even liggen en wekt dan Kaisa. Het is zeven uur in de ochtend.

In de hut neemt hij een douche, een korte, omdat hij wil dat Kaisa ook nog wat warm water heeft. Daarna kleedt hij zich aan.

Bij het ontbijt vraagt de Fransman of ze mee willen doen aan een excursie. 'Graag,' zegt Hofmeester, 'de woestijn willen we zien, de duinen.'

'Ik zal een aparte excursie voor u organiseren,' zegt de Fransman, 'omdat u met een kind bent. De meeste mensen komen zonder kinderen hier. Om half drie zal Elago u ophalen.'

'Dank u,' zegt Hofmeester.

‘Geen dank,’ zegt de Fransman. Hij lijkt te willen weglopen, maar hij blijft staan. ‘Is ze hier geboren?’ vraagt hij. Hij wijst op het kind. Hofmeester knikt en dan knikt ook de Fransman, alsof hij het antwoord verwachtte. Alsof hij het al wist. ‘Als u nog iets nodig hebt, en o, voor ik het vergeet, we hebben uw auto schoon gespoten, de bagage wordt zo naar uw hut gebracht.’ De Fransman loopt naar de volgende tafel.

Hofmeester kijkt hem na. Een vriendelijke man in een kaki broek. Wie weet wat hij in Frankrijk was. Wat hij daar gedaan heeft.

De dag brengen ze door aan de rand van het kleine zwembad. Af en toe gaat het kind er met haar voeten in. Maar ze durft niet te zwemmen of ze kan niet zwemmen.

Hofmeester ligt op een stoel, zijn hemd heeft hij opengeknoopt, hij weigert het helemaal uit te trekken.

Om half drie komt een lange, zwarte man naar Hofmeester toe. Elago.

De jeep is verbouwd en verlengd. De stoelen zijn als een tribune neergezet, zodat je over de hoofden van de mensen voor je van het uitzicht kunt genieten.

Maar er zijn geen andere mensen. Het zijn Hofmeester, Kaisa, en Elago.

Ze rijden weg, eerst nog langzaam, dan steeds sneller. Elago praat veel en maakt grappen die tamelijk flauw zijn, maar waar Hofmeester beleefdheidshalve om lacht.

De woestijn verandert voortdurend van kleur, de woestijn wordt steeds roder.

Stenen zijn hier niet of nauwelijks. Alleen zand, en enkele kale struiken.

‘Komt u uit de buurt?’ vraagt Hofmeester als ze gestopt zijn bij een duin. De stilte drukt zwaar op hem.

‘Ik kom uit het noorden van het land,’ zegt Elago. ‘Daar is ook mijn familie.’

‘En gaat u er vaak heen?’

‘We werken drie maanden, dan hebben we drie weken vrij. Over twee weken ga ik er weer heen.’

Ze rijden nog een stuk verder. Bij twee hoge duinen stoppen ze. ‘Dit is Big Papa,’ zegt Elago, ‘en dat is Big Mama. Big Mama is iets minder hoog

dan Big Papa, maar het uitzicht is hetzelfde.' Hij wacht even. 'Als u naar boven wilt, als u Big Mama op wilt, blijf ik wel hier met het kind. Normaal zijn hier meer mensen, zo rond zonsopgang komen die. Maar nu is het rustig. Het duin is helemaal van u.'

'Ja,' zegt Hofmeester, 'ik wil naar boven.'

'Neem wat water mee,' zegt Elago.

Hofmeester klemt de aktetas onder zijn arm. De hoed laat hij in de jeep achter.

'Wilt u die niet hier laten? Uw tas?'

'Ach, ik neem hem mee,' zegt Hofmeester. 'Hij is niet zwaar.'

Hij klimt uit de jeep, hij neemt een flesje water in ontvangst van Elago en hij begint te lopen.

'Weet u het zeker?' roept Elago hem nog na. 'Die tas kunt u ook hier laten. Er zal niets mee gebeuren.'

Hofmeester doet alsof hij hem niet hoort.

Eerst is het zand nog stevig, maar geleidelijk zakt hij er steeds dieper in weg, tot zijn knieën.

Als hij zich omdraait, ziet hij dat Kaisa achter hem aankomt.

Nergens een ander mens of dier te bekennen. Alleen zand in verschillende kleuren.

Ze zijn nog niet eens heel hoog, maar de jeep lijkt al klein en onbeduidend.

Kaisa klimt sneller dan hij. Ze is zo bij hem.

'Je moet bij Elago blijven,' roept hij. 'Blijf bij Elago. Hij zal op je passen.'

Hij loopt verder. Zijn armen doen pijn, zijn ademhaling is zwaar. Zijn sandalen zitten alleen maar in de weg. Hij doet ze uit.

Na twintig minuten zijn ze uit het zicht van Elago verdwenen.

Hij gaat zitten. Kaisa blijft staan. Zijn lichaam is uitgeput, zijn mond droog.

'Ga nu terug, Kaisa,' zegt hij, 'ik ga alleen verder. Ik ga verdwijnen.' Het kost hem geen moeite het te zeggen. Hij heeft er zo vaak over nagedacht, hij

heeft het al zo vaak beleefd in zijn gedachten, dit moment. Hij staat op, kust haar op haar voorhoofd, geeft haar het flesje water, dat nog halfvol is.

Hij wandelt stevig door, even gaat het duin naar beneden, dan weer omhoog. Hij loopt op de richel van het duin, waar het zand van twee kanten omhoog is geblazen. Er is geen uitzicht, alleen meer zand, meer duinen.

Hofmeester gooit zijn sandalen weg. Hij heeft ze niet meer nodig. Soms valt hij, dan kruipt hij een paar meter op handen en voeten door het zand. Ja, dit is verdwijnen. Zo doe je het. Zo ziet het eruit.

De zon prikt in zijn ogen, maar hij voelt dat de warmte minder wordt.

Als hij zich omdraait, ziet hij dat Kaisa maar een paar meter van hem vandaan is. Ze is hem weer nagelopen.

Hij vloekt. 'Ga weg,' schreeuwt hij. Hij zwaait met zijn armen, hij zwaait met zijn tas, om duidelijk te maken dat ze terug moet naar de auto. Weg van hier, weg van hem.

Maar ze komt alleen maar dichterbij. Steeds sneller, als een beest dat de woestijn gewend is, rent ze door het zand. Ze geeft zichzelf niet de tijd om weg te zakken. Het lijkt een dans die ze uitvoert, een dans zonder publiek.

Dan draait hij zich om, en begint gewoon verder te lopen, weg van Kaisa.

Maar ze is sneller, ze haalt hem in. Ze pakt hem bij zijn been.

Hij wil zich losrukken, met als gevolg dat hij valt. 'Ga weg,' roept hij, 'Kaisa, zie je niet wat ik aan het doen ben? Zie je het niet? Hij ligt op zijn buik. Overal zit zand, in zijn oren, in zijn neus, in zijn mond, in zijn aktetas.

Het kind zit naast hem. Ze aait hem over zijn haar.

'Kaisa,' fluistert hij, 'ik heb je toch gezegd dat ik moet verdwijnen? Laat mij.'

Hij gaat rechtop zitten. Hij pakt de handen van het kind. 'Vind je me ziek?' vraagt hij. 'Is dat wat je denkt? Maar als ik ziek ben, wat is dan gezond, wat is normaal?'

Hij staat op.

'Ik ben een product van de beschaving,' roept hij, 'ik ben wat er gebeurt als je de beschaving loslaat op het beest. Dat ben ik. Ik heb nooit iets anders willen zijn dan beschaafd.'

De wind smooit het geluid van zijn stem.

Hij loopt verder, hij wankelt, maar hij loopt verder. Het kind geeft niet op. Ze pakt zijn hand. Ze trekt hem de andere kant op. Ze vechten, lijkt het wel.

Dan tilt hij, met zijn laatste krachten, het kind een paar seconden de lucht in. Hij heeft zijn aktetas voor deze laatste inspanning op de grond moeten laten liggen.

‘Kijk,’ zegt hij, ‘kijk hoe mooi het hier is. Nergens een mens te bekennen. Alleen maar zand. Dat is mooi. Een wereld zonder mensen, dat is schoonheid. Duisternis is de mens, niets dan dat, het epicentrum van duisternis, en het enige licht dat van hem komt, is het licht van het beest.’ Hij zet het kind weer op de grond.

‘Ik moet hier blijven,’ zegt hij tegen het meisje, ‘er is geen plaats voor mij, ik heb mijn plaats opgegeven in de wereld van de mensen. Ik heb mij buiten die wereld geplaatst. Ik hoor bij de wereld van het zand. Het zand moet zich over mij ontfermen.’

Hofmeester houdt de aktetas tegen zijn voorhoofd om zijn ogen tegen het licht te beschermen. De zon staat steeds lager.

Dan gaat hij weer zitten, hij neemt de fles aan van het kind en drinkt een slok.

‘Vroeger,’ zegt hij, ‘stonden ze op zondagochtend geregeld voor mijn deur, Jehova’s getuigen. Ik deed altijd open. Hoewel mijn echtgenote ertegen was. Maar ik vond dat je beleefd moest blijven, ook als ze voor de deur stonden om je ziel te redden. En dan zeiden ze dingen als: “God zoekt u.” Dat soort dingen. Maar het zand heeft mij gezocht, voel je dat niet, hoe het zand mij zoekt? Misschien was dat ook wel wat de Jehova’s getuigen bedoelden. Ik weet het niet. Dat het zand mij zoekt. En altijd al gezocht heeft. Het zou kunnen.’

Hij opent de aktetas. Er komt stof uit.

‘Kijk,’ zegt hij, ‘ik ga straks ergens zitten, het maakt niet uit waar, ergens hier, het ene duin lijkt op het andere, en dan open ik mijn tas. Alles wat ik nodig heb zit erin. Mijn vier potloden, het manuscript dat ik aan het lezen was, Tirza’s boekje, haar agenda, Tirza’s iPod, de oplader. Ik zal alles uitstallen, om mij heen, en wachten. Ik bewaar goede herinneringen aan die vier potloden. En aan Tirza, de zonnekoningin. En aan de tas. Een cadeautje

van mijn echtgenote. Zo zal ik zitten met die spullen, ik zal heel rustig zijn. Soms kijk ik naar de potloden, dan weer naar Tirza's boekje, en vervolgens naar de tas. Zo stel ik het me voor. Het zand zal komen en mededogen met mij hebben. En jij moet langzaam teruggaan. Niet te snel, want ik wil niet worden gevonden. "God zoekt u," dat zeiden die Jehova's getuigen. Ik wilde niet gevonden worden, niet door God, niet door de mensen. Nu weet je alles. Nu moet je terug. Hier houdt ons spel op, Kaisa. Ik loop nog een stukje door, en jij gaat terug.'

Hij staat op. Zijn aktetas onder zijn arm. Maar Kaisa pakt zijn hand en ze laat niet los, ze klampt zich aan die hand vast en op het moment dat Hofmeester sterker dreigt te zijn dan zij, op het moment dat hij zich dreigt los te rukken, bijt ze in zijn hand.

'Au!' roept hij. 'Ben je helemaal gek geworden?'

Het geluid reikt hier niet ver. Zelfs de beesten kunnen hem niet horen. Hij hoort zichzelf amper.

Nu lukt het haar, in de verwarring, om hem naar beneden te trekken.

Hij valt in het zand, en zij klimt op hem.

Ze houdt hem vast en uiteindelijk houdt hij haar ook vast.

Een windvlaag besproeit hen met zandkorrels, de korrels komen in zijn neus. Hij snuift, hij snuit.

Eindelijk trilt Hofmeester, eindelijk siddert hij, en eindelijk zijn daar tranen. Niet omdat hij van plan is te verdwijnen, niet omdat hij spijt heeft van gemiste kansen – als vrijwel alles een gemiste kans is, hoeft men de afzonderlijke gemiste kansen niet meer te betreuren – niet omdat hij de zonnekoningin meer mist dan hij bereid is toe te geven, maar omdat hij voelt, omdat hij ergens zeker weet, dat hij zich niet kan losscheuren van dit kind. Dat hij weer te zwak is om zich los te scheuren en dat hij dus niet zal verdwijnen. Nog niet. Niet zoals hij had gehoopt, niet zoals hij voor zich had gezien, niet zoals hij zelf had bedacht.

Hij staat op, hij doet een paar passen, maar hij loopt niet in de richting die hij had uitgekozen. Het kind trekt hem voort. Hij loopt terug, terug naar de auto, terug naar het leven waar hij niet meer heen wilde.

'Kaisa,' zegt hij, 'wat is dit, wat heeft dit toch te betekenen?' Maar het is een retorische vraag. Hij verwacht geen antwoord en er komt ook geen

antwoord.

Halverwege het duin blijven ze allebei staan. Ze drinken het laatste water uit de fles. En even moet Hofmeester lachen. ‘Kijk naar ons,’ zegt hij, ‘zie je ons?’

Ze kijkt naar hem, maar ze lacht niet. Ze pakt zijn hand en ze trekt hem verder het duin af, alsof zij de ezel is en hij de wagen.

‘Waar zijn jullie geweest?’ vraagt Elago. ‘Ik dacht al dat jullie nooit meer zouden komen. Ik maakte me zorgen vanwege het kind. Ze wilde per se met u mee, meneer. Ze was niet te houden.’

Dan ziet hij dat Hofmeester niets meer aan zijn voeten heeft.

‘Uw schoenen, meneer.’

‘Ze zijn achtergebleven op het duin,’ zegt Hofmeester, ‘geen probleem. Het is toch te warm voor sandalen.’

Nu zijn ze allebei blootsvoets, hij en het kind.

Hij klimt in de jeep, doet zijn hoed op.

‘Wilt u wat drinken?’ vraagt Elago.

‘Water,’ zegt Hofmeester.

Het kind zit naast hem en alsof het de zaak nog steeds niet vertrouwt, alsof Hofmeester ieder moment weer een poging kan doen te ontsnappen, houdt het Hofmeesters hand vast. De hele rit terug naar de Kulala Desert Lodge.

De volgende ochtend in alle vroegte rijden ze verder naar het zuiden. De woestijn heeft Hofmeester niets meer te bieden.

Op de kaart heeft hij gezien dat er nog een stadje is aan de kust, Lüderitz, daar wil hij heen. Daar moet hij het dan nog maar een keer proberen: verdwijnen.

Hij dacht er in één dag heen te kunnen rijden, maar de wegen zijn slecht. Halverwege stopt hij bij een boerderij waar ook kamers worden verhuurd.

De boer en boerin zijn kinderen van Duitse emigranten, inmiddels ook op leeftijd, die de Duitse traditie hooghouden.

Eerst wil men Hofmeester geen kamer geven. ‘Waar zijn uw schoenen?’

vraagt de boerin.

‘Ik heb ze verloren in de woestijn.’

‘Wat spreekt u mooi Duits,’ zegt de boerin, ‘waar hebt u dat geleerd? Ik kan horen dat u geen Duitser bent, maar u doet erg uw best.’

‘Ik heb het op de universiteit geleerd, ik ben bijna gepromoveerd.’

Dat is een antwoord dat haar geruststelt. Zijn conversatietalent heeft zijn plicht weer vervuld.

Hofmeester begrijpt dat fatsoenlijke mensen schoenen aan hun voeten hebben, maar ze zijn echt te opgezwollen. De boerin is op haar oude dag mild en wijs genoeg om in te zien dat sommige toeristen die geen idee hebben waar ze heen zijn gegaan hun schoenen kunnen verliezen in het zand. Maar desondanks toch beschaafd zijn.

Hij krijgt een kamer met twee eenpersoonsbedden die niet naast elkaar staan. Het matras is hard. De lucht in de kamer is bedompt. In de kast vindt hij een vergeten kledingstuk van een vorige gast: een T-shirt.

Tijdens het avondeten, er worden gehaktballen geserveerd en iets te lang gekookte kool, komt het gesprek op Ernst Heinrich Göring, de vader van Hermann, die hier in Namibië commissaris was van de keizer, en tenminste voor wat rust wist te zorgen.

De boer en boerin eten zelf niet, ze hebben al gegeten, maar ze houden goed in de gaten wat hun gasten allemaal naar binnen stoppen en ook wat ze laten staan.

‘Ook de inheemse bevolking had respect voor hem,’ zegt de boerin.

Hofmeester beperkt zich tot knikken. Hij heeft uitzicht op een kast met glazen deuren, met daarin wat porselein. En naast de kast op een groot kruis.

Het gesprek verloopt in het Duits. Keurig Duits, zonder leenwoorden uit andere talen.

‘In Lüderitz,’ zegt ze, ‘moet u maar een paar stevige schoenen kopen. Hoewel wij altijd naar Keetmanshoop gaan om boodschappen te doen.’

En om negen uur zegt ze: ‘Negen uur, dat is middernacht voor de boer. We doen de lichten uit.’

Kaisa is aan tafel in slaap gevallen.

Met het kind in zijn armen loopt Hofmeester naar zijn kamer.

Hij is te moe om zichzelf en het kind uit te kleden. Ze gaan in bed liggen zoals ze zijn. Plakkerig en vies. Onaanzienlijk.

Tijdens het ontbijt de volgende ochtend komen de boer en boerin weer bij Hofmeester en Kaisa zitten. Ze zijn hier kennelijk een bezienswaardigheid. Veel toeristen komen hier niet langs en zij die langsrijden, rijden snel door.

Er wordt over de droogte gesproken. De boer zegt: 'We doen er twee, drie jaar over om een koe vet te krijgen.'

Hij zegt het met treurnis, maar ook met berusting.

'Onze veestapel is gekrompen,' zegt de boer. Hij wijst op zijn vrouw: 'En nu krimpen wijzelf ook.'

Bij die woorden staat Hofmeester op en rekent af.

Als ze weer in de auto zitten en hij naar het kind kijkt begrijpt hij dat, hoeveel rondjes hij ook nog door dit land zal rijden, hij er op een gegeven moment mee zal moeten stoppen. Je kunt niet eeuwig van de ene plek naar de andere blijven gaan. Wat hij over het kind zei geldt voor hem, meer voor hem, veel meer voor hem. Hij is zonder toekomst, maar niet, zoals hij had verwacht, zonder wanhoop. Dat hij nog altijd niet verdwenen is, en dat hij eigenlijk ook niet weet hoe je dat moet doen, maakt hem radeloos. Hij heeft geen idee hoe je afscheid moet nemen van het eigen leven. En toch, zo moeilijk kan het niet zijn.

Zestig kilometer voor het plaatsje Aus krijgen ze op de zandweg een klapband. Hofmeester stapt samen met het kind uit. De zon is fel en scherp.

Ze hebben hulp nodig. Er is wel een reservewiel, maar het lukt Hofmeester niet om het alleen te verwisselen.

Ze blijven staan langs de kant van de weg om naar auto's te zwaaien als die voorbijkomen. Er komen hier maar zeer weinig auto's voorbij.

Zijn aktetas houdt Hofmeester boven het hoofd van het meisje, om haar tegen de zon te beschermen.

Ze zeggen niets tegen elkaar.

Maar ze blijft vlak bij hem, ze houdt hem in de gaten, zelfs als hij even achter de struiken verdwijnt om te plassen.

Ze vertrouwt hem nog altijd niet, ze is bang dat hij weer zal proberen te

verdwijnen. En hoe dieper die angst van haar tot Hofmeester doordringt, hoe meer hij zich daarvan bewust wordt, hoe beter hij begrijpt dat het hem moeilijk zal vallen te verdwijnen. Dat hij die kans misschien wel voorbij heeft laten gaan.

Hoe de rollen er ook ooit hebben uitgezien, nu is hij een gevangene van het meisje.

Twee Zuid-Afrikanen in een witte jeep helpen uiteindelijk met het verwisselen van de band. Ze doen het in twintig minuten. Hofmeester biedt geld aan, maar ze willen er niets van weten. 'Hier helpen we elkaar,' zeggen ze. 'We zijn op elkaar aangewezen.'

Hofmeester bedankt langdurig en nadrukkelijk en rijdt dan verder.

Voor een kruising stopt hij en staart een paar seconden naar zijn reisgenote.

'Ik ben niet de oplossing,' zegt hij, 'ik ben het probleem, dat begrijp je toch wel?'

Maar ze begrijpt hem kennelijk niet, want ze pakt zijn hand. Ze houdt de hand vast, ze knijpt erin, ze drukt er een kus op.

Bij Aus begint de geasfalteerde weg weer. Hier heeft hij ook weer bereik, want Hofmeesters telefoon begint te piepen. Iemand heeft hem een paar keer gebeld. Het is de echtgenote, ziet hij.

In Aus tankt hij en stapt uit om de benen te strekken en even te bellen. Het kind blijft in de auto, het kijkt hem na, verliest hem geen moment uit het oog.

Staannd onder een boom krijgt hij verbinding met Amsterdam.

Het duurt even voor de echtgenote opneemt.

'Je hebt gebeld,' zegt hij. 'Wat is er zo dringend?'

'Goed dat je belt.' Haar stem klinkt nerveus. Opgejaagd. Haar stem maakt hem onrustig. Net als vroeger, als hij aan haar stem hoorde dat er iets was. Iets was vaak hetzelfde: een man.

'Ze is gevonden.'

'Wie?'

'Tirza, Jörgen. Wie anders? Je moet naar huis komen.'

Hij is even stil, hij kijkt naar het kind in de auto.

‘Ja, ja,’ zegt hij uiteindelijk.

‘Je moet zo snel mogelijk naar huis komen, Jörgen, beloof je dat?’

En weer zegt hij: ‘Ja, ja.’

‘Jörgen, beloof je het? We moeten elkaar nu niet in de steek laten. Jörgen...’

Hij hangt op.

Langzaam loopt hij naar de auto. De bediende van het pompstation kijkt hem na.

Hofmeester gaat achter het stuur zitten, hij wrijft over de stoppels op zijn wang.

‘Zullen we wat snoep kopen?’ vraagt hij aan het kind. ‘Heb je zin in snoep? Chocolate?’

Lüderitz is een stadje dat Hofmeester meer aan Scandinavië dan aan Afrika doet denken. De zee is er koud. En het waait er zo hard dat het lawaai van de wind zelfs in de hotelkamer met gesloten ramen ondraaglijk is.

De haven is in verval. Dichtgetimmerde pakhuizen. Het vliegveld is een kleine toren in de woestijn. Een landingsbaan van zand. Verder niets.

Nesthotel heet het hotel waar hij met het kind zijn intrek heeft genomen. Drie dagen is hij nu al zijn kamer niet uitgekomen. Hij zit op bed, kijkt tv, luistert naar de radio. 's Avonds bestelt hij roomservice. Voor hij gaat slapen hangt hij een briefje aan de deur met wat hij de volgende ochtend als ontbijt wil. Altijd hetzelfde. Voor hem wat toast en marmelade, voor het kind yoghurt en fruit. Verder koffie en chocolademelk.

Er valt weinig meer te doen. Er is weinig meer, zo voelt het. Het heden is gereduceerd tot een hotelkamer, een bed en een kind. Het tegendeel van toekomst is een kind, zoveel weet hij nu. Voor Kaisa is een dag een jaar. Er zijn momenten dat hij het als een opluchting ervaart. Het gebrek aan verwachting en hoop, de afwezigheid van plannen en plannetjes.

Bij een kantoorboekhandel heeft hij meteen bij aankomst kleurpotloden, een puntenslijper en een tekenblok gekocht. Schoenen heeft hij niet aangeschaft. Wel snoep en chocolade.

Een westerling met blote voeten, een aktetas onder zijn arm, een hoed op zijn hoofd. Men keek er maar half van op in Lüderitz. Sommige westerlingen worden nu eenmaal gek in Afrika. Ze vergaan, ze lossen op, ze gaan nooit meer terug, ze nemen de kleur aan van hun omgeving.

Het meisje tekent. Hofmeester volgt haar bewegingen. Af en toe gaat hij voor het raam staan en kijkt naar de zee. De ramen zijn vies. Geen glazenwasser kan erbij.

Er zijn herinneringen, maar hij heeft ze niet meer onder controle. Het zijn vooral details die niet noodzakelijkerwijs verband houden met andere details. Een hedge fund, kinderschoenen, blauw, met klittenbandjes, de MS 170.

Bij vloed reiken de golven tot hun raam. Als het lawaai van de wind hem

te veel wordt, zet hij de radio hard aan. Ook hier de Duitstalige Namibische zender.

Hij luistert. Muziek en gesprekken met luisteraars die zich beklagen over de slecht functionerende posterijen in Namibië, of die soms ook gewoon op zoek zijn naar iets: een lift naar Kaapstad bijvoorbeeld.

Zijn telefoon heeft Hofmeester uitgezet. Er wordt op hem gewacht, er wordt dringend op hem gewacht, waarschijnlijk dringender dan ooit in zijn leven. Maar wat betekent het?

Twee keer per dag neemt hij een bad.

Er zijn gedachten over expressionistische dichters, het naslagwerk dat niet kwam. De liefde die was doodverklaard en afgeschaft, maar al met al was de afschaffing ervan ook een belofte die nooit is uitgekomen. Net als dat naslagwerk. Het warme lijk van de liefde, daar zit hij mee opgescheept.

En elk uur dringt het beter tot hem door dat hij hier niet zal kunnen blijven, dat hij ook in Lüderitz niet zal verdwijnen. Hoewel hij zeker weet dat de zee net zoveel mededogen met hem zal hebben als het zand. Daaraan twijfelt hij niet. Maar hij heeft zijn kans voorbij laten gaan. Nu is hij hier met een kind in het Nesthotel. Een kind dat geen vreemde meer kan worden genoemd. Zo snel gaat het. Zo snel houdt de ander op vreemde te zijn. Ook in Namibië heeft hij al een verleden, is hij een man met een geschiedenis. Daarom moet hij terug. Terug naar waar hij vandaan kwam. Hij is geroepen. Men wil hem spreken, al is het maar omdat de gedachte dat daden geen consequenties hebben ondraaglijk is. Men minacht alles wat geen consequenties heeft. Ook een spel moet consequenties hebben. Al houdt het daarmee op spel te zijn.

Hij stelt het uit. Teruggaan is erger dan verdwijnen. Teruggaan is erger dan de dood.

‘Weet je,’ zegt hij tegen Kaisa, op de vierde dag van hun verblijf in Lüderitz. Het kind zit op bed en tekent. Haar mond is vies van gesmolten chocolade. ‘Weet je,’ fluistert Hofmeester, ‘toen Tirza drie was, zijn we voor het eerst met haar op wintersport geweest. Mijn ouders vonden wintersport onzin. In de zomer gingen we drie weken naar Limburg, daar bleef het bij. Dat was genoeg. Waarom geld weggooien? Maar ik dacht: Tirza moet leren skiën. En hoe vroeger je leert skiën, hoe beter je het kunt. Ze heeft ook weleens aan wedstrijden meegedaan. Ze was goed in skiën, maar in zwemmen was ze nog beter.’

Hij ligt op zijn buik op bed. Het kind tekent door. Hij kan niet zien wat het moet worden. Een huis misschien, een boom. De zon. Een mens.

Hij praat rustig, alsof ze elkaar al jaren kennen en hij bij het nagerecht nog maar eens een onbekende en toch bijzonder vertrouwde anekdote van stal haalt.

Hofmeester is stil, hij luistert naar de radio. Een schlager. Weer een schlager. Altijd maar schlagers.

Hij veegt Kaisa's mond schoon. 'Ik ging nooit skiën,' zegt hij, 'ik zat beneden op haar te wachten. In het hotel. Of halverwege de helling, bij een boom. Soms zag ik haar dan voorbijkomen, als in een flits. Helemaal aan het begin, toen ze drie was, rende ik achter haar aan. Door de sneeuw. Toen ging ze nog niet zo snel. Voor als ze zou vallen, daarom rende ik achter haar aan.'

Ze kijkt naar hem, het kind, anders dan in het begin. Ze kijkt naar hem als naar iemand die ze kent.

'Weet je,' zegt hij, 'weet je, Kaisa... het klinkt raar, maar ik ben denk ik ongeveer net zo oud als jij. Ik ben...' Hij weet niet meer wat hij wil zeggen, of wel, hij weet het. Natuurlijk weet hij het. Hij wil zeggen dat hij, Jörgen Hofmeester, de volwassen Jörgen Hofmeester, de redacteur vertaalde fictie, eigenlijk niet bestaat en nooit bestaan heeft. Een rol was het die het kind naar vermogen en uiteindelijk met steeds meer precisie en verfijning speelde. Een spel.

Hij neemt Kaisa in zijn armen, hij bedekt haar lichaam met kussen en terwijl hij dat doet, luistert hij naar de radio.

Een vrouw zingt. 'Laß uns leben,' zingt ze, 'jeden Traum. Alles geben, jeden Augenblick.'

Hofmeester houdt niet op het meisje te kussen. Hij kust haar zonder erbij na te denken, hij kust haar alsof het vanzelfsprekend is. Elk deel van haar lichaam, haar hele hoofd, haar rug, haar buik, hij kust haar alsof hij iets heeft in te halen.

Hij probeert zich te herinneren waarom hij een negenjarige is gebleven, maar er schiet hem niets te binnen. Amper lukt het hem zichzelf voor de geest te halen als negenjarige. Hoe zag hij eruit? Wat droeg hij? Wat zeiden zijn ouders tegen hem en hij tegen zijn ouders? Zijn geheugen is een woestijn.

Hij weet alleen zeker, zekerder dan al het andere, dat hij feitelijk nooit iets

anders is geweest dan een negenjarige. Natuurlijk, zijn lichaam is gegroeid, zijn voeten, zijn hoofd, zijn neus, dat alles is gegroeid, maar de rest is gebleven wat het was. De groei van het hart, de ziel, hoe je het ook wilt noemen, is tot stilstand gekomen. Zo zeker als hij weet dat hij voorbij alle toekomst is, zo zeker weet hij nu dat hij, hoewel hij bijna de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt, ongeveer zo oud is als Kaisa.

En de vrouw op de radio zingt: 'Bist du bereit, für unsere Zeit?'

Even neuriet hij mee, de melodie bevalt hem. 'Kaisa,' fluistert hij, 'ik moet terug. Er wordt op mij gewacht.'

Hij vermeldt niet wie er op hem wachten. Hij weet het zelf niet precies.

Het meisje pakt haar potloden en gaat verder met tekenen. Hij aait over haar schouders. De chocolade en de kleurpotloden hebben vlekken in het laken gemaakt, ziet hij. Het gaat er wel uit.

Voor het eerst sinds achtenveertig uur kleedt hij zich aan. Hij doet zelfs een stropdas om. Iets moet het gebrek aan schoeisel compenseren.

Daarna kleedt hij het kind aan. Het T-shirt, de trainingsbroek. Hij heeft een handwasje gedaan.

'Kom,' zegt hij, 'we gaan wandelen.'

De wind is overweldigend, rukt aan hun kleren, hun haren, aan Hofmeesters hoed. Slechts af en toe biedt een huis of een muur bescherming. Ze lopen voorzichtig. Er kan glas op straat liggen.

Het kind houdt hem vast. En hij twijfelt er nu niet meer aan of hij ziek is. Hij weet dat hij het niet is. Zieke mensen zien de werkelijkheid niet. Ze horen wat er niet is, ze zien wat niet bestaat. Alles wat hij hoort, is er en alles wat hij ziet, bestaat.

Het voelt goed om daar met Kaisa te lopen. Zijn aanwezigheid in haar leven is natuurlijk en onvermijdelijk. Zo moet het zijn.

Op een terras bij een winkelcentrum dat hem akelig modern voorkomt drinken ze thee, zij met veel melk en suiker. Hij heeft geen hoop, maar ziek is hij niet. Het tegendeel misschien wel, gezond. Een gezond mens. Jörgen Hofmeester.

'Ik kom terug,' zegt hij tegen Kaisa, 'ik kom terug. Ik zou je eventueel kunnen adopteren. Zo moeilijk zal dat niet zijn. Dan neem ik je mee naar Europa. Daar krijg je een goede opleiding. Ik kan me vergissen, zo goed ken

ik je nog niet, maar ik denk dat je hoogbegaafd bent, hoog-hoogbegaafd.'

Hoog-hoogbegaafd. Hij spreekt het woord uit zoals anderen het over de profeet of God hebben.

Ze lopen door het stadje, langs de kerk, een station dat niet meer als station functioneert, muren met tekeningen en teksten als 'Fight aids, not people with aids.'

Er is verder niet veel te zien.

Als het gaat schemeren, wandelen ze terug naar het hotel.

'Ik kan ook,' zegt Hofmeester, 'een stichting beginnen. Een stichting voor kinderen zoals jij. Voor straatkinderen in Namibië die iets verkopen. Met hoeveel zijn jullie eigenlijk? Duizend? Tienduizend? Kennen jullie elkaar?'

Zodra de schemering begint, verdwijnen de mensen uit de straten. Lüderitz in de avond is een spookstad. Meer nog dan overdag, hoewel het ook dan iets van een spookstad heeft. Verlaten en vergeten, en altijd dat geluid van de wind. Het maakt Hofmeester gek.

'Ik ga even weg, Kaisa,' zegt hij, 'maar ik kom terug. Ik moet wat regelen. En als ik terug ben, dan richt ik een stichting op. Misschien kan ik bij jullie wonen? Bij de straatkinderen? In een huis of een tent. We kunnen ook samen iets verkopen. Ik kan jullie helpen om een organisatie op te zetten. Indertijd ben ik werkzaam geweest bij de vakbond voor literaire vertalers, die waren ook niet georganiseerd. Het principe is hetzelfde.'

Voor het eerst sinds hun aankomst in Lüderitz eten ze niet op de kamer, maar in de eetzaal. Er is een reisgezelschap aangekomen. Een buslading mannen en vrouwen van rond de veertig. De champignonsoep is melig en de garnalen zijn droog. Het maakt Hofmeester niets uit.

Bij het dessert zingt hij zacht voor Kaisa. 'Ridi,' zingt hij, 'ridi.' En als hij is uitgezongen, fluistert hij: 'Het is zo leuk hier met jou te zitten. Ik ben dol op je.'

Ze speelt met haar lepel en ze zegt: 'Do you want company, sir?'

Het is niet langer een vraag, het is de bevestiging van een toestand.

Na het eten gaan ze niet meteen naar de kamer, maar nemen plaats aan de bar. Voor Kaisa haalt hij nog snel de kleurpotloden en wat papier. Hij bestelt wijn en cola en kijkt hoe ze tekent.

Gelukkig is hij niet, geluk zou hij dit niet willen noemen, nooit. Maar hij is wel een paar seconden blij. Een krankzinnige en onbegrijpelijke vreugde die uit het niets is gekomen en weldra weer in dat niets zal verdwijnen.

Voor ze die nacht in slaap vallen, fluistert hij: 'Ik kom terug om je te adopteren, ik ben jong genoeg om weer vader te worden. Ik kan nog jaren mee.'

Vroeg de volgende ochtend vertrekken ze richting Keetmanshoop. Hij had gedacht in één dag naar Windhoek International Airport te rijden, maar het is al avond als ze in Mariental aankomen en vandaar is het zeker nog drie, vier uur rijden naar Windhoek. Hij besluit in Mariental te blijven slapen.

Er is een hotel. Overal zijn hotels. Een bed, een badkamer, een nachtkast, een paar hangers om de kleren op te hangen. Hij zou nog wel even zo kunnen doorgaan. Van hotelkamer naar hotelkamer, met het kind, zijn hoed en zijn aktetas. Onvindbaar voor de wereld. Maar hij moet terug naar Nederland, terug naar de Van Eeghenstraat. Om Kaisa te adopteren moet hij terug, moet hij zich nader verklaren.

Even verbaast het hem dat hij niet eerder heeft overwogen een kind te adopteren. Maar waarom zou je een kind adopteren dat je niet kent? Kaisa kent hij. En zij hem. Ze passen bij elkaar. Ze vullen elkaar aan. Ze zien iets in elkaar. Die twee.

In Mariental koopt hij schoenen, voor hem en voor het kind. Zwarte, simpele schoenen voor hem, en bruine sandalen voor het meisje. De winkel is geen schoenwinkel te noemen, veeleer een supermarkt, maar dat doet er niet toe. Ze zijn nu niet langer blootsvoets.

De schoenen knellen. Ach, hij begrijpt dat hij niet op blote voeten op Schiphol kan aankomen. Ze zouden hem meteen arresteren. De tijden zijn veranderd. Overal loert het gevaar.

Kaisa is trots op haar sandalen. Ze loopt anders op sandalen. Als een dame loopt ze.

'Ik kan,' zegt hij die avond in de kleine eetzaal van het hotel in Mariental, 'ik kan jullie lesgeven. Als ik hier kom wonen. Ik kan jullie Duits leren, bijvoorbeeld. Ik kan jullie voorlezen. Ik kan jullie vertellen over Tolstoj, dat literatuur, kunst mensen niet gelukkig maakt. En dat hij ze daarom heeft afgezworen. Maar we moeten een plan opstellen, een plan is belangrijk. Wat hebben jullie nodig, jullie kinderen die gezelschap verkopen? Jullie hebben

geen huis en geen schoenen. Je moet prioriteiten stellen. Wie geen huis en geen schoenen heeft, heeft om te beginnen schoenen nodig.'

Het kind geeft geen antwoord, maar ze pakt, hoewel ze nog aan het eten is, zijn hand, alsof ze voelt dat hij weer wil verdwijnen, dat hij weer wil ontsnappen. Nu eet ze met één hand. Want ze laat hem niet meer los.

Na het avondeten belt hij met de echtgenote.

'Ik vertrek morgen,' zegt hij. 'Dat wilde ik je even laten weten.'

'Je moet zo snel mogelijk komen,' antwoordt ze. 'Ik probeer je al de hele tijd te bellen, Jörgen. Ze zijn hier geweest. En... En...' Haar stem bevalt hem steeds minder. Zo nerveus, zo gejaagd, zo onzeker ook. 'Ik vertel het je allemaal wel als je er bent. Iedereen zoekt je, iedereen wacht op je. Er hebben ook al journalisten gebeld. Waar ben je?'

'Ik heb toch gezegd dat ik morgen vertrek. Dan ben ik er overmorgen in de middag. Ik ben in Namibië. Waar anders? Maak je maar niet ongerust. Alles komt goed.'

'We moeten elkaar nu niet in de steek laten. We hadden elkaar nooit in de steek moeten laten.'

'Nee, nee,' zegt hij. Maar hij heeft geen idee wat ze bedoelt. Geen idee. 'Ik heb je toch nooit in de steek gelaten?'

'Jörgen, kom zo snel mogelijk terug. Alsjeblieft. Als je nu komt, dan kunnen we nog...'

'Houd je goed,' fluistert hij.

Met die woorden beëindigt hij het gesprek. Hij zet zijn telefoon weer uit. Hij wil niet worden gestoord, de laatste uren.

Hij vraagt de receptioniste van het hotel om met South African Airways te bellen en zijn terugvlucht om te boeken naar de volgende dag. Het is nog een heel gedoe, want hij heeft vergeten het tijdig te doen, maar als hij de mevrouw van South African Airways de helft van het verhaal vertelt, over de verdwenen dochter, zegt ze: 'Ik zorg dat het in orde komt, meneer Hofmeester, ik begrijp heel goed dat u onder die omstandigheden even niet aan ons hebt gedacht.'

'Kaisa,' vraagt hij, 'wat wil je doen, wil je een avondwandeling maken?'

Ze lopen door Mariental. Lege straten. Alleen de benzinestations zijn nog

open.

‘Ik twijfel,’ zegt Hofmeester, terwijl hij in de winkel van een van de benzinstations winegums koopt, ‘ik twijfel steeds meer. Ik bedoel: wat er is gebeurd en wat er niet is gebeurd. Hoe serieus kun je een spel nemen? Met mijn echtgenote speelde ik ook. Het was nacht, altijd nacht, en ik was het beest, altijd het beest. En toen mijn eerste dochter werd geboren, speelde ik dat ik vader werd. Op de uitgeverij speelde ik dat ik redacteur was, ik heb altijd gespeeld. Ik kon niet anders.’

Hij hurkt en neemt haar gezicht voorzichtig tussen zijn handen. In de rij voor de kassa. ‘Omdat ik eigenlijk net zo oud ben als jij. Ik heb altijd gespeeld. Alleen niet met Tirza. Dat was anders.’

Allebei kunnen ze die nacht niet slapen. Zij tekent en hij staart naar het plafond. Hij heeft een voorgevoel dat hij niet kan duiden. Maar het is geen voorgevoel, het is zijn eigen leven.

Zijn vlucht naar Johannesburg vertrekt om tien over drie ’s middags. Al tegen twaalf is hij op het vliegveld van Windhoek. Hij brengt zijn auto naar Hertz, de beschadigingen worden opgenomen. Hofmeester protesteert niet. Hij neemt de schuld op zich van alle beschadigingen, zelfs van de beschadigingen die hij niet heeft veroorzaakt. Vervolgens haalt hij al het geld uit de muur dat er nog uit wil komen en stopt dat in zijn aktetas. Hij checkt in.

‘Wilt u hem als handbagage meenemen?’ vraagt de meneer van South African Airways.

Hofmeester kijkt naar de koffer waarmee hij vroeger weleens op dienstreis ging.

‘Nee,’ zegt Hofmeester. ‘Ik check hem wel in.’

Nu heeft hij alleen nog zijn aktetas.

Doelloos loopt hij met het kind over het vliegveld. Ze kijken naar de passagiers, eten een broodje met kip, plukken de kip van het broodje omdat ze alleen de kip willen eten, maar laten uiteindelijk ook de helft van de kip staan. Ze gaan buiten op een bankje zitten. Voor de vertrekhal. Er zijn toeristen met giraffes van hout die als aandenken mee naar huis worden genomen. Allebei moeten ze er een beetje om lachen. Een giraffe van hout.

Tot hij het niet meer kan ontkennen. Hij moet door de douane, hij moet gaan. Hier houdt het op. Dit is de grens.

In het gras hurkt hij voor Kaisa neer. 'Ik ga nu,' zegt hij, 'ik moet gaan. Maar ik kom terug, ik beloof je dat ik terugkom.'

Hij pakt de aktetas.

'Kijk,' zegt hij, 'dit laat ik hier. Dit is voor jou.'

Hij opent de tas.

'Vier potloden,' zegt hij, 'een puntenslijper, de iPod van Tirza, de oplader, Tirza's muziek, haar notitieboek, misschien kun je er dingen in opschrijven of tekeningen in maken. Haar agenda. Een manuscript van een auteur uit Azerbeidzjan. Kijk maar wat je ermee doet. En hier in dit vakje zit het geld. Maar ik kom terug. Ik beloof je dat ik terugkom. Op dit briefje staat mijn nummer, mijn adres in Amsterdam. Als je wilt, kun je me bellen. En o ja, hier nog twee zakjes winegums. Maar je moet niet te veel snoepen, dat is ongezond. Je moet...'

Hij staat op, hij kijkt op zijn horloge. Ze pakt zijn hand.

Hofmeester gaat weer op zijn hurken zitten.

'Ik kom terug, Kaisa,' fluistert hij, 'deze tas is het onderpand. Zolang je deze tas hebt, weet je dat ik terugkom. Mijn leven zit in deze tas. Ik moet wel terugkomen. Ik kan niet anders. Alles wat ik heb zit hierin. Jij moet erop passen. Zoals je op mij hebt gepast.'

Hij drukt haar tegen zich aan. 'Kaisa,' fluistert hij, 'Kaisa, ik vergeef je, ik vergeef je dat je me niet hebt laten verdwijnen, ik vergeef je dat je me verleid hebt hier te blijven, ik vergeef je alles. Maar ik moet nu weg.'

Hij kijkt om zich heen.

Het lijkt alsof niemand naar hen kijkt.

'Ik weet niet,' fluistert hij, 'hoe je moet sterven, terwijl je beseft dat je nooit een rol hebt gespeeld in iemands leven, niet eens in je eigen. Hoe doe je dat, terwijl je begrijpt, rekening houdt met de mogelijkheid, serieus rekening houdt met de mogelijkheid, dat niemand om jou gegeven heeft, dat niemand belangrijk genoeg was, dat... Ik kom terug om te leren sterven, Kaisa, ik kan het nog niet, maar jij gaat het me leren. Ik ga je Duits leren en in ruil daarvoor ga jij me leren sterven, dat is de afspraak.'

Hij begint voor haar te zingen. ‘Unerreichbar,’ zingt hij, ‘schweres Herz.’ Hij is de woorden vergeten. ‘Ridi,’ zingt hij, ‘ridi ridi ridi.’

Hij loopt bij haar vandaan. Onwennig zonder aktetas.

Ze komt achter hem aan, pakt zijn hand.

Hij rukt zich los. ‘Ik moet weg,’ fluistert hij, zonder naar haar te kijken, ‘maar ik kom weer. Ga naar de stad. Ik kom terug, Kaisa.’

Weer pakt ze zijn hand. Vanuit zijn ooghoeken ziet hij hoe groot zijn aktetas voor haar is. Een soort van huis. Om haar schouders bungelt nog altijd het felgekleurde stoffen tasje dat hij voor haar in Windhoek heeft gekocht om geld in te bewaren. Wie gezelschap verkoopt, moet zijn geld goed verstoppert.

Bijna is hij nu bij de douane.

Hij draait zich om. Het kind wordt tegengehouden door iemand van de beveiliging.

‘Ik kom terug,’ roept hij, ‘Kaisa, ik kom terug.’ Hij zwaait met zijn hand. En dan ook met zijn hoed. Iemand achter hem in de rij duwt hem voort. ‘Ik kom terug,’ roept hij nog een keer. Dan ziet hij haar niet meer.

De rij is niet lang.

Hij geeft zijn paspoort aan de douanier.

En hoewel hij het kind nu niet meer kan zien, hoort hij opeens haar stem. ‘Do you want company, sir?’ schreeuwt ze door de vertrekhal. Boven alles uit klinkt haar stem.

De douanier zet een stempel in zijn paspoort. Hofmeester krijgt het terug. En weer hoort hij een krijgende Kaisa in de vertrekhal van Windhoek. ‘Do you want company, sir? Sir?’

Hofmeester moet zich vasthouden aan het hokje van de douanier. Hij heeft het gevoel dat hij moet overgeven. Hij trilt. Maar hij houdt zich ook vast om zichzelf tegen te houden. Om de controle niet te verliezen, om niet toe te geven aan die impuls: terug te rennen naar de vertrekhal. Kaisa vast te pakken. Een auto te huren. Weg te rijden. Op te lossen. Samen met haar.

Hofmeester weet nu wat het alternatief is voor sterven, hij begrijpt nu wat er gebeurt met mensen die niet tijdig verdwijnen.

's Ochtends vroeg arriveert hij in Zürich en in de middag komt hij aan op Schiphol. Het is half bewolkt en achttien graden in Amsterdam. Bij de paspoortcontrole hoeft hij alleen zijn paspoort omhoog te houden.

Hij besluit de trein naar Amsterdam-Zuid/wtc te nemen. Vandaar reist hij verder met tram vijf. Er zijn nauwelijks gedachten. Hoe zou Kaisa het vinden om in de vijf te zitten? denkt hij. Wat zou zij van een tram vinden? Hij kijkt naar de stad met de ogen van Kaisa.

Op de hoek van de Willemsparkweg en de Van Baerlestraat stapt hij uit. Alles is bekend en toch vreemd, want hij kijkt met Kaisa's ogen.

Zijn koffer is niet zwaar en het is niet ver. Hij zou makkelijk kunnen lopen, maar omdat hij de twee ziet aankomen, besluit hij nog twee haltes met de tram te gaan.

Waarom niet? Gemak dient de mens.

Het komt hem allemaal vreemd voor. Onwerkelijk. Absurd. Een decor.

Op de halte Cornelis Schuytstraat stapt hij uit. Hij is de enige die uitstapt.

Bij de wijnhandel blijft hij staan, hij kijkt naar de etalage. Er zijn mensen in de winkel, maar niemand ziet hem. Ze laten zich adviseren, de verkoper houdt een fles omhoog. Bijna drukt hij zijn neus tegen de ruit.

Zijn hoed zit op zijn hoofd. Toch voelt het kaal zonder aktetas. Hij heeft de neiging achterom te kijken waar Kaisa blijft. Hij wacht op een hand die in de zijne glijdt.

Na een paar minuten loopt hij weer door.

Hij slaat de hoek om.

Nu is hij in de Van Eeghenstraat.

Er zijn veel mensen in de straat. Het valt hem op dat ze precies voor zijn huis staan. Het is een drukte van belang voor zijn huis. Een ongeluk, denkt hij, er is iets gebeurd.

Hij komt een paar meter dichterbij. Sommige mensen meent hij te herkennen. Er zijn ook camera's bij, ziet hij nu. Ja, hij herkent sommige mensen. Van de tv. Bekende gezichten staan daar voor zijn huis. En een agent ziet hij ook, ongetwijfeld om nieuwsgierigen op afstand te houden.

Dat heb je altijd bij dergelijke aangelegenheden. Nieuwsgierigen die op afstand moeten worden gehouden.

Hofmeester zet zijn koffer op de grond. Met zijn zakdoek wrijft hij over zijn hoofd. Het is niet warm, maar hij heeft het warm. Verschrikkelijk warm.

Uit de menigte die voor zijn huis staat maakt een vrouw zich los. Ze komt naar hem toe gelopen. De echtgenote. Hij herkent haar. Aan haar motoriek. En zij heeft hem ook gezien.

Dan herinnert hij het zich. Er was iets met Tirza. Maar wat precies?

Hij denkt aan het liedje dat hij altijd voor haar zong. Als hij haar afhaalde van celloles, na het zwemmen als ze een wedstrijd had gewonnen, maar ook gewoon na het zwemmen, tijdens wintersport, voor het voorlezen.

‘Of all the boys I’ve known and I’ve known some. Until I first met you I was lonesome. And when you came in sight, dear, my heart grew light. And this old world seemed new to me.’ Ja, Hofmeester herinnert zich het een en ander. ‘Ridi,’ zingt hij zachtjes, ‘ridi, ridi,’ terwijl de echtgenote naar hem komt toegesnel.

Hij hoort hoe iemand tegen hem zegt: ‘Do you want company, sir?’ Maar het is niet Kaisa, het is Tirza’s stem. Hij meent Tirza’s stem te horen.

Tirza, de zonnekoningin. De hoog-hoogbegaafde zonnekoningin. Zijn leven. Zijn hoop. Zijn toekomst.

Steeds krampachtiger probeert hij zich te herinneren wat er precies mee was, met dat leven van hem, die toekomst die nu nabij is, zo vreselijk nabij. Zijn zonnekoningin. Er staat hem iets bij, alleen zo vaag. Vreselijk vaag.

Jörgen Hofmeester staat voor zijn eigen geheugen als voor de ingang naar het paradijs dat hij nooit zal betreden.

Nog een meter of dertig, dan is de echtgenote bij hem.

Nu schiet het hem te binnen. Eindelijk.

Ze is gevonden.

Gevonden is ze. Tirza. Die naam alleen al. Dat woord. Tirza.

Hij moet haar bellen om te zeggen dat ze gevonden is. Uit zijn binnenzak pakt hij zijn telefoon.

Hij toetst haar nummer in.

De echtgenote is nog maar tien meter van hem verwijderd. Ze is stil blijven staan. Ze kijkt hem aan, smekend lijkt het wel. Verfomfaaid ziet ze

eruit. Ongewassen. Alsof ze te grazen is genomen door een beest.

Ze drukt haar wijsvinger op haar mond. Zo blijft ze daar staan. En ze kijkt hem smekend aan, met de wijsvinger op haar mond.

De mensen voor zijn huis komen nu ook zijn richting uit. Ze hollen. Ze hebben niet alleen camera's bij zich, ziet hij, maar ook microfoons aan hengels. Hij zal hun te woord staan, als ze dat willen. Als het Hofmeester is die ze willen spreken. Hij zal hun desgewenst vertellen over de stichting die hij wil oprichten. Voor kinderen die gezelschap verkopen.

Dan hoort hij eindelijk haar stem, de stem van de zonnekoningin, die met geen enkele andere te vergelijken is.

'Hoi, dit is Tirza,' hoort hij. Hij drukt de telefoon steviger tegen zijn oor. Geen woord wil hij missen, geen letter, geen ademhaling. 'Ik ben er even niet. Maar laat maar een leuk berichtje achter.'

Ander werk van Arnon Grunberg:

- Blauwe maandagen* - Roman 1994
Figuranten - Roman 1997
De troost van de slapstick - Essays 1998
De heilige Antonio - Novelle 1998
Het veertiende kippetje - Scenario 1998
Liefde is business - Gedichten 1999
Fantoompijn - Roman 2000
De Mensheid zij geprezen - Lof der Zotheid 2001
Amuse-gueule - Vroege verhalen 2001
De asielzoeker - Roman 2003
Grunberg rond de wereld - Verhalen 2004
Het aapje dat geluk pakt - Novelle 2004
De joodse messias - Roman 2004
De techniek van het lijden - Essays 2005
Grunbergbijbel - Het beste uit de bijbel 2005
Omdat ik u begeer - Brieven 2007